Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

KW 379
M 24

Des. ERASMI Roterod.
De utraq;
VERBORUM ac RERUM
COPIA LIB. II.
Ad ſermonem & ſtylum formandum utiliſſimi.

Amſtelodami
Apud Ioannem Ianßonium. Aº 1662.

Koninklijke Bibliotheek 's Gravenhage

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

PHILIPPUS ENGENTINUS STUDIOSO LECTORI.

FUccarus haud unquam convectis undique gazis
Orbe pererrato tot cumulavit opes:
Cum gemmas auriq; modum perquirit inanem,
Et bis Sarrana vellera tincta manu:
Quot ſimul in chartas modicas congeſſit Eraſmus
Munera, per longam non peritura diem:
Si malis animum corpus quàm ornare ſuperbum,
Hunc ſequere, & totus ſordeat ille tibi.

Koninklijke Bibliotheek 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

DESIDERIUS ERASMUS ROTERODAMUS,

JOHANNI COLETO Decano S. Pauli apud Londinum. S. P. D.

NOn poſſum equidem non vehementer laudare, Colete, ſingularem iſtam vereque Chriſtianam animi tui pietatem, qui conatus tuos omnes, omnia vitæ ſtudia ſemper huc deſtinaris, non ut tuis privatim commodis conſuleres, ſed ut pàtriæ civibuſque tuis quamplurimum prodeſſes. Neque minus admiror judicium, qui duas præcipue res delegeris, quibus id cumulatiſſime conſequi poſſes. Videbas enim ampliſſimum charitatis fructum in eo ſitum eſſe, ſi quis aſſiduis concionibus, ſacraque doctrina, Chriſtum popularium ſuorum animis inſerat. Quo tu quidem in negotio, jam annos complures verſaris, non dicam quanta cum laude, quam tu adeo non ſpectas, ut nec admittas, ſed certe magno cum fructu. Quo nomine Paulus ille tunc, alioqui modeſtiſſimus ſubinde gloriatur, ac ſeſe ſancta quâdam inſolentia jactat. Deinde quod proximum exiſtimabas, ludum literarum longe pulcherrimum, ac magnificentiſſimum inſtituiſti: ubi ſub electiſſimis, ac probatiſſimis præceptoribus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Britannica pubes rudibus ſtatim annis ſimul, & Chriſtum, & optimas imbiberet literas: nimirum graviter intelligens, & in hac ætate velut herba, ſpem Reipub. poſitam eſſe, & quanti referat in omnem vitam, protinus ab incunabulis, optimis imbui. Iam vero quis non adamet etiam generoſam iſtam animi tui celſitudinem, ac ſanctam (ut ita dixerim) ſuperbiam, qui utrumque hoc in patriam officium ita gratuitum, ac ſyncerum eſſe volueris, ut nec ex tot annorum laborioſiſſimis concionibus vel teruncio factus ſis ditior, cumque tua ſeminaris ſpiritualia, nullius unquam carnalia meſſueris: & ſcholæ ſumptus, tam videlicet ingentes, ut ſatrapam quoque deterrere poſſint, ſolus omnes ferre volueris? Et cum vulgus hominum nulla in re libentius ſocium accerſere ſoleat, tu patrimonium, ut cenſum univerſum, ad hæc domeſticam etiam ſupellectilem profundere maluiſti, quam ullum mortalem in iſtius gloriæ partem admittere. Quæſo quid iſtud eſt aliud, quam in univerſos tuorum liberos, in univerſos cives animum pluſquam paternum gerere? Teipſum ſpolias, ut illos locupletes. Teipſum nudas, ut illos ornes. Teipſum laboribus conficis, quo tua ſoboles vegeta ſit in Chriſto. Breviter, totum te impendis, ut illos Chriſto lucrifacias. Nimium profecto ſit invidus, qui talia conanti non impenſiſſime faveat. Impius, qui reclamet & obſtre-

ſtrepat: hoſtis Angliæ, quis non pro ſua virili adjumenti aliquid conferre ſtudeat. Ego ſane non ignarus, & quantum Angliæ debeam publice, & quantopere tibi privatim ſim obnoxius, officii mei ſum arbitratus, literarium aliquod munuſculum in ornamentum ſcholæ tuæ conferre. Itaque duos hos novos de Copia commentarios, novæ ſcholæ nuncupare viſum eſt: opus videlicet cum aptum pueritiæ, tum non infrugiferum, ni fallor, futurum. Sed quantum habeat eruditionis, quantumve ſit utilitatis allaturus hic labor meus, aliorum eſto judicium. Illud vere mihi ſumere poſſum, argumentum hoc à me primum, & excogitatum, & proditum fuiſſe. Nam quod Iulius Pollux Græcus, & antiquus auctor ſingularum rerum vocabula per locos digeſſit, & ſynonyma quædam ac finitima velut in acervos congeſſit: quis non videt, quam id ſit à noſtro inſtituto alienum? Neque enim Iſidoros, Marios aut Philiſcos libet commemorare, homines in tantum alienos à copia, ut ne ſemel quidem, quæ ſentiunt, Latine poſſint efferre. Iam vero libellus ille, qui Ciceroni inſcribitur (ego magis ab aliquo Ciceronis ſtudioſo ex illius ſcriptis collectum arbitror) quæſo, quid aliud habet, quam tumultuarium paucarum vocum congeriem? Nos formulas quaſdam copiæ, ceu fontes oſtendere ſumus conati, ſic ut à generalibus per gradus ad particulares deveneri-

mus. Quanquam & fateor, & doleo, huic operi juſtam curam defuiſſe. Siquidem olim rudem materiam in futurum opus congeſſeramus, ad quam expoliendam plurimorum auctorum lectione videbam opus fore. Itaque non admodum erat in animo edere. Verum cum intellexiſſem, quoſdam his commentariis inſidiari, parumque abfuiſſe, quin incaſtigatiſſimos etiam ediderint: coactus ſum, utcunque emendatos in lucem emittere. Nam id malum viſum eſt levius. Bene vale, Colete optime Londini, 1512. 3. Kalend. Majas.

DESI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

DESIDERII ERASMI ROTERODAMI, De VERBORUM COPIA, Commentarius primus.

CAP. I.

Periculoſam eſſe copiæ affectationem.

VT non eſt aliud vel admirabilius, vel magnificentius, quam oratio, divite quam ſententiarum verborumque copia, aurei fluminis inſtar exuberans: ita res eſt profecto, quæ non mediocri periculo affectetur, propterea quod, juxta proverbium,

Non cuivis homini contingit adire Corinthum.

Unde non paucis mortalibus uſu venire videmus, ut divinam hanc virtutem ſedulo quidem, ſed parum feliciter æmulantes, in futilem quandam, ac deformem incidant loquacitatem, dum inani, citraque delectum congeſta vocum & ſententiarum turba, pariter & rem obſcurant, & miſeras auditorum aures onerant: adeo ut litteratores aliquot hac ipſa de re ſi Diis placet, etiam præcepta tradere conati, nihil aliud aſſecuti videantur, quam quod copiam profeſſi, ſuam prodiderunt inopiam. Quæ quidem res nos commovit, ut partim è mediis artis Rhetoricæ præceptis ad hoc inſtitutum idonea deligentes, partim quæ diutino jam dicendi, ſcribendique uſu ſumus conſecuti, variaque plurimorum autorum lectione obſervavimus accommodantes, utraque de Copia rationes aliquot, exempla, denique formulas com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

complures proponeremus: non id quidem conantes, ut libro omnem rem abſolute complectamur: ſed edito veluti commentariolo, doctis & ſtudioſis viam aperuiſſe contenti, quaſique ſylvam quandam operis futuri ſubminiſtraſſe: ſive quod ſolo juvandi ſtudio ad hoc laboris capeſſendum adducti, non invidemus, ſi penes alium ſit vel tota gloria, modo à nobis ad ſtudioſam juventutem aliqua manarit utilitas: ſive quod gravioribus ſtudiis addicti ſumus, quam ut in his utiliſſimis quidem illis etiam ad maxima, ſed tamen in ſpeciem minutis, vacet permultum operæ collocare.

CAP. II.

A quibus inventa, & à quibus exercitata Copia.

Porro, ne quis hoc inventum, tanquam neotericum, ac nuper domi noſtræ natum aſpernandum exiſtimet, ſciat hanc orationis variandæ rationem, ab homine doctiſſimo pariter, & diligentiſſimo Quintiliano locis aliquot leviter attingi, & nobiles aliquot Sophiſtas in compendium contrahendi ſermonis, viam oſtendiſſe. Quod facere nequaquam poterant, niſi pariter & explicandi ratione demonſtrata. Quorum ſi libri extarent, aut ſi, quod admonuit Fabius, ad plenum tradere voluiſſent non admodum futurum erat opus iis meis præceptiunculis. Accedit ad hujus negotii commendationem, quod neutiquam piguit viros omnis doctrinæ principes diligenter in hoc genere exerceri. Siquidem extant etiamnum mirabiles aliquot Maronis experientiæ de ſpeculo, de fluvio gelu concreto, de Iride, de Solis exortu, de quatuor anni partibus, de ſignis cœleſtibus. Idem ſatis indicat apologus ille Æſopicus de vulpe & corvo, quem Apuleius mira verborum parſimonia perſtringit, & eundem plurimis verbis quam fuſiſſime explicat, exercendi videlicet oſtentandique ingenii gratia. Sed age quem tandem poſſit poſthac hujus ſtudii pœnitere, qui Ciceronem videat illum omnis eloquen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

quentiæ parentem, adeo huic exercitationi indulſiſſe, ut cum Mimo Roſcio familiari ſuo ſolitus ſit contendere, utrum ille ſæpius eandem ſententiam variis geſtibus effingere, an ipſe per eloquentiæ copiam ſermone diverſo pronunciaret.

CAP. III.

Auctores quemadmodum luſerint oſtentatione Copiæ.

Quid, quod iidem auctores non in palæſtra ſolum, verum etiam in opere ſerio nonnunquam oſtentanda copia luſerunt: dum rem eandem nunc ita cohibent, ut adimere nihil queas: nunc ita locupletant dilatantque, ut nihil poſſis adjungere. Homerus, teſte Fabio, utraque juxta re mirabilis eſt, tum copia, tum brevitate. Quanquam in præſenti animus non eſt exempla perſequi: tamen unum atque alterum ex uno Virgilio proferemus, à quo quid brevius dici potuit, quam illud? *Et campos, ubi Troja fuit?* Pauciſſimis verbis, ut ait Macrobius lib. 5. Satur. cap. 1. civitatem hauſit & abſorpſit, ne ruina quidem relicta. Rurſum hoc, ipſum audi quam copioſe?

Venit ſumma dies, & ineluctabile fatum
Dardaniæ, fuimus Troes, fuit Ilium, & ingens
Gloria Teucrorum, ferus omnia Iuppiter Argos
Tranſtulit: incenſa Danai dominantur in urbe:
O patria, ô divum domus, Ilium, & inclyta bello
Mœnia Dardanidum.
Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut poſſit lacrymis æquare labores?

Quis fons, quis torrens, quod mare tot fluctibus quot hic verbis inundavit? Verum hoc exemplum ad ſententiarum copiam magis referendum alicui videatur. Luſit & verborum luxurie cum ait:

Superatne, & veſcitur aurâ
Ætherea, nec adhuc crudelibus occubat umbris?

Sed hoc Naſoni familiarius eſt, ita ut eo nomine taxatus ſit, quod in copia modum non teneat. At

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

taxatus à Seneca, cujus totam dictionem damnant Fabius, Suetonius, & Aulus Gellius.

CAP. IV.

Quibus vitio data immodica copia.

NEque quicquam mea refert, ſi quibus vel immodica, vel perperam adfectata copia vitio data eſt. Nam in Steſichoro Quintilianus notat nimis effuſam, & redundantem copiam: ſed ita notat, ut vitium eſſe fateatur non admodum refugiendum. Æſchylo probro datur in vetere comœdia, quod bis idem dixerit ἥκω καὶ κατέρχομαι. *i. e. venio & poſtliminio redeo.* Interdum Seneca vix fert Maronem eundem ſenſum bis aut ter accinentem. Et ne fruſtra longum catalogum recenſeam, non defuerunt qui M. etiam Tullium, ut Aſianum ac redundantem, nimiaque luxuriantem copia, damnarent. Sed hæc, ut dixi, nihil ad me pertinent, qui quidem non quomodo ſcribendum aut dicendum ſit, præſcribo: ſed quid ad exercitationem faciat, oſtendo: ubi quis neſcit omnia juſto majora eſſe debere. Deinde adoleſcentiam inſtruo in qua Fabio non diſplicet orationis luxuries, propterea, quod facile, quæ ſuperſunt, judicio reſecentur, quædam etiam ætas ipſa deterat, cum interim tenuitati atque inopiæ nulla ratione mederi queas.

CAP. V.

Ejuſdem artificis eſſe breviter & copioſe dicere.

IAm ſi qui ſunt, quibus uſque adeo placet Menelaus ille Homericus, ὁ πολύμυθος, id eſt non multiloquus, rurſum diſplicet Ulyſſes fluminis inſtar hybernis aucti nivibus ruens, ſi quos impendio Laconiſmus ille, & breviloquentia delectat: ne hi quidem noſtro labori debent obſtrepere, quippe quem nec ipſi ſint infrugiferum experturi, propterea quod ab eadem ratione proficiſci videatur, ut

vel breviſſimè dicas, vel copioſiſſime. Siquidem quemadmodum argute Socrates apud Platonem colligit, ejuſdem hominis eſſe ſcire ſeu mentiri, ſeu verum dicere: ita non alius artifex melius ad brevitatem arctabit orationem, quam qui calleat eandem quam maxime varia ſupellectile lucupletare. Nam quantum ad verborum attinet brevitatem, quis conſtrictius dixerit, quam is, cui promptum ſit ex immenſo verborum agmine, ex omni figurarum genere, ſtatim deligere, quod ſit ad brevitatem accommodatiſſimum? Rurſum quantum ad ſententiæ brevitatem, cui magis in manu fuerit rem quam pauciſſimis expedire verbis, quam qui cognitum, ac meditatum habeat, quæ ſint in cauſa præcipua, quaſique columnæ, quæ proxima, quæ locupletandi negotii gratia ſint aſcita? Nemo certe citius, certiuſque videbit, quid citra incommodum poſſit omitti, quàm is, qui quid quibus modis addi poſſit, viderit.

CAP. VI.

De ſtulse affectantibus vel brevitatem, vel copiam.

QUod ſi caſu vel huc, vel illuc ducimur, periculum eſt, ne nobis uſu veniat, quod quibuſdam Laconiſmi *κακοζήλοις id eſt malis affectatoribus* videmus evenire, qui cum pauca dixerint, tamen in ipſis paucis multa ſuperſunt, ne dicam omnia. Sicut è diverſo imperitis copiæ affectatoribus evenit, ut cum immodicè loquaces ſint, tamen parum dicant, multa nimirum dictu neceſſaria prætereuntes. Noſtræ igitur præceptiones eo ſpectabunt, ut ita rei ſummam quam pauciſſimis complecti poſſis, ut nihil deſit; ita copia dilates, ut nihil redundet tamen: liberumque tibi ſit cognita ratione, vel Laconiſmum æmulari, ſi libeat, vel Aſianam illam exuberantiam imitari, vel Rhodienſem mediocritatem exprimere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. VII.

Duplicem eſſe copiam.

PОrro duplicem eſſe copiam, non arbitror obſcurum eſſe, vel Fabio declarante, qui inter ceteras Pindari virtutes præcipue miratur beatiſſimam illam rerum verborumque copiam. Quarum altera conſiſtit in Synonymia, in Heteroſi, ſive Enallage vocum, in Metaphoris, in mutatione figuræ, in Iſodynamiis, reliquiſque id genus variandi rationibus: Altera in congerendis, amplificandis argumentis, exemplis, collationibus, ſimilibus, diſſimilibus, contrariis, atque aliis hoc genus modis, quos ſuo loco reddemus accuratius, ſita eſt. Hæ quanquam alicubi ſic conjunctæ videri poſſint, ut haud facile dignoſcas, ita alteri inſervit altera, ut præceptis potius, quam re, atque uſu diſcretæ videantur: nos tamen docendi gratia ita ſeparabimus, ut neque ſuperſtitionis in ſecando, neque rurſum negligentiæ merito damnari poſſimus.

CAP. VIII.

Quas ad res conferat hæc exercitatio.

NUnc quo ſtudioſa juventus propenſioribus animis in hoc ſtudium incumbat: quas ad res conducat, paucis aperiemus. Principio quidem in totum ad phraſin illam non parum adferet momenti, hæc variandæ orationis exercitatio. Peculiariter autem conferet ad vitandam ταυτολογίαν, vitium cum fœdum, tum odioſum. Ea eſt ejuſdem verbi aut ſermonis iteratio. Neque raro uſu venit, ut idem nobis crebrius ſit dicendum: ubi, ſi deſtituti copia, aut hæſitabimus, aut κόκκυγος, *id eſt cuculi*, in morem, eadem identidem occinemus, neque poterimus ſententiæ colores alios, alioſque vultus dare: pariter & ipſi, ridiculi erimus, noſtram prodentes infantiam, & tædio miſeros auditores

ene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

enecabimus. Eſt ταυτολογία pejor ὁμοιολογία, quemadmodum Fab. ait, quæ nulla varietatis gratia levat tædium, eſtque tota coloris unius. Quis autem eſt auribus uſque adeo patientibus, ut vel pauliſper ferat orationem ubique ſui ſimilem? Tantam ubique vim habet varietas, ut nihil omnino tam nitidum ſit, quod non ſqualere videatur citra hujus commendationem. Gaudet ipſa natura vel imprimis varietate, quæ in tam immenſa rerum turba nihil uſquam reliquit, quod non admirabili quo dam varietatis artificio depinxerit. Et ſicut oculi diverſarum adſpectu rerum magis detinentur: ita ſemper animus circumſpectat, in quod ſe, veluti novum intendat. Cui ſi cuncta ſui ſimilia occurrant undique, tædio protinus avertitur. Atque ita perit totus ſimul orationis fructus. Hoc igitur tantum malum facile vitabit, cui promptum erit ſententiam eandem in plures formas vertere, quàm Proteus ipſe ſe transformaſſe dicitur. Neque vero mediocriter contulerit hæc exercitatio ad extemporalem vel dicendi, vel ſcribendi facultatem: præſtabitque, ne ſubinde vel hæſitemus attoniti, vel turpiter interſileamus. Neque difficile fuerit, vel temere cœptam orationem commode ad id, quod volumus, deflectere, tot formulis in procinctu paratis. Præterea in enarrandis auctoribus, in vertendis ex aliena lingua libris, in ſcribendo carmine, non parum adjumenti nobis attulerit. Siquidem in iis, niſi erimus his inſtructi rationibus, ſæpenumero reperiemur aut perplexi, aut duri, aut muti denique.

CAP. IX.

Quibus exercendi rationibus hæc facultas paretur.

DEinceps, quibus exercitationibus hæc paretur facultas, reliquum eſt ut paucis admoneamus. Præceptis diligenter memoriæ mandatis, ſæpius ex induſtria ſententias quaſdam ſumamus, eaſque verſemus quam numeroſiſſime, quem-

quemadmodum monet Fabius. Velut eadem, inquiens, cera aliæ atque aliæ formæ duci ſolent. Is porro labor uberiorem afferet frugem, ſi compluſculi inter ſe conflictentur vel voce, vel ſcripto, propoſito in medium themate. Tum enim mutuis inventis adjuvabuntur ſinguli, & velut anſa præbita, plura quiſque inveniet. Deinde totum aliquod argumentum pluribus tractabimus modis, Qua quidem in re conveniet Milonis illius Crotoniatæ ſolertiam imitari, ut principio bis, deinde ter, deinceps ſæpius ac ſæpius vertendo, ad eam facultatem proficiamus, ut jam ſine negotio centies ac ducenties variare poſſimus. Adhæc, vertendis Græcis auctoribus non mediocriter augebimus ſermonis copiam: propterea quod hæc lingua rerum verborumque ditiſſima eſt. Fuerit autem utilius interdum paraphraſi quoque cum illis certare. Profuerit plurimum, carmina Poetarum oratione proſa retexere: rurſum, orationem ſolutam numeris adſtringere: atque idem argumentum in aliud atque aliud carminis genus transfundere. Magnopere juvabit & illud, ſi eum locum, qui maxime videbitur ſcatere copia, ex auctore quopiam æmulemur, & eum noſtro Marte vel æquare, vel etiam ſuperare contendamus. Præcipuam autem utilitatem afferet, ſi bonos auctores nocturna diurnaque manu verſabimus, potiſſimum hos, qui copia dicendi præcelluerunt: cujuſmodi ſunt Cicero, A. Gellius, Apulejus, atque in his vigilantibus oculis figuras omnes obſervemus, obſervatas memoria recondamus, reconditas imitemur, crebraque uſurpatione conſueſcamus habere in promtu.

CAP. X.

Prima præceptio de copia.

HÆc quaſi præfati, ſupereſt ut ad præceptionum traditionem accingamur, tametſi & ipſa, quæ diximus, præcepta quædam videri queunt. Videmur autem non abſurdè facturi, ſi præceptio-

ceptiones hinc auſpicemur, ut præmoneamus, Copiæ candidato, imprimis eſſe curandum, ut apta, ut Latina, ut elegans, ut pura ſit oratio: neque quicquam exiſtimet ad copiam pertinere, quod abhorreat à linguæ Romanæ caſtimonia.

Elegantia, partim ſita eſt in verbis receptis ab auctoribus idoneis: partim in accommodando: partim in compoſitione. Exemplum primi fuerit: ut, ſi quis piiſſimum dicat. Quod verbum (teſte Cicerone) Latinis auribus inauditum eſt. Quanquam & hoc reperitur apud auctores haud quaquam rejiciendos. In hujus igitur locum ſubſtituere licet quodvis verbum barbarum, aut ſolœcum; veluti ſi quis dicat, aviſare, pro præmonere. Barbaries autem etiam vitioſa ſcriptura aut pronuntiatione committitur: ut ſi quis docere ſonet, prima acuta; aut Chriſtum dicat Criſtum; aut percam, parcam, aut lege, priore producta. Secundi exemplum fuerit, ſi quis ita loquatur: dedit mihi licentiam abeundi, pro eo quod eſt, fecit mihi poteſtatem abeundi. Hic nulla eſt vox non Latina; ſed in abuſu vitium eſt, Poteſtas enim generale nomen eſt, ad omnem facultatem: Licentia, vergit in malum. Hic igitur peccatur in perperam accommodando vocem; veluti ſi quis dicat compilare, pro colligere. Latina vox eſt compilare, ſed in alium ſenſum: ſignificat enim furto ſpoliare. Horat-Servi fugientes compilant dominos. Item: ne me Chryſippi ſcrinia lippi compilaſſe putes. Tertium genus huic ſimillimum eſt, cum voces bonas male connectimus: veluti ſi quis eodem ſenſu dicat, injuriam dedit, qui damnum dedit. Nam dare damnum, eleganter dicitur: Facere autem injuriam dicitur, qui lædit, non dare injuriam. Dare malum, Latine dicitur: Dare jacturam, aut dolorem, non recte dicitur. Facere jacturam, emendare dicitur, qui damnum patitur: facere infamiam, qui infamia afficitur, non recte. Facere injuriam, qui lædit, Latine dicitur: Facere contumeliam, M. Tul. Latinis uſitatum eſſe negat; quanquam hæc ſermonis forma apud Plautum, Terentium, alioſque probatos autores reperitur: &

fieri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ſieri poteſt, ut, ætate Ciceronis, abierit in deſuetudinem. Accepit injuriam, probe dicitur, qui affectus eſt injuria, accepit contumeliam, non auſim dicere. Facere æs alienum dicitur, qui contrahit debita, ut, facere verſuram, qui creditorem mutat: At non recte ad eum ſenſum diceretur, facere invidiam, aut, ſimultatem, qui eam conflat ſibi. Ædes vitium fecerunt, quæ ex ſeſe corruptæ ſunt. Rimas fecerunt, non auſim dicere, cum rimas agere, Latine dicatur. Sic facere ſtipendium, recte dicitur, qui militat ſtipendio: Facere ſalarium, non item. Fecit ſui copiam, recte dicitur; dedit ſui copiam, non auſim dicere; cum tamen eleganter dixerit Virgil. Et coram data copia fandi. At fecit ſpem, ac dedit ſpem, utrumque Latine dicitur. Interdum vox non in loco poſita, vitiat orationem. quod genus: Quid ſibi vult hic homo, recte dicitur: Quid ſibi vult hic mortalis, inepte diceretur. Sed ad rem: quod eſt veſtis noſtro corpori, id eſt ſententiis elocutio. Neque enim aliter quam forma dignitaſque corporis, cultu habituque, itidem & ſententia verbis vel commendatur, vel deturpatur. Itaque plurimum errant, qui nihil arbitrantur intereſſe quibus verbis quæque res efferatur, modo utcunque poſſint intelligi. Neque diverſa eſt commutandæ veſtis, & rationis variandæ ratio. Sit igitur prima curarum, ne veſtis aut ſordida ſit, aut parum apta corpori, aut perperam compoſita: Nam indignum fuerit, ſi forma per ſe bona, veſtis ſordibus obfuſcata, diſpliceat. Et ridiculum ſit, ſi vir muliebri amictu prodeat in publicum: Et fœdum, ſi quis veſte præpoſtera, atque inverſa conſpiciatur. Quare ſi quis copiam affectare velit, priuſquam linguæ Latinæ mundiciem ſibi compararit, is meo quidem judicio non minus ridicule fecerit, quam ſi quis pauper, cui nec unica ſit veſtis, quam ſine magno pudore poſſit induere, ſubinde mutato veſtitu, aliis atque aliis pannis obſitus, in forum prodeat, ambitioſe mendicitatem ſuam oſtentans pro opibus. Hic quo ſæpius id fecerit, an non hoc videbitur inſanior? videbitur opinor. Atqui nihilominus abſurde

ſurde faciunt iſti quidam affectatores Copiæ; qui cum ne ſemel quidem poſſint, id quod ſentiunt, mundis verbis efferre, tamen perinde quaſi pudeat eos, parum balbos videri, ita balbutiem ſuam aliis atque aliis modis reddunt balbutiorem: quaſique certamen ipſi ſecum ſumpſerint, ut, quam poſſit barbariſſime dici, dicant. Volo ego multijugam eſſe domus opulentæ ſupellectilem: ſed totam elegantem eſſe volo, ne mihi ſalignis, ficulnis, ac Samiis vaſculis omnia ſint referta: Volo in ſplendido convivio diverſa ciborum genera proponi: ſed quis ferat, ſi quis centum apponat eduliorum formas, quorum nullum ſit quod non nauſeam moveat? Hæc non temere pluribus verbis admonui, quod exploratam habeam plerumque mortalium præcipitem audaciam, qui præteritis fundamentis, ſtatim, & illotis (quod ajunt) pedibus, ad ſumma malunt feſtinare. Neque multo levius peccant, qui ſordida miſcentes elegantibus, purpuram pannis deturpant, ac vitrea gemmis intertexunt, Atticiſque bellariis jungunt alliata. Nunc, variandi formulas proponemus, eas nimirum, quæ ad verborum pertinent copiam.

CAP. XI.

Prima variandi ratio per Synonymiam.

PRima igitur ac ſimpliciſſima variandi ratio in his verbis ſita eſt, quæ diverſa cum ſint, eandē omnino rem declarant: ita ut ad ſignificationem nihil referat, hoc an illo malis uti. Quæ quidem Synonyma Grammaticis dicuntur, contraria his, quæ dicuntur Homonyma: illa, quidem audent dicere univoca; hæc, æquivoca: licet hæc cognomina juxta dialecticos magis congruant rebus ipſis, quam vocabulis. Nam voces diverſas rem eandem ſignificantes rectius dicemus ἰσοδυναμȣ́σας & his contraria πολυσήμȣς.. Prioris generis ſunt, enſis gladius, domus ædes, codex liber, forma decor pulchritudo. Horum itaque maxima vis, undecunque è

bonis

bonis auctoribus contrahenda, varia comparanda ſupellex, & (ut Fab. ait) divitiæ quædam exſtruendæ, quibus ubicunque deſideratum erit, poſſit nobis conſtare verborum copia. Neque ſat erit hujuſmodi vocum, mundum copioſum, ac penum divitem paraſſe, niſi non ſolum in promptu, verum etiam in conſpectu habeas, ut protinus, vel non quæſita, ſeſe oſtendant oculis. Qua tamen in re illud inprimis cavendum, ne, quod quidam faciunt, citra delectum, velut ex acervo quicquid primum occurrerit, quolibet loco dicamus. Primum. n. vix uſquam duo verba reperies adeo ἰσοδυναμοῦντα, quin aliquo diſcrimine diſſideant. Nam quid tam idem ſignificat, quam homines, & mortales? Et tamen qui paſſim omneis mortales, pro omnes homines dixit, Græco iſto notatus eſt proverbio, τὸ ἐν φακῇ μύρον, *id eſt in lenticula unguentum.* Et alicubi litera, & epiſtola, rem eandem ſignificant, alicubi diverſas. Tum ut demus, in ſignificatu nihil omnino diſcriminis eſſe, tamen ſunt alia aliis honeſtiora, ſublimiora, nitidiora, jucundiora, vehementiora, vocaliora, ad compoſitionem magis concinna. Proinde dicturo delectus adhibendus, ut ex omnibus optima ſumat. In promendo, judicium requiritur: in condendo, ſedulitas. Ut judices, præſtabit diligenter obſervata ſermonis elegantia, proprietaſque: ut quam plurima recondas, omnis generis auctorum aſſidua lectio dabit. Siquidem aliis verbis multa eloquuntur poëtæ, aliis oratores. Sunt & ætatibns ac ſeculis quædam peculiaria vocabula. Quin iidem etiam ſcriptores rem eandem ſæpenumero diverſis modis efferunt. Primum igitur ex omni ſcriptorum genere, verba quam optima ſeligenda: deinde qualiacunque erunt: tamen in congeriem addentur: neque vox ulla rejicienda, quæ modo apud ſcriptorem non omnino peſſimum reperiatur. Nullum enim verbum eſt, quod non alicubi ſit optimum. Proinde quantumvis erit humile, inuſitatum, poëticum, priſcum, novum, obſoletum, durum, barbarum, ac peregrinum, tamen in ſuo veluti grege, nidoque reponatur, ut, ſi quando venerit uſus, tum accerſatur:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Quod ſi verebimur, ne verbi aut novitas, aut vetuſtas aures offendat, rectum erit Fabii uti conſilio, ut meminerimus προεπιπλήττειν. Id fiet iis ferme rationibus. Cato, librorum helluo, ſi tamen eo verbo fas eſt uti, in re tam præclara. Ipſiſſimus, ut Plauti more loquar. Cur enim non utar Ennianis verbis? Nam Horatiano verbo libenter utimur. Sic enim iſti Neoterici loquuntur: Agnoſcis caſtrenſe verbum: Ut poëtæ loquuntur: Ut priſci loquebantur: Ut dicam antique. Si ſic loqui licet: Si mihi permittas vulgato more loqui: Dicam enim Græce, quo dicam melius. Idem faciendum in his verbis quæ vocantur κακέμφατα, h. e. quæ vergunt ad obſcœnæ rei ſignificationem.

SORDIDA.

Sordida igitur ſunt, quæ humiliora videbuntur, quam pro rei dignitate: veluti ſi quis amicum ac familiarem, congerronem appellet; Literarum avidum, helluonem. Nam acetum, ſpongia, pulegium, demiror cur Senecæ verba ſordida videantur. Mihi rectius ſordida videntur, quibus ipſe uſus eſt in quadam epiſtola. Pilicrepi, botularii & cruſtularii. Hujuſmodi fere ſunt, quæ à ſordidis artibus, ac opificiis ſumuntur: velut à balneis, à culinis, à coriariis, à popinis. Quibus tamen neceſſario utimur, ſi de talibus argumentis ſit diſſerendum. Siquidem Chirurgi ac Medici coguntur interdum uti verbis aptis potius, quam ſplendidis. Et Plinius jocatur in verba caſtrenſia. Et tuburcinandi verbum, latronum ſodalitia nobis dederunt. Quædam autem per ſe ſordida ſunt, alia ad argumentum, ad perſonas, aut alias circumſtantias relata: veluti ſtercus, & ſtercorare, non eſt ſordidum verbum, ſi apud agricolas de agricultura loquaris: ſecus, ſi apud principem de repub. habetur oratio.

INUSITATA.

Olim plurimum jus erat conſuetudini publicæ, quemadmodum teſtatur & Horatius,

Multa

Multa renaſcentur, quæ nunc cecidere, cadentque,
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus.

Nunc quoniam loquendi ratio non à vulgo, ſed ex eruditorum monumentis petitur, non eſt eadem conſuetudinis auctoritas. Inuſitata tamen videri poſſunt, quæ rarius occurrunt apud eos auctores, qui frequentius teruntur ab eruditis: Et hodie danda eſt opera, ne moleſte loquamur, longeque recedamus ab iſtorum ſtudio, qui recte loqui putant inuſitate loqui, quod in L. Siſenna viro alioqui docto, notat M. Tullius: quique (quod eleganter dictum eſt à Diomede) ita, demum ſibi videntur ingenioſi, ſi ad intelligendos ipſos opus ſit ingenio. Denique qui malunt ſcribere, quæ mirantur homines magis, quam intelligant. Nec uno tamen modo fit, ut ſermo ſit uſitatus: quod ex his, quæ ſequuntur, fiet perſpicuum. Si quis exemplum requiret: inuſitate loquetur, qui paſſos ſenes dicat pro rugoſis: interduatim, & interatim, pro interdum & interim: titivilitium, pro re nihili: vagorem, pro vagitu.

POETICA.

Sunt & apud Poëtas, quibus parcius eſt utendum, præſertim in oratione libera, cujuſmodi ſunt apud Horatium, eliminare, pro efferre foras arcanum: quo tamen uſus eſt M. Tullius, pro ejicere, Iuvenari, pro juveniliter laſcivire, quæ vox ad Græcam effecta eſt, νεανίζειν, νεανιεύειν. Furiare, pro in furorem agere. Clarare, pro illuſtrare. Æternare, pro ſempiternæ memoriæ tradere. Inimicare, pro inimicitias concitare. Pauperare, pro damno afficere. Cinctutis, pro cinctis. Invideor, pro mihi invidetur. Et apud Virg. Agmen, pro actu ſeu ductu. Leni fluit agmine Tybris: Indomitum furit, pro indomite. Acerba tuens, pro acerbe. Sperare, pro timere, ſive expectare:

Hunc ego ſi tantum potui ſperare dolorem.
Et perferre ſoror potero.

Similiter Terent. Nam quod ſperas propulſabo facile.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

facile. A qua tamen ſermonis forma non abhorruit M. Tullius in Epiſtolis familiarib. Et mobili in me meoſque eſſe animo, non ſperabam. Græcis mira felicitas in componendis dictionibus, quam interdum imitantur poëtæ, cum idem non perinde ſuccedat Oratoribus Latinis: quod genus ſunt: vulnificus, triſtificus, tabificus, fatidicus, laurigeri, caprigenum pecus, velivolum mare, vitiſator, aliaque id genus innumera. Vitilitigatores auſus eſt Cato dicere, alius officiperdam. Ad poëticam licentiam accedunt hiſtorici.

PRISCA.

Priſca gratiam addunt, ſi modice, & apte velut emblemata intertexantur: quod genus ſunt expectorare, pro eo quod eſt, expromere verbis, quod eſt in animo: actutum, pro quamprimum: Antigerio, pro valde, oppido, pro eodem, creperum bellum, pro dubio; hoſtire, pro penſare; hoſtimentum, pro penſatione: vitulantes, pro gaudentes: jumentum, pro vehiculo: perduellis, & perduellio, pro hoſte patriæ: duellum, pro bello: cluere, pro pugnare: temetum, pro vino: Æmathia, pro Theſſalia.

OBSOLETA.

Inuſitata ſunt, quorum rarus eſt uſus. Priſca, quæ ex ſcriptis ob antiquitatem relictis à poſterioribus decerpta ſunt, velut ex XII. tabulis, ex Ennio, Lucilio, Nævio, & Pacuvio. Obſoleta ſunt, quæ prorſus in deſuetudinem, & oblivionem abierunt. Cujuſmodi ſunt: bovinari, pro tergiverſari: apludam edit, & flocces bibit: furfure veſcitur, & fecem bibit: quæ merito deridet Gellius. Hoſtem, pro hoſpite, ac peregrino, dixit antiquitas. Nunc ridiculus ſit, qui tentet ad eum loqui modum. Obſoletis non video quis ſit locus, niſi per jocum & ironiam: veluti ſi quis ineptum antiquitatis affectatorem ita notet: hic profecto dignus eſt, qui apludam edat & flocces bibat. Hic non ſolum habenda eſt ætatis ratio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ratio, verum etiam ſtudii & affectationis. Eſt enim antiquitas jam exoleta, ac rudis, qualis videri poteſt ab ætate Livii Andronici, quæ paulatim enituit, uſque ad M. Tullii tempora, quibus ſic expolita eſt Romana eloquentia, ut quo creſceret, non haberet. Sed (ut ſunt res humanæ) paulatim ab illo ſummo candore degeneraret. Neceſſe n. fuit, ut poſteriores, cum aliter dicere conarentur, pejus dicerent. Et tamen Salluſtius cum eadem ætate ſcripſerit, qua Cicero, Catoni Cenſorio, quam Ciceroni ſimilior eſt. Ac Mecænas cum idem ferme ætatis vixerit, tamen à ſeculi ſui puritate longiſſime abeſt. Itidem Valer. Max. cum Tiberii Cæſaris ætate fuerit, qua nondum degenerarat Tulliani ſeculi candor: tamen ſuo potius, quam ætatis ſuæ, more ſcripſit. De Tacito, Suetonio, Pliniis, Ælio Lampridio aliiſque poſterioribus nihil dicam. Ceterum quemadmodum jure laudatur illorum inſtitutum, qui ſeſe ad illius feliciſſimi ſeculi imitationem componunt: ita non probarim quoſdam, qui ceu barbarum horrent, quod in his poſterioribus reperiunt: præſertim cum fieri poſſit, ut quod hic refugiunt, apud M. Tullium fuerit in libris, quos deſideramus.

DURA.

Dura ſunt, quæ parum commode transferuntur. Notatus eſt, qui Rempub. dixit caſtratam morte Camilli, cum ſentiret civitatis robur illius morte concidiſſe. Et Flaccus recte notat Furium quendam qui ſcripſerit:

Iuppiter, hybernas cana nive conſpuit Alpes.

His aſſimile fuerit illud: campos pacis ſuſtulit: belli montes excitavit: mollius erat, ſi à mari tranquillo, ac turbaro duxiſſet metaphoram.

PEREGRINA.

Habent ſuam & peregrina gratiam, in loco adhibita: veluti cum gazas dicimus, pro divitiis, quæ vox Perſica eſt. Celebrata eſt autem ejus gentis opu-

opulentia, & opulentiæ comes, luxus. Acinaces, pro gladio, Medicum verbum eſt. Eſſedum, pro rheda Britannicum. Ungulum, Oſcorum lingua, annulus dicitur. Caſcus pro vetulo, Sabinorum eſt. Uri, pro bubus feris, Gallica vox eſt, quemadmodum & merga, pro medulla, ſive adipe terræ, qui effoditur ad lætificandos agros: Et geſa, pro teli genere. Paraſanga, pro ſpacio triginta ſtadiorum, Perſicum verbum eſt. Quin & camurum, pro eo quod in ſe recurrit, inter peregrinas voces cenſetur. Apud veteres Chriſtianos recepta ſunt, Nonnus, & Nonna pro ſancto & ſancta, quæ vocabula ſunt Ægyptiorum, quod olim illic monachorum, & monacharum examina ſanctimoniæ nomine commendarentur. Quod ſi quando neceſſitas cogit, ut barbaris utamur, non ſine honoris præfatione ſunt adhibenda, quemadmodum ait Plinius. Sunt aliæ permultæ voces, quæ à barbaris nationibus unà cum ipſis rebus ad Græcos, à Græcis, ad nos dimanarunt: quod genus ſunt, ſinapi, piper, zinziber, &c.

OBSCOENA.

Obſcœnas voces oportet ab omni Chriſtianorum ſermone procul abeſſe. Nec audiendi ſunt Cynici, qui nihil putant turpe dictu, quod turpe factu non ſit: Rurſus quod turpe non ſit, in occulto facere, id nec in publico turpiter fieri: veluti reddere lotium, aut exonerare alvum. At è diverſo non ſtatim turpe dictu eſt, quod factu turpe eſt; parricidium, & inceſtus verecunde nominantur, cum utrunque factu ſit turpiſſimum. Verum ut ſunt quædam corporis membra, quæ cum per ſe inhoneſta non ſunt, tamen pudore quodam humano velantur: ita ſunt actiones quædam mediæ, quæ verecundiæ gratia cælantur. At non ſtatim quod indecorum eſt propalam facere, turpe eſt ſuo nominare vocabulo, parere verecunde dicitur, quod tamen turpe fieret in propatulo. Mejere, non verbum eſt obſcœnum, tametſi reddere lotium verecundius eſt, palam tamen mejere, inverecundum eſt. Contra, cacare, eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

verbum obſcœnum, cum actio ſit æque media. Venter pudice nominatur, impudice oſtenditur. Vulva verbum eſt honeſtum, cum cunnus ſit obſcœnum. Unde igitur ducitur obſcœnitatis ratio? Non aliunde quam ab uſu, non quorum libet ſed eorum, quorum caſta eſt oratio. Nam poëtæ, præcipuè Satyrici, in his ſibi nimium permiſerunt. Interdum metaphora ſimplici verbo eſt obſcœnior: quale eſt illud Horatii: Alienas permolere uxores, &, Patriciæ immejere vulvæ. Et apud Catullum, deſpuit patruum, & deglubere viros. Quædam detorta ſunt in obſcœnum ſenſum, cum per ſe ſint honeſta: ut dare ſidem, verecunde dicimus: & tamen obſcœnum eſt, quod eſt in Priapejis: Simplicius multo eſt Da, Latine dicere. Martialis; vis dare, nec dare vis. Ab his igitur quæ manifeſtam habent obſcœnitatem, in totum eſt abſtinendum. Quæ media ſunt, poſſunt ad verecundum ſenſum accommodari: veluti ſi quis dicat ſe exoſculari, aut diſſuaviari ingenium alicujus, quo valde delectetur; aut, Philologiæ procum appellet, eruditionis candidatum.

NOVATA.

Novata trifariam accipi poſſunt: vel quæ finguntur nova: vel quæ in alium uſum deflectuntur vel quæ compoſitione novantur. Primi generis exemplum fuerit, quod Nero morari dixit, prima producta, pro fatuum eſſe, à Græca voce μωρὸς. Secundi, quod Salluſtius ductare exercitum dixit, cum ductare apud Terentium, alioſque veteres ſenſum habeat obſcœnum: ut meam ductes gratis. Item, patrare bellum, pro gerere bellum, cum patrare prius diceretur, qui daret operam creandis liberis. Tertii generis ſunt, vitilitigator, à vitio litigandi, quod ante retulimus: Bubſequa, pro bubulco: Item illa Pacuvii: Nerei repandi roſtrum, incurvi cervicum pecus: quorum meminit Fabius. Ad hanc claſſem pertinent quæ derivatione novantur: ut, vituperones, amorabundus, nupturire, verbigerari: Cujusmodi vocibus præcipue gaudet Apulejus, Martianus Capella,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Capella, Sidonius Apollinaris, & qui ad horum exemplum ſeſe compoſuerunt. Habent & hæc gratiam, ſi modo in loco modiceque velut aſpergantur. Nam ut eleganter eſt à Fabio dictum, in cibis interim acor ipſe jucundus eſt. Porrò Græca, Latinis in loco intermixta, non mediocrem addunt gratiam. In loco adhibentur, vel, cum Græca vox eſt significantior, ut λογομαχία, pro contentione ſive rixa: vel, cum eſt etiam brevior, ut φίλαυτος, pro eo qui ſibi placet: vel, cum eſt vehementior, ut γυναικομανὴς, pro mulieroſo: vel, cum eſt venuſtior, ut, ſi quis de rebus arduis, ſed inutilibus, differentem dicat, eum μετεωρολεσχεῖν aut eum, qui ſibi ſapiens videatur, cum ſit ſtultus, appellet μωρόσοφον: nam Græcæ vocis gratiam nulla Latina poſſet aſſequi, vel, cum ad locum, vel dictum auctoris alicujus alludimus: veluti cum notantes aliquem inconſideratius locutum, dicimus, ποῖον ἔπος, &c. quod eſt apud Homerum, aut indicantes aliquem non reſpondiſſe ad id, quod proponebatur, dicamus ἀμᾶς ἀπήτουν, quod ſi Latine dicas, falces petebam, perit ſermonis lepos. Alluſionem habet illud Horatianum:

Ter uncti trans Tyberim nanto,
Irriguumque mero ſub noctem corpus habento:

Facit enim Trebatium loquentem jureconſultum. Solent enim ii verbis XII. tab. delectari: quod & M. Tullius imitatur in libris de Legibus. Denique, cum volumus id quod dicimus, à quibuſlibet intelligi. Ac ne ſingula perſequar, quoties invitat aliqua commoditas, recte Græca Latinis intertexentur, præſertim cum ad eruditos ſcribimus. Ceterum cum nihil huc invitat, velut ex inſtituto ſermonem ſemilatinum, & ſemigræcum texere, fortaſſis in adoleſcentibus ſemet ad utriuſque linguæ facultatem exercentibus veniam mereatur; in viris, mea ſententia, parum decora fuerit hæc oſtentatio, neque plus habeat gravitatis, quam ſi quis alternis, & è proſa oratione, & metris librum miſceat: quod tamen ab eruditis quibuſdam factum videmus, ab Arbitro Petronio, ſed non ſine ſpecie demen-

tiæ : à Seneca, in ludicro encomio Claudii. Et quod magis admirandum, à Boëtio, in argumento ſerio, qui tamen in carminibus adeo ſui diſſimilis eſt, ut docti vix credant ipſius Marte fuiſſe conſcripta. Boëtium imitatus eſt Joannes Gerſonenſis, ſcriptor haud contemnendus, ſi in hoc ſeculum incidiſſet. Jam fit interdum, ut aut longo circuitu cogamur efferre, quod ſentimus, aut à Græcis mutuo ſumere ut in πολυπραγμοσύνη, φιλαυτία, ἀφαμαρτοεπὴς, πολυφιλία, δυσωπία, περιαττολογία, ταυτολογία, βαττολογία, atque id genus ſex millibus, de quibus fortaſſis alias nonnihil dicemus. Sunt non paucæ Græcorum voces, quas antiquitas Latinitate donavit: Iis perinde, atque Latinis, uti licebit: ut, rhetor & orator : hypotheca & pignus : helleborum & veratrum, fœniculum & marathrum : ſycophanta, calumniator : Præbibo, quo uſus eſt Apuleius, & propino : maſtigia, verbero. Quædam ita recepta, ut deſit verbum Latinum, ſicut Philoſophus, Theologus, Grammatica, Dialectica, Epigramma. In quibus ipſis inerit nonnihil varietatis, ſi modo Græca, modo Latina forma inflectantur : ut ſcorpius & ſcorpio, elephantus & elephas, delphinus & delphin, lampas, lampada, lampadæ, grammatica grammaticæ, grammatice grammatices.

CAP. XII.

Ætatum propria vocabula.

Diligenter itaque conveniet obſervare, quid in uſurpandis vocibus ætas variarit. Beatitudinem & beatitatem, mulieroſum & mulieroſitatem, Cicero primus auſus eſt dicere. Declamare, pro exerceri ad eloquentiam, illius ætate novum erat. Ætate Varronis, æditus pro æditimo novum erat. Sic enim ab æde dicebatur æditimus, quemadmodum à lege, legitimus. Interim, pro interdum, obiter pro interea, & velut aliud agendo, ſubinde pro identidem, Quintiliani ſeculo nata ſunt. Reatum Meſſala primus dixit. Munerarium, Auguſtus,

guſtus, Favor & Urbanus, ſeculo Ciceronis, voces erant novæ. Obſequium, primus dixit Terentius, ut exiſtimat Tullius. Cervicem, numero ſingulari primus dixiſſe fertur Hortenſius. Pyraticam, Muſicam, fabricam, pro artibus, vix dum à ſuis præceptoribus recepta fuiſſe teſtis eſt Fabius. Hujuſmodi vocum idem pollentium congeries, quam Græce συναθροισμὸν vocant, conducet non tantum ad hoc, ut ſi quando res eadem crebrius erit repetenda, vitemus ὁμοιολογίαν, id eſt, ſimilem ubique ſermonis colorem: verum etiam ad δείνωσιν, id eſt vehementiam faciet. Abiit, erupit, exceſſit, evaſit: parentem necaſti, patrem occidiſti, progenitorem trucidaſti. Quod genus Rhetores inter orationis decora referunt, vocantque interpretationem: Ego magis arbitror ad exercitationem adhibendum eſſe, quam ad orationem. Difficillimum enim variandi genus eſt: ſi, manente ſermonis habitu, ſenſum eundem ſæpius aliis, atque aliis verbis idem pollentibus, efferre conſueſcas: ut, adire periculum, ſubire diſcrimen, ſuſcipere periculum, aggredi diſcrimen: Ædificat domum, exſtruit ædes: Emit librum, mercatus eſt codicem: Ablegavit puerum, amandavit miniſtrum. Hic tibi ab illo habitus eſt honos, hæc tibi ab illo relata eſt gratia. Hoc præmii recepi, hos fructus tuli: Condonavit culpam, remiſit noxam, ignovit admiſſum. Quoties ejus diei recolo, quoties recordor, quoties reminiſcor. Nihil eſt humanis auribus faſtidioſius, ac recte præcipit Horatius:

Ut currat ſententia, neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aures.

Secus eſt, cum & affectui ſervit iteratio, & varietas aliqua levat repetitionis tædium. Quod genus eſt illud Maronis:

Supereſtne & veſcitur aura
Ætherea, nec adhuc crudelibus occubat umbris?

Huic ſimilis eſt illa M. Tulli copia pro Q. Ligario: O clementiam admirabilem, atque omnium laude, prædicatione, literis, monumentiſque decorandam & cetera: ſimilia dixit, non eadem. Laudatur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

etiam, idque merito, ex eadem oratione, locus rem eandem aliis atque aliis verbis inculcans. Quid enim Tubero, tuus ille diſtrictus in acie Pharſalica gladius, &c. Hæc eò diligentius admoneo, quod celebris alioqui nominis concionatores, præſertim apud Italos, ſenſerim hoc ceu præclarum affectare, ut hujuſmodi ſynonymis tempus eximant: veluti ſi quis interpretans illud pſalmi: Cor mundum crea in me Deus: ita loquatur: Crea in me cor mundum, cor purum, cor nitidum, cor immaculatum, cor expres ſordium, cor nullis vitiis inquinatum, cor purgatum, cor lotum, cor niveum; atque idem faciat in ceteris verbis, atque hæc copia non multum abeſt à Battologia.

CAP: XIII.

Ratio variandi per Enallagen ſive ἑτέρωσιν.

PRoxima variandi ratio eſt, cum eadem voce modice deflexa, varietatis nonnihil conciliatur: ut, edax edo, bibax bibulus, biboſus bibo, loquax locutuleius, nugator nugo, blaterator blatero, fallax falſus, voluptuoſus voluptarius. Hujus generis eſt, cum ſubſtantivum nomen adjectivo commutatur, aut contra: ut juxta ſententiam Homeri, juxta ſententiam Homericam: vir mire facundus, vir mira facundia, Inſigniter impudens, inſignita impudentia. Cum verbum activum mutatur in paſſivum, aut contra: Plurimam habeo gratiam, plurima tibi à me habetur gratia. Magna me tenet admiratio, magna teneor admiratione. Non ſic amat filium mater, non ſic à matre amatur filius. Et, ut rem infinite variam ſummatim dicam, duobus potiſſimum modis conſtat hæc mutatio: vel cum pars ipſa mutatur, vel cum eadem orationis parte manente, qualitas novatur. Et totidem rationibus commutari poterit, quot ſunt res quæ voci cuipiam accidunt. Prioris exemplum erit. Non confido facturum me, non eſt fiducia. Non dubito quin poſſit: non eſt mihi dubium, quin

quin adſit illi facultas. Iudicent alii, aliorum eſto judicium. Quid huc rediſti? quid huc reditio eſt? Deſine nugari, deſine nugas. id mihi anus indicium fecit, pro indicavit Eſt illi mira ſitis auri, mire ſitit aurum. Non eſt apud ullum diſcrimen amici & inimici, id eſt, non diſcernit amicum ab inimico: Noſtrum iſtud vivere triſte. Infinitum verbum pro nomine: virtus eſt vitium fugere, i. e. virtus eſt fuga vitiorum. In his orationibus verbum nomine permutatur. Amantem redama. Promerenti benefac: Redama eum, qui te amat: Benefac ei, qui promeretur: Tui deſiderantiſſimus eſt, te maxime deſiderat: Nemo tui videndi cupientior, nemo qui te magis videre cupiat. Hic verbum participio commutatur: veniſti ereptum, venit eripere, venit erepturus, venit ut eripiat. Hic verbum ſupino, aut participio mutatur: ad congerendas pecunias inhiat, ad congerendum pecunias inhiat. Hic gerundivum, ut vocant, gerundio commutatum eſt: hoc dictum oportuit, hoc dicere oportuit. Si quid recte curatum velis, ſi quid recte curari velis. Hic infinitum verbum participio commutatur: Magnum dat ferre talentum, ferre pro ferendum: Sthelenus ſciens pugnæ, id eſt, ſciens pugnandi: Cupidus litium, cupidus litigandi. Hic nomen poſitum pro gerundio: libitum eſt, pro libuit: miſertum eſt, pro miſertus ſum: pertæſum eſt, pro tæduit: placitum eſt pro placuit: pudui, puditum eſt. Hic ſupinum, pro verbo: meliuſcula eſt, meliuſcule eſt? plurimum eſt in foro, plurimus eſt in foro: rarus eſt conviva, raro eſt conviva: multus eſt apud mulierem, multum apud mulierem verſatur: frequens eſt in aula, aſſiduus in literis. Hic nomine commutatur adverbium frequenter & aſſidue. Verum alias fortaſſis ut commodius, ita & copioſius de his dicemus. Nunc de qualitatis variatione docendi cauſa pauca ponamus, quaſi digito fontes ipſos indicantes

NUMERUS.

Uſurpatur numerus pro numero: Romanus prælio victor, pro Romani victores:

Haud ſecus ac patriis acer Romanus in armis.

Utrumque armato milite complent, pro armatis militibus: omnem pecuniam abſumſit, omnes pecunias: populo impoſuimus, id eſt impoſui: Et, oratores viſi ſumus, cum de uno loquatur Cicero. Virgil.

Sed nos immenſum ſpaciis confecimus æquor.

Hominis vultus, pro vultu. Datur ora tueri, pro, datur videre faciem: animos pro animo. Nam in prima perſona pro ſingulari pluralivum numerum ponere frequentiſſimum eſt, aliquoties modeſtiæ cauſſa. In ſecunda nunquam, niſi genus ipſum ſignificamus: quæ veſtra libido eſt, id eſt, virorum. In tertia invidiæ cauſſa mutavit Terentius, Cum ad uxores ventum eſt, tum fiunt ſenes, cum de uno Chremete diceretur. Inexplicitoſque Platonas, Martialis cum de uno Platone dicat. In genere mollior ac frequentior eſt numeri mutatio, in nominibus quæ Grammatici *Collectiva* vocant: cujuſmodi ſunt, vulgus, populus, grex, ordo: pars in fruſta ſecant. Item in his, quæ non unum aliquod individuum, ſed genus aut ſpeciem declarant. Nihil enim refert, utrum dicas, Elephantus decimo demum anno parit: aut, elephanti decimo anno pariunt.

PERSONA.

Variatur & perſona pluribus modis, vel cum certa, pro quavis ponitur: quid facias? ut homo eſt, ita morem geras: videas & flumina ſicca, id eſt videri poterant. Idem fit per primam perſonam, itidem per ſecundam.

Ne mihi tum molleis ſub divo carpere ſomnos.
Neu dorſo nemoris libeat jacuiſſe per herbam,
Neve tibi ad Solem vergant vineta cadentem.

Nonnunquam pro prima, aut etiam ſecunda perſona, tertiam uſurpamus. Ut, ait Clodius, negat Cicero, id eſt, tu ais, ego nego. Virgil. Nec me meminiſſe pigebit Eliſſæ, id eſt, tui. Idem: Et tandem Turnum experiatur in armis: Turnum dixit, pro

m

me, Item: Manibus hoc referes telo cecidiſſe Camillæ, id eſt, meo. Huc pertinet quæ vocatur Apoſtrophe, cum orationem ad aliquam perſonam, aut ad rem tanquam ad perſonam vertimus, ut.

Scipiades duros bello, & te maxime Cæſar.
Polydorum obtruncat, & auro
Vi potitur:
Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames?

Virgil. Parentheſin cum Apoſtrophe conjunxit in illo:

Haud procul inde citæ Metium in diverſa quadrigæ
Diſtulerant (at tu dictis Albane maneres)
Raptabatque viri mendacis viſcera Tullus.

Ad hanc formam pertinet, quoties verbum perſonale imperſonali commutamus: ut, Non te hæc pudent? non te horum pudet? Apud Barbaros aſſidue bellatur; Barbari continenter bellant: Dicitur paſſim Pontificem adventare; Plerique dicunt Pontificem adventare. Dici non poteſt, quam te amem: Nemo dixerit facile, quam te amem.

GENUS.

Eſt nonnihil varietatis & in generis commutatione: ut, lachrymat, pro lachrymatur: luxuriat, pro luxuriatur: fluctuatur, pro fluctuat: prævertere, pro præverit: præcipitat, pro præcipitatur: avertit, pro avertitur: reverto, revertor, impertio, impertior: aſſentio, aſſentior: ſolebat fieri, ſolitum eſt fieri: non quivit compeſci, non quita eſt compeſci: deſiit habere in precio, deſita eſt haberi in precio: cauſa cœpit agi, cœpta eſt agi: aſſentio, & aſſentior ubi: conſpicor, & conſpicio. In quorum poſtremo mutatur *συζυγία, id eſt conjugatio.* Nam illa, quæ refert Diomedes, fruſtro, patio, moro, demolio, auxilio, populo, digno, atque id genus alia, priſcis arbitror relinquenda, niſi in carmine inciderint: nam tum excuſatius adhibebuntur. Conſimiliter in nominibus, pileum & pileus: hæc ficus, & hic ficus, hæc barbitus, hic barbitus, hoc barbiton. hic

helleborus, hoc helleborum. Hoc naſum dixit Plautus.

CASUS.

Caſus etiam mutatur: Ejus rei mihi venit in mentem, ea res: non ſum id neſcius, non ſum ejus rei neſcius. Quædam etiam citra tropum, duplicem habent conſtructionem: utor hanc rem, & hac re: egeo tui, egeo te: dives pecore, dives pecoris: dono te libro, dono tibi librum: impertior heram hoc malo, impertior heræ hoc malum.

SPECIES.

Species variatur, cum deductitiis utimur pro primogeniis: ut, magnis negotiis prohibitus, magnitudine negotiorum prohibitus: Cum diminutivis, loco ſimplicium; ut loquaculus, pro loquax; naſutulus, pro naſuto; paucula, pro pauca, pauxillum, pro paulum: Cum frequentativis verbis, pro primitivis: Dictito, pro dico; volito, pro volo, jactito, pro jacto: Cum ſubſtantivo, pro adjectivo, ut ſi quis pro peſtilente, peſtem appellet; pro ſcelerato, ſcelus dicat. Cui finitimum eſt, cum Italas artes dicimus, pro Italicis: Batavas aures, pro Batavicis: Hiſpanos mores, pro Hiſpanicis. Cum comparativum & ſuperlativum abſoluti loco ponimus, ut:

Triſtior, & lachrymis oculos ſuffuſa nitentes.

Et, facundiſſimus, pro vehementer facundo, de quibus ſuo loco dicemus. Cum patronymicum loco primogenii ponitur, ut Scipiadas, pro Scipionibus. Verum hoc in carmine fortaſſe liceat, in oratione proſa nemo tulerit

FIGURA.

Figuræ mutatio copiam adjuvat, quoties ſimplici dictione, pro compoſita utimur, aut contra: ſive id tropo fiat ſive citra tropum, ut, temnere pro contemnere: ruere, pro eruere: ponere, pro deponere, mittere pro omittere. rurſum, conſcribere pro ſcribere: comedere pro edere: demirari pro mirari: Inaudire pro audire: Incognoſcere pro cognoſcere: conſipere pro ſapere: complacare pro pla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

placare: dependere pro pendere: deridiculus pro ridiculus. Quandoquidem pro quando. Fit & hoc modo: non poteſt pudeſcere, non poteſt pudefieri: tempus eſt, ut expergiſcaris, ut expergefias: caleſcere, & calefieri. Ad hanc formam fortaſſe referendum eſt illud, quoties compoſitam dictionem ſimplicibus circumloquimur: magnanimus vir, vir magno animo: relege, denuo lege. Magnopere te rogabat, magno te rogabat opere: non animadvertit, non advertit animum: non ſatis facit, non facit mihi ſatis. Interdum variatur compoſitionis ratio: ut exprobrare, & opprobrare, perſolvere, diſſolvere, exolvere, reſolvere æs alienum.

TEMPUS.

Tempus quoque non raro commutatur: memini legere, & memini legiſſe: prædiceres, pro, prædixiſſes, vel, prædicere debuiſſes: laurus erat, pro laurus eſſet: vicimus, pro vincemus. Salutato, pro ſaluta: imus, venimus, videmus, præſens pro præterito.

MODUS.

Huic finitima eſt modi variatio: ut, vicero, pro vincam: Salutabis, pro ſalutato: ne crede, ne credas: ſi voles ſi volueris: ubi voles, ubi volueris: cum vacabit, cum vacaverit: quia bene natus eſt, quia bene natus ſit: venari, pro venabatur.

DECLINATIO.

In nonnullis licebit & declinationem variare: ut hilarus, & hilaris, violens & violentus, imbecillus imbecillis, contagium contagio, juger & jugerum, capo & capus, pavo & pavus, ſcorpio & ſcorpius, ſenecta ſenectus, juventus & juventa.

CONJUGATIO.

In aliquot conjugationem: ut lavere pro lavare, fervere & fervêre, accerſere & accerſire.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Variatur eadem dictio his quoque modis. Proſtheſi; ut, retuli pro, tuli; gnatus, pro nato. Epentheſi; Mavortis, pro Martis. Proparalepſi, u admittier, accingier, dicier, pro admitti, accingi, dici. Paragoge; poteſtur, pro poteſt. Aphæreſi; ruit omnia late, pro eruit; linquere caſtra, pro relinquere. Apocope; Mage, pro magis, vin', pro viſne. Quæ quidam ſpecies ſunt Metaplaſmi propterea quod dictionem quaſi transforment. Reliquas ſpecies prudens omitto quod non admodum ad copiam facere videantur, & nobis propoſitum eſt ea duntaxat perſequi, quæ proprie pertineant ad id, quod inſtituimus.

CAP. XIV.

Variandi ratio per Antonomaſiam.

PRoxima variandi ſermonis ratio conſtat Antonomaſia, id eſt, nominis permutatione; ut, ſi quis pro Achille, Peliden, aut Æaciden dicat; Pro Romanis, Romulidas; Pro Trojanis, Priamidas, aut Dardanidas; Pro Hercule, Thyrinthium; Pro Venere, Cythereiam, aut Cypridem; Pro Diana, Cynthiam; Pro Jove, Saturnium; Pro Mercurio, Cyllenium. Nonnunquam epitheton pro nomine ipſo ſubjicere licebit; Virg. Thalamo quæ fixa reliquit Impius; Impium, pro Ænea dixit; Livius Pœnum, pro Hannibale. In Terentio ſæpe ſenex, pro perſona heri. Ejuſdem generis eſt ſi quis poetam dicat, Homerum ſentiens; Philoſophum, Ariſtotelem ſignificans; quemadmodum Græci Perſarum regem βασιλέα nominant. Neque ab hoc genere abhorret, ſi quis pro fure, Verrem dicat; pro molli, Sardanapalum; pro divite, Crœſum; pro crudeli, Phalaridem, quæ ſuo loco referemus.

CAP.

CAP. XV.

Variandi ratio per Periphraſin.

ID ſi pluribus verbis fiat, Periphraſis erit, quam quidam *Circuitionem* nominant; ut, ſi quis everſorem Carthaginis, & Numantiæ, pro Scipione dicat; ut, Trojani belli ſcriptorem, dixit Horatius, pro Homero; Item ſi Mantuanus vates, ponatur pro Virgilio; Venuſinus poëta, pro Horatio; Peripateticæ ſcholæ princeps, pro Ariſtotele; Stoïcæ familiæ pater, pro Zenone; Voluptatis aſſertor, pro Epicuro. Hæc autem ratio plurimis conſtat modis, Etymologia, Notatione, Finitione.

ETYMOLOGIA.

Etymologiâ, cum nominis rationem explicamus; ut, ſi quis hæredipetam dicat, qui hæreditates alienas appetat, captetque; Aut, pro paraſito, hominem cibo ventrique deditum; Aut, pro Philoſopho, hominem ſapientiæ ſtudioſum; pro Grammatico, qui literas doceat; pro aſſiduo, qui det æra; pro locuplete, qui plurima loca poſſideat; pro pecunioſo, qui magnam pecuniæ copiam poſſideat.

NOTATIONE.

Notatione conſtabit, cum notis quibuſdam accidentium rem quampiam deſcribimus; ut ſi quis iram intelligens, animi, aut bilis efferveſcentiam dicat, quæ pallorem vultui, ardorem oculis, tremorem membris inducat. Ejuſdem generis eſt, & illud; Qui digito ſcalpunt uno caput, quo molles & parum viri ſignificantur, Aut, ſi dicas, cubito ſe emungit, ſalſamentarium indicans.

FINITIONE.

Finitione conſtabit, ut, ſi quis artem bene dicen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

di pro Rhetorica dicat: Peculatorem, virum qui civitatis ærarium compilaſſet: Hominem tyrannum, qui vi leges ac civiũ libertatem oppreſſiſſet.

Cap. XVI.

Variandi ratio per Metaphoram.

ALia vero varietatis ratio ex Metaphora naſcitur quæ Latine tranſlatio dicitur, propterea quod vocem à genuina, ac propria ſignificatione ad non propriam transfert: Ea multis modis tractatur.

(DEFLEXIO)

Primum deflexione, quoties vox è propinquo ad rem proximam deflectitur, ut, video, pro intelligo: Audire, pro obtemperare, aut credere: Sentire: pro intelligere: perſpicere, pro cognitum habere: Odorari, olfacere, pro ſuſpicari, ac deprehendere: Concoquere, pro ferre: Devorare, pro vincere ac perferre: Complecti, exoſculari, pro amare: Suſpicere, pro admirari: Deſpicere, pro contemnere: Ita ſtupet animus, ſtupet dentes: Siquidem in his, quod eſt corporis, ad animum transfertur: Quo metaphoræ genere, nihil uſitatius. Huc fortaſſis pertinent & illa quoties cano, pro dico, canto pro ſcribo dicimus: præconium, pro laude: Buccinari, pro celebrare.

AB IRRATIONALI *ad rationale.*

Proxima ſpecies eſt, quoties à bruto animante, ad animal ratione præditum fit tranſlatio, aut contra: ut, ſi hominem odioſæ atque inſulſæ loquacitatis, rudere dicas, aut blaterare, aut grunnire, aut gannire. Si oblatrare, pro obtrectare; allatrare, pro conviciari dicas. Contra, ſi olorem canorum: muſicam luſciniam: perfidam vulpem: ambitioſum

tioſum leonem : aſſentatorem, canem: parcum, formicam : operoſum, apem dicamus. Cujuſmodi multa Virgilius tribuit apibus, dum quicquid agitur in hominum republ. id traducit ad hoc animal.

AB ANIMALI AD *non animal, aut contra.*

Longius erit petita tranſlatio, ſi ab animali ad inanimatum traducatur, aut contra. Virg.

Si tantum pectore robur,
Concipis,

Hic robur à ligno ad hominem tranſtulit.

At procul excelſo miratus vertice montis :

Animale ad inanimatum tranſtulit, cum verticem pro cacumine dixit. Item :

Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos.

Et, ridet ager. Contra, ambo florentes ætatibus & viridis ætas & verna: ætas. Iratum mare, indignatus Araxis, avidum mare mirantur Gargara. Quod genus & plura ſunt exempla, & frequentius obvia, quam ut hic debeant referri. Interdum tranſlatio fit,

AB ANIMALI AD *animal.*

Vt ſi quis corvum ſui inequitantem dicat : & paſcentes apes.

AB INANIMATO *ad inamatum.*

Sumetur Metaphora, ſi quis ſylvam ſcatere dicat, quod eſt fontium: Aut, odium ſuppullulaſcere, quod eſt fruticum : Aut, ſi quis pilos fruticari dicat, aut, barbam ſylveſcere, quod eſt arborum : Si quis orationem fluere dicat: aut fluctus, & undas negotiorum. Ejuſdem generis eſt, ſi quis collem, verrucam dicat, quemadmodum Cato.

CAP. XVII.

Metaphora reciproca.

QUædam tranſlationes reciprocæ ſunt, ſive communes, quas Græci vocant ἀκολούθους. Nam ut pro gubernatore aurigam, ita pro auriga, gubernatorem recte dixeris. Quædam unius duntaxat partis, quas ἀνακολούθους appellant, *id eſt non reciprocas:* Siquidem, ut verticem recte transfers ab homine ad montem : ita non recte cacumen ad hominem traduxeris. Facit autem Metaphora non ſolum ad copiam orationis, dum præſtat, ut ait Fab. ne ulli rei nomen deeſſe videatur : verum & ad ornatum, ad gravitatem, ad evidentiam : ad ſublimitatem, ad feſtivitatem. Nonnunquam & neceſſaria eſt, quemadmodum ruſtici gemmam dicunt in vitibus, gemmare vites, ſitire agros, fructus laborare, luxuriare ſegetes ; nos durum hominem, aſperum; neque enim aliud habemus verbum. Sed quot modis adhibeatur tranſlatio, & quatenus differat à finitimis tropis, non eſt hujus propoſiti ſcrupuloſius perſequi. Illud admonuiſſe profuerit, ut qui volet in dicendo copioſus eſſe, ex optimis auctoribus, maximam inſignium tranſlationum vim adnotatam comparet, & ad eandem rem complures adhibeat ſimilitudines. Sunt autem apud M. Tull. optimæ ; apud Quint. plurimæ. Sed in his vix alius felicior, quam Plutarchus. Ex Adagiis item non pauca colligi poterunt, propterea quod pleraque aut allegoriam habent, aut aliquam Metaphoræ ſpeciem. In his colligendis nos elaboravimus, haud ſcio quam feliciter, magnis certe vigiliis. Nihil vero prohibet quo minus ipſi vel ex lectis, vel ex animadverſis rerum omnium naturis, undecunque Metaphoras fingamus, modo ne ſit dura tranſlatio, ne ſordida, ne major quam oportet, ne diſſimilis, ne nimium crebra, præſertim in eadem ſpecie. Illud item non abs re fuerit admonere, Metaphoram interdum in ſimplici nomine ſitam eſſe : ut ſi quis hominem ventri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ventri addictum, pecudem appellet. Nonnunquam in Epitheto; ut cum ſaxeum hominem, aut ferreum ſcriptorem dicimus, aut, vitreas undas, floridam ætatem: Interdum in verbo ſimplici; ut avolat ætas, labuntur anni; Interdum additur quiddam, quod Metaphoram explicet: Inflammavit hominem cupiditate gloriæ; incendit ira.

CAP. XVIII.

Variandi ratio per Allegoriam.

IDem efficit Allegoria, quod Metaphora. Neque enim aliud eſt Allegoria, quam Metaphora perpetua; ut, pedem conferre, pro eo quod concertare argumentis: Jugulum petere, pro eo quod eſt, caput cauſſæ aggredi: Et tragulam injicere, pro eo quod eſt, fallaciam intendere. Ut etiam navem perforet, in qua ipſe naviget, id eſt, civitatem evertat, qua ſubverſa, ſibi quoque ſit pereundum. Hujus uſus frequentior eſt in ſententiis proverbialibus, ac proverbiis; ut, flamma fumo eſt proxima; quo ſignificatur; tempeſtiviter cavendum eſſe periculum. Et, vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil eſt opus; cum ſignificamus, re per ſe laudabili nihil opus eſſe commendatione aliena; Et, cretizandum adverſus Cretenſem, id eſt, mendaciis ac dolis agendum cum ſubdolo, ac vano. In hujuſmodi parœmiis Allegoria nonnunquam exit in Ænigma. Neque id erit vitioſum, ſi doctis vel loquaris, vel ſcribas; imo ne tum quidem ſi vulgo. Neque enim ita ſcribendum, ut omnes omnia intelligant, ſed ut quædam etiam inveſtigare, ac diſcere cogantur.

CAP. XIX.

Variandi ratio per Catachreſin.

EAndem vim obtinet Catachreſis, quam Latini dicunt *Abuſionem*; atque hac nota ſecernitur à tranſlatione; quod abuſio eſt, ubi nomen omnino

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

nino defuit: tranſlatio ubi aliud fuit, Veluti cũ parricidam dicimus, qui fratrem occiderit; quia fratricida non dicitur: Et piſcinam, in qua lavamus, nec piſces inſunt: vires hominis breves: longum conſilium, minutum animum, pro parvo. Illud orationis genus maxime probat Quintilianus, in quo trium permixta eſt gratia ſimilitudinis, allegoriæ & tranſlationis, ut apud Cic. quod fretum, quem Euripum, tot motus, tantas, tam varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æſtus habet ratio comitiorum: Dies intermiſſus unus, aut nox interpoſita, ſæpe & perturbat omnia, & totam opinionem parva nonnunquam commutat aura rumoris. Similitudo eſt explicata & ad rem accommodata Metaphora, quam Cicero vocat collationem: Totus excanduit ira, Metaphora eſt: Non aliter quam ferrum igni incandeſcit, ita ille per iracundiam toto vultu inflammatus eſt: collatio eſt. Itaque quod æſtus Euripi comparat inconſtantiæ comitiorum, ſimilitudo eſt: quod ait, quantos æſtus habet, Allegoria eſt; aura rumoris, Metaphora eſt. Quanquam hi tropi pertinent etiam ad copiam ſententiarum; de qua ſecundo libro à nobis dicetur.

Cap. XX.

Variatio per Onomatopœiam.

NOnnihil accedit varitatis & ex Onomatopœia, quæ fictio nominis dici poteſt, quod genus ſunt, Taratantara, pro cantu tubæ, Sibilus, murmur, mugitus. Ad eandem ſormam pertinent paragoge, id eſt, deductio ac derivatio novorum verborum ex analogia ſumpta; quæ cur nobis etiam ſit fugienda, non video, ſi quando ſententia poſtulabit: Syllaturire, pro eo quod eſt, Syllæ mores imitari velle. Et quemadmodum dicimus, cacaturire, micturire, eſurire, quid vetat quo minus juxta analogiam dicamus, dormiturire, ſcripturire, proſcripturire, dicturire, bellaturire, nupturire?

Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Et quemadmoum dicimus græcari, cur non itidem dicamus juvenari, poëtari, cornicari, rhetoricari, philoſophari, theologari? Vulpinari ἀλωπεκίζειν, quod auſus eſt dicere Plautus: ut Laureati, nummati, ſcutati, cur non itidem pileati, larvati, perſonati, & ſi quæ ſunt ſimilia? cur non ſicceſcere ſicut areſcere? Et in his quidem fictionibus Græci longe ſunt Latinis feliciores: Quorum ſunt illa, Cretiſſare, Platoniſſare, aliaque innumera. Nobis tamen nonnihil audendum cenſeo, præſertim in carmine: & in vertendis Græcis auctoribus. Certe quæ reperiuntur, apud idoneos auctores, ea ſunt audacter uſurpanda. Neque enim ullum verbum nobis videri debet durum aut obſoletum, quod apud ſcriptorem probatum reperiatur. Qua quidem in re longe lateque diſſentio ab his, qui vocem omnem ceu barbaram horrent, quam apud M. Cicer. non legerint. Quin illud etiam obſervandum, ejuſdem dictionis interdum variam eſſe paragogen, quemadmodum ſuperius attigimus, Voluptuoſus & voluptuarius, edax & edo, homunculus, homulus, homuncio, pauxillum, & paucula. Harum igitur omnium rerum obſervatio copiam orationis non mediocriter adjuvabit, propterea quod in his factitiis nominibus, magna pars opum linguæ Latinæ ſita eſt.

CAP. XXI.

Variandi ratio per Metalepſin.

ABuſioni confinis eſt Metalepſis, quæ tranſſumptio Latinis dicitur. Ea erit, ubi gradatim itur ad id, quod oſtendimus; ut ſpeluncis abdidit atris. Nam nigræ intelliguntur, ex nigris obſcuræ & per hoc demum in præceps profundæ, Sic Græci vocant acutum, quod velox intelligi volunt. Verum hujus figuræ uſus magis incidet in carmine, quam in oratione ſoluta: & Synecdoches ſpecies videri poteſt, quemadmodum & ea quæ ſequitur.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. XXII.

Variandi ratio per Metonymiam.

NEque mediocriter ad copiam orationis facit tropus, qui vocatur Metonymia, quæ dicitur nominis tranſmutatio, ea fit compluribus modis. Vel cum inventorem pro re ſubjecta ponimus, ut apud Maronem; Cererem corruptam undis. apud Terentium, ſine Cerere & Baccho friget Venus. apud Horatium: Receptus terra Neptunus, Claſſes aquilonibus arcet; Vulcano dicare. Vario Marte pugnare. Venus confert oculis & voci. Hic inventor, aut qui præſidet, pro re ſubjecta ponitur. Quod ſi vertas, erit durius; Ut, vinum precemur. Nam hic deus præſens adeſt, hic vinum, pro Baccho poſitum eſt. Vel cum id quod continet, pro eo quod continetur, uſurpatur; ut, epotos cados, cœlo gratiſſimus annus, id eſt cœlitibus; ſeculum felix. Aut contra id quod durius ac violentius fit, Virgil.

Iam proximus ardet
Ucalegon,

Hominem, pro domo poſuit. Terent. Eamus ad nos, id eſt, ad ædes noſtras; &, cum dicimus hominem devorari, cujus patrimonium conſumitur; hunc tibi comedendum propino. Horatius, de ſene guſtarit, id eſt, de pecunia ſenis; ubi dominus rei, pro re ipſa ponitur. Vel, cum ex efficiente, effectum ſignificamus, hic melior remis; ſignificat enim velocitatem, ſed quæ per remos fit. Vel contra, ut frigus pigrum; mœſtumque timorem mittite; pallida mors; audax juventa;

Pallenteſque habitant morbi, triſtiſque ſenectus.

Præceps ira; hilaris adoleſcentia, inconſultus amor; inverecunda nox, audax vinum. Vel cum ducem ponimus pro his, qui ſubſunt; ut, cum ab Annibale cæſa apud Cannas ſexaginta millia dicimus. Aut cum auctorem, pro opere ponimus, ut, cum dicimus, Virgilium vendi; Plinium ſemper in manibus habendum. Simile eſt huic, cum ſacrilegium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

gium deprehenſum dicimus, non ſacrilegum: &, armorum ſcientiam habere, non artis. Ad hanc claſſem arbitror referenda quæ pariter & ad perſonam, & ad rem referuntur: ut, facundus homo, facunda oratio, audax homo, audax facinus: confutaſti hominem, confutaſti hominis argumenta. Sed quoniam hæc paſſim obvia ſunt, deſino perſequi.

CAP. XXIII.

Variandi ratio per Synecdochen.

VEhementer adjuvabit copiam & Synecdoche, quam quidem intellectionem vocant, quoniam aliud ex alio intelligimus, ut, cum ex uno plures intelligimus: ut, quod ſupra retulimus, Romanus prælio victor: Et, Pœnus fugatus, pro Pœni. Ex parte totum, ut, mucronem, pro gladio: tectum, pro domo: Retroque, ut ingens à vertice pontus: Et, fontemque ignemque ferebant: Pontum dixit pro procella, fontem pro parte aquæ. Ita Maro. Ex ſpecie, genus, Horat. Iracundior Adria, pro quovis mari. Acheloia pocula, pro quovis fluvio. Maro. Quod non ita commode vertitur. Ex materia rem confectam: ut ferrum pro gladio, abies aut pinus, pro navi. Ex præcedentibus ſequentia, ut, virgineam ſolvit Zonam, id eſt, devirginavit: ſubdidit equo calcaria, id eſt, cucurrit. Item, cum lautum & unctum dicimus, quod nitidum, ac ſplendidum volumus intelligi. Breviter, cum quocunque modo aliud ex alio intelligitur: vixerunt, pro mortui ſunt. Nos quoque floruimus: &, fuimus Troes.

Et jam ſumma procul villarum culmina fumant.

Noctem imminentem intelligimus, cum longe aliud ſit dictum. Porro hic ex ſigno rem ſignatam colligimus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. XXIV.

Variandi ratio per Æquipollentiam.

PRæcipua variandi ratio ſumitur per *ἰσοδυναμίαν, i. e. per æquipollentiam.* Ea conſtat negationis additione, detractione, geminatione, & verbis contrariis, ut, primas obtinet, non eſt in poſtremis. Vir egregie doctus, vir minime indoctus: omnia fecit, nihil non fecit: nonnihil fallaciæ intendendum in hominem, id eſt, aliquid fallaciæ. Aſſumto autem verbo diverſo, & appoſita aut adempta negatione, ſtatim novam orationis faciem conſtitueris: placet, non diſplicet: accipio conditionem, non recuſo conditionem. Verum de his reliquiſque æquipollentiis exactius ſuo loco tractabimus. Eorum vero quæ inter ſe pugnant varia eſt ratio. Quædam contraria ſunt, ut, amor, odium; iratus, propitius; formoſus, deformis. Quædam privative diſſident: ut, cæcus & videns, mortuus & vivus; ſurdus & audiens; mutus & loquens. In his quod remanet, non prædicatur niſi de his quorum natura capax eſt oppoſiti. Neque enim lapis dicitur mortuus aut cœcus. Quædam contradictorie diſſident ut nolo, volo: doctus non doctus: probat, non probat. Eſt puella deformis, eſt minime formoſa, eſt homo minime ſurdus, eſt egregie formoſa, eſt homo minime ſurdus, eſt egregie auritus, eſt parum auritus, eſt ſurdaſter: non poſſum non probare. De Relativis mox dicemus. Ad hanc formam pertinent, quæ actionem & paſſionem declarant: ab illo grave vulnus accepit, inflixit illi grave vulnus: in Cicerone quædam deſiderantur à doctis, in Cicerone docti quædam deſiderant. De his alibi dictum eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. XXV.

Variandi ratio per Comparativa.

IN nonnullis comparativis dictionibus fit hæc commutatio citra negationem, tranſlatis duntaxat partibus: ut, anteponit famam pecuniæ, poſthabet pecuniam famæ; minoris facit famam quam pecuniam, pluris facit pecuniam quam famam: prius habet lucrum, quam honeſtum: poſterius habet honeſtum, quam lucrum. Atque hæc quidem copia naſcitur ex contrariis, cujuſmodi ſunt: ſuſpicit, deſpicit, curat, negligit, appetit, faſtidit: atque id genus innumera.

CAP. XXVI.

Variandi ratio per Relativorum commutationem.

FAcilis eſt item variandi ratio per dictiones Relativas, quæ & ipſæ ad contrariorum genus pertinent. Uxor illius eſſe non vult, non vult illum maritum: recuſat illius eſſe ſocer: recuſat illum generum: pudet me hujus nurus: pudet me hujus ſocrum videri: non alium mihi patrem optem, nullius malim eſſe filius: O me tali felicem præceptore! Felicem me, qui tuus ſim diſcipulus: cave iſti locaveris agrum. ne committas, ut hic agrum conducat tuum: jam dudum expectat, ut viro nubat: exſpectat ut ſe vir aliquis ducat: nolim tibi debere, nolim te mihi creditorem: hoc me docuiſti, hoc ex te didici: hoc mihi retulit Paulus: hoc ex Paulo audivi: cautes te genuit; è caute natus es, plurimum ex ea re capies emolumenti, ea res plurimum tibi adferet emolumenti; literæ non parum ornamenti tibi conciliabunt, ex literis non parum ornamenti tibi accedet: pater filio reçonciliatus eſt: filius cum patre rediit in gratiam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. XXVII.

Variandi ratio per Amplificationem.

EX Auxeſi, hoc eſt, amplificatione, variatur oratio, cum amplificandæ rei gratia verbum atrocius ſubjicimus loco proprii; ut cum occiſum dicimus, qui ſit cæſus, latronem, qui ſit improbus; occidiſſe, cui res acerbior acciderit; exanimatum, dolore affectum; enectum, cruciatum; mutum, qui nihil reſponderit; revixiſſe, qui ſpem receperit; oblitum injuriæ, qui ignovit. Huc pertinent & appellationes illæ exaggerantes, de quibus ante nonnihil memini, cum carnificem appellamus hominem immitem, ſacrilegum, ſceleratum, veneficum, malum. Præterea illæ, ſcelus, monſtrum, peſtis, labes. Poſtremo & hæ, Atreus pro crudeli: Sardanapalus, pro effœminato. De quibus ſuo loco copioſius.

CAP. XXVIII.

Variandi ratio per Hyperbolen.

VAriat & Hyperbole, quam quidam ſuperlationem nominavit. Hoc mendacio, ut inquit Seneca, pervenimus ad verum; plus enim dicit Hyperbole, quam res habet, attamen quod verum eſt, ex falſo intelligitur, ut, hic vel ſaxa, ſua loquacitate poſſit rumpere; cœlum digito attingere; ocyor Euro: Et, fulminis ocyor alis; Sublimi feriam vertice ſydera.

CAP. XXIX.

Variandi ratio per μείωσιν, id eſt, per diminutionem.

DIverſus variandi modus per μείωσιν, hoc eſt, per diminutionem; veluti quoties attigiſſe dicimus eum, qui pulſavit; læſiſſe, qui vulneravit. Interdum diminutio ſapit hyperbolen; ut, vix oſſibus hærent; brevior pygmæo; minus habet quam

quam nihil. Verum de his quoque nonnulla ſuo loco differemus.

CAP. XXX.

Variandi ratio per compoſitionem.

VAriatur oratio nonnihil & ex Compoſitione. Ea ſita eſt in his ferme figuris, Aſyntheto, Polyſyntheto; Veni, vidi, vici. Maro,

——— *Tectumque, Laremque,*
Armaque, Amycleumque canam, Creſſamque Pharetram,

Syzeugmeno; id fit quoties ad unum verbum plures ſententiæ reſpondent. Fit autem trifariam; aut cum præponitur, aut cum ſequitur, aut cum interponitur, ut defloreſcit forma, vel morbo, vel ætate. Hic præponitur. Vel morbo, vel ætate forma defloreſcit. Hic ſubjicitur. Aut, ætate forma defloreſcit, aut morbo. Hic in medio intercedit. Item M. Tull. vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia. Contra: Neque enim is es Catilina, ut te aut pudor unquam à turpitudine, aut metus à periculo, aut ratio à furore revocarit. Nonnunquam & per iterationem repetitur non conjunctio, ſed nomen aut verbum, quam Epanalepſin vocant. Nihil ne te nocturnum præſidium palatii, nihil urbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concurſus bonorum omnium, nihil hic magnificentiſſimus ſenatus habendi locus, nihil horum ora vultuſque moverunt? Simile huic fuerit: Vicit pudorem libido, vicit timorem audacia, vicit rationem amentia; ut per συνωνυμίαν: Vicit timorem audacia, rationem ſuperavit amentia, libido pudorem expugnavit. Experiamur igitur, quot rationibus eadem ſententia poſſit per has figuras variari. Contemnit deos, contemnit homines; deos contemnit, homines contemnit; comtemnit & deos & homines; & deos & homines contemnit; deos contemnit atque homines. Ad hunc locum pertinent & illa: inediæ, quam frigoris patientior: lucri, quam gloriæ cupientior: chariorem habeo neminem: & neminem habeo

beo chariorem. Quanquam hæc non ita multum afferunt momenti, adjuvant tamen. Et, quibus de cauſis: ob eam rem; eam ob rem: ob cauſam tam parvulam: tam parvulam ob cauſam: Veniam ad te, quando ita vult pater; quando ita vult pater, veniam. Ejuſdem rationis eſt, cum ex oratione ſimplici, duplicem facimus; aut, contra: ut omnia tua mihi debes: quicquid habes, id omne mihi debes.

CAP. XXXI.
Variandi ratio per σύνταξιν, id eſt, conſtructionem.

Ex ordine, ſive conſtructione item, nonnulla ſermonis varietas exiſtit, id quod ſuperius attigimus. Nam pleræque dictiones ſunt quæ non reſpuunt diverſam conſtructionem: ut multum pudorem, & multum pudoris: ſcripſit mihi, & ſcripſit ad me: diverſum, ſeu alienum huic, & diverſum, ſeu alienum ab hoc: idem huic, & idem cum hoc: jactat majores ſuos, jactat ſe de ſuis majoribus: de te ſomniavi, te ſomniavi, de te ridet, te ridet: tota nocte potavit, totam noctem potavit: Romanorum ſummus, ſummus inter Romanos: ſervitus morte durior, ſervitus durior quam mors: damnatus eſt de repetundis, damnatus eſt repetundarum: natus gloriæ, natus ad gloriam: tuæ partes ſunt, tuarum eſt partium.

CAP. XXXII.
Variandi ratio per Mutationem Figuræ variis modis.

Variatur oratio, quoties alio, atque alio affectu, ac velut habitu profertur, quam interim figuræ mutationem licebit appellare, ut: non eſt miſerum mori: &, uſque adeone mori miſerum eſt? nihil eſt te vanius, an quicquam te vanius? Hic per interrogationem variata eſt figura: non magnā laudem aſſecutus es, egregiam vero laudem es aſſecutus: non iſta curat populus, id populus curat ſcilicet.
Hic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Hic per ironiam commutata eſt ſermonis facies: vehementer amat pecuniam Dii boni, quam amat pecuniam! per admirationem verſus eſt orationis color: tum Deos contemnit, tum homines haud ſcio magiſne Deos contemnat, an homines. Hic per dubitationem commutata eſt orationis forma: Nihil mihi charius, aut antiquius fama; diſpeream, ſi quid mihi charius fama. Hic per adjurationem variatus eſt ſermo. Iſta nunquam cogitavi; dii meliora, quam ut iſta cogitarim. Hic per abominationem commutatus eſt color. Eſt vir inſigni vanitate: ô ſingularem hominis vanitatem! Hic per exclamationem. Non modo virgines aliquot conſtupravit; verumetiam veſtalem inceſtu polluit: virgines complures ſtupravit, ut interim de veſtali inceſtu polluta ſileam. Hic per occupationem variatus eſt ſermo. Cum & genere ſis obſcuriſſimo, & re nulla, nullis literis, nulla forma, nullo ingenio, quid eſt cur te adeo jactes? quid habes, cur tam ſis inſolens? natalium ſplendorem? atqui genere es obſcuriſſimo: opes? at vel Iro ipſo pauperior es. Eruditionem? ſed bonas literas nec attigiſti unquam. Formam; at ipſo Therſite deformior es. Ingenium? at iſtud profecto nactus es ſtupidiſſimum. Quid igitur iſta tua jactantia eſt, niſi mera inſania? Hic per ſubjectionem variatus eſt orationis habitus. Neque vero ſolum per omnes figuras, verum etiam per locos prope omnes variari poteſt oratio. Ceterum quoniam hæc magis videntur ad rerum copiam pertinere, ſecundo commentario de his diligentius diſſeremus. Hactenus formas ferme omnes paucis indicavimus, quibus, manente ſententia, commutatur oratio.

CAP. XXXIII.

Experientia.

NUnc quo res fiat dilucidior, experiundi gratia, ſententiam unam, atque alteram proponamus, conemurque quoad fieri poterit eandem veluti Proteum, in omnem ſpeciem vertere:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

non quod omnis variandi ratio in unam quampiam orationem poſſit incidere, ſed quot incident, tot utemur, Sumaturque illud exempli loco ;

TUÆ LITERÆ ME MAGNOPERE DELECTARUNT.

Tuæ, non admittit Synonymiam: tuæ amplitudinis, tuæ celſitudinis, tuæ majeſtatis, Periphraſis eſt. Si nomen proprium ponas, puta, Fauſti, Heteroſis eſt, & partis, & perſonæ. Fauſti literæ: Sic, Fauſtinæ literæ, Heteroſis ſubſtantivi in Epitheton.

LITERÆ.

Epiſtola, literæ, tabellæ, Synonymia eſt. Literulæ, epiſtolium, tabellulæ, Heteroſis. Schedæ, ſcripta, Synecdoche: Quod ad me ſcripſiſti, Periphraſis eſt.

ME.

Animum meum, pectus meum, meos oculos, vel Periphraſis, vel Synecdoche: nos, pro me, Enallage numeri; Eraſmum, Heteroſis eſt perſonæ.

MAGNOPERE.

Valde, vehementer, nimium, mire, mirifice, magnifice &c. Synonymia eſt: magnopere, ſummopere, ſupra modum, præter modum, unice, Auxeſis eſt: Haud mediocriter, non parum, non vulgariter, per contraria, & negationem: dici non poteſt quantopere, incredibile dictu; verbis conſequi nequeam; atque id genus alia, hyperbolen ſapiunt.

DELECTARUNT:

Oblectarunt, recrearunt, exhilararunt, Synonymia eſt: Niſi quod in *exhilararunt*, metaphora videtur

detur eſſe. voluptatem attulerunt, voluptati fuerunt, jucundæ fuerunt, & ſimilia, Periphraſin habent: Voluptate perfuderunt, mellitiſſimæ fuerunt, & conſimilia, tranſlaticia ſunt. Non injucundæ fuerunt, non inſuaves; à contrariorum permutatione. Reliqua citra contextum commode oſtendi non poſſunt. Nunc igitur experiamur. Tuæ me literæ magnopere delectarunt: delectarunt mirum in modum tuæ me literæ: majorem in modum me tuæ delectarunt literæ. Hactenus præter compoſitionem nihil ferme mutatum eſt. Tuis literis ſum magnopere delectatus. Delectatus ſum majorem in modum tuis literis. Hic genus verbi duntaxat eſt commutatum. Epiſtola tua me vehementer exhilaravit: tua quidem epiſtola ſum vehementer exhilaratus: tuæ literulæ non mediocriter animum meum refecerunt: humanitatis tuæ ſcriptis ſum non mediocriter animo refectus: ex amantiſſimis literis tuis incredibilem cepi voluptatem: Hyperbole, & relatio. Amantiſſimæ tuæ literæ incredibilem mihi voluptatem attulerunt: novam quandam lætitiam tuæ ſchedæ mihi pepererunt: Tuis ex ſchedis mirificam lætitiam concepi: Summum gaudium tua ſcripta mihi apportarunt: Tuis è ſcriptis ſummum mihi gaudium allatum eſt; ex Excellentiæ tuæ literis magnam hauſimus voluptatem: Et hic relatio eſt. Cetera ſibi quiſque facile annotabit. Ex Fauſti mei literis plurimum hauſi voluptatis; tuis è ſcriptis haud vulgaris mihi voluptas acceſſit. Epiſtola tua ſum unice delectatus; ex Fauſtinis literis mirificum quoddam oblectamentum percepi; tuæ literæ ſane quam delectarunt animum meum! ineffabili gaudio tuæ me ſchedulæ perfuderunt Hic Metaphora eſt. Tuis ex literis nova quadam delectatione ſum perfuſus: incredibili lætitia tua me ſcripta delibutum reddiderunt: Et hic metaphora. Haud parum delectamenti tua mihi conciliavit epiſtola: legendis tuis literis oppido quam ſum delectatus! lectio tuarum literarum ſingulari voluptate delinivit mentem meam: admodum delectabilis mihi tua fuit epiſtola: eximia quadam lætitia tuæ me li-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

teræ affecernnt: tuis ex literis ſingulari ſum affe-
ctus lætitia: maximæ voluptati mihi tua fuit epiſtola:
ſummo oblectamento mihi tua ſcripta fuerunt: in-
credibili gaudio mihi tua fuit epiſtola: nimis quam
jucunda nobis tua fuit epiſtola: vix credas quanto-
pere in tuis ſcriptis acquieſcam. Ita M. Tullius fre-
quenter utitur acquieſcere, pro oblectari, Sum-
mæ jucunditatis nobis tua fuit epiſtola: ſuaviſſimæ
mihi tuæ fuerunt literæ: tuis ex literis ſingularis mi-
hi profecta eſt lætitia: tuæ literæ fecerunt ut
prorſus exilirem gaudio: tuis acceptis literis læ-
titia geſtiebam: ubi mihi tuæ ſunt redditæ literæ,
lætitia ſum expletus: lectis tuis amantiſſimis
literis, nova quadam lætitia correptus ſum:
acceptis tuis literis, incredibilis voluptas cepit
animum meum: inuſitata lætitia me tua demul-
ſit epiſtola: quod ad me ſcripſeris, id mihi tam
jucundum fuit, quam quod jucundiſſimum: quod
ad me tuas dederis literas. id vehementer fuit
gratum: quod me tuis dignatus es literis, eo nihil
mihi potuit accidere gratius: Tuæ literulæ oppi-
do gaudibundum effecerunt, tuis literulis oppido
quam lætabundus ſum effectus: quod me tuis lite-
ris certiorem reddidiſti, fuit id mihi non gratum
modo, verum etiam jucundum: cum tua ad me
perferretur epiſtola, vidiſſes me gaudii magnitu-
dine geſtientem: quod me ſaltem epiſtola ſalutaris,
id profecto volupe fuit: literis tuis nihil afferri po-
tuit optatius: epiſtola tua ad nos venit vehementer
expectata: literis tuis nihil afferri potuit deſidera-
tius. In his tribus Metalepſis eſt, aut certe Synec-
doche. Nam jucunda ſolent accidere, quæ ma-
gnopere deſideramus. Non poſſunt non eſſe jucun-
diſſimæ Eraſmo Fauſtinæ literæ, non injucunda mihi
tua fuit epiſtola: neutiquam inſuaves mihi tuæ ve-
nerunt literæ: haudquaquam ingrata mihi tua ſcri-
pta acciderunt: tam mihi dulcis tua fuit epiſtola,
quam ea quæ ſunt dulciſſima: literas tuas multa
cum voluptate perlegi: epiſtolam tuam non ſine
ſumma voluptate recepi: qui mihi tuas reddidit li-
teras, is mihi gaudiorum cumulum detulit: dictu mi-
rum, quam me tua ceperit epiſtola: ſchedæ quas abs
te

te miſſas accepi, nova quadam gaudiorum luce pectus meum ſerenarunt: literæ tuæ quicquid in animo mœroris erat, id omne protinus excuſſerunt: miram animo perſenſi voluptatem, cum tua nobis redderetur epiſtola: tuis ex literis voluptas inſolita animo inceſſit meo: tuæ literæ fuerunt in cauſſa, ut affatim gauderem: tuis literis effectum eſt, ut totus exultarim gaudio: dici vix queat, quantum mihi lætitiæ tuis ex literis obortum ſit: vix poſſim ſermone conſequi, quantum gaudiorum ex tua mihi natum ſit epiſtola: dictu mirum eſt, quantum voluptatum nobis ex tuis affulſerit literis. Deum immortalem! quam ingens gaudium nobis è tua provenit epiſtola? Papæ, quantas lætitiæ cauſſas nobis tuæ literæ ſuppeditarunt! Dii boni, quantam vim gaudiorum tua mihi ſcripta ſubminiſtrarunt? majorem lætitiam tuæ mihi tabellæ attulerunt, quam ut explicare poſſim: plurimum voluptatis nobis tuus tabellarius apportavit: vix credas quantum acervum lætitiæ literæ tuæ in animum invexerunt meum: verbis eloqui nequeam, quantis gaudiis me tua oneravit epiſtola. Cur autem ſic verear loqui, cum Terentius dixerit multis commoditatibus oneratum diem? Tuæ me literæ gaudiis onuſtum reddidere: tuis literis valde ſum gaviſus: tuis literis unice ſum lætatus: tua ſcripta nobis uberrimam lætitiæ copiam offuderunt: lætiſſima mihi tua fuit epiſtola: tuis literis factum eſt, ut prorſus frontem exporrexerim: viſis tuis literis, protenus animi mei frontem explicui: inter legendum ea quæ ad me ſcripſiſti, mira quædam voluptas animo obrepſit meo; ſimul atque tuas inſpexiſſem literas, nova quædam gaudiorum vis mentem occupavit meam: inſpectis tuis literis, incredibilis quidam æſtus lætitiæ, pectus ſubit meum: acceptis humaniſſimis literis tuis, immenſa quædam lætitia me totum obſedit: emoriar, ſi quicquam unquam accidit jucundius tuis literis: diſpeream, ſi quid in vita ſuavius obtigit tuis literis: ita me Muſæ bene ament, ut nihil antehac accidit tuis literis gratius: cave credas rem ullam obiici à fortuna

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

poſſe jucundiorem, quam tuæ ſunt literæ: quam ipſe charus es animo meo, tam juvant tuæ literæ: Papæ! quantum gaudiorum tua mihi excitavit epiſtola? quantum riſus, quantum plauſus, quantum tripudiorum tuæ nobis attulerunt literæ? elegantiſſimas tuas literas legens, inſolita quadam lætitia tangebar: calamus tuus gaudiis me exſaturavit, multam voluptatem mihi tua præbuit epiſtola: totum me gaudiis imbuit tua tam elegans epiſtola: omnes pectoris mei ſinus voluptate referſit tua tam amabilis epiſtola: rara quadam voluptate me tuæ reſperſerunt literæ: tua quidem epiſtola novam quandam animo meo voluptatem adſperſit. Tuis literis nulla res unquam accidit mihi feſtivior: nihil unquam vidi tuis literis lubentius; haud eſt quicquam, quod gaudentiore acceperim animo, quam proximas Fauſti mei literas: quo me credis affluxiſſe gaudio, cum tuum animum tuis in literis agnoſcerem? cum tabellarius tuam mihi traderet epiſtolam, ſtatim animus mihi lætitia ineffabili prurire cœpit: quid ego tibi nunc referam, quæ voluptas acceptis tuis literis animum Eraſmi tui titillarit? animus gaudio velut exundabat, cum tua mihi redderetur epiſtola: ut lubens tuam accepi epiſtolam; poſteaquam tuum epiſtolium ad me delatum eſt, animus nimirum mihi gaudio efferbuit: vix eram apud me præ gaudio, cum tuas acciperem literas; literarum tuarum lepos præcipua quadam voluptate remoratus eſt animum meum; non poſſum non vehementer gaudere, quoties tua ſcripta ad nos advolant: mel merum mihi tuæ fuerunt literæ; quicquid literarum abs te proficiſcitur, id mihi ſaccaro ac melle fluere videtur; opiparis literarum tuarum epulis ſum lautiſſime refectus; tua ſcripta ſunt mihi quavis ambroſia ſuaviora; ſchedulæ mei Fauſti mihi fuere vel menſis Siculis lautiores; nulla voluptas, nullæ ſunt deliciæ, quas cum tuis literis conferre velim; nauſea ſint omnia præ tuis literis; inter legendum amantiſſimas literas tuas. Eraſmi pectus gaudio ſubſultabat: chartæ digitis tuis exaratæ, me quantus eram, gaudiis explerunt; meræ deliciæ cordi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

cordi meo ſunt, quicquid ſcriptorum abs te redditur: nihil niſi gaudium tua ſpirat epiſtola: feſtum diem attulit is, qui tuas attulit literas: triumphum adduxit, qui tuum adduxit epiſtolium: nullum ego nectar tuis ſcriptis antepoſuerim: an ego ullum mel Atticum cum tuis amantiſſimis literis contulerim? ſaccarum non eſt ſaccarum, ſi cum literis tuis componatur: nulli mortalium tam ſapit potus quam mihi literæ tuæ ſapiunt: quod ſitienti vinum, hoc mihi tuæ ſunt literæ: quod apibus Cytiſum, quod ſalignæ frondes capellis; quod urſo mel, hoc mihi tuæ ſunt literæ: epiſtola tuæ celſitudinis mihi fuit quovis melle mellitior: ubi recepiſſem tantopere expectatas tuas literas, dixiſſes Eraſmum plane gaudiis ebrium. Ut redditæ ſunt abs te literæ, ſtatim vidiſſes nos nimia quadam lætitia quaſi temulentos: quam unice te diligo, tam unice tuis epiſtolis delector: nil niſi merum delicium tua mihi ſcripta videntur: non tam palato blandiuntur ullæ cupediæ, quam animum meum tuæ litteræ deliniunt: nullæ lautitiæ ſuavius titillant palatum, quam tua ſcripta mentem titillant. *ἁμάξας ἡδονῶν, id eſt, plauſtra voluptatum*, attulit, qui tuas reddidit literas: voluptatum ῥεῖθρον apportavit tabellio tuus, tuis ad me redditis literis: gaudiorum θάλασσαν adduxit is, qui ſchedas pertulit tuas: mihi plane tuæ literæ fuerunt quod Perſis, *Διὸς ἐγκέφαλος, id eſt, Iovis cerebrum*, quemadmodum ajunt Græci. In his porro ſi qua videbuntur ejuſmodi, ut in oratione ſoluta vix toleranda putentur, memineris hanc exercitationem ad carminis quoque compoſitionem accommodari. Age jam ad eundem modum in altera quapiam ſententia variandi facultatem experiamur: Eaque deligatur, natura non admodum fœcunda, neque ad varietatem idonea, quo magis appareat, quantum poſſit hæc commutandi ratio, ſi uſu atque exercitatione confirmetur. Hanc igitur ſententiam ſumamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

SEMPER DUM VIVAM, tui meminero.

PRincipio adverbio Semper nullum reſpondet idem pollens, neque in aliam vocem deflecti poteſt. Deinde, vivam, nullum item habet ſimile, & verbum eſt unicæ vocis, id eſt, neutralis, nec ullum ex ſe propagat nomen, præter vitam. Deinde, meminero, non ſolum unicæ vocis eſt verbum, verum etiam mancum, & mutilum, peneque ſterile, utpote à quo nulla ſoboles proficiſcatur, præter Memor, & Memoria. Porro duo verba quæ his apponuntur, Mori, & obliviſci, videlicet, & ipſa ſunt tum manca, tum ſterilia: tamen aggrediemur. Ceterum variandi rationes ex ſuperioribus per ſe lector agnoſcet: Semper dum vivam, tui meminero: nunquam, dum vivam, tui non meminero: nunquam quoad victurus ſum, me tui capiet oblivio: haud unquam dum vixero, tu animo excideris meo: nunquam, donec vivam, mihi venies in oblivionem: nunquam quoad in vivis ero, tui nobis veniet oblivio: non prius tui meminiſſe deſinam, quam vivere: non me ante tui memoria, quam vita ipſa reliquerit: uſque dum ſpirabo, tui memor fuero: donec hac luce fruar, tu animo hærebis meo: è vivorum contubernio citius emigraverim, quam tui memoria noſtro è pectore demigrarit: ipſe prius è vivis exceſſero, quam Morus è noſtra exceſſerit memoria: lux hæc me prius deficiet, quam tui immemor eſſe cœpero: vita me ſerius deſtituet, quam tam chari capitis recordatio: idem dies mihi tui memoriam eripiet, qui vitam: eadem lux oblivionem tui nobis eſt adductura, quæ mortem: idem noſtræ, tui memoriæ, vitæque finis erit: dum memor ipſe mei fuero: tui meminiſſe neutiquam pigebit: non alius noſtræ tui memoriæ, quam lucis erit interitus: is ſolus dies tui memoriam extinxerit; qui vitam: ante mei ipſius, quam tui obliviſci incipiam: noſtro è pectore non prius elabetur Mori memoria, quam hæc anima: præter unam mortem, nullus omnino te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

te mihi caſus expectorabit: egone tam jucundi convictoris unquam unius queam oblivіſci? tum demum Mori ſui obliviſci poterit Eraſmus, cum ipſe ſui deſinet memor eſſe: dum mihi ſenſus ullus mei reliquus fuerit, tu ſemper animo noſtro obſervaberis: cordi meo charior es, quam ut vivo quidem in oblivionem venire poſſis: intime noſtris in præcordiis repoſitus eſt Morus, ſic ut præter unam mortem, nulla res illum queat eruere: Orco tradar ipſe prius quam te mandem oblivioni: dum ſpiritus his oculis, his manibus imperabit, tu pectori inſidebis meo: dum ſpiritus hos reget artus, tui meminero: quam diu ſupererit in nobis halitus, non quievero tui non meminiſſe: dum in vivis agam, uſque vivet in me tui memoria: is mihi dies vitæ finis erit, qui tui oblivionis erit initium: idem caſus hanc animam, teque è meo revellet animo: donec ſuperſtitem eſſe ſinent ſuperi, tui perpetuo recordabor: dum quicquam vitalis caloris in hoc pectore palpitabit, tui memoria non evaneſcet: Non mihi diuturnior vita futura eſt, quam tuorum in me meritorum memoria: non mihi brevior fuerit tui memoria, quam ipſa vita: non minus durabilis erit tui capitis recordatio, quam hæc ipſa vita: me mihi eripiet is dies, qui tui memoriam adimet: ipſe mihi ſubducar prius quam te in memoria habere deſtitero: haud longior erit mihi lucis hujus functio, quam tuæ benignitatis memoria: non mihi poſterius ſuppetet vivere, quam tui meminiſſe: extra me fuero citius, quam Morus intra hoc pectus eſſe deſinet: vita hæc tuique memoria pari ſtadio ad metam decurrent: prorſus non erit Eraſmus, cum Mori immemor erit. Non extabit hoc caput, ubi tam ſingularis amici quivero obliviſci. donec ſupra terram acturus ſum, non committam, ut obſoleſcat apud me tuæ comitatis memoria: donec communem hunc aërem hauriam, tu crebro animo occurſabis meo: nunquam ſerius futurum eſt Eraſmo vitam; quam tui memoriam obtinere: non ante de te cogitandi finem fecero, quam Atropos filum fatale ſecuerit: ſi qua dies unquam tui paritura eſt obliviſcentiam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ea certe nunquam anteceſſerit ei, quæ me luce orbabit ipſa: Sol hic, qui videt omnia, nunquam me videbit non memorem tui: Mors una tui recordationem his è præcordiis emovebit: donec ulla vitæ portio in artubus reſidebit, Morus ab Eraſmi cogitatione nunquam aberit. Quamdiu ſanguinis ulla pars hoc in corpuſculo calebit, nunquam apud me refrixerit Mori memoria: mihi quidem dum vita aderit, tu à mente mea nunquam es abſfuturus. Quouſq; manebit hujus animæ corpuſculique copula, tu à mea memoria nullo tempore ſejungeris. Prius animus corpori, quam tu animo meo præſens eſſe deſines: ſpiritus ipſe citius ex hujus corpuſculi domicilio demigrabit, quam animo impreſſa imago tui deleatur: æque diuturna fuerit apud me tui memoria ac vitæ curſus: eadem erit & vivendi & de te cogitandi meta: non arctioribus pomeriis, tui recordatio claudetur, quam ipſa vita: quoad ulla vena mihi vitali tempore ſaliet, dulce fuerit uſque tui meminiſſe: quantum mea Lacheſis fatale ſtamen extenderit, tantundem extendetur & mea tui memoria: eadem mihi & vivendi, & de te cogitandi menſura fuerit: quoad corporis molem flatus vivificus ſuſtinebit, animum maxime tui memorem geram: dum lucis uſum, cœlitum indulgentia concedet, te ſemper animo feram: dum vitam permittent ſuperi, non committemus, ut tam fidi congerronis unquam nobis obrepat oblivio: donec me non deficiet anima, animum hunc, & memorem & gratum nunquam poſuero: quoad uſque Sole volubili frui fas erit, hunc hominem habebis tui memorem: vivum non videbit Eraſmum, qui videbit oblitum tui. quanto tempore vita mihi duratura eſt, mens quidem hæc manebit tui recordantiſſima: quam diu ſupero hoc Jove continget frui, non mihi contigerit obliviſci tui: donec vita perſeverabit, tu cordis obtutibus ſemper es obverſaturus: Nominis ante mei, quam tam chari amici, mihi ventura eſt obliviſcentia: ipſe mihi prius excidero, quam tui vultus imago. Viventi quidem Eraſmo, haud unquam excidet Morus: nulla diutur-

diuturnitas ævi, tui apud me memoriam obliterabit: non, niſi mecum, tui extinguetur memoria: ante fatalem diem è noſtra memoria non eliminaberis: ante obitum non deſiſtam tui meminiſſe! ante ſuprema funera non ceſſabo tui memor eſſe: non ante exacta vitæ ſtamina tui queam obliviſci: vivo quidem Eraſmo, Morica memoria haud unquam effluet: tui apud me memoriam nulla unquam ætas antiquabit; ante ſummum diem non abrogabitur in me memoria tui; nulla neque locorum, neque temporum injuria efficiet, quo minus tui quam maxime meminerim in vita: per omnem vitam tui meminero; hæc vita quam longa continget, cum tui memoria ſemper erit conjuncta; ad ipſum uſque rogum me tui memoria proſequetur; mei ſenſu carebo, priuſquam conjunctiſſimi hominis cariturus ſim recordatione; à meis ipſe membris diſtrahar, antequam tu animo meo divellare; mors mihi citius acciderit, quam oblivio tam dilecti capitis: certum eſt mortem oppetere potius, quam tui memoriam non jugiter obtinere. Non niſi me ſepulto, tui recordatio ſepelietur in me: tui quidem aut mecum aut nunquam eſt interitura memoria: donec exſpirem ipſe ſpirabit in me Mori mei memoria, donec apud ſuperos agitabimus, nunquam mihi inceſſet tuæ benignitatis oblivio. Ante obitum nunquam animo meo tui incurret oblivio, ſic enim loquitur Seneca. Nihil tam arduum hæc vita mihi gignere queat, ut tui memoriam ex his præcordiis poſſit extundere: nulla res tam atrox mihi poſſit in hac exoriri vita, quæ tui conciliet oblivionem: vivo nihil poſſit exiſtere, quod mihi tuæ erga me humanitatis conflet obliviſcentiam: ſic in me radices egit memoria tui, ut à nullis omnino caſibus, qui quidem vivis ſoleant accidere, ſit nunquam ceſſura: his nimirum monumentis animo meo conſecratus es, ut ea nullum ævi ſpacium valeat demoliri, ni forte mors, cui nihil rerum mortalium non cedit, niſi ipſe mortalis eſſem, non dubitarem hanc de te memoriam immortalem fore polliceri, ſi immortalis eſſet Eraſmus,

ſmus, immortalis itidem foret tui apud illum memoria: ejuſmodi ſtatuam in animi mei penetralib. tua merita erexerunt, ut ea, quoad me tellus ſuſtinebit, nullo caſu ſit diruenda. His titulis Morus inſcriptus eſt cordi meo, ut eos nulla temporis injuria poſſit unquam exedere; non niſi una cum ætate tui recordatio in me conſeneſcet. Ipſe mihi prius excutiar, quam Mori nomen ex adytis cordis exigatur: id unum tibi & confirmo & præſtabo donec in mortalium numero futurus ſum, tu è ſcrinio memoriæ noſtræ nunquam dimovebere: ut omnia tempus poſſit, certe hoc unum illi non licebit unquam, ut vivo mihi tui pariat oblivionem: ſemper hic animus tui cum primis meminerit, neque id me dies, quamlibet longa, dedocebit donec me tellus alet, unum illud nunquam quibo dediſcere, videlicet tam chari ſodalis meminiſſe: donec futurus ſum ἐπιχθόνιος, *i. e. ſuperſtes*, ut Homerico utar verbo, Mori memoriam continenter obtinebo: quoad mihi continget inter σῖτον ἔδοντας *id eſt, cibum edentes*, ut Homericè loquar, annumerari, nunquam hoc de pectore Mori vultus labetur,

ὄφρ' ἂν ἔγωγε
ζωοῖσιν μετέω, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ, id eſt, donec adſim viventibus & mihi genua moveantur. Iliad 11. quemadmodum inquit Homerus, tu mihi nunquam es obliviſcendus, ἐμοῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο, *id eſt, Me vivente, & in terra conſpecto. Iliad. 1.* ut eſt apud Homerum, nunquam te aufferet oblivio: tui memoriam perpetuo, pariter cum ipſo vitæ progreſſu, producam: ſuperſtiti Eraſmo ſublimitatis tuæ memoriam nullus unquam dies expunxerit: corpore quidem abs te diſtrahi potero, verum animo te ſemper intuebor, quoad vitam numina largientur: donec aura vitalis hos artus moderabitur, tu à noſtris cogitationibus nullo momento es abfuturus: uſque adeo penitus his præcordiis tui impreſſa eſt memoria, ut nullo unquam pacto videatur eradenda: ut omnia tempore marceſcant, tui certe memoria ad occaſum uſque vitæ apud me vigebit: arctius Morum meum animo complexus ſum,

ſum, quam ut vivo poſſit elabi: eadem me lux exanimem videbit, quæ tui conſpiciet immemorem. Adeo vivam quandam imaginem tui pectori inſculpſiſti meo, ut vix etiam mors ipſa ſit abolitura: non erit Eraſmus tui memoria vivacior: tam vivax erit tui apud me memoria, ut ipſe non ſim futurus vivacior: nunquam intercidet apud me Morica memoria, donec ipſe non intercidero: Semper hunc hominem experieris tui recordantem, donec vitæ particeps erit: expers hujus vitæ fuero, priuſquam à tui memoria alienus: adeo vivax eſt in me tui memoria, ut ipſe non ſim illi futurus ſuperſtes: altius meæ memoriæ ſediſti, quam ut ulla te res inde queat emoliri: Tenacius inhæres cordi meo, quam ut præter mortis caſum quicquam aliud inde te queat ejicere: Penitius hoc in pectore conditus es, quam ut hinc ulla ratione ſis excludendus, donec mihi vitam fata non invidebunt. Interius inſitus es animo noſtro, quam ut inde incolumi quidem queas, extirpari: Fixius impreſſum eſt cordi meo ſimulacrum tui, quam ut ſuperſtiti poſſit unquam detrahi. Sic effigies tui cogitationi meæ penitus impreſſa eſt, ut eam nulla ætas ſit abrogatura. Dum vita ſuppeditabit, nihil extiterit quod fixam animo Mori ſtatuam valeat labefactare. Fieri nunquam poterit, ut vel vivam parum tui memor: donec apud ſuperos commorabor, ne tota quidem Lethes aqua tui memoriam poterit abolere: donec aura veſcar ætherea, ſubinde tui reminiſcar: vitam modo Deus impertiat, ego tibi mentem perpetuo tui memorem polliceor. Si quis mihi vita functo ſenſus erit tam dulcis amiculi recordabor, tantum abeſt, ut vivus ſim obliturus: omnia mihi citius acciderint in vita, quam oblivio tui: tum ſurſum verſus recurrent amnes, ut Græcis eſt in proverbio, cum Eraſmus Mori ſui poterit non meminiſſe: Non alius me viſurus eſt oblitum tui, quam qui viſurus eſt arduis pronos relabi rivos montibus, & Tiberim reverti, ut ait Flaccus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Ante leves ergo paſcentur in æquore cervi,

Quam vivum Eraſmum Mori capiat oblivio. Iis coloribus in tabula pectoris mei depicta eſt imago tui, ut eam nulla annorum ſeries poſſit eluere: ſupremus vitæ dies me tui, memorem deprehendet: ſoſpite vita, non me fugiet memoria tui: ſalva vita hac, non demorietur apud me tui memoria: quoad hæc mihi vita comes erit, comitabitur & tui recordatio: hæc me vita tui memorem relinquet: non avolabit à nobis tui memoria, niſi avolante vita: ad ſupremum uſque vivendi limitem, tui nobis memoria perſeverabit: in obtinenda tui memoria non fuero mihi diſſimilis, niſi vivus eſſe deſiero: donec hoc vitæ munus divina benignitas mihi ſalvum eſſe volet, non intermorietur apud me tuæ benignitatis memoria: vita defungar prius, quam tui memoriam recolere ceſſabo: diem obiero citius quam te ventis, & auræ mandem: clavis adamantinis noſtræ memoriæ infixus eſt Morus, quos non niſi una mors valeat abrumpere: ad imos uſque cineres pergam tui meminiſſe: ad extremam uſque ſenectam tui me comitatura eſt memoria: per univerſum vitæ ſpacium Mori meminerit Eraſmus: ad extremum uſque rogum, tuorum erga me beneficiorum memoria prorogabitur: fatalis ille dies denique me tui memorem eſt reperturus: dabo operam, ut tuæ humanitatis recordatio ad libitinam uſque proferatur: nunquam mihi quicquam obtigerit in vita neque tam lætum, neque tam acerbum, quod tui nominis recordationem è ſinu pectoris mei queat expellere: quoad hic animus in hoc corpuſculo tenebitur alligatus, non exulabit mea memoria Morus: citius futurum eſt, ut alterum in orbem tui memoriam mecum deferam, quam ut hic abjiciam: animam egero prius, quam te memoria tenere deſiero: ſi quando corpus umbram ſuam poterit effugere, hic animus tui quibit obliviſci: non ante quam diem vitæ noviſſimum clauſero, deſiturus ſum tuam in me beneficentiam animo circumferre: Quam longa dabitur vita, tam erit longa tui me-

memoria: par nobis erit memoriæ vitæque modus: tui meminero quod auras carpſero vitales: abſit ut mihi brevior fuerit tui memoria, quam vita: quamdiu ſuperabit Eraſmus; tamdiu tui meminiſſe non gravabitur: vita orbabor, antequam tui me relinquet memoria. Supero privabor lumine, ut priſcorum more loquar, citius, quam Morus ex animo deleatur meo: Ocyus hoc mihi corpuſculum morte refrixerit, quam tui memoria frigeſcat apud me: Inextinctam tui memoriam ſemper tenebo: quantum temporis anima fruar, ſic enim loquitur Salluſtius, tantundem tui meminero: Perpetim tui recordatus fuero: Sine fine tui meminero. Nulla res mihi oblivionem tui invexerit, niſi quæ me ex hac luce evexerit. Orbem hunc verterim citius, quam animum hunc tui memorem vertero: vita me exuerit is caſus, qui tui importabit oblivionem: crudelibus umbris occubuero, quemadmodum loquuntur Poëtæ, citius, atque tui memoriam recolere deſiturus ſim: efferar ipſe citius, quam tui memoria è corde efferatur meo: ad ipſum uſque buſtum me tui memoria proſequetur: ne defunctus quidem, tui poſſim oblivisci, nedum vivus viventi mihi nunquam aboleſcet hominis tam bene meriti recordatio: quando futurum eſt, ut apud Eraſmum evaneſcat Mori memoria? nempe dum vita deſtituetur: uſque eo tui memor ero, dum in vivis agam; uſque dum ſpirabo, te corde geſtabo: quamdiu dabitur anima frui, ut Salluſtiano more loquar, non deſinam tui memoria frui. Sed jam ſit modus, Neque enim id agitur, ut oſtentemus, quouſque nos in commutando progredi poſſimus, ſed ut ſtudioſis adoleſcentibus exemplo demonſtremus, quantam orationis ubertatem paritura ſit hæc exercitatio. Sententiam enim admodum felicem, neque magnopere ad commutandum fœcundam ferme ducenties ut opinor, commutavimus, neque tamen minutulas illas variandi rationes ſumus anxie perſecuti. Nunc quod reliquum eſſe videtur, varias quaſdam orationum formulas proponemus, non id agentes ut omnes

per-

perſequamur. Nam hoc utiliſſimum quidem, verum prorſus infiniti fuerit operis: ſed ut oſtenſis aliquot velut exemplis, ſibi quiſque ſimilia fingat, vel alius aliquis, cui plus otii ſuppetet, quam nobis, hujuſmodi dicendi figuras ex omnibus auctoribus petitas, copioſius, atque accuratius impertiat cojuæ candidatis.

CAP. XXXIV.

Quibus modis tribuimus plura ex æquo.

Eſt vir tum eruditus, tum probus. Eſt juvenis & formoſus, & bene ingeniatus. Atque repetitum Poëtarum eſt: Virg.

Atque Deos, atque aſtra vocat crudelia mater.

Eſt vir doctus pariter ac probus: Eſt vir doctus ſimul & integer: Eſt vir tam doctus, quam bonus: Vir eſt doctus juxta, ac bonus: Vir eſt non minus probus quam literatus: Vir eſt non inferior literis, quam moribus: Vir eſt ex æquo probus atque doctus: Vir eſt æque literatus atque incorruptus: Vir doctus æque ac probus: Vir perinde doctus ac probus: Exquiſite doctus eſt, itidem & facundus: Vir eſt non minore morum probitate, quam doctrinâ præditus: Vir eſt quemadmodum doctus, ita & integer: Vir eſt doctuſque bonuſque in carmine: Vir ſimul eruditus, ſimul integer: Vir eſt doctuſque & integer, in carmine: Vir eſt haud ſecus eruditus ac probus: Vir eſt ut doctus, ita & probus: Vir eſt doctus, & idem probus. Vir eſt optimus, idemque doctiſſimus: Vir eſt pari vel doctrina vel probitate præditus: Vir eſt non tantum eruditus, ſed & integer: Vir eſt non modo doctus, verum etiam probus: Ut optimus quoque eſt, non modo doctiſſimus. Non tantum ferunt, ſed impellunt. Hæc ſermonis forma peculiaris eſt Senecæ, ut omittatur etiam. Vir eſt præter ſummam eruditionem etiam optimus: Vir præterquam quod doctus, eſt etiam optimus. Vir eſt de quo dubites, doctiorne ſit, an melior: Vir eſt, in quo cum literis probitas morum ex æquo certet: Vir eſt qui

literas

literas æquarit cum vitæ ſanctimonia: Vir eſt cujus eruditioni reſpondet morum integritas: Vir eſt qui parem vitæ caſtimoniam cum eruditione copularit: Vit ſumma quidem doctrina, verum morum integritate neutiquam inferior ſeſe. Interdum idem pollet, vel Literis tuis majorem in modum ſum delectatus, vel quod eſſent elegantiſſimæ, vel quod humanitatisplenæ: Vir eſt in literis egregius, neque ſui diſſimilis in moribus. Vir eſt clarus imaginibus, neque non illuſtris egregiis in Remp. meritis. Officium beneficio cumulaſti. Corporis formam animi dotibus æquiparas. Cum diis ex pari vivit. Oratione tua graviter offenſus eſt, partim quod eſſet incondita, partim quod arrogans. In hoc probitas æquat eruditionem. In hoc fortuna cum probitate facit paria. Ita Seneca. Vir eſt egregie doctus, atque item probus. Vir eſt ſimiliter doctus ac facundus: Vir eſt haud diſſimiliter eloquens ac doctus: Vir pari doctrina ac probitate: Vir eſt perinde facundus ac doctus. Cives, atque hoſtes juxta metuit, dixit Salluſt, pro eo quod eſt, cives æque atque hoſtes. Fortunæ corporis animique bonis juxta dives. Ita Salluſt. Plebi patribuſque juxta charus: Idem. Hyemem atque æſtatem juxta. Plin. Juxta diebus noctibuſque tacitus labitur mundus. Idem: In Italiæ partibus quibuſdam, juxta hyeme, & æſtate fulgurat. Ad hanc formam pertinent & illa, Plaut. juxta mecum rem tenes, id eſt, æque atque ego. Idem in Perſa: Juxta tecum, ſi tu neſcis, neſcio. Salluſt. in Catilinario: Quo in loco res ſitæ ſunt, juxta mecum omnes intelligitis. Huc pertinent & illa minus quidem uſitata, ſed tamen apud probatiſſimos auctores reperta. Terent. Quo jure, quaque injuria me in piſtrinum dabit; id eſt, ſive jure, ſive injuria, Cicer. ad Att. At quam honeſta, quam expedita tua conſilia, quam evigilata tuis cogitationibus, qua itineris, qua navigationis, qua congreſſus, ſermoniſq; cum Cæſare. Idem ad eundem: Cum video te diſtentiſſimum eſſe, qua de Butrotiis, qua de Bruto: Qua poſuit, pro tum.

CAP.

Cap. XXXV.

Quæ commodius copulent contraria.

Vir eſt doctrina quidem egregia, verum moribus illaudatis. Eſt ille quidem vir bonus, verum parum eruditus. Vir eſt ut lingua blandiſſima, ita ingenii amarulenti. Vir eſt ut optimis prognatus majoribus, ita peſſimis præditus moribus. Vir eſt tam deformis animo, quam corpore formoſus. Petrus quemadmodum eſt tacitus conviva, ita eſt loquaciſſimus ſuſurro. Hic ſalutator quidem eſt comis, ſed virulentus obtrectator. Blandus eſt vultu, ceterum animo truculento. Ferox eſt in timidos, at in feroces timidus. Æſtate friget, contra hyeme calet. Plautus ſic uſurpavit. Item Venit hoc mihi in mentem Magadore, te eſſe hominem divitem, factioſum: me item eſſe hominem pauperum pauperrimum: Item, dixit, pro contra, Inimicis ſupplex, in amicos contumelioſus. Hic nullum additur adverbium. Voluptas parit dolorem, contra dolor voluptatem.

Cap. XXXVI.

Quibus modis æqualiter removemus.

Vir eſt neque doctus, neque probus: nec literis, nec moribus probatus: Vir eſt non indoctus modo, verum etiam improbus: Vir eſt ut indoctus, ita & improbus: Non minus improbus, quam illiteratus: Vir eſt tum indoctus, tum improbus: Æque indoctus atque improbus. Quintilian. Neſcias præſtare velint minus an poſſint, id eſt, tam non poſſunt præſtare, quam nolunt: pariter & indoctus & improbus: Vir peſſimus eſt, & nihilo doctior. Seneca, Flamma deprimi non poteſt, non magis quam quieſcere. Vir cui nihil ſit omnino bonarum literarum, bonorum quoque morum tantundem. Breviter, ferme iiſdem rationibus removemus, quibus tribuimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. XXXVII.

Quibus modis tribuimus inæqualiter.

VIr eſt cum doctus, tum probus: Iuvenis cum eleganti forma, tum vero moribus optimis. Non pecuniam modo, verum etiam vitam tibi paratus ſum impendere? Vitam etiam tibi impenderim, non modo pecuniam. Verum hæc verba non ſolum, & ſimilia communia ſunt tum ad æqualitatem, tum ad inæqualitatem: Non ſat erat impuliſſe, niſi & proderet. Non ſufficiebat ſpoliaſſe, niſi & jugularet. Parum erat deformem eſſe, niſi mores forma dignos addidiſſet. Nihil erat deformi eſſe vultu, niſi moribus etiam eſſet deterrimis. In hac ſermonis forma eleganter interdum altera pars ſubauditur, eaque fere potior, ut: Chryſoſtomus non ore tantum aureus: ſubauditur, verum etiam pectore. Et Corneliæ Grachorum matris epiſtolæ ſervatæ ſunt, non tantum in ſexus honorem: ſubauditur, ſed etiam ob admirationem eloquentiæ. Vidiſti hominem non corpore tantum diſtortum: ſubauditur, verum etiam animo.

CAP. XXXVIII.

Inæqualiter removemus his modis.

NOn modo non intelligit, verum ne legit quidem: non ſolum parum intelligit, ſed nec legit: non tantum nihil intelligit, imo nec legit: nec legere quidem novit, nedum intelligat: non novit vel legere, tantum abeſt, ut intelligat: tantum abeſt ab intelligendo, ut ne legere quidem norit. Adeo non intelligit, ut nec legat. Uſque adeò non intelligit, ut neſciat vel legere. Hic in Græcis literis nihil quid dicam intelligere: imo nec legere poteſt: Hic nihil in bonis literis non dicam intelligit, imo ne legit quidem. Ingenium quoque ſenectus deterit, ne dum corporis vigor perpetuo duret, Horatius:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Nedum ſermonis ſtet honos, & gratia vivax.

Nedum nove poſuit, pro eo quod eſt, tantum abeſt ut. Ne pecuniam quidem impenderet amico, nedum vitam. Eam figuram Quintilianus novavit ad hunc modum: Nec enim de omnibus cauſis dicere quiſquam poteſt, ſaltem de præteritis, ut taceam de futuris, id eſt, nec de præteritis, tantum abeſt, ut de futuris.

CAP. XXXIX.

Quo pacto tribuamus, aut removeamus ordine.

UT quiſque eſt gloria digniſſimus, ita gloriæ eſt negligentiſſimus: Ut quiſque gloria eſt maxime dignus, ita gloriæ minime eſt avidus. Optima quæque vitæ pars quam ociſſime prætervolat. Catullus. Tanto peſſimus omnium poëta, quanto tu optimus omnium patronus. Quam vos facillime agitis, tam vos maxime æquum eſt æqua facere.

CAP. XL.

Per comparativum eadem effertur ſententia.

QUo quiſque dignior eſt, qui laudetur, hoc minus laudari gaudet. Quanto quiſque fama dignior, tanto minus affectat famam. Quo quiſque magis promeretur honorem, eo minus honorem appetit.

VERTI POSSUNT.

Hoc minus ducitur laudis cupidine, quo quiſque laude ſit dignior. Tanto quiſque minus optat pecuniam, quanto minus poſſidet pecuniæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. XLI.

Formulæ augendi poſitivum.

POſitiva augentur compoſitione harum dictionum: Per; perquam, præ, perdifficile: perquam difficile, prælongus, prævalidus, præpotens. Quod idem contingit in verbis: Pervelim, perquam velim, percupio. In quibus idem interdum efficit hæc præpoſitio De, deamo, demiror. Eandem vim videtur obtinere. Ad, adprobe, adfabre, adprime, adamo Adjungunt jureconſulti præpoſitionem In, tanquam idem pollentem. Sed errant mea ſententia: Quod enim illi legunt, indifficile eſt, pro valde difficile, legendum eſt, in difficili eſt, pro difficile eſt: quemadmodum dicimus, in proclivi eſt, pro eo quod erat, proclive eſt: & in promptu eſt, pro, promptum eſt. In tuto eſt, in cauſſa eſt, in vitio eſt. Augetur poſitivum & citra compoſitionem quam, ſed figurate. Quam tenere amat filium! quam nihil pudet! Ut eandem vim obtinet. Ut gaudet, ut eſt ſeverus! Immane, quantum diſtat. Papæ, quam is ſibi placet! ad hanc rationem pertinent. Præterea his adverbiis intenditur, oppido quam, ſane quam, nimis quam, antigerio, quod priſcum eſt. Atque hæc, ut dixi, non repudiantur & à verbis: perquam velim, percupio, ſane quam cupit. Neque diverſam vim habere videtur, Næ: Næ ego infelix homo ſum. Faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligant. Item, Adverbia illa omnia epitaſin ſignificantia: admodum, valde, egregie, inſigniter, magnopere, maximopere, ſummopere, inprimis, adprime, cumprimis, in paucis, pro egregie apud Quint. Curt. tantopere & quantopere, figurate. Adeo pro valde: Fratrem adeo nobilem. Majorem in modum, mirum in modum, ſupra modum, præter modum, ſingulariter, unice, eximie, impendio, impenſe, effuſe, abunde, affatim, atque alia innumerabilia. Vel, utrunque efficit, auget. Cicer. ut vel perire maluerit. Seneca: vel umbra ſatis eſt: amico non vel teruntium impertiat. Salluſt, Qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

bus rebus ſupra bonum & honeſtum perculſus, id eſt, magis quam decuit. Pluſquam, item magnam vim augendi obtinet: Homo plusquam inſanus; Senex pluſquam delir . Plus æquo ſævit. Cui finitimum eſt, non tantum, non ut reſpondeat illi Græco, μόνον οὐχὶ, id eſt, *ferme*, ſed ut idem valeat, quod pluſquam; velut, homo non tantum vino temulentus: Vir non tantum imaginibus nobilis; de quo paulo ante meminimus. Terque quaterque beati, Græcanicum eſt, Latinis tamen uſurpatum, in carmine potiſſimum. Sunt & aliæ formæ longius petitæ. Incredibile dictu, quàm elegans. Saluſtius: Immane dictu: Dici non poteſt: Sermone conſequi nequeam: eſt rara quadam modeſtia: Præcipuum honorem: Primariam laudem: Incredibili ſapientia, haud vulgari doctrina. Et Deum immortalem, qua doctrina virum, id eſt, egregia: Plus ſatis animoſus: Plus nimio triſtis, pluſquam par eſt. Atque id genus alia, non abſurde fortaſſis iis adjungantur. Nam vulgata eſt illa amplificandi ratio, quoties ſuperlativus pro poſitivo ponitur. Plurima, pro multis admodum: Maxima, pro vehementer magnis: Dicere tibi promtiſſimum eſt: mihi facere facillimum.

DE VARIANDO Poſitivo.

Utimur vulgo comparativis pro abſolutis, vel ipſo Quintiliano auctore. Ut ſi quis dixerit infirmiorem, id eſt, meticuloſum.

CAP. XLII.

Rationes minuendi Poſitivum.

Minuitur è regione poſitivus appoſitis præpoſitionibus. Subtriſtis, ſubruſticus, ſubobſcurus, ſubaſper, ſubinvidus, ſubinanis, ſubfuſcus. Quod idem accidit in his verbis: Subpudet, ſubiraſcitur, ſuboler, ſubridet, ſubodoratur, ſubtimet.

met. Minuitur & adverbiis appoſitis: Non nimis moleſtum eſt. Utcunque jucundum fuit, Aliquantulum mordax. Quæ verbis etiam adjunguntur; utcunque ſapit: paululum delirat. Præterea deformatione in vocem diminutivam, quæ varia fingitur. Argutulus, acutulus, minutulus, rancidulus, putidulus, diutule, ſæpicule, ebriolus, ſciolus, tenellus, nigellus, integellus, philoſophaſter Tullius. Comparativus poſitivi loco diminuit, ut triſtior, id eſt, ſubtriſtis. Sed ferme in vitium accipitur, addito adverbio paulo, & κατ' ἔλλειψιν: i. e. *per defectum*, ut, vir integer quidem, ſed ſeverior, id eſt, paulo ſeverior, quam convenit. Facundus homo, ſed paulo loquacior. His igitur modis vitium fere ſignificamus cum extenuatione. Diminuuntur & verba vocis deflexione, ut vellico, cantillo, cantito, volito, dormito, victito. Parum, & non admodum, idem efficiunt. Ne parum multa ſcire viderentur: Vir non admodum ſenex: Non admodum adoleſcens: Non perinde ſapiens ut dives, Non ſatis mihi liquet: Minus compertum habeo. Idem efficiunt, Vix & Semis: Vix vivus, ſemivivus, vix bene Græca, parum bene Græca, cum ſemiviro comitatu, id eſt, parum virili. Ad idem valent, Saltem & At. Cato: Si non eodem die, at poſtridie. M. Tull. Si non propinquitatis, at ætatis ſuæ, ſi non hominis, at humanitatis rationem haberet. Si non primus, certe non poſtremus.

CAP. XLIII.

Quibus rationibus augetur Comparativus.

Comparativus peculiariter his adverbiis amplificatur: Longe, multo, nimio: Tum his, multis partibus, in immenſum, in infinitum, infinitis partibus, Longe venuſtior, multo gravior, nimio ſeverior. Horat. Ne doleas plus nimio memor immitis Glyceræ. Multis partibus præſtantior: in infinitum utilior: infinitis partibus divina humanis ſunt potiora, Tanto, & quanto, figurate idem efficiunt.

ciunt. Tanto corpore præſtantior eſt animus, i
eſt, multo. Idem effi it, quo, & eo, cum ſubjiciun
tur. Eſt prædives, quo magis admiror, hominis ſor
des. Eo magis admiror. Papæ quanto ſatius eſ
amicis, quam pecuniis abundare.

QUIBUS MODIS IMMINUITUR Comparativus.

Minuitur adverbiis poſitivis. Paulo venuſtior eſ
Gellius, quam Macrobius: Aliquanto brevior eſ
hic, quam ille: Nihilo ditior: Ne tantillo quiden
melior eris, ſi dives fueris: Minimo fueris honora
tior, ſi titulus acceſſerit. Quantulo, figurate, pr
quam paulo. Papæ, quantulo hic homo ſapientio
eſt, id eſt, pene nihilo. Minuuntur & deflexion
vocis: Grandiuſculus, id eſt, paulo grandior: Me
liuſculus: Celeriuſcule.

CAP. XLIX.

Quibus rationibus augemus Superlativum.

SUperlativus augetur iiſdem adverbiis, quibu
comparativus: longe, multo. Accedit autem
facile. Cicero longe facundiſſimus, & idem vi
multo omnium optimus; ejus civitatis longe prin-
ceps, aut, facile princeps, aut primus. Idem effici
tur per tanto & quanto figurate poſita: ut Deum
immortalem quanto Socrates philoſophorum om-
nium optimus. Quam, in compoſitione nonnihil ad-
dit augmenti: Quam plurimos vidi ut quam opti-
me res cadat, tibi nihil commodi fuerit. Per hyper-
bolen augetur hoc modo: Mulier pluſquam peſſi-
ma, & peſſima pejor: Homo non loquaciſſimus
ſed ipſa loquacitas, & ipſa loquacitate loqua-
cior: Ipſa Venere venuſtior. Nam in Salluſtianc
illo: Quam quiſque peſſime fecit, tam maxime tu-
tus eſt: æqualitas eſt, non augmentum. Superlativu
non recipit diminutionem, niſi forte per quidem
aut ſimilem conjunctionem: Et ille quidem doctiſ-
ſimus, verum moribus non perinde probatis.

CAP.

CAP. XLV.

Periphraſis comparativi

COmparativum circuitione reddimus per adverbia comparandi Magis & Minus. Avidior voluptatum, quam pecuniæ. Magis avidus voluptatum, quam pecuniæ. Huic finitimum eſt Potius. Voluptatum avidus potius, quam pecuniæ. Item: Non tam voluptatum appetens, quam pecuniæ: Minus avidus pecuniæ, quam voluptatum: Non perinde literarum admirans, quam pecuniæ. Breviter, modis illis omnibus, quibus diximus inæqualitatem ſignificari. Obtinent & verba quædam vim comparativi: præſtat lucrum pudore, id eſt, potius eſt lucrum pudore. Cicero Platone facundior, Plato Cicerone doctior: Cicero Platonem ſuperat eloquentia. Plato Ciceronem antecellit eruditione. Hieronymus Auguſtinum vicit rerum ſcientia: Auguſtinus Hieronymum anteit ingenii ſubtilitate. Plautus: Pol mœrores mihi anteverterunt gaudiis. Terent. Quanto herum ante eo ſapientia! Plaut. Præverti hoc certum eſt aliis rebus omnibus, id eſt, præferre rebus omnibus. Livius; Conati novi conſules omnibus eam rem præverti. Cic. Si vacas animo, neque habes aliquid quod huic ſermoni prævertendum putes. Plautus dixit antevenire, pro præcellere. Salluſt. homines qui per virtutem ſoliti erant nobilitatem antevenire. Huc pertinent & illa: Anteponere, præferre, poſthabere, præcellere. Nove dixit Salluſt. Invidia atque ſuperbia poſtfuere. Idem, & facundia Græcos, gloria belli Gallos ante Romanos fuiſſe, id eſt, præcelluiſſe. Cedere, ſecundum eſſe, præripere laudem, & ſi qua ſunt ſimilia. Nam his ferme modis orationem comparativam variamus. Magis amat pecuniam, quam famam. Pecuniæ Socrates amans eſt magis, quam famæ. Pecuniarum amantior eſt, quam famæ: Famam pecuniæ poſthabet: Famæ pecuniam anteponit: Minus famæ cupiditate ducitur, quam pecuniæ. Impenſius amat pecuniam, quam famam. Huic

potior eſt pecunia, quam fama? Huic prius eſt lucrum, quam honeſta fama. Huic antiquius eſt laudari, quam admoneri. Huic vilior eſt vita, quam pecunia. Similem vim obtinet Præ. Cic. Omnium minas atque omnia pericula præ ſalute ſua levia duxerunt. Idem Non tu quidem vacuus moleſtiis, ſed præ nobis beatus, id eſt, nobis beatior. Terentius: Ludum jocumque alterum dices illum: præ ut hujus rabies quæ dabit. Plautus: Nihil hercule hoc quidem, præ ut alia dicam. Idem dixit, præ quam, pro, præ ut.

CAP. XLVI.

Quibus modis ſuperlativum variamus.

SVperlativus variatur primum Adverbiis, quæ apponuntur, vel verbis, vel nominibus poſitivis: Amat te maxime: Amantiſſimus eſt tui: Effuſiſſime te diligit. Vir indoctiſſimus, vir minime doctus. Minime multos, id eſt, quam pauciſſimos. Variatur & per comparativum, idque affirmative, ſed inuſitatius. Negative frequentius. Cicero reliquis omnibus eloquentior. Cicero, quo non alius eloquentior. Quo non præſtantior alter, id eſt, omnium præſtantiſſimus. Nihil minus amat, quam aſſentationem, Nulla re minus capitur, quam gloria. Nihil hunc æque delectat, atque Muſica. Nihil prius habet, quam adeſſe conviviis. Nihil pulcrius ducit, quam divitem vocari. Nihil minus faciam, nihil minus ſentiebam, quam quod tu ſuſpicabare. Homo quidvis potius, quam doctus. Efficiam ut intelligas, omnia mihi defuiſſe potius, quam fidem ac diligentiam. Omnia potius, quam illud agnoſcet. Quidvis potius, quam vanitatem fatebitur. Nullo inferior, id eſt, ſummus. Nullo non inferior, id eſt, omnium infimus. Nemine non deformior, id eſt omnium deformiſſimus. Per verba nonnunquam idem efficitur, Cicero ſuperat omnes dicendi copia: Vincit omnes candore: Nemini cedit candore; In dicendo principatum obtinet: Primas tenet; arcem tenet. Adde huc & illa:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

illa: Vir præter ceteros ſpectatæ fidei. Præter omnes te diligit, Supra cunctos tuæ gloriæ favet. Ante omnia rei ſtudendum. Unicus, & ſolus, primus, & ſimilia, natura ſuperlativam ſignificationem habent, ut & ſingularis: Unicè te amat: Solus eſt homo homini amicus: Singulari benevolentia te proſequitur: Primam laudem obtinet: Tullius eloquentiæ princeps: Penulatorum alpha, dixit Martialis. Eodem pertinent. Tam facundus, ut cum hoc nemo ſit conferendus: Tam eruditus, ut ei nemo ſit æquandus: Tam prudens, ut parem non invenias. Horat. Sic ut mihi nunquam in vita fuerit melius: Adeo placet, ut magis non poſſit. Idem & illa: Quis hoc uno facundior? Quid invenias pecunia vilius? An quicquam eſt patria dulcius? Erras, ſi credis mihi quicquam eſſe uno te charius. Sunt & illæ orationes annotandæ. Officium tuum tam mihi gratum fuit, quam quæ gratiſſima. Tam te amo, quam qui maxime, Terent. Amabat ut cum maxime, tum Pamphilus. Cicer. Domus celebratur ita ut tum maxime. Rurſum hæ quoque. Hoc crede mihi, ſi quid unquam es crediturus. Homo doctus, ſi quiſquam eſt omnino doctus. Homo vorax, ut ſi quis alius. Homo quantum alius nemo doctus. Nullus æque pernovit hominis ingenium, atque ego. Haud alium reperies, perinde tui ſtudioſum. Neminem adæque timet, atque te. Si alias unquam, nunc ſumma vigilantia utendum eſt, id eſt, nunc maxime. Si quanqo alias amicum præſtitiſti, nunc oſtende quanti me facis. Quantum poteſt, quoad fieri poteſt, & conſimilia, ſuperlativi vim videntur obtinere. Tu quantum potes abi, id eſt, quam ocyſſime. Enitar quoad potero, id eſt, quam maxime. Haud ab re fuerit huc annumerare denominationes, & comparatioues illas per hyperbolen ſumtas. Ut ſi quis hominem crudeliſſimum, Atreum appellet: eloquentiſſimum, alterum Ciceronem: Severiſſimum, tertium Catonem. Tum per comparationem: Hic eſt nive candidior, Scytha barbarior, Graculo loquacior, autturture. Verum hujus generis aliquot exempla commemorare non

inutile fuerit. Sumuntur autem variis modis; Vel à re quapiam eximia: ut nive candidior, pice nigrior. Vel à nomine abſtracto, quod vocant, cæcitate cæcior. Vel ab animante inſigni, ut talpa cæcior, caprea oculatior. Vel à perſona inſigni, ut: Phalaride crudelior. Tum adhibentur per ſimplicem denominationem: ut, ſi rem vehementer ſuavem, mel, aut nectar appelles. Rem vehementer acerbam, fel. Hominem ſupra modum ſenem, ſenium ipſum: vehementer ſceleſtum, ſcelus: odioſum, odium: ganeonem, cœnum: lurconem, barathrum: contaminatum, labem: contemtum, quiſquilias: impurum, ſterquilinium: pernicioſum, peſtem: tenebrionem, tenebras: inquinatum, lutum: infamem, propudium: portentuoſum, portentum: dedecoroſum, dedecus: moleſtum, ulcus: vitioſum, ſentinam: odioſum, odium hominis: brutum, pecudem: virulentum, viperam: vehementer cæcum, talpam: vehementer rapacem, lupum: impendio deformem, Therſitem.

EADEM HÆC NOMINA per comparationem efferri poſſunt.

Melle dulcior.
Nive candidior.
Caudice ſtolidior.
Cortice levior.
Oleo tranquillior.
Auro purior.
Stipite tardior.
Silice durior.
Littore ſurdior.
Iracundior Adria.
Arenis ſitientior.
Vitro fragilior.
Cothurno inſtabilior.
Cote durior.
Buxo pallidior.
Alga vilior.
Pluma levior.
Auricula infima mollior.
Plumbo ſtupidior.
Magnete illicibilior.
Cornu ſiccior.
Dolio pertuſo in continentior.
Cribro infidelior.
Fonte purior.
Oculis charior.
Ampulla inanior.
Ramento levior.
Morte odioſior.
Rubo arido præfractior.
Æquore ſurdior.
Spongia bibacior.

Glacie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Glacie frigidior.
Beta magis inſipidus.
Pice nigrior.
Alno procerior.
Sole clarior.
Sardois herbis amarior.
Ruſco horridior.
Æthna æſtuantior.
Trutina juſtior.
Spina diſtortior.
Pluma levior.
Vento inſtabilior.
Barathro capacior.
Charybde voracior.
Corcoro vilior.
Subere levior.
Floralib. licentioſior.
Ære Dodoneo loquacior.
Pila volubilior.
Clemate Ægyptia nigrior.
Crambe recocta moleſtior.
Clavo durior.
Piſtillo retuſius ingenium.
Pumice aridior.
Uvis paſſis aridior.
Laterna magis pellucidus.
Euripo inquietior, aut inconſtantior.
Luce magis dilecta.

ITEM PER HYPERBOLEN eadem voce iterata.

Ipſa cæcitate cæcior.
Ipſa nequitia nequior.
Ipſa fame eſurientior.
Voracitate voracior.
Ipſa moroſitate moroſior.
Deformitate deformior.
Confidentia confidentior.
Ipſa ſtultitia ſtultior.
Ipſa ſiti ſiticuloſior.
Quavis peſte peſtilentior.
Ipſa loquacitate loquacior.
Quovis monſtro monſtroſior.
Senio ſenilior ipſo.
Calamitate calamitoſior.

HIS FINITIMA ſunt illa.

Venere formoſior.
Mercurio facundior.
Fortuna ipſa fortunatior.
Marte bellacior, ſeu pugnacior.
Vertumno inconſtantior.
Empuſa magis varius.
Ipſo Momo mordacior.
Minerva doctior.
Pluto ditior.

Ipſo infortunio infortunatior.
Proteo mutabilior.
Ipſis Gratiis humanior.
Priapo ſalacior.
Furia furioſior.
Euterpe concinnior.
Salute ipſa ſalubrior.
Penia pauperior.
Harpyia rapacior.

HIS PROXIMA SUNT NOMINA perſonarum, quæ petuntur è Tragædiis, aut Comœdiis, aut fabulis aliis.

Gnathone adulantior.
Phormione confidentior.
Euclione tenacior.
Demea aſperior.
Paraſito edacior.
Atreo crudelior.
Ajace inſanior.
Therſite deformior.
Thraſone glorioſior.
Geta verſutior.
Thaide blandior.
Mitione lenior.
Tantalo ſitientior.
Oreſte inſanior.
Ulyſſe doloſior.
Neſtore vivacior.
Orpheo vocalior.
Cyclope immanior.
Penelope caſtior.
Tithono vivacior.
Achille animoſior.
Niobe fœcundior.
Tireſia cæcior.
Sphinge involutior.
Dædalo ingenioſior.
Gigantibus audacior.
Excetra pertinacior.
Glauco ſtupidior.
Iro pauperior.
Nireo formoſior.
Diana intactior.
Eriſichthone eſurientior.
Stentore clamoſior.
Buſyride illaudatior.
Labyrintho intricatior.
Icaro audacior.
Gryllo ſtultior.
Neſtore facundior.

HIS CONFINIA SUNT, quæ ſumuntur ex hiſtoriis, ut:

Phalaride crudelior.
Polycrate fortunatior.
Sardanapalo nequior.
Phocione juſtior.
Crœſo ditior.
Æſopo luxurioſior.
Fabio cunctantior.
Heroſtrato ambitioſior.
Timotheo felicior.
Timone inhumanior.
Numa religioſior.
Ariſtide incorruptior.
Catone præfractior.
Socrate ſanctior.

Milone

Milone fortior.
Lynceo perſpicacior.
Demoſthene facundior.
Hannibale vafrior.
Chryſippo acutior.
Thracalo vocalior.
Curione obliviosior.
Heraclito obſcurior.
Ariſtarcho doctior.

HUC PERTINENT & illa, quæ ſumuntur à gentibus.

Pœno perfidior.
Scytha aſperior.
Scythotauris inhoſpitalior.
Parthis fugacior.
Thracibus bibacior.
Care vilior.
Sybarita faſtuoſior.
Arabibus ditior.
Arcade ſtolidior.
Cretenſi mendacior.
Græco vanior, ſeu levior.
Theſſalo perfidior.
Leontinis luxurioſior.
Mileſiis effœminatior.
Pygmæo brevior.
Cretenſi vanior.
Aſoto luxurioſior.

ADDANTUR HIS QUÆ ſumuntur ab animantibus.

Muliere loquacior.
Hirco libidinoſior.
Corvo vivacior.
Graculo loquacior.
Dipſade nocentior.
Echino aſperior.
Lepore timidior.
Delphino laſcivior.
Scropha fœcundior alba.
Albo corvo rarior.
Scorpio improbior.
Teſtudine tardior.
Glire ſomniculoſior.
Aſello tardior.
Dama timidior.
Hirundine bibacior.
Equo indomito ferocior.
Tipula levior.
Vulpe fraudulentior.
Anguilla lubricus magis.
Piſce ſanior.
Phœnice rarior.
Nigro cygno rarior.
Vulture edacior.
Jaculis inexpectatior, aut peſtilentior.
Cochlea contractior.
Sue indoctior.
Hydra immitior.
Tauro robuſtior.
Cane rixoſior.
Urſo hiſpidior.
Cane adulantior.
Cervo demiſſis auribus ſurdior.
Coccyge importunior.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Paſſere ſalacior.
Cervo vivacior.
Cornice vivacior.
Luſcinia vocalior.
Simia laſcivior.
Fele rapacior.
Laro ſtultior.
Scarabeo improbior.

IDEM POLLENT,
quæ ſumuntur ab officiis, ut:

Carnifice immanior.
Cinædo effœminatior.
Athleta robuſtior.
Milite glorioſior.
Rege magnificentior.
Monacho imperitior.
Areopagita triſtior.
Heredipetis adulantior.
Lenone perjurus magis.
Tyranno violentior.
Foſſore durior.

EAndem vim obtinent voces denominativæ ab his formatæ, ut: mellitum, pro vehementer jucundo: nivei mores, pro vehementer puris: aureum ſeculum, pro magnopere felici, laudatoque: plumbeum, ſaxeum, pro duro. Ferreus ſcriptor: Bliteus, Betacius, pro fatuo. Ficulnum, pro molli: Adamantinum, pro duro, ac laborum egregie toleranti: Vitreum, pro fragili: Vultureus venter: Vulpinum ingenium: Leonina ferocia: Thraſonica jactantia: Demeana aſperitas. Stentorea vox: Ciceroniana facundia. Cujus generis plura ſunt: quam ut numerum eorum perſequi laboremus. Illa porro longius quidem petita videntur: ſed tamen hunc ad locum pertinent.

Quam curat numerum lupus, aut torrentia ripas flumina.

Non pluris illius convitia facio, quam culicem elephantus Indicus. Pili non facio: nauci non facio: flocci non facio. Sed hæc alio loco.

CAP. LXVII.

Communis omnium Graduum variatio.

OMnes gradus circuitione variamus: Vir magnopere doctus: Vir magna doctrina præditus: Doctiſſi-

ctiſſimus: maxima doctrina præditus. Et res cum magna, cum majore, cum ſumma turpitudine conjuncta eſt: Quæ vocantur ἰσοδυναμίαι ſignorum, id eſt, æquipollentiæ, non mediocriter ad orationis copiam faciunt. Quare primum vocum ipſarum inter ipſas diſcrimina paucis oſtendemus. Totum ad partes refetur magis quam ad formas. Si mors totum hominem abſumeret, merito tantopere formidaretur. Totum hunc menſem, totam hanc noctem ſine fruge tranſegi. Cunctus ad ſingula, quæ ratio nominis complectitur, collectim refertur, quaſi dictum ſit à conjunctis. Cunctos Romanos, cunctos mortales. Univerſi, omnes ſimul collectos ſignificat. Aut nullam, aut univerſam pecuniam vult, id eſt, omnem ſimul. Terent. Id illa nunc abripiet univerſum. Singuli, huic diverſam habet rationem: nam omnes quidem ita ſignificat, ut unuſquiſque ſigillatim per ſe intelligatur: in ſingulas naves ſinguli milites accerſebantur. Omnis, quaſi generale eſt ad omnia: ſiquidem omne corpus pro toto dicimus. Et omnem populum pro toto populo, & omnem diem pro ſingulo die Horat.

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.

Omnes pro cunctos, & omne pro univerſum. Terent. At ut omne reddat: tametſi hic pro toto poſitum videri poſſit. Quiſque addit rei cujuſpiam in ſingulas partes diſtributionem: ut ſua cuique ſententia: natura animantiū ſua cuique dedit arma: ſuas cuique dotes largitus eſt Deus. Unuſquiſque nihil à quiſque differre videtur, niſi quod & pro ſingulo ponitur. Unumquenque ſua cupiditas ducit: Nunc unumquodque crimen cujuſmodi ſit, excutiamus. Nihil autem prohibet, & ſinguli, per diſtributionem hujuſmodi accipi. Singulis navibus ſingulos duces præfecit. Quiſquis non abſolvit orationem. Quicunque modo perficit, modo non perficit. Quiſquis gravabitur ſementem facere, is non metet. Quicunque recuſabit laborem, non feret fructum. Aliquoties abſolvit propemodum, cum ſignificat ignorantiam, ut quiſquis fuit ille deorum:

Quiſquis es armatus qui noſtra ad limina tendis.
In obliquis nonnunquam unico verbo contentum eſt utrumque. Rem facias quocunque modo. Hominem quoque modo abſolvas, pro quovis modo. Quilibet, & quivis. citra diſcrimen unumquodlibet ſignificant. Horatius:

Qualibet in quemvis opprobria dicere ſuetus.!
Reſolvuntur autem per conjuctionem; Vel; cum omnis & reliqua ferme per copulativam exponantur: Quemvis arbitrum cedo, id eſt, vel hunc, vel illum, mea nihil refert.

Qualibet hirſutas fronde tegente comas.
quod Græci dicunt τυχὸν, quaſi non delectum, ſed fortuitum, & caſu oblatum. Unuſquilibet conſimilem obtinet rationem. Significat enim unum aliquem è multis, quicunque ſit ille. Deligas tibi auctorem unumquemlibet. Et unuſquivis ab hoc nihil differt. Hæc autem, Quilibet, quivis, unuſquilibet, unuſquivis, non niſi unicum verbum admittunt. Semper enim abſolutam reddunt orationem. Quantuſcunque, qualiſcunque quantuſquantus, qualiſqualis, eandem obtinent rationem, cum quicunque, & quiſquis. Adverbia item, utut, utcunque, ubiubi, ubicunque, quoquo, quocunque. Breviter compoſita ſemper ſequuntur naturam particulæ appoſitæ: Undevis, undelibet, undecunq?: Quorum duo prima abſolvunt orationem, poſtremum commune eſt: Quocunque, quoquo, communia ſunt. Quolibet & quovis, non ſunt. Quoquoverſum & quaquaverſum communia ſunt. Ubivis, & ubilibet, abſolvunt orationē. Ubicunque, commune eſt. Ubi ubi non eſt, uti nec utut. Non enim abſolvunt conſtructionem. Uter quod ad duo pertinet, cum iiſdem compoſitum, idem accipit diſcrimen. Utercunque anceps eſt: utervis abſolvit, uterlibet itidem; utrocunque anceps, utrovis, utrolibet, abſolvunt. Uterque, copulative ſignificat, ut & illa, utroque, utrinque utroqueverſum. Aliquis, indefinite ſignificat unumquempiam quid ſi hoc aliquis voluit Deus; quis, idem pollet, ſed his ferme dictionibus præcedentibus

tibus: ſi, ne, num, ec, ubi, ſi quid extiterit novi: ne quid temere faxis; num quem tuorum offendi? ecquid tui tetigi; ubi quis te læſerit: ubi, pro alicubi, unde, pro alicunde uſurpatur, duntaxat in compoſitione, ut ſicubi, necubi, nuncubi, ſic unde, nec unde. Quidam definite accipitur: quendam volo viſere: niſi cum habet aut contemptum, aut tranſlationem: ut Iſidorum quendam mihi citabat: perinde quaſi dicas, Iſidorum, neſcio quem. Lachrymas emiſit, quendam animi ſanguinem, id eſt, veluti ſanguinem. Seditio, morbus eſt quidam civitatis: quiſpiam, anceps eſt ad uſum quidam, & item ad uſum Aliquis, tametſi refragatur Valla: ſed complurimum auctoritas Vallæ reclamat: mittito ad me tuorum quempiam, eſt domi tuæ quiſpiam, cum quo jure debeam expoſtulare. Quiſpiam, & ullus, inter ſe conveniunt. Siquidem, prætorquam, quod habent pluſculum vehementia, quam ſuperiora, illud quoque peculiare obtinent, quod gaudent vel negatione, vel ſigno Si, vel Ne, prohibentis, vel interrogatione, ut haud ullus mortalium iſta poſſit præſtare. Haud poſſit mortalium quiſquam iſta præſtare. Si quiſquam eſt qui ſapientiam cum eloquentia conjunxit, certe Tullius is eſt: vide, ne quiſquam hinc aufugiat, Cave, ne quoquam oculos tuos à meis dimoveas: an eſt quiſquam, qui ſuam amicam ſe præſente? Num quiſquam eſt mortalium tam patiens? Similis eſt ratio adverbiorum, uſquam, & uſpiam, quantum ad ſigna pertinent.

CAP. XLVIII.

De propoſitione generali.

HIs jactis, ceu fundamentis, ad ἰσοδυναμίας, id eſt, æquipollentias progrediamur, Propoſitionem generalem, vel uti vocant univerſalem, variis modis efficimus: Primum, propriis ac peculiaribus ſignis: omnes amicos alienavit. Deinde, per negationem: neminem non alienavit, Tum

per interrogationem: quem non amicum alienavit? Virg.

Quas gentes Italum, aut quas non oravaris urbes?

Nulli non maledicis. Duplex generale ſignum non licet eodem modo vertere. Cic. cum omnibus omnia minabatur: omnibus omnia invidet: Neque enim rectè: nihil non invider alicui, omnibus maledicis: quis eſt cui non maledicas? Omnia dixit, quid non dixit? Ut autem interrogatio addita negationem generaliter affirmat: ita citra negationem generaliter removet. Quid poſſit dici ſtultius? id eſt, nihil dici poſſit ſtultius. Deinde per ſigna infinita: Haud pepercit cuiquam: non eſt ullum veritus: Haud ullum veritus: haud ullum facinus eſt reliquum, quod non peregerit: non excepit aliquem: neminem excepit. Idem efficitur per Quantum, & quicquid, &, ſi quod aliud. Quantum eſt hominum venuſtiorum, id eſt omnes venuſtiores: quicquid erat copiarum eo traduxit, id eſt omnes copias: Et ſi quid erat copiarum amiſit, id eſt omnes copias. Si quid alias ſibi bonæ famæ compararat, id nunc perdidit. Redditur generalitas ceu proverbiali figura, ut cum dicimus: Miſcebis ſacra prophanis, id eſt omnia. Item: Juveneſque ſeneſque, id eſt omnes: neque magnum neque parvum, id eſt nihil. Eſt & infinita propoſitio, Per fas nefaſque, id eſt quocunque modo, quo jure, quave injuria. Idem efficit, ad unum; Virgilius.

Si non exoſus ad unum
Trojanos,
Id eſt, omnes Trojanos.

CAP. XLIX.

De propoſitione non generali.

NOnnihil eſt vel aſpicere, id eſt, aliquid eſt. Nonnulli pluris faciunt pecuniam, quam fidem. Non nemo, pro aliquis M. Tull. Non nemo etiam in illo ſacrario Reipub. in ipſa, inquam, curia non nemo hoſtis eſt. Idem: cum eſſet non nemo in ſenatu,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ſenatu, qui diceret non oportere. Ineſt & infantibus nonnihil ingenii. Non omnem pecuniam abſumſit, id eſt, eſt quam non abſumſerit. Qui legat argentum factum, non omne legat argentum. Omittitur interdum ſignum manente ſententia. Sunt qui pecuniam anteponant famæ, id eſt, ſunt aliqui. Horat. Eſt ubi peccet, id eſt alicubi peccat. Eſt qui plures agros occupet, id eſt aliquis. Vbi ſubauditur quiddam: eſt in quo mihi poſſis magnopere gratificari, id eſt, quidam. Negatio iterata nonnunquam neceſſitatem ſignificat, non affirmationem ſimplicem: ut, non poſſum non ridere: non poſſum non mirari: non poteſt non volvi cœlum: non poteſt non ſtare terra: non poteſt non verum dicere veritas. Id accidit duntaxat in hoc verbo poſſum.

CAP. L.

Elegantia ſignorum.

ILlud igitur obſervandum, ne ſignorum differentias in variandis propoſitionibus confundamus, id quod fere faciunt hi, qui vulgo Dialecticam profitentur. Non erit tibi res cum quoquam, id eſt, cum nemine tibi res erit. Non erit tibi res cum quolibet homine, id eſt, cum homine ſingulari, ac præſtanti: Altera eſt negativa, altera affirmativa, & longe diverſam habent vim.

Non cuivis homini contingit adire Corinthum,

Id eſt, non contingit, niſi præcipuis. Non contingit ulli. Vides, quanto aliud pollet. Non amat quempiam è miniſtris. Non amat aliquem, id eſt, neminem. Non ſatis amat quendam, unum ſignificat quem oderit. Non ſatis tibi favet quidam. Hoc ſenſu quidam uſurpant, Certos: per certos homines hoc fœdus diremptum eſt. Iuſſus eſt ad cerum diem adeſſe: Non tibi favet quiſquam: tota ratione diffident. Non recuſo quenquam, recte dicitur. Non recuſo quemlibet, perperam, niſi in diverſa ſententia. Non excluſit omnes, id eſt, quoſdam non excluſit. Non excluſit

quoſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

quos libet, ſignificat delectu quodam alios excluſos fuiſſe alios admiſſos. Omnia folia huic arbori decident, vere dicitur, univerſa decident, falſo. Singulos ſalutavit; non ſalutavit quemlibet. Lupæ unumquemlibet admittunt, id eſt citra delectum quoſcunque. Vide ne cui dicas, id eſt nemini dixeris: Vide ne dicas cuiquam: vide ne cuipiam dixeris: vide ne dixeris alicubi: vide ne mortalium ulli dixeris. Hactenus idem pollent. Vide ne cuivis, aut ne cuilibet dixeris, id eſt, vide cui dicas, & vide ne temere apud hominem quemcunque effutias. Omnes ſibi malunt eſſe recte, quam aliis. Sibi quiſque vult eſſe recte potius, quam aliis. Idem pollent. Nemo non malit ſibi recte eſſe, quam aliis. Singuli ſibi malunt eſſe bene, quam aliis. Hactenus idem pollent. Univerſi ſibi malunt eſſe bene, quam aliis, inepte diceretur, propterea quod univerſi peculiarem vim habeat. Toti reſpondet aliquantum, quod aliquam partem ſignificat. Semper reſpondet aliquandiu, id eſt, aliquanto tempore, ut ſuperius admonuimus; Omnis redditur per quantum: itidem totus redditur per quantum, & quam longus. Homo quantus erat, humi proſtratus eſt, id eſt, totus. Virgil.

Nunc hyemem inter ſe luxu quam longa fovere,

Id eſt totam hyemem.

UTERQUE, NEUTER.

Uterque utrique eſt cordi; mutua eſt affirmatio. Uterque alteri eſt odio, mutua item id eſt mutuo ſeſe amant, mutuo ſeſe oderunt. Neuter alteri fidit, mutuam diffidentiam ſignificat. Neuter neutri, non perinde diceretur. Id genus orationem tot ferme modis variamus: Uterque alterum odit: Uterque utrumque odit: Alter alterum odit; Oderunt alter alterum: mutuum oderunt: Oderunt ſe mutuo: Oderunt invicem: Oderunt inter ſeſe. Mutuum inter ipſos eſt odium: Neuter alterum amat: Alter alterum viciſſim odit.

SEM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

SEMPER.

Semper generalitatem habet temporis. Cui contrarium. Nunquam, huic ſubjectum eſt Aliquando. Semper litigas: nunquam non litigas: quando non litigas? Num quando non litigas? An eſt quando non litigas?

SÆPE.

Sæpe reſpondet aliquoties infinito. Multis aliquot: magno aliquantus: ſæpe opponitur raro. Neque raro admonui, id eſt, admonui frequenter. Haud ſæpe me viſit. Plerunque, ferme, fere nonnunquam, & ipſa generalitatis quiddam obtinent. Ita ferme ingenium eſt hominum: eo ingenio plerique ſumus. Fere fit ut divites habeantur in precio, id eſt, fere fit apud omnes. Temere, in oratione negativa, ſimilem vim habet: haud temere pervenit ad frugem, id eſt, fere nunquam, aut vix unquam.

CAP. LI.

De varietate negationis.

INterdum unica negatio idem efficit, quod duæ. Neminem audit: ne parentem quidem audit: non audit vel parentem. Nemo parem referre gratiam parenti poteſt, ne malo quidem: nec malo parenti quiſquam parem referre gratiam poteſt: non poteſt par gratia rependi patri, vel malo. Non reliquit ille nec ruinam: Ne ruinam quidem reliquit.

DE TRIBUS NEGATIONIBUS.

Tribus interdum negationibus nihilo plus efficitur quam una, aut duabus. Non veretur neque deos, neque homines: Neque deos neque homines veretur: non veretur aut deos, aut homines. Non metuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

tuit hominesve deosve, in carmine. Conduplicare negationem aſſeverandi gratia, Latinis etiam receptum eſt, ſi modo non iteretur ſola. Non faciam, non inquam. Græci ſolum iterant, interdum etiam citra aſſeverationem: *οὐ μὴ πίνω ἔτι, id eſt, non bibam amplius.* Eſt autem Atticis familiare, plures negationes pro una congerere. Manentibus iiſdem ſignis, tamen interdum variatur propoſitio, & mutatis, manet eadem mutato verbo, ut; Omnes admittit: omnes rejicit: Neminem admittit: omnibus diſplicet: nemini placet: nulli non diſplicet: nulli placet. Hic animadvertendum, quæ verba cum quibus pugnent.

SYNONYMA NEGANDI.

His ferme vocibus removemus, Non, haud, nec, neque, haudquaquam, neutiquam, minime, minus, parum, abſit, dii prohibeant, bona verba, quidvis potius, omnia citius, & quæ ſunt his ſimilia. Inter quæ, haud, & haudquaquam, pluſculum habent vehementiæ, quam non: Neutiquam, adſeverationem habet peculiarem. Minime, plus quidquam ſignificat, quam negationem. Homo minime malus. id eſt, quidvis potius, quam malus. Parum, modeſtius removet: Parum eruditus, ne parum multa ſcire videretur, id eſt, ne pauca, ſive non ſatis. Minus diverſam habet naturam. Interdum comparat duntaxat; Utrumque diligit, famam & pecuniam, ſed illam minus quam hanc. Interdum negat duntaxat: Homo minus mihi notus, id eſt, parum notus. Nam cum ea voce minus convenit, id eſt non convenit. Interdum pariter utrumq; facit. Quintilianus capite de narratione. Cum interim, quod tanquam facile contemnunt, neſcias, præſtare velint minus, an poſſint. Terentius in Hecyra: Non illud tibi factum minus placet, quam mihi Laches; neque hic, placet, pro diſplicet poſitum, ut exponunt Grammatici. Quis enim ſanus id faciat? Sed minus, perinde valet, ac ſi dicas: non amat me Dionyſius, & minus te, id eſt, me magis odit, quam te. Subaudiendum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

endum eſt enim factum utrique non placere. Atque ita minus, ſimul & negat, & comparat.

CAP. LII.

Connectendi formulæ.

VErum de his accuratius diſquirere, magis ad Dialecticos pertinere videtur. Ceterum ad hujus operis rationem ſatis arbitramur, utrumque paucis attigiſſe. Nunc ad reliquas formulas aliquot accingamur, ac primum connectendi. Videmus enim in mediocriter etiam eruditis eam virtutem deſiderari, ut apte, concinneque orationis membra, atque articulos, ceu nervis quibuſdam committant. Sed quibus anſulis minutiores orationis particulæ ſint committendæ, id prope fuerit infinitum explicare. Majores his ferme modis connectuntur. Præterea, Deinde, quod ſæpius, apud M. Tull. reperitur: pro Deinde, Seneca uſurpat, Subinde, ſed cum ſignificatione celeritatis, hoc eſt, pro mox. Idem facit Sueton. Præcipuum eſt ſtercus columbarum: proximum caprarum, ab hoc ovium, deinde boum. In noſtro orbe proximum laudatur Syriacum, mox Gallicum: Mox uſurpat Plinius, aliquot locis, proinde. Item. In quo principatum tenuit Bœotia: deinde Sicilia, mox Africa. Primo loco, ſecundo, aut tertio loco, proximum ab hoc. Porro, porro autem: quod novo jam, quaſique majoris ſermonis initio convenit: annotatore Donato. Ceterum, quo licebit uti, quoties ad diverſa digreditur oratio. Tum, pro præterea. Ad hoc: Ad hæc, quod apud Græcos πρὸς τούτοις. Cum hoc, ſimilem habet uſum. Super hæc, pro eo quod eſt, præter hæc, locis aliquot uſurpavit Sueton. Super ingenuorum pædagogia, & ſuper innumeram turbam. Adde his: Accedit his: Accedit ad hæc. Huc accedit: Huc pertinet. Eodē pertinet. Huic confine eſt illud. His finitimum eſt. Ad hanc formam pertinet: Ad hunc ordinem referendum eſt: Huic proximum eſt: Illud haud quaquam prætereundum ſilentio. Sed operæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

precium eſt illud audire. Jam, aliquoties ea dem vim habet, vox Quintiliano præcipue fam liaris. Deinde cum progreſſu incandeſcit oratic Jam vero. Age vero. Quid quod, & conſimili Jam vero quid referam; Age vero ad bellum i Africa geſtum veniamus. Quid? quod ſuos etiar inceſſit. Quin, quinetiam, inſuper, ad hoc perti nent genus. Interim, & per occupationem con nectemus: ut ne dicam interim, ut omittam do meſticas hujus ſordes. Nam illud quid attine commemorare? Nam hæc alias. Sed illud ſu loco dicetur. Interim per dubitationem: ut il lud. Eloquar an ſileam? Nunc, idem valet. Nun ad id, quod ſecundo loco dicturos nos ſumu polliciti,

CAP. LIII.

Tranſitionum variæ formulæ.

TRanſitionibus varie connectitur oratio, ſiquidem aliquando ſumuntur ab æquali: At eran hæc jucundiſſima, neque minus voluptatis attulerunt illa. Interdum ab inæquali: Sed hæc utcunque ignoſcenda, illud quis ferat? Audiſtis graviſſima, ſed audietis graviora. A ſimili: ut, hæc perfidia deſignavit, cujus generis ſunt & illa, quæ nuper Romæ patraſſe dicitur. A contrario, ut: ſed hæc privatim, nunc quæ publice: Hactenus quæ domi geſſit, nunc quæ ſub ſignis. Sed hæc juvenis peccavit, nunc ſenis virtutes audietis. A diverſo: De moribus habes, nunc de doctrina reliquum eſt ut dicamus. Quaſi per occupationem: jam ad reliqua properabimus, ſed ſi prius illud unum adjecerimus. Per reprehenſionem: Verum de his plus ſatis: quorſum nos tranſverſos abripuit dolor? Ad rem redeamus. Quid his immoror? Ad id quod eſt hujus cauſæ caput, feſtinet oratio. A conſequentibus ſive relativis: Habes quid in illum contulerim beneficiorum, nunc quam gratiam mihi retulerit, audi: Quid pollicitus ſit, oxpoſitum eſt, nunc quid ille præſtiterit, paucis accipite.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. LIV.

A re, & perſona.

GEneralis variandi formula eſt à re,&à perſona, ut: nihil opus eſt meis monitis: nihil opus eſt me monitore. Te ſuaſore: tuo ſuaſu: Te impulſore: tuo impulſu. Te inſtigante: tuo inſtinctu. Te hortatore: tuo hortatu. Te auſpice: tuis auſpiciis. Te duce: tuo ductu. Te conſule: in tuo conſulatu. Te doctore profeci: tua doctrina profeci. Patrem conſulem non deſinit jactare: patris conſulatum ſine fine jactat. Gloriatur de formoſa uxore: de uxoris forma gloriatur. De te incolumi ſuperis habeo gratiam: de tua incolumitate gratulor ſuperis. Diſcruciat animum uxor impudica; diſcruciat animum uxoris impudicitia.

CAP. LV.

Ex more.

EX more: Tranquillus dixit, de more. Maro, pro more. Patrio more, citra præpoſitionem. More hominum facit. Non inſolens iſtud facis. Pro vetere conſuetudine. Solens meo more fecero: nihil præter ſolitum. Hoc apud Scythas ſolemne eſt. Ita Suetonius. Mos vel moris eſt: uſ upublico receptum eſt.

CAP. LVI.

Subornandi.

SUbornavit accuſatorem. Submiſit è conſularibus viris, qui regio genere ortam pejerarent. Supponi puerum. Subdere ova in nidum alienum. Submiſſitii. Suppoſititii partus, Subditicii partus. Terent. Ne credas à me allegatum hunc ſenem, pro ſubornatum. Cicer. Allegarem ad te illos,

illos, à quibus intelligo me præcipue diligi. Quin Et ad eos allegandum eſt, id eſt, ſubornandi ſunt qui perſuadeant. Ita ſervi allegant precatorem. Hinc allegationes dicuntur ſubornationes. Tranſlatum eſt hoc ad citantes auctorum teſtimonia, qui velut ſubornantur cum nobis diffiditur.

CAP. LVII.

Renovandi.

VEtus Athenienſium exemplum renovemus. Priſtinum morem revocemus. Gratias egit, quod priſtinum morem retuliſſet. Redeamus ad intermiſſa ſtudia. Studium intermiſſum repetamus. Bellum redintegrarunt. Divûm inſtauramus honores. Templum inſtar prioris, quod conflagrarat excitavit. Libertatem amiſſam reſtituit. Odium vetus eo dicterio recruduit. Recanduit ira. Refricuit illi veteris injuriæ memoriam. Horat. Cras ingens iterabimus æquor. Iteranti noxam non eſt ignoſcendum.

CAP. LVIII.

Finales formulæ.

TU vigilas uti diteſcas: ego laboro, quo doctus evadam. Objurgo te, quod reddam meliorem: Ut melior evadas, ob id objurgo te. In hoc reperta Muſica, ut animos delectet. Ad id adhibendæ literæ, ut nos reddant melius moratos. Cui rei paras opes? Demulcendis animis excogitatus eſt uſus vini. Huc repertæ ſunt diſciplinæ. Hunc literis genui, hunc negotiationi deſtinavi filium. Quo mihi divitias? Quorſum opus eſt nummis? Quo ſpectas? Quo tendis? Quem ſcopum tibi proponis? Huc pertinent orationes illæ, quas de ſupino priore poſuimus. Spectatum veniunt, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. LIX.

Cauſales formulæ.

NOn dico quo quenquam habeam cariorem: Non dico, quod parum tua mihi placeant. Ob id te ſæpius reprehendo, quod impenſius amo. Quoniam impenſius te diligo, ob id te ſæpius admoneo. Ideo nulli places, quia tibi nimium places. Quando tu me negligis, tui quoque curam abiciam. Age revocentur copiæ, quandoquidem ita tibi videtur. Horatius: Jubeas miſerum eſſe libenter, quatenus id facit. Ad eundem modum locutus eſt Plin. in epiſtolis: Maneat puella poſteaquam ſponſo jucunda eſt. Poſteaquam mihi non credis, alios in conſilium adhibe. Virgil. Quando hæc te cura remordet. Neminem ex animo amat, in cauſa eſt pecuniæ ſtudium. Pertinent & illa ad formulam ἰσοδυναμίας, αἰτιολογικὴν, *id eſt cauſalem.* Amo Socratem, utpote virum integerrimum. Odi Dionyſium, quippe tyrannum. Amplector Petrum, ut optime de me meritum: Demiror te, qui fidem habeas Afro. Erras, qui credas, alios tua diligentius curaturos, quam te ipſum. Stultus es qui id ſperes: Impudens qui id poſtules. Delector Auguſtino, viro nimirum feſtiviſſimo. Delector Auguſtino, ut qui vir ſit moribus feſtiviſſimis. Amo Nicolaum, tanquam hominem mei amantiſſimum. Contemne pecuniam: quid enim ad bonam mentem confert? Amandus eſt tibi Cicero, ſiquidem te diligit effuſiſſime. Semper in manibus habendus Tullius; nam hoc uno auctore Latine diſces. Unus Cicero vere Latinum poteſt reddere, proinde pueris hic ſemper in ſinu geſtandus. Optimus dicendi magiſter Terentius, quare ſemper eſt evolvendus. Quo mihi rectius eſſe videtur, & eo magis, & hoc libentius id negotii ſuſcepimus. Non habes quam ob rem mihi ſuccenſeas. Non eſt cur mihi ſuccenſeas. Horat. Non eſt quod multa loquamur. Cicero: In viam quod te des hoc tempore, nihil eſt. Succenſet, eaque gratia nos non viſit. Luget, atque ob id

vocatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

vocatus ad cœnam excuſavit. Poteſt nonnunquam omitti ſignum. Parentem amo, parricidam non amo id eſt, quod parens eſt, hoc nomine amo, quod parricida, hac de cauſſa non amo. Pontifici debeo honorem: Alexandro non debeo.

CAP. LX.

Quod, εἰδικῶς.

Εἰδικῶς accipitur, cum ſpeciem generi ſubjicit. Gaudeo, genus eſt: Quod me amas, ſpecies gaudii. Poteſt aliquis multis variiſque de cauſis gaudere, ſperare, dolere. Genus autem & ſpeciem dico Grammaticorum more, non Dialecticorum. Quod meæ nugæ non omnino diſplicent doctis, gaudeo: Gaudeo meas nugas non omnino diſplicere doctis. Quod res tibi feliciter evenerit, lætor: Lætor rem feliciter eveniſſe, Quod uxorem duxeras, nondum audieram: Quod puellam repudiaris, demiror: Demiror te repudiaſſe puellã. Quod literas reliqueris doleo: Doleo te reliquiſſe literas: In hujuſmodi orationibus. Quod, εἰδικῶς accipitur, quod tamen apud Græcos eſt uſitatius in ὅτι. Latini magis gaudent infinitis verbis, niſi ſpecies præmittatur, ut: Quod pater revaluit, gaudeo.

CAP. LXI.

Ut, εἰδικῶς *acceptum*.

Eodem modo nonnunquam accipitur Ut, veluti, Spero fore ut facto gaudeas: Confido futurum, ut minime facti pœniteat. Non committam, ut uſquam videar officio meo defuiſſe. Efficiam ut intelligas, mihi quidvis potius, quam fidem defuiſſe. Da operam ut revaleſcas: Cura ut valeas. Fac uti nos ames: Fac uti ſciam.

DI-

DIGNUS, & INDIGNUS.

Dignus, qui quam diutiſſime vivat: Dignus ut quam diutiſſime vivat: Longiſſima vita dignus: Dignus quam diutiſſime vivere, in carmine Martial.

Diſperéam ſi tu Pyladi præſtare matellam,
Dignus es:

Horatius:

Digna ſequi potius, quam tortum ducere funem.

Meritus eſt cui laurea imponatur: Promeritus es, ut tibi decernatur triumphus. Indignus tuo amore, Indignus quem ames; indignus ut abs te diligatur; Indignus abs te amari, in carmine. Horat: Indigni fraternum rumpere fœdus. Idoneus eſt qui bellum gerat. Idoneus ut bellum gerat. Idoneus bello gerendo. Idoneus bellum gerere. Horat. Fons etiam rivo dare nomen idoneus. Idoneus ad gerendum bellum. Non me dignatur alloquio, non me dignatur alloqui. Dignum patella operculum. Res digna cognitu. Res digna quæ cognoſcatur. Res indigna tua cura: Indigna, quam tu cures. Res eſt infra tuam dignitatem.

DECET.

Haud decet ſimiam purpura: dedecet ſimiam purpura. Indecora eſt ſimiæ purpura. Parum decorum eſt loquacem eſſe virginem. Ornat mulierem ſilentium, dedecorat garrulitas. Haudquaquam decora eſt ſimiæ purpera. Haud decet imperatorem una cum amica ire in via. Haud decet, ut te loquente, ego ſileam. Quod ſolus ambulas id parum te decet. Demitte pallium; nam ſic indecore ſedes. Hic geſtus virgini indecorus eſt. Iſta petulantia juveni dedecoroſa eſt. Quod huic honeſtum eſt, tibi eſt inhoneſtum, quod huic pulcrum eſt, tibi fœdum eſt, non congruit, non convenit, non quadrat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

NECESSITAS.

Exorandus eſt pater. Vigilandum ei, qui vel diteſcere. Vigilet oportet qui cupit diteſcere. Vig lare neceſſum eſt eum, quirem cupit facere. Vigil neceſſe eſt, vel neceſſũ eſt, qui velit dives evader Qui literas aſſequi cupiat, uti ſuadet, neceſſitas e Nam ſic Quintilianus ſubinde loquitur. Non pote non dolere, qui læſus eſt. Fieri non poteſt, quin do leat is, cui fit injuria. Abibis volens nolens. Nel ve lis nolis, hinc abibis. Non mihi poſſum temperar quin lachrymem: Non me contineo, quin clamem Cogor, compellor. Huc me adegit inopia. Huc re degit fortuna. Ad hæc traxit neceſſitas. Huc fati pertrahor. Huc obtorto collo trahor. Invitus dicam coactus dicam.

LIBERTATIS.

Utcunque voles facito: ut libet rideto. Quidli bet & dicas & facias licebit, tuo arbitraru fa cito: tuo arbitrio rem gere. Utcunque viſum erit a gito. Animo tuo gerito morem. Obſequere animo tuo. Ex animi tui libidine facito. Pro animi tui ſen tentia rem tractabis. Ut animo lubitum erit tuo, ita facias. Utcunque feret animus facito. Liberum eſt, ſeu velis à pacto diſcedere, ſeu manere conventis. Nunc integrum non eſt tibi, hac de re quod velis ſtatuere. Mihi jus eſt creditum, abs te repoſcere. Ius tibi facio pro tuo arbitrio tranſigendi negotium. Tibi permitto qnomodocunque velis vivere. Age tuo more. Sine me nunc meo more vivere. Tibi in manu eſt, utrum malis efficere. Penes illum eſt jus vitæ ac mortis. Summa rerum penes te eſt. M. Tull. ut ad te familiariter & quaſi pro meo jure ſcriberem. Idem in Verrem: Quem jure ſuo adire aut appellare poſſet.

STATUENDI.

Decretum eſt. Deliberatum eſt: Certum eſt: tat ſententia: Viſum erat: in animo habebam:

Erat

Erat in animo: Non eſt animus: Non eſt ſententia: Non eſt ſententiæ; Non eſt conſilium, ſive conſilii: Non erat ratio, apud Ciceronem. Placebat: Placitum eſt ſenatui: Decrevit ſenatus. In eam ſententiam pedibus ibant omnes. Statueram in animo: Mecum, ſtatueram: Utrum utro melius nondum ſtatui: Conſtitui hoc anno navigere. Eſt mihi in animo hoc vere navigare, Virg.

Si mihi non animo fixum immotumque ſederet.

Mihi nihil æque propoſitum in vita, quàm tibi per omnia gratificari. Si ita animum induxiſti tuum: Deſtinaram in animo: Hic murus aheneus eſto.

ASSENTIENDI.

Aſſentior tibi: Tecum ſentio: Conſentiebant univerſi: In tuam ſententiam pedibus eo. In eam ſententiam reliqui omnes pedibus diſcedebant. Cic. frequentes ierant in alia omnia. Accedo tuæ ſententiæ. Non his accedo, qui Pythagoræ ſequuntur opinionem: Tuo judicio ſubſcribo. Sententiæ tuæ meum addo calculum: Ea ſententia pleriſque probatur: Idem ſentio quod tu: Sententiæ tuæ nemo non ſuffragabitur. Hæc mihi tecum conveniunt: Hactenus omnia mihi tecum conſtant: Hac de re ſummus eſt inter Philoſophos conſenſus. Huic ſententiæ frequenter acclamatum eſt, ὁμόψηφοι, Græcè, ejuſdem ſententiæ ejuſdemque ſuffragii dicuntur: ὁμόδοξοι ejuſdem opinionis, ejuſdem ſectæ vocantur: Idem uno omnes ore confirmabant, omnibus eruditorum calculis ſive punctis eloquentiæ princeps M. Tullius.

DISSENTIENDI.

Longe, lateque abeſt: Diſſentio. Ego longe diverſa ſentio. Multo aliter atque tu ſentio. Ei ſententiæ refragabuntur omnes. Iſti ſententiæ nemo non reclamabit, mihi tua ſententia neutiquam probatur. Magnopere noſtra cum tua pugnat opinio. Variatum eſt ſententiis. Id unum eſt nobis con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

roverſum. Id ſolum eſt in controverſiia, vel in controverſo. Equidem ab opinione tua nimium abſum: Multum à tua mea diſcrepat ſententia. Longe ſecus atque tu ſentio: Haud mediocriter à tua mea diſſidet opinio: Nimium inter tuam atque meam intereſt opinionem. Plurimum à tua mea diſtat opinio. Mihi ſecus videtur. Diis aliter viſum eſt. Huic ſententiæ milites adverſabantur.

PRECANDI.

Quod agis, bene fortunent ſuperi: Quod agis bene vertat. Feliciter cadat quod inſtituiſti. Dii cœpta ſecundent. Optime cecidit. Bene vertat Reip. Sit felix fauſtum, bonumque Reip. Feliciter cedat nobis omnibus. Hanc affinitatem precor, ut Deus nobis omnibus lætam eſſe velit. Feliciter exeat quod cœpiſti. Proſpere ſuccedat quod agis. Ex animi ſententia procedat, quod aggreſſus es. Deum optimum, maximumque precor, ut iſtud conſilium quàm eſt honeſtum, tam ſit etiam auſpicatum. Precor ut bonis avibus Italiam adeas, melioribus redeas. Precor ut hic annus tibi lætis auſpiciis ineat, lætioribus procedat, lætiſſimis exeat, ac ſæpius recurrat ſemper auſpicatior, feliciorque. Precor ut hic dies tibi candidus illuxerit. Incolumem reditum opto liberis tuis: Precor ut apud tuos omnia læta reverſus offendas: Vtinam proſpere naviges, ſimilique ſucceſſu renaviges. Bonis auſpiciis ancoram ſolvas. Precor ut diis optatis omnia reſpondeant. Faxint ſuperi; ut alba tibi contingant omnia. Velim, ut ex voto res omnis ſuccedat. O ſi res ita ut volumus nobis eveniat: Preor ut tibi ſecunda occurrant omnia. Precor ut Diis ſecundis faventibuſque negotium hoc conficias: Quæſo ut hanc rem ſtultiſſime cœptam, Superi nobis bene vertant: Nihil malim, quam ut his pulcherrimis cœptis dextra aſpicerent numina: Quæſo ut quod inſtituiſti, ſuperis bene fortunantibus abſolvas. Precor hic contractus commodo ſit utriſque. Precor ut hoc matrimonium voluptati ſit omnibus nobis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

PRIMI SUPINI VARIATIO.

Venit repetitum depoſitum: Venit ad repetendum depoſitum: Venit ad repetendam pecuniam: Venit repetendi depoſiti cauſa: Venit ut depoſitum repetat. Venit repetiturus depoſitum; Venit repetere depoſitum: Græcanicum hoc poſtremum: Tametſi Poëtæ Latini ab hac loquendi forma non abſtinent, præſertim Horatius.

CAP. LXII.

Dividendi forma.

Omnis eloquentia rebus conſtat & verbis: Rerum univerſitas decem generibus continetur: Officium Oratoris in quinque partes diſtribuitur. Oratio ſex partes complectitur. Oratio ſex partibus abſolvitur. Primum genus ſex continet ſpecies. Quidam in ſeptem ſpecies ſecant. Reip tres formæ Reſpub. in tres dividitur formas. Enthymema non ſimpliciter accipitur. Syllogiſmus trifariam dividitur: Omnis argumentatio in formas octo diducitur. Id genus in partes ſeptem derivatur. Huic generi ſpecies ſubjectæ ſunt decem. Summa diviſione in duo genera digeritur, quorum utrumque in ſpecies complures diſtrahitur. Præjudiciorum vis omnis tribus in generibus verſatur.

CAP. LXIII.

Diſtribuendi.

Bis me tuæ delectarunt literæ, partim quod eſſent mirum in modum elegantes, partim quod eximiam quandam in me benevolētiam præ ſe ferrent. Pars ingenium, alii corpus exercebant, duriuſcule dixit Salluſtius, ſed eleganter. Utrunque fratrē alienavit à ſeſe, unum morum aſperitate, alte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

rum ſordibus. Corpore atque animo conſtat homo, alterum cum pecudibus habet commune, alterum cum Diis. Neminem non laceſſit, hunc ſcriptis, illum convitiis, alium minis. Hunc negligit, hunc odit. Verum id magis in carmine quadraverit. Geminatio verborum interdum habet vim, leporem alias. Cic. alios aſſentatione delinit, alios muneribus corrumpit, alios promiſſis illectat. Modo ait, modo negat. Interim objurgat, interim inepte blanditur, Quod quidem Fabianum eſt. Nunc neminem admittit, nunc omnibus occurrit.

CAP. LXIV.

Prohibendi aut impediendi ſigna.

NEmo prohibet ire quenquam publica via. Tu me prohibes, ne publica ingrediar via. Quod minus aſſecutus ſis, fortuna in culpa fuit, non ego. Impedimento fuit, quo ſecius lex ferretur: Hactenus reſcribere non licuit per valetudinem, etiamſi per occupationes licuiſſet. Ego id agam qui ne detur, apud Terentium legimus. Metuo ut ferre poſſis, id eſt, ne non poſſis. Etiamſi hic Ut, pro Quomodo poſitum videri poſſit. Id utile, ut ne quid nimis. Uti ne, pro ne: quemadmodum apud Græcos ἵνα μὴ. Non veto quin quæ velis, facias. Suetonius in Tiberio: interceſſit, quo minus in acta ſua juraretur, id eſt, obſtitit, inhibuit, impedimento fuit. Per me non ſtetit, quo minus viceris. Excluſus tempore non venit, id eſt, temporis anguſtia obſtitit, quo minus veniret.

DUBITANDI.

Non dubito quin cupias redire. Non dubito te cupere reditum. Res in ambiguo eſt. Nondum ſatis conſtitui. Adhuc anceps animi ſum. Adhuc hæreo. Etiam dum ἐπέχω, *id eſt, exſpecto* quod eſt Academicorum. Nondum huc aut illuc inclinat ſententia. Adhuc in æquilibrio vacillat animus utroque nutans,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

tans. Hactenus ſuſpendo decretum animi. Nondum liquet: Ampliatum eſt judicium.

SINE, ET CITRA.

Citra præceptoris operam doctus evaſit. Sine præceptore doctus evaſit. Nullo præceptore doctus evaſit. Abſque pecuniis nihil efficias. Extra jocum, pro, ſine joco, dixit Tullius.

OSTENTANDI.

Oſtentat ingenium. Jactitat natales ſuos. Jactat ſe de natalium ſplendore. Vendicat ſibi eloquentiam. Mire ſibi placet de ſpecie corporis. Ubique majorum imagines deprædicat. Sunt qui vulgo ſanctimoniæ ſpecie ſe venditant. Ipſe ſui præco eſt, ipſe ſui ipſius tibicen eſt. Ipſe ſuarum virtutum apud omnes canit encomium. Mirum quàm ipſe ſibi pulcher eſt. De majorum nobilitate gloriatur. Plurimum ſibi tribuit: Suis ipſius ſuffragiis tantum non Deus eſt. Sibi Suffenus eſt. De generis nobilitate, dictu mirum, quas tollat criſtas, quæ erigat cornua.

CORRIGENDI, SANANDIQUE.

Huic incommodo paulo mederi poſſis. Huic malo illud erit remedio. Quod jactu cecidit, id arte corrigas. Mendum litura tollitur. Animi morbos ſanat Philoſophia. Corporis vitia ingenii dotibus penſantur. Febre levatus eſt. Malis omnibus mors ſemel liberat. Oculorum vitia ruta emendat: Orationis vitia Grammatica caſtigat. Philoſophia morbos animi tollit, medicaturque. Dentium cruciatum vinum lenit: Uteri tormina levat malva. Capitis dolores mitigat ſomnus. Sedat tormina: Fugat pruritum: Sopit dolorem: Levat dolorem: Stomachum labaſcentem fulcit vinum vetus; Stomacho conducit pervigilium: Uxoris vitium aut mutandum eſt, aut ferendum: Morbis omnibus arte ſuccurritur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Soli ſenectuti ſubveniri non poteſt: Adverſus podagram efficax eſt apium. Contra carcinomata valet mel. Obſiſtit ebrietati cicuta. Adverſus alvi tormina remedio eſt crepitus.

BLANDIENDI, ſive HORTANDI.

Dic age: Dic ſodes: Dic obſecro: Dic quæſo te: Dic amabo: quod frequens eſt apud M. Tull. Blanditur, Aſſentatur, Palpatur, Horat. Palpum obtrudere. Plautus. Demulcere caput. Ad gratiam loqui. Dare auribus: Trebonius Ciceroni: Noli putare mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. Cæſar: Auribus Vari ferviunt, id eſt blandiuntur. Fac virum te præbeas. Quid habes quod ad hæc reſpondeas? Cedo. Agedum. Eia age: vide ſis. Quin uno tu verbo rem expedis?

TVA CAVSA.

Nolim id eſſe verum, vel tua cauſa. Tibi metuo: mihi gaudeo. Omnium nomine doleo. M. Tull. Nam ego eo nomine ſum Dyrrachii hoc tempore, ut quam celerrime quid agas audiam. Catull. Eone nomine imperator unice fuiſti in ultima occidentis inſula? Tua gratia munus hoc ſuſcepi. Vicem tuam doleo. Commoda illi reſpectu mei. Qua loquendi forma uſus eſt Quintilianus. Invenitur & contemplatione tui. Tui cauſa. In tuam gratiam hæc feci.

VTRVM NEC NE.

Viſe utrum redierit, an non. Viſe num jam redierit, an nondum. Viſe redieritne domum nec ne. Viſe redierit, an non. Cogita famæ malis conſulere, an pecuniæ. Cogita famæne malis conſulere, an pecuniæ. Cogita famæne malis conſulere, an pecuniæ. Cogita an famæ malis conſulere, an pecuniæ. Cogita num famæ malis conſulere, quam pecuniæ. vide ſi potes eſſe poſſeſſor. Cic. in Orat. ſuo lib. 2, Si pro an dixit, imitatus Græcos, apud quos εἰ bifariam ſignificat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CONCEDENDI.

Finge hominem vivere. Fac ita eſſe. Fac potuiſſe. M. Tull. Facite hoc meum conſilium legiones novas non improbare, Vt donemus ita eſſe: Ut hoc interim tibi concedamus. Ut hoc interim tibi largiar. Cic. Ut non referat pedem, inſiſtat tamen. Cat. Non eſt in noſtra poteſtate, ſed in natura, ut tamen multum ſit in nobis. Pone ſic eſſe in tabulis: Eſto ſane: Sit ita ſane. Ut maximè juſſerim, non erat tuum id facere: Etiam ſi quid aſperius dixiſſet, tuum erat obticeſcere. Sed imaginare me donaſſe, non potes tibi rem vendicare. Et ſi maxime donaſſem, non tibi jus eſt rei vindicandæ. Donarim ſane, non ſtatim tibi jus eſt injiciendi manum.

PARUM ABESSE.

Pene ſcopum attigeras. Prope ſcopum attigeras. Propemodum attigeras ſcopum. Parum aberas à ſcopo. Parum abſuit, ut ſcopum attigeris. Parum abeſt quin ſcopum attigeris. Res parum aberat à pugna. Parum aberat quin pugnarent. Minimum aberat ut homini manus injiceret. Minimo minus ſcopum attigeras. Plaut: Nihil fuit propius, quam ut perirem. Vix hominem cohibui, quod minus manum injiceret: Tantum non conſerebant manus. Tantum non adorabant, quod Græcis eſt familiarius, *μόνον οὐχὶ, i. e. propemodum*. Sueton. de Tyberio Cæſare: Civilem admodum inter initia, ac paulo minus, quam privatum egit. Paulo minus dixit pro propemodum, ac paulo poſt: Quod paulo minus utrumque evenit, *i. e.* parum abſuit, quin utrunque evenerit. Idem de eodem. Sed tantum non ſtatim à funere ad negotiorum conſuetudinem rediit, id eſt, propemodum ſtatim à funere, pro tantum non. Terent. dixit, modo non: Is ſenem pellexit per epiſtolam, modo non montes auri pollicens. Nihil longius abfuit, quam ut hoſti me dederem. M. Tull. Nec mihi longius quicquam eſt, quam videre hominum vultus.

INCERTITUDINIS.

Annos natus eſt ferme viginti: Annos natus circiter octoginta. Circa luſtra decem, dixit Horat. Annos natus eſt plus minus quadraginta. Ad dies viginti. Cic. cum annos ad quinquaginta natus eſſet: Hora quaſi decima. Apud Sueton. Annos habet haud ſcio an duodeviginti: Puerum annos natum fortaſſe decem. Salluſt. Diu in incerto habuere.

Cap. LXV.

Correctionis, & Occupationis formulæ.

IN pietate, præcipua felicitatis pars, vel tota potius felicitas hominis ſita eſt. Salluſt. Vulgi more magis quam judicio. Doctrina nihil ad virtutem conducit, imo nonnihil officit. Tibi præcipue atque adeo tibi uni calamitatem hanc acceptam ferre poſſumus. Ducem hoſtium intra mœnia, atque adeo in ſenatu videmus. Tuum opus vidi magis, quam legi. Græcas literas deguſtavit verius, quam didicit. Bonas literas ſedulitate ſua depravavit, vel (ut verius dicam) evertit. Bonas literas non dico depravavit, ſed funditus evertit. Suos omnes læſit: quid dixi læſit? imo ſubvertit. M. Tull. Sed in hoc ferendus meus error. Ferendus autem? Imo etiam adjuvandus. Quem Hiſtoricum citius dixeris, quam Poëtam. Lucanum relegi, non tam Poëtam, quam Hiſtoricum. Ni pater eſſes, dicerem te deſipere. Hic exercitus ductor, pene dixeram ſeductor. Vertit Homerum, pene dixeram pervertit. Reſpondebo non orationi tuæ, ſed convitio. In ſumma: Correctio fit, vel augendo, vel minuendo, vel commutando. Augendo. M. Tull. in Catilinam: Qui de hujus urbis atque adeo orbis terrarum exitio cogitant. Idem pro Planco. Inſector, poſco, atque adeo flagito. Hæc ſermonis forma frequens eſt apud Ciceronem. Minuendo, ut: ſic hic vivimus, aut victitamus verius. Commutamus aut in contrarium verbum, aut in aliud commodius ac ſignificantius. Pro hoſpite ho-

ſtem

ſtem fovi domi meæ. Hic legationibus non immoratur, ſed immoritur. Hic patrimonium omne abſumſit, aut, ut melius dicam, abligurivit. Idem aliquoties facit. At, Terent. Fucum factum mulieri? At quem Deum? M. Tull. Una mater oppugnat, at quæ mater? quia &c.

CAP. LXVI.

Auctores citandi formulæ.

UT Ciceroni placet, auctore Platone, vel quia hoc ſenſit, vel quia ſuaſit, vel quia narrat. Nam trifariam utuntur hac voce, teſte Varrone. Si Terent. credimus: Ut refertur apud Plinium: ut ait Protagoras Platonicus: ut apud Xenophontem Simonides dixit. Epicuro teſte, felicitas in voluptate ſita eſt. Ariſtoteles bonorum tres ordines fecit. Non ſpirare animal, cui non ſit ſanguis calidus, auctor eſt Theophraſtus. Apud Plinium ſcriptum eſt, elephantos decimo demum anno parere. Pyrrho negat quicquam ſciri poſſe. Id verum eſſe teſtis eſt Livius. Exſtat in annalibus. Veterum litteris proditum eſt: Ejus ſententiæ complures citat auctores. Ad eam ſententiam quam plurimos allegat teſtes. Eam ſententiam multorum auctoritate tuetur. Huic opinioni Plinius aſtipulatur. Huic ſententiæ ſuffragatur Plato. Idem ſentit Pythagoras. Ariſtoteli animal eſt etiam ſpongia. Plinio ſentiunt & arbores.

CAP. LXVII.

Variatio Imperativi modi.

VAle, valeas, fac valeas, valeto, valebis, idem pollent: & in quibuſdam futurum ſubjunctivi: Memineris, pro memento; oderis, pro odio habeto. In ceteris item ſi addideris prohibendi ſignum: Ne dixeris, ne dicas, ne dic.

CAP. LXVIII.

Variatio futuri.

POenitebit olim te. Futurum eſt ut olim te pœniteat. Spero te gaviſurum facto. Brevi, opinor, tædebit te hujus vitæ: opinor fore ut brevi te hujus tædeat vitæ. Spero futurum, ut facto gaudeas. Dixeris egregie. Horat. Alligaris filium. Terent. Abibit hinc propediem. Abiturus eſt hinc propediem. In ea vero periphraſi, futurum eſt ut repetat creditum. Latini videntur reddere Græcam figuram μέλλω λέγειν, id eſt *dicturus eſt*. Eſt autem familiaris Ciceroni: neceſſaria quoque, quoties in verbum inciderimus, quod futuro careat. Ut, ſpero fore, ut artem brevi perdiſcas. Nam perdiſciturum non poteras dicere. Eſt futurum quoddam quaſi mixtum cum ſignificatione præteriti. Ut, priuſquam tu domum redeas, ego epiſtolam perſcripſero. Antequam in portum pervenies, navis ſolverit Si tales animos in pugna præſtabitis, vicerimus, ſive vicimus: id quod finitimum eſſe videtur τῷ μετ' ὀλίγον μέλλοντι, i. e. *paulo poſt futuro:* Quanquam id alioqui Latini circumloquuntur per jam, jamjam, & mox. Jam aderit. Similis jamjam morituro: Mox audies. Sunt in quibus neceſſitate abutimur futuro ſubjunctivi, ut meminero, odero, novero. Ad futuri ſignificationem pertinent & illa: Confido commentarium hoc ſtudioſis probatum iri: Et, perſpicio te perditum ire filium.

CAP. LXIX.

De periphraſi generali verborum.

COmmune fere eſt modis omnibus, ut per Fio verbum, aut ſimilia circumloquamur. Ita charus eris omnibus: Ita fiet, ut charus ſis omnibus. Hoc modo effugit invidiam. Hoc modo factum eſt, ut effugerit invidiam. Utinam ex æquo me ama-

amares: utinam fieret, ut ex æquo me amares. In uxorem peſſimam incidi. Mihi uſu venit, ut in peſſimam uxorem inciderim.

CAP. LXX.

De Modo Potentiali.

AD modum porentialem fere pertinent, quæ per Poteſt, aut Debet, aut ſimile verbum, exponi poſſunt. Quid agas cum eo, qui nihil intelligit? Eſt, quod rideas, non eſt quod invideas: Videas & flumina ſicca: cerneres alios trepidare, alios circumſpectare fugam: Vidiſſes omnes obmuteſcere: Equidem iſtud non affirmarim: dixerit hic aliquis: maturius veniſſes. Et apud Terent. prædiceres, pro prædicere debuiſſes: Græci addunt ſyllabam, ἄν, λέγοις ἄν.

CAP. LXXI.

Æſtimandi verba.

PLurimi me facit. Parvi habet, pro nihilo ducit: nihil pendit, pro minimo ducit: ne hujus quidem facio δεικτικῶς, i. e. *demonſtrative*, oſtenſo pilo aut flocco. Maximo in pretio eſt apud omnes. Plurimi fit apud omnes. Magni habetur apud ſuos. Pili non facio. Nauci non facio. Flocci non facio. Boni conſulere M. Tull. Tranquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſtud æqui bonique facit. Terent. Iſtud æqui bonique facio. Salluſt. Supra ea, veluti ficta pro falſis ducit. Idem. Fidem ſuam interpoſuit, quam non minoris, quam publicam ducebat. Idem. Quæ prima mortales ducunt, id eſt quæ plurimi faciunt homines. In gratiam habere, pro eo quod eſt beneficii loco ducere, dixit Salluſt. Denique regi patefecit, quod pollicebatur, ſenatum & populum Romanum, quoniam armis plus valuiſſent, non in gratiam habituros. Nihil habere penſi, pro non curare, dixit Sall. Neque id quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

modis aſſequeretur; dum ſibi regnum pararet, quicquam penſi habebat. Idem, Nihil penſi, nihil moderati. Idem Vilia habere, pro contemnere. Fidem, fortunas, pericula vilia habere. Unius æſtimemus aſſis, dixit Catull. contra Grammaticorum leges. Caſſa nuce non emam: Filius eodem eſt apud me pondere, quo fuit ille. Cic.

CAP. LXXII.

Emendi formulæ, & ſimilia.

NImio emiſti, non revendes tantidem. Nimio liceris: Minoris addicturus erat. Quanticunque indicaris, tanti mercabor. Vide, ut quam maximo æſtimes: Non refert quanti res ipſa ſit, ſed quantopere tibi ſit opus ea. Tu tuum agrum pluris conducis, quam ego meum emerim. Paulo locas ædes tuas. Cupiam maximo, ſi queam. Eme quam potes minimo. Revende, quam potes plurimo. Aſſe non emerim totam Ciceronis famam. Labore Dii bona ſua vendunt: Vili vendunt, minoris non poſſunt. Non emit, qui nihilo emit. Care emit qui rogat. Extrude merces quanticunque potes, vel gratis alicui obtrudito, ſi ſecus non potes. Redimas te captum quanti potes, quanto potes, pro minimo. Si nequeas paulo, at quanti potes. Cui addictus eſt ager? Ludovico. Quanti? Frumentum addictum eſt, ſed nondum admenſum. Quanti proſcripſit ædes? ducatorum myriade. Quanti cœnaſtis? percare. Magno hic vivitur. Amatur viliſſime. Baſſus carius cacat, quam bibit. Magna mercede canit: Maximo tacuit Demoſthenes. Quanto metiris precio? Juvenalis. Quanti ſtipulatus es? Thais decem millibus drachmarum noctem venditabat. Nimio conſtat elegantia. Sueton. Quorum uni mellita quadragies ſeſtertium conſtiterunt. Hic enim ſubauditur auferendi caſus, quadragies centum millibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. LXXIII.

Diſcriminis formulæ.

NIhil intereſt, facias an dicas. Nihil refert, per te facias, an per alium. Parvi mea refert quid nolis aut velis. At mea plurimum refert. Quid intereſt, utrum facias, an inſtiges? Plurimum intereſt, maxime refert, quo tempore virum adeas. Equidem haud magno in diſcrimine pono, apud T. Liv. & apud Val. Max. reſpondit ſe vita malle excedere, quam metu violentæ mortis amicos, inimicoſque juxta ponere. Salluſt. Adero, me vosque omnibus in rebus juxta geram. Virg

Tros Tyriusque mihi, nullo diſcrimine agetur.

Utrum probes, an improbes, manum non verterim. Ad iſta ſum indifferens: ita Suet. Quædam perquam tenui limite dividuntur, apud Fab. Verane ſint hæc an ficta, nihil laboro. Utrum ſcripſeris an dixeris nec ne manum non verterim. Suſque deque fero. Suſque deque habeo. Inſtigaſti, perinde eſt ac ſi feceris. Ex æquo in noxa es: tandundem peccaſti. Citra diſcrimen amat, ac laudat omnes. Citra delectum omnes in familiaritatem receptat. Omnes promiſcue mordet. Paſſim hæc prædicat. Apud quoſlibet hæc dicit. Amuſſis alba in albo lapide.

CAP. LXXIV.

Affirmandi.

PRomiſit ſe venturum. Promiſit, maxime, etiam: pro quo Græci ναὶ. M. Tull. Si non quomodo tabulas conficis? Si etiam, quamobrem, &c. Idem. Quaſi aut etiam, aut non, non modo verum eſſet, ſed neceſſarium. Hunc locum ideo adduxi, quod ſunt qui putent etiam, non eſſe confirmantis. Scilicet, admodum. Quam lubentiſſime, benigne. Sic habet. Sic erit. Ita eſt, factum eſt,

eſt. Plane. Mirum ni, Haud dubie. Dubio procul Liquet. Conſtat. Confeſſum eſt. In Confeſſo eſt Extra controverſiam eſt. Certum eſt. Pro certo Compertum. Liquido. Indubie. Indubitato. Certo certius. Vero verius eſt. Veriora his quæ apud Sagram geſta ſunt.

CAP. LXXV.

Accuſandi formulæ.

Accuſatus eſt ſacrilegii. Hic ſe furti alligat Poſtulatus eſt repetundarum. Delatus proditionis. Cæſar comment 7. Principes civitatis in ſimulati proditionis à Romanis. Reum egit, vel peregit. In jus voca. Lege agito. In jus ambula. In jus duxit hominem. In jus trahis. Litem intendit Dicam ſcripſit. Filius cum patre litem agitat. Cum opulentiſſimo viro illi lis eſt. Cum Mida judicio decertat. Accerſitus eſt capitis. Delatus eſt ſacrilegii. Peculatus reum peregit. Plaut. ad tres viros deferam tuum nomen M. Tulli. nomen hominis amiciſſimi detuli. Idem: Delationem nominis poſtulavit. Idem, Roſcii nomen deferendum curavit Diem illi dixit. Tit. Livius: Cæſoni capitis diem dicit. Idem, rei capitalis diem Poſthumio dixerunt. Eum talionis agentem exceptione repulit Agit cum eo malæ tractationis, Damnatus eſt repetundarum, vel de repetundis. Abſolutus injuriarum. An quiſquis gratiam cum poſſit non refert, ingrati teneatur, An teneatur Reipubl. læſæ, qui quod ſibi licuit, fecit. Læſæ religionis ſit actio. Nec audacem timoris abſolvimus, dixit Seneca. Ad hanc formam pertinent illa quæ referuntur in titulo laudandi ac vituperandi. Cic. jam de majeſtate poſtulavit Plaut. cras ſubſcribam homini dicam. Idem Cum iſtã cauſam ſubſcriberent. Unde ſubſcriptores dicuntur ii qui cum accuſatore cauſſam, & crimen ſubſcribunt, & actori adſunt. M. Tulli Accuſabat M Aquilium, ſubſcriptore C. Rutilio Ruffo. Inde & ſubſcriptio. Incuſat ſenis parſimoniam. Inſi-

mulat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

mulat herum avaritiæ. Cauſſatur tutorum perfidiam.

CAP. LXXVI.

Formulæ utilitatis.

Nihil æque conducit ad beate vivendum. Nihil ad parandas opes conducibilius. Nihil ad eam rem confert. Plurimum adfert adjumenti. Utilis ad parandos amicos aſſentatio. Plus adfert voluptatis, quam utilitatis. Plurimas ad res hic libellus uſui futurus eſt. Ad id patruus inprimis adjutare poterit. Quid faciunt ad virtutem nummi? Libet quidem, verum non expedit. M. Tull. Viſum eſt mihi hoc ad multa quadrare. Utinam hæc res tam frugifera tibi ſit, quam futura eſt honeſta. Utinam tantundem frugis adferat quantum adfert gloriæ Ad id ſola doctrina fuerit adjumento. Ad hoc pecunia magno adminiculo futura eſt. Ad id haud mediocriter adminiculantur vires corporis. In id quoque prodeſt ornatus, Fabianum. Non parum ad id efficiendum momenti habet fama integra? Neque vero illud mediocriter profuerit: Adjuvat hoc quoque. Hac ratione nihil profecimus, reliquum eſt, ut diverſam ingrediamur viam. Nihilo plus explicet, ac ſi inſanire paret, id eſt: Nihilo plus proficiet. Horat. Eruditio ad pietatem plus adfert diſpendii, quam compendii, & non tam promovet, quam moratur. Calida ſunt amica ſtomacho, dulcia conducunt hepati. Quod ſtomacho confert, idem prodeſt cerebro: quod ad ſtomachum facit, idem capiti ſalutare eſt: quod ſtomacho bonum eſt, idem cerebro commodum eſt. Lactucæ alvo dejiciendæ efficaces, & ad ſomnum conciliandum idoneæ. Adciendos menſes valet malva: Alvo ſiſtendæ, ſunt utiles fabæ aſſæ. Stomachum acuunt, excitant, irritant appetentiam edendi. Hac in re ſolus hic tibi poterit commodare. Plurimum commoditatis adferet pecunia ſtudioſo. Utinam tam tibi commodo ſit, quam mihi fuit grave. Magno meo malo tentavi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Et ſine pronomine. Livi. Loquendo quæ in rem non eſſent die conſumpto. Idem: Si è Repub. cenſeret, veniret M. Tull. Facis ex tua dignitate, & è Repub. Idem: Scio quæ ſtudio dixerit, è Rep. dixiſſe. Feciſti tuo commodo, noſtro incommodo. Si judicabis in rem tuam eſſe. Si putabis ex uſu tuo fore. Si putabis è re tua fore. Pro te facit quod dico. Ad philoſophiam Dialectica viam aperit, viam ſternit, viam præſtruit. Ad eam rem jam jacta ſunt fundamenta. Ætites partus adjuvat, inflationem ſtomachi diſcutit, Pectoris dolores levat, Bilem extrahit, Pituitam detrahit, Menſium abundantiæ auxiliatur, Adverſus ſerpentes in vino datur. Deploratis auxilio eſt Chironia. Morbis omnibus medicatur Panace. Elleboro phthiriaſis emendatur. Datur ad ſerpentum ictus Chelidonia. Rhododaphnes folia homini præſidio ſunt adverſus ſerpentes. Aviditatem cibi facit acetum, valet ad ciborum appetentiam irritandam. Abſinthium fulcit ſtomachum labentem: εὐστόμαχα dicuntur Græcis, quæ ſtomacho conducunt: Nullum operæ pretium fuerit.

CAP: LXXVIII.

Præſagii formulæ:

SOl purus oriens neque fervens, ſerenum diem nunciat, concavus oriens pluvias prædicit. Si circa occidentem rubeſcunt nubes, ſerenitatem futuræ diei ſpondent. Sin ſpargentur, pluviam ventoſque ſignificabunt. Cum oriente radii non illuſtres eminebunt pluviam protendunt. Si in exortu rubeſcent nubes, maxima oſtendetur tempeſtas. Si oriens cingetur orbe, ex qua parte is ſe aperit, exſpectetur ventus. Si totus defluxerit, ſerenitatem dabit. Lunæ cornu ſeptentrionale acuminatum inde præſagit ventum. Sic enim frequenter uſurpat hanc vocem Plinius, ut præſagire non ſit præſentire, ſed portendere. Si quartam orbis rutilus cinget, ventos & imbres præmonebit. Naſcens

ſcens ob atro cornu, pluvias decreſcens dabit. Rubicundam venti protinus ſequuntur. Autumni ſerenitas ventoſam hyemem facit. Volitantes ſtellæ ventos nunciant. Eædem in plures disjectæ partes, inconſtantes ventos effundent. Cum ab Aquilone noctu ſerena fulguraverit, ventum & imbrem demonſtrabit. Nubes vehementius atræ ab oriente, in noctem aquam minantur. Nube gravida candicante, grando imminebit. Nebulæ cœlo cadentes, ſerenitatem promittunt. Pallidi ignes tempeſtatum nuntii ſunt. Mare in tranquillo portu intra ſe murmurans, ventum prædicit. Camporum fragor, & cœli murmur non dubiam habet tempeſtatis ſignificationem. Echini affigentes ſeſe tempeſtatis ſigna ſunt. His modis locutus eſt Plinius. Ipſa cœli facies futuram tempeſtatem loquitur. Exoriens Notus venturam pluviam præmonet. Iris imbrium eſt nuncia. Halcyones nidulantes, futuræ tranquillitatis fidem non dubiam faciunt. Præcox pueritia vaticinium eſt vitæ brevis. Immodica felicitas, ſignum eſt futuræ calamitatis. Criſpantes undæ nautis coorituros ventos demonſtrant. Qui bene conjiciet, hunc vatem puta optimum. Stridor dentium in ægrotis, mortis indicium eſt. Dentium ſeries brevis & continua, longævitatem arguit. Occurſus puellæ nuper nuptæ, felix auſpicium eſt. Occurſus virginis, parum læti ominis eſt. Nec dubias ſignificationes ſæpe fecit, ne reliquis quidem ſe parſurum. Suet. Evidens ſpecimen dedit, qualis ſit futurus Princeps. Ex pueritia divina, qualis ſit fututus ſenex: Hinc collige, hinc augurare, hinc ratiocinare.

CAP. LXXVIII.

Officiendi formulæ.

PYrorum eſus ſtomacho gravis: Dulcia ſtomachum lædunt: Acida concoctioni officiunt: Salſa noxia ſunt hepati, Lac virilem ſtomachum offendit, Aduſta, inimica bilioſis, Non obſtam.

ſtam. Non fuero impedimento. Non obturbabo Non reluctabor. Non obſtrepam tuis conatibus. Non renitar. Non reclamo. Non remorabor inſtitutum tuum. Fabius: Aures minus feriunt, pro offendunt, dixit.

CAP. LXXIX.

Functionis formulæ.

GEſſit conſulatum: Ubi tum Proconſulem agebat; Prætoris officio fungebatur. Dictator erat. Bellum adminiſtrabat. Siciliam obtinebat. Ita Cicero frequenter, pro adminiſtrabat. Alioqui obtinet, qui impetrat: Provinciæ præſidebat: Annonæ præfectus erat. Regia negotia procurabat. Munia tribunitia obibat. Obire bella, dixit Livius Obire legationes. Cic. Cenſui præerat. Cum imperio eſſe, eſt habere magiſtratum. Gerere poteſtatem, dixit Cic. in Verr. 4. Idem dixit piraticam facere. Hoc negotii tibi mandamus. Tibi provinciam hanc delegamus. Duram ſuſcepiſti provinciam. Duram ſuſtines provinciam. Fac, ut imperatorem te præbeas. Vide ut te præſtes amicum. Scurræ, non amici functus es officio. Ego te abſente tuis fungar vicibus. Tuas agam partes. Tuarum partium eſt, ſive tuæ partes ſunt, retundere petulantiam hominis. Defunctus conſulatu. Defunctus vita. Defunctus malo. Defuncte periculis. Virgil. Defendere vicem. Horatius:

Defendente vicem modo Rhetoris atque Poëtæ.

Pontificis perſonam gerit. Paulatim exercuit principem. Suet. pro eo quod erat, functus eſt munere Principis. Tractare Remp. Gubernare Remp. Ducere bellum. Gerere, exercere bellum. Navare operam. Satagit rerum ſuarum. Ductare exercitum Patrare bellum. Quæ duo verba Fabius notat à Salluſtio novata in uſum honeſtum, cum ante fuiſſent obſcœna. In familia bene inſtituta omnes in officio ſunt. Non deero officio meo: nuſquam ceſſabo in officio meo. Salluſtius, Curare dixit abſolute. Nam is in ea parte curabat.

CAP

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. LXXX.

Quibus modis tribuimus aliquid.

SUmmo ingenio puer. Summi ingenii puer. Summus ingenio puer. Summus ingenium, Poëticum eſt. Vir admiranda ſapientia: Vir admirandæ ſapientiæ. Vir admirandus ſapientia: Vir admirandus ſapientiam, in carmine: Vir incredibili prædi-tus ſapientia: Vir omnijugis corporis atque animi dotibus exornatus. Vir omnibus inſtructus dolis: Vir ex meris mendaciis conflatus, atque compoſitus. Id omnibus natura inſitum eſt: Id natura nobis indidit: Ita natura comparatum: Id cunctis attribuit natura. Multa vitia nobis recepta conſuetudo conciliat, nonnulla natura ingenerat. Omnibus innatum eſt, ut vitam ſuam incolumem eſſe velint. Id vitii non tibi natura adjunctum eſt, ſed accerſitum ac receptum prava conſuetudine. Ineſt in homine incredibilis quædam aſtutia: ineſt homini.

CAP. LXXXI.

Titulorum.

EJus rei meminit Plato in Dialogo, qui inſcribitur *συμπόσιον*. Teſte Cicer. in eo lib. quem inſcripſit Oratorem perfectum. Plinius in opere, cui titulus, Hiſtoria mundi. Varro in Satyra, cui titulum fecit: Neſcis quid ſerus veſper vehat. Virgil. in Alexide: Terent. in Adelph: Heſiodus in opere, cujus titulum nuncupavit, Opera & dies: Eraſmus in libello, cui titulum indidit, De verborum copia: In commentariis, quibus titulum prætulit, De nugis aulicorum: In Odarum libro, quem Sylvas nuncupavit. In Phormione Terentiana.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. LXXXII.

Gratulandi.

GAudeo te nobis optantibus incolumem eſſe redditum. Gratulamur tibi victoriam. Sic enim loquitur Sueton. & Seneca. Item M. Tull. Appellat hominem, & ei voce maxima victoriam gratulatur. Iſto nomine tibi gratulor. Gratulamur de victoria. Gratulor viciſſe te. Quod victor redieris, vehementer gaudeo. Te nova prole auctum eſſe, gaudeo. Salvum te advenire, volupe eſt. Lætor tuo nomine, quod uxor feliciter peperit. Quod gener tibi tantopere probatur, magnopere tua cauſa gaudeo. Voluptati mihi eſt, quod tibi res ex ſententia ceſſerit. Tua gratia gaudeo, quod res præter ſpem bene verterit. Tuam vicem lætor, qui proſpere pugnâris. Macte. Macte iſtius animi. Terent. Abi, virum te judico. Item in Adelph. Syrus.

CAP. LXXXIII.

Gratias agendi.

QUod tam officioſe me commendaris Principi tuo, gratiam & habeo, & habiturus ſum immortalem. Quod tanta fide mea negotia procuraris, pares gratias agere vix poſſum, referre nequaquam. Quod me paſſim amantiſſime prædicas, video quantum debeam tuo in me ſtudio. Quod meis commodis tantopere ſtudes, & habetur à me gratia, & ſemper habebitur. Quod argentum ad diem promiſſum reddidiſti, amo te, & habeo gratiam, Terent. Ecquid nos amat de virgine? M. Tull. Quod mihi polliceris, valde te amo. Idem: Multum te amo, quod ſpopondiſti M Octavio. Factum bene quod epiſtolam obſignatam remiſeris. Quod nos pro tua virili tueris, gratum eſt. Grates perſolvere dignas, non opis eſt noſtræ. Virg. Fateor me tibi magnopere devinctum eſſe. Hoc nomine plus tibi debeo, quàm ut unquam ſolvendo eſſe poſſim. Hoc

offici

officio arctius me tibi aſtrinxiſti. Obligatiorem me tibi feciſti, devinctiorem reddidiſti. Magis obnoxium effeciſti, quam ut vel verbis agere gratias poſſim. Major eſt noſtra neceſſitudo, quam ut vel tu mihi, vel ego tibi, pro ullo officio debeam gratias agere. Majus eſt hoc beneficium, quam ut orationem poſtulet.

CAP. LXXXIV.

Referendi beneficium.

GRatiam referre. Reponere merita. Rependere officia. Penſare beneficium. Remunerare beneficium. Remetiri beneficium. Reddere beneficium. Reſolvere beneficium. Reſpondere meritis. Par eſſe beneficiis acceptis. Efficiam ut tuum in me officium ad te non ſine fœnore redeat. Fœneratum hoc beneficium tibi, pulcre dices. Diſperdam, niſi beneficium iſtud tibi conduplicaverit. Statim regerere beneficium, eſt nolentis debere. Hoc non eſt referre beneficium, ſed refutare. Certemus mutuis inter nos officiis. Beneficium ultro citroque commeare debet. Cum fœnore reponendum quod acceperis. Quiſquis grate munus accepit, jam gratiam retulit. Retaliare injuriam. In malam partem. Reſpondere malefactis: Reponere injuriam: Penſare, Remetiri, Referre, ac ferme omnia, & in malam partem poſſunt accipi. Invenitur & retaliare apud Gellium, in bonam partem; neque natura vocis refragatur, id tamen eſt inuſitatius.

CAP. LXXXV.

Originis verba.

HAud dubito, quin hæc ab amore quodam in me ſingulari proficiſcantur. Univerſum hoc malorum agmen è bello nobis natum eſt. Hinc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Hinc omnis illa ſimultas inter eos orta eſt. Tu ma
lorum omnium auctor. Cupiditas pecuniæ vitioru
omnium parens. Invidia totius hujus odii ſemina
rium fuit. Natura nobis parvulos igniculos dedi
Hinc omnis illa turba venit: Hinc fluxit: Hinc ma
nat omne quo beati reddimur. Horat. Græco font
cadunt. Hinc ſcatet omnis illa vitiorum colluvie
His fontibus totus ille tumultus rerum extitit. Hin
ſurgunt odia. Hinc lites proveniunt: Hinc veniu
jurgia. Ab his exordiis Romana nobilitas ducitu
Ominum magnarum rerum à diis immortalibu
principia ducuntur, dixit M. Tull. in Vatinium. Re
gibus ortus: Roma oriundus: Atavis edite regibus
Maximis prognatus ducibus: Sate ſanguine divûm
Ex his pullulant odia, Gliſcunt invidiæ: Subnaſci
tur ſimultas: Fruticantur diſſidia: Sylveſcunt factio
nes. Illa è Philoſophorum fontibus haurienda
Reliqua è Poetis petenda.

Cap. LXXXVI.

Penſandi.

QUod corporis viribus deeſt, id ingenii doni
exæquat. Quod corporis formæ detractun
eſt, id animi dotibus natura penſavit. T
opulentior, nos eruditiores, atque ita tecum pari
fecimus. Abſentiam noſtram crebris literis ſarcia
mus. Quod hactenus ceſſatum eſt, id oportet dili
gentia recuperare. Quod illius ſtultitia peccatur
eſt, id tua ſapientia reſtituas oportet. Quod illiu
inſcitia admiſſum, id oportet, ut tua prudentia redi
mas. Supplendum diligentia, quod ingenio deeſt
Quod corpori detractum, id ingenii dotibus acce
ſit. Studio reponendum, quod negligentia præteri
tum eſt. Quod ademptum fortunæ eſt, id ingen
dotibus additum eſt. Quantum corporis viribu
deeſt, tantum animi virtutibus ſupereſt. Natura quo
alibi detrahit, alibi reddit. Quod ſuis eripit, ho
hoſpitibus accumulat. Ovid.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Ingenio formæ damna rependo meæ.
Famæ diſpendium, pecuniæ compendio reſarcit. Famæ jacturam pecuniario lucro ſolatur.

CAP. LXXXVII.

Aptitudinis formula.

QUære uxorem aptam tuis moribus, aptam ad tuos mores. Amicum delige tuis moribus appoſitum, accommodatum: vel, ad tuos mores, amicum delige; qui tuis moribus, vel ad tuos mores conveniat. Non eſt natura compoſitus ad artem poëticam. Oſtentationi compoſitum, dixit Fabius, pro eo quod eſt, ad oſtentationem paratum. Idem: Jure magis an æquo ſit appoſitus, id eſt, propenſior ad jus, an ad æquitatem. Rurſus idem: conſtatque rebus ad faciendam fidem appoſitis. Ad mathematica videtur eſſe propenſior. Vir maximis rebus, vel ad maximas res natus. Vir factus ad hujus nequitiam. Ad hujus mores factus, fictus, ſculptus eſſe videtur. Adeo ad hujus mores quadrat. Oratio non eſt naturæ conſentanea. Facta non reſpondent orationi. Hæc non competunt in ſenem. Hæc non competunt viro gravi. Non hæret in Catonem hujuſcemodi crimen. Non conſentiunt tui mores cum hujus moribus. Non concinunt tua atque hujus ſtudia. Non concordat hujus inſtitutum cum tuo. Concinnus tranſitus. Concinna digreſſio. Iſta non cohærent, non conſiſtunt. Non cadit in ſapientem, animi perturbatio. Non recipit tua ſimplicitas adulationis ſuſpicionem. Non congruunt literæ cum ſtudio pecuniæ.

Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur
Majeſtas, & amor.

CAP. LXXXVIII.

Ablegandi verba.

HIc mihi eſt ablegandus aliquo. Puerum hunc prius amanda quopiam. Hunc Argum aliquò, ſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ſi potes, amolire. Non poſſum hunc amovere quopiam. Ego hunc neque uti amittam à me neque ut retineam, ſcio. Non poſſum memet ex hoc grege nebulonum excutere. Hic utcunque eſt extrudendus aliquo.

CAP. LXXXIX.

Proficiſcendi.

RUs hinc abeo: Rus hinc concedo, diſcedo abſcedo, decedo. Galliam repeto, inde Britanniam aditurus. In Italiam iter inſtituit. Tum Neapolim cogitabam. Apparas iter, adornas profectionem? componis ſarcinas. Ingreſſus eſt viam Quo paras proficiſci? Quo paras profectionem? Quo tendis? Quo te Mœri pedes? Quo tenetis iter? Quonam iter eſt? Rus me confero. Domum me recipio Domum revertor. Certum eſt in patriam revolare Certum eſt veteres amicos reviſere. Redde te patriæ. Fac recurras in patriam. Reſtitue te tuis. Fac te quamprimum reducem videamus. Ad rem inutile eſt ſubinde movere caſtra Haud temere dicunt, qui crebro vertunt ſolum.

CAP. XC.

Conatus.

DA operam ut convaleſcas. Cura ut revaleſcas. Enitere ut cum parentibus in gratiam redeas. Annitere totis nervis ut in virum tuo genere dignum evadas. Illud totis viribus agito, ut parentum expectationi facias ſatis. Pro virili conatus ſum, pro mea virili, pro viribus. Hoc unum ſtude, ut te in regis benevolentiam inſinues. Literis incumbas: In hæc ſtudia incumbito: Ad id eluctare: Ad hoc invigila: Efficies, ſi modo advigilaris. Vigilandum eſt, qui ſua negotia velit tempori conficere. Manibus pedibusque connitere: Id unum elaborat: Eo velis equiſque contendit: Huc velis remiſque feſti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

feſtinat: Horat. Hoc ſtudium parvi properemus & ampli. Ut doctus evadat, dies noctibus continua: In ea re vehementer eſt ſudatum: In id plurimum laboris exhauſtum, exantlatum. Rem perdifficilem conamur: Rem adquam molimur: Summo nixu: Summa ope: Summa vi: Quantum potes adlabora. Pecuniæ cauſa nihil non tum facit, tum patitur.

CAP. XCI.

Explicandi, & Implicandi.

UBi his malis emerſero Ubi his turbis memet extricavero. Ubi ex his negotiis me expedivero. Cum ex his negotiorum exiero labyrinthis: Simulatque his me tumultibus exſolvero: Vbi his è nugis memet excuſſero. Si quando licebit memet ex his negotiorum fluctibus emoliri, Si licebit ab his curis diſcedere: Si continget liberari, levari: Si quando ab iis negotiis me ipſum vindicavero, aſſervero, abſolvero: Vbi ex iis malis eluctatus fuero: Vbi ex his calamitatibus enataro: Implicitus malis. Involutus negotiis, Diſtrictus curis: Occupatus negotiis: Diſtentus: diſtendi, diſtineri negotiis. Diſtorqueri curis. Immerſus, obrutus, opertus negotiis. Intricatus, impeditus, illigatus, obvinctus, diſpunctus. obſeptus, oneratus negotiis, oppreſſus, oppletus, Tot me res circumvallant. Tot me pericula circumſtant, circumſiſtunt, obſepiunt, cingunt, obſident, premunt, urgent.

CAP. XCII.

Verba Finis, ſeu Propoſiti.

STOici in una virtute ſummum bonum conſtituunt. Epicurus felicitatem voluptate metitur, Peripatetici uſu virtutis beatitudinem definiunt Herillus in ſcientia ſummum bonum collocat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Quidam in indolentia boni finem poſuerunt: Eſt qui in pecunia felicitatem ſitam eſſe exiſtimet. Maxima pars hominum ſpectat utilitatem. Pauci ſibi proponunt honeſtum. Huc omnes conatus tui ſpectant, ut diteſcas. Huc reſpicis, huc tendis. Omnes ſpes meas in te uno fixi. Quidam famæ ſerviunt. Alii lucri rationem habent. Hic voluptatem ubique ſequitur. Ille captat gloriam. Hic ad privatam utilitatem omnia refert. Huc reliqua omnia ſunt conferenda. Huc omnia illa pertinent, ſpectant. Hor. Quorſum hæc tam putida tendunt? In hoc etiam popularem laudem petit. Admirationem Ariſtoteles maxime petendam putat. Illud genus oſtentationi compoſitum, ſolam petit audientium voluptatem. Negotiatorum unicus ſcopus eſt pecunia.

CAP. XCIII.

Qua eſt inpudentia.

Scrimen illi palam objicias, ſat ſcio, qua eſt impudentia: vel, cujus eſt impudentiæ: vel: ea eſt hominis impudentia, inficias ibit. Vel ſic: Sat ſcio, ut eſt impudens, inficias ibit. Vel ſic: Sat ſcio, pro ſolita ſua impudentia, inficiabitur. Quanquam hoc poſtremum minus habere vehementiæ videtur. Adeo eſt impudens, ut mox ſit inficiaturus. Vt nunc ſunt mores, id eſt, pro hujus ſeculi moribus. Vt eſt barbarorum ingenium, id eſt, pro conditione barbarici ingenii.

CAP. XCIV.

Quàm ut, Quàm qui.

VIr melior eſt, quàm qui velit mentiri: Simplicior, quàm qui poſſit. Superbior eſt, quàm ut velit doceri. Stupidior, quàm ut poſſit diſcere. Adeo pauper eſt, ut nec obulum habeat. Adeo ignavus, ut malit inedia perire, quàm artem diſcere.

diſcere. Sic de me meritus es, ut tibi ſuccenſere non debeam. Sic mihi charus, ut iraſci, ne ſi velim quidem, poſſim. Melius de me meritus es, quam ut tibi poſſim ſuccenſere.

CAP. XCV.

Bene eſt.

Bene res habet. Bene ſe res habet. Bene habet. Bene eſt. Optime eſt. Bene tibi habent principia. Optimo in loco res eſt. Pejore in loco res eſſe non poteſt. Quonam in ſtatu res ſunt tuæ?

CAP. XCVI.

Mea ſententia.

Mea quidem ſententia. Pro mea quidem ſententia. Ut ego quidem ſentio. Ut mea fert opinio. Meo quidem animo: Plautinum. Meo judicio. Ut mihi quidem videtur. Ni fallor. Si quid judico. Meo quidem ſuffragio. M. Tull. vicit Demoſthenem. Tuo calculo victus eſt.

PLUS, ET PLUSQUAM.

Audivi plus millies. Audivi pluſquam millies. Caleſces plus ſatis. Pluſquam ſatis. Hujuſmodi orationes omnes bifariam proferuntur in adverbiis, ac nominibus; in verbis non itidem. Sapit plus quam expedit. Mulier plus, quam decet, erudita. Plus quam neceſſe eſt, facunda. Rurſum, vixit annos plures quàm decem, vel plures decem. Plus quingentos colaphos infregit mihi. Pluſquam quingentos: plures quingentis: Amplius quadraginta, dixit Suet. Hoc igitur orationis genus quadrifariam effertur. Amplius & non amplius, interdum præponitur, interdum ſubjicitur, interdum interſeritur. M. Tull. Cum enim Syracuſis amplius centum cives Romanorum cognoſcerent.

id eſt, plures quam centum. Cæſar: amplius horas quatuor fortiſſime pugnaverunt. Pompejus L. Domitio: Non amplius quatuordecim cohortes Luceriam coëgi: hic præponitur. Terent. Sexaginta annos natus es, ut conjicio, & eo amplius. M. T. Laodicæ viginti pondo paulo amplius, hic ſubjicitur. Virg. Tres pateat cœli ſpacium non amplius ulnas: hic interſeritur. Eodem ferme modo uſurpatur, Plus. Cic. pro P. Quint. Ac tecum plus anno vixit in Gallia. Idem pro Planco: Sed non plus duobus aut tribus menſibus: hic præponitur. Terent. Dies triginta aut plus eo, in navi fui: hic in medio ponitur. Centum deſiderati ſunt, aut plus eo. hic poſtponitur. Hunc igitur ſermonem ita varies licebit. Amplius ducenti deſiderati ſunt, Ducenti & eo amplius deſiderati ſunt, Ducenti deſiderati ſunt, & eo amplius. Deſiderati ſunt plus quam ducenti, Deſiderati ſunt plures ducentis.

AD SUMMUM
ut minimum.

Semel hominem ſalutavi, aut ad ſummum bis. Ut multum: Ut plurimum, non minus, Saltem, Ut minimum, Ut minimum dicam. Non amplius, cum plurimum, quam ſeptem horas dormiebat. Ita Suet.

CAP. XCVII.

Morem gerendi.

MOs gerendus eſt patri: Morigerandum eſt patri. Obſequendum eſt patri. Patri obſecundandum. Patri concedendum. Inſerviendum. Obſerviendum paternis moribus. Accommoda te paternis moribus. Præbe te illis ad tempus. Attempera te moribus omnium.

CAP. XCVIII.

Rogandi.

MAjorem in modum te rogo. Etiam atque etiam oro: Obſecro te atque obteſtor: illud unum abs te magnopere peto, contendoque. Illud à me vehementer contendebat. Efflagitaſti quotidianis convitiis. Imploravit opem hominis. Eblanditus eſt favorem Exambiit, reperitur apud quoſdam. Extorſit potius, quam exoravit. At iſtud poſcere eſt, non rogare. Flagitabant verius, quàm orabant.

CAP. XCIX.

Ignoſcendi.

REmiſere mulctam: Hanc unam ignoſce culpam. Remiſit offenſam. Condonamus amiſſum. Terent. Condonamus argentum quod habes. Salluſt. Condonare creditum. Da veniam juvenilibus erratis. Jurisjurandi gratiam facere pupillis non poteſt, eſt in Pandectis. Idem apud Salluſt. Ceterum Boccho, quoniam pœnitet, delicti gratiam facit. Item Suet. Conjurandi gratiam fecit. Ad quædam vitia convenit connivere.

CAP. C.

Abrogandi.

REſcindere conventa. Abrogare legem. Abdicare legem. Antiquare, abolere legem. Obſoleſcere, neutrum. Suſtollere legem. Irritare pacta. In integrum reſtituere. Mutare pacta. Obliterare legem. Hæc lex abiit in deſuetudinem. Exoleſcere metum dominorum, dixit Plinius in epiſt. pro extingui, atque intercidere. Nuſquam tui beneficii memoria apud me intermorietur. Depoſuit imperium: Abdicavit magiſtratum. Abdicatus à magiſtratu, dixit Salluſtius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. CI.

Ornandi.

COmere, expolire, perpolire, exornare, venuſtare, picturare, honeſtare. Pigmenta, floſculi, lecythi, Veneres, venuſtas, lepos, nitor, gratia gratia decus. Lenocinia, emblemata, compoſitio, colores, myrothecia, fuci, phaleræ, dignitas, cultus, polities.

CAP. CII.

Inter cœnam.

INter cœnam. Sueton. & Senec. Inter cœnandum, ſuper cœnam, cœnantibus nobis, in cœna; idem efficiunt. Inter jocum, Sueton. Inter jocandum. Sic inter conventum, pro, in conventu, dixit Suet. & inter pœnam, pro inter puniendum. Per jocum. Inter pocula. Inter potandum.

CAP. CIII.

Poſt cœnam.

POſt cœnam, à cœna, ſub cœnam Nam Sub ſignificat & paulo ante, vel protinus poſt. Cic. Sub hæc lectæ ſunt tuæ literæ, id eſt, poſt hæc. A tuo reditu. Poſt tuum reditum.

CAP. CIV.

Similitudinis.

EſSt & diverſarum rerum quædam inter ſe ſimilitudo, affinitas, cognatio, vicinia His finitima ſunt illa. His confinia ſunt illa. Simiæ figura multum ad hominis formam accedit. Puro tamen fonti quam flumini propior. Non multum à tuis moribus hæc abludit imago. Huc alludit illa Terentiana ſententia. Virgilianam dictionem æmulatur, exprimit, refert. Haud multum abeſt, diſſidet, diſcrepat à tuis moribus. Ab hac ratione non

multum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

multum abhorret Fabius. Ejuſdem generis eſt & illud. Ejuſdem farinæ, proverbialiter. Ejuſdem notæ. Ejuſdem claſſis. Mei loci, atque ordinis hominem. Ex aliquo circulo, dixit Cic. E ſinu ſuo, pro, è ſuis familiaribus, dixit Cicer. & Plutar. Ex eo numero eſt. Ex illo conventu quadruplatorum, dixit M. Tull. in Verrem quarta. E ſuis gregalibus, dixit idem: Sub hac facie latet adulatio. Plerumque vitia virtutis perſonam induunt, ac virtutis ſimulacrum repræſentant. Sub virtutis ſpecie, virtutis prætextu. Sub imagine pietatis Patrem ore refert. Parentem moribus exprimit. Patruum nomine reddit. Avum voce repræſentat. Patronum imitatur oculis. Amitam nulla re prorſus exhibet. Alter Cic. Alter Hercules. Faciem mentita Lyciſcæ. Formata in admirationem, id eſt, ſimulans ſe admirari. Suet. Vultu ad hilaritatem compoſito. Prætexere, præ ſe ferre. Ante ſe gerit Effigies pietatis. Diſſimilis huic & hujus. Non abſimilis facie Tyberio. Apud eundem eſt Aſſimilis, pro Similis.

CAP. CV.

Mutui.

MUtuum dare: Mutuo dare. Mutuare. Commodato dare. Commodare. Utendum dare. Utendum accipere. Accipit uſurariam: Plautus. Opera commodatitia: præſtant operas mutuas. Mutuum muli ſcabunt.

CAP. CVI.

Fallendi.

IMpoſuimus Reip. Fefellit nos. Decepit, circumvenit adoleſcentem. Circumſcripſit, circumduxit, apud Jureconſ. Verba dare mihi difficile eſt. Si ſenſeris eos fucum velle facere. Impoſturam facit, & paſſus eſt. Deluſit. Eluſit. Fruſtratus eſt nos ſperato lucro. Non te fraudabo debita gloria.

Technæ; doli, fuci, præſtigiæ, vafricies, verſutia, aſtus, aſtutia, fraus. Os mihi ſublitum eſt. In fraudem illexit, pellexit. Arte me tractavit. Dolo mecum egit. In ſpecie, dixit M. T. Præclara claſſis in ſpecie, ſed inops, & infirma. Quod ſi mea fiat captione. Abſit omnis captio. M. Tull. Cur igitur vos inducitis in eas captiones, quas nunquam explicetis?

Cap. CVII.

Eſt amicus.

Utor patre familiariter. Eſt mihi cum illo arctiſſima neceſſitudo. Sum illi ſumma familiaritate conjunctus. Sum illi amicus. Summa mihi cum illo familiaritas intercedit. Multus mihi cum homine quondam uſus fuit. Mutua quædam benevolentia jampridem inter nos eſt. Salluſt. Imprator Jugurtham in amicis habebat, id eſt, in amicorum numero.

Cap. CVIII.

Sperandi.

Spero fore. Nonnulla ſpes eſt fore. Venio in ſpem. Vocor in ſpem. Erectus in ſpem. Concipio ſpem de te optimam. Nonnulla me ſpes habet. Maxima teneor ſpe. Magna me ſpes tenet. Adducor in ſpem. Nonnulla me ſpes cepit. Spei nonnihil affulſit, arridet, blanditur. Omnia ſumma mihi de te promitto. Is eſt, de quo tibi poſſis omnia polliceri boni viri officia. Nihil mediocre de te tui cives expectant. Injicere ſpem. Solicitare ſpe. Oſtendere ſpem. Oſtendit futurum. Ducimur ſpe. Lactamur ſpe. Ad Comœdiæ gratiam Latini ne aſpirarunt quidem. M. Tull. Ad eandem laudem, quam volumus, aſpirare non poſſunt. Salluſt. Ut omnia bona in ſpe haberet, id eſt, nonnihil ſperaret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. CIX.

Ad verbum.

AD verbum edidicit, quem locum ad literam ſubjeci: Fab. Ejus verba ſubjeci, pro quo vulgo dicunt, in forma. Ipſa hominis verba tibi reddam.

CAP. CX.

Εἰρωνίας.

HEus bone vir. Scilicet is ſuperis labor eſt. Is nunc ſi Diis placet, nos docebit, qui nihil unquam didicit ipſe. O mirum amicum. Mira vero militi quæ placeant. Sane vero. Quaſi vero.

CAP. CXI.

Extrahere diem.

SIc ille dies extractus eſt. Hoc agebant, ut dies eximeretur. Ducere tempus. Terere tempus. Ducere bellum. Jam dies exceſſerat.

CAP. CXII.

Paratum, ac Facile.

PAratum, promtum. In promtu. In procinctu. In proclive: In proclivi. Obvium, expoſitum, expromtum. In numerato habere. In ſtatione. Ad manum. Ex tempore. Extemporarium. Extemporaneum.

CAP. CXIII.

Depellendi.

DEprecari invidiam. Deprecari culpam. Depellere crimen. Adverſari, abominari, rejicere, refel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

refellere, negare. inficiari, inficias ire, propulſare, profligare, amoliri. Virg. Dii meliora piis: quod Deus avertat: Divi prohibeant.

CAP. CXIV.

Agnoſcendi.

AGnovit hæreditatem. Agnoſcit crimen. Accipio conditionem. Admitte teſtamentum. Adiit teſtamentum. Ut admirationem etiam plauſu confiteretur. Amorem re teſtatus eſt. Odium & vultu præ ſe fert. Morbum inceſſu, vultuque fatetur.

CAP. CXV.

Ab adoleſcentia.

IAm inde à puero. Ab adoleſcentia. A teneris unguiculis. Sic à pueris aſſueti ſunt. Terent. Uſque à pueris curavi ambos. Idem: Mihi magna cum eo jam inde uſque à pueritia ſemper fuit familiaritas. Varro: Jam inde à cunabulis. Livius: Inde ab incunabulis imbutus odio Tribunorum. A rudibus annis. A prima pueritia. Ab ipſo vitæ exordio. Ab ipſo vitæ limine. Ab incunabulis. Cum ipſo nutricis lacte fugimus errorem. Ab ipſis crepundiis.

CAP. CXVI.

Accuratè.

ACcurate, exacte, elaborate, ad unguem, ad amuſſim, examuſſim, amuſſatim examuſſatim, ad perpendiculum, ſumma cura. Exquiſitè, conquiſitè. Circumſpectè, attentè. Conſideratus, pro attentus, dixit Cicero. Idem dixit, ad perpendiculum exigere. Sagaciter perveſtigavit, apud eundem. Item, divinitus dicta, pro egregie. Preſſius agamus. M. Tull. de finibus ;. Idem. Nunc comminus agamus.

CAP.

CAP. CXVII.

Perficiendi.

ABſolvit, perfecit. Exegi monumentum. Finem impoſui. Finem dicendi faciam. Finiit. Summam manum impoſuit. Ad umbilicum duxit. Faſtigium imponere. Colophonem addere. Supremam addidit manum. Extremum actum addere. Fabulam vitæ peregit: Exacta ætate: Ad metam uſque produxit: peregit fabulam: depuduit. Deſultavit canticum. Suet. Depugnatum eſt, perdoluit, deferbuit. Vita defunctus eſt. Deliit artem.

CAP. CXVIII.

Committendi.

LEges inter ſe colliduntur eventu. Ut non compoſiti melius cum Bytho Bacchius. Quis te cum iſto commiſit homine? Concertaſti cum hero. Conferre pedem. Conſerere manum. Congredi cum viro, Confligere, colluctari, conflictari.

CAP. CXIX.

Amandi.

VNice te diligit. Amat effuſiſſime. Chariſſimum habet. Admiranda quadam charitate proſequitur. Fama nihil habet antiquius. Non amat modo, verum etiam obſervat. Singulari benevolentia proſequitur. Animo toto te complectitur. Oculis atque animo fert hominem. Corydon ardebat Alexim. Deperibat virginem, deperibat in virginem. Perdite amat. Deperditè amare. Suet. Flagrat amore tui. Amantiſſimus eſt tui. Tui, tuorumque eſt obſervantiſſimus. Studioſiſſimus eſt tui. Tui cupientiſſimus. Ex animo tibi bene vult. Bene cupit tibi. Hunc unum habet in deliciis?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

habet in oblectamentis. Non perinde illi affectus erat, dixit Suet. pro eo quod eſt, non perinde diligebat. Item dixit, pronior Dolabellæ, pro eo quod erat, in illum propenſior. Sic omnia tua exoſculatur, id eſt, ſic amat.

CAP. CXX.

Cupiendi.

LAudis avidus. Laudis avarus. Avens gloriæ: Cupiens famæ: Tui ſitientiſſimus. Famelicus gloriæ. Sitit famam. Sitit aurum. Eſurientiſſimus laudis. Mira gloriæ fames habet hominem. Ambit honores. Nullius rei quam laudis ambitioſior. Privati commodi ſtudioſus. Alieni appetens. Appetens laudis. Eloquentiæ candidatus. Inhiat lucris:

Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.

Geſtio videre hominem: Prurit illi tergum.

CAP. CXXI.

Male precandi verba.

QUoties caput tuum diris devovit. Execratus eſt tum ſeſe, tum ſuos omnes. Ut ſe dii perdant. Abi in malam rem, in maxinum malum, in crucem. Dii te eradicent. Dii tibi factis dignum tuis ſupplicium dent. Dii mentem tibi dent tuam. Βάλλ' ἐς κόρακας, i. e. *mitte te ad corvos, abi in malam rem*; Græcis eſt uſitatiſſimum. Quæ res illi vertat male. In morbo conſumat, proverbialiter. Plaut. Capiti veſtro illud quidem. Virgil. Dii capiti ipſius generique reſervent. Cic. Quod illorum capiti ſit. Item: Dii ſint irati hujuſmodi Græco.

CAP. CXXII.

Pollicendi.

NEſcio quid magni promittunt ſydera. Magnifice pollicentur amantes. Promiſſis ductat hominem.

Pollicitis dives quilibet eſſe poteſt:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Cave fidas hujuſmodi pollicitationibus. Spondeo futurum. Deſpondeo. Sponde, noxa præſto eſt. Ego hujus nomine fide jubeo. Recipio tibi factu-rum hunc. Recipio ad me. Salluſt. In ſe recipiunt. Hoc tibi meo periculo promitto. Ita mihi ſtipu-lanti pactus eſt.

Littoribus noſtris ancora pacta tua eſt.

Do fidem futurum: Confirmo futurum. Fidem ſu-am interpoſuit. Clodio Tyberius ea lege cœnam condixit, i. e. promiſit ſe venire ad cœnam, apud Sueton. M. Tull. Nam cum mihi condixiſſet, cœ-navit apud me. Priſci, lingua nuncupatum dice-bant, quod eſſet ore promiſſum, ac verbis expreſſis. M. Tull. in offic. Nam cum ex 12. tabulis ſatis eſſet ea præſtare, quæ eſſent lingua nuncupata, Vovemus quod Deo pollicemur. Catull.

At non hæc quondam blando promiſſa dediſti.

Salluſt Quem illi caſu oblatum promiſſis onerat. Da-re promiſſa. Cum hic eſſes, longe alia promiſſa de-diſti. Solicitat ingentibus promiſſis. Spes ampliſ-ſimas oſtendit. Veterum proverbiis χρηστολόγοι, ac doſones dicti, qui multa pollicerentur.

CAP. CXXIII.

Principatus.

EST copioſum dicendi genus, in quo Cicero principatum obtinet. Breve, in quo Salluſtius regnat. Subtile, in quo dominatur Hortenſi-us. Floridum, in quo primas tenet Plin. Varium, in quo præcipuus eſt Hieronymus. Grave, in quo princeps eſt Seneca. Feſtivum, in quo ſingularis eſt Martialis. Simplex, in quo primus eſt Terentius Acutum, in quo præcellit Quintilianus. Suave, in quo vicit Statius. Antiquum, in quo nulli ſecun-dus eſt Cato. Inaffectatum, in quo nulli cedit, nulli inferior eſt, nemini poſterior eſt Cæſar. Hu-jus negotii veluti anteſignanus, dux, vexillifer, ignifer extitiſti, κορυφαῖος, Græci. Homerus om-nes procul à ſe reliquit. Omnes à tergo reliquit.

Longo

Longo intervallo præcellit, præcedit, præcurrit, præit, anteit, antecellit. In literis Græcanicis palmam tenet. Eloquentiæ M. Tull. arcem tenet, primam laudem obtinet, primum locum obtinet. Præmia prima feres.

CAP. CXXIV.

Ludorum.

MUnera gladiatoria populo exhibuit. Edidit Circenſes. Fecit ludos ſcenicos, apud Suet. in Caligula. Commiſit & ſubitos, apud eundem. Præter conſuetudinem muſicum agona commiſit: in Nerone Claudio. Dedit populo centum gladiatorum paria. Centum camelos produxit.

CAP. CXXV.

Agere delectum.

HAbuit delectum, agere delectum. Delectibus undique acerbiſſime actis. Cogere exercitum. Contrahere copias. Conſcribere exercitum. Parare manum. Comparare vim militum. Collectis copiis.

CAP. CXXVI.

Adimendi honorem.

DEpoſuit dictaturam. Amotus eſt conſulatu. Abrogatum eſt illi imperium. Ademtum imperium. Abdicavit ſe magiſtratu. Sueton. Privavit honore, apud eundem. Redactus eſt in ordinem. Multos coëgit in ordinem, hoc eſt, privatos reddidit. Miſſionem petiit. Rude donatus eſt. Dimiſit cum ignominia. Exauctoravit totam regionem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. CXXVII.

Perſuadendi.

FEcit mihi lacrymis pœnitentiæ fidem. Lacrymis mihi perſuaſit ſeſe facti pœnitere. Lacrymæ mihi perſuaſerunt illum pœnitere facti. Lacrymis effecit, ut crediderim illum pœnitere. Adduxit, pertraxit, pellexit, perpulit me in ſuam ſententiam. Coactus eſt verius, quam perſuaſus.

CAP. CXXVIII.

Inferendi, ſeu Ratiocinandi.

QUod animal eſt, idem corpus ſit neceſſe eſt: quod autem corpus eſt, non ſtatim & animal. Is pauper eſt, qui plurimum cupit. Porro quo quiſque magis abundat opibus, hoc eſt opum appetentior. Igitur ditiſſimus quiſquis pauperrimus ſit neceſſe eſt. Si Deus eſt animus, animi puritate, non victimis corporeis eum convenit colere. Cum animus ſit corpore præſtantior: virtutes autem animi ſint poſſeſſiones, pecuniæ corporis, conſentaneum eſt virtutes pecuniis anteponendas eſſe. In quem cadit miſereri, in eundem cadit invidere. Non cadit autem invidere in ſapientem. Ergo ne miſereri quidem. Ipſe ſibi utilis eſſe nequit, & vobis erit uſui? Felix non eſt, cui multa deſunt. Atquē divitibus deſunt plurima: Qui poſſunt igitur divites eſſe felices? Solum bonum virtus, nam id demum bonum eſt, quo nemo male poteſt uti. Virtute nemo male uti poteſt: Bonum eſt ergo virtus. Bonum eſt virtus ut qua nemo male uti poteſt. An bonum pecunia, qua quiſque poteſt male uti? Id nunc, inferendi vim habet, ſed velut cum exprobratione. I nunc, argentum, marmor vetus &c. Quæ cum ita ſint, quis audeat inficias ire? Hoc cum ſic habeat, an non dediſti damnum? Utrum damnum dediſti, an non? Et dubitamus adhuc?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Cap. cxxix.

Nil, Niſi.

Nil niſi poëta es. Nil aliud es niſi Poëta. Nil aliud, quam poëta es. Tantum poëta es. Poëta es, præterea nihil. Nihil es præterquam poëta. Niſi poëta eſſes, nihil eſſes. Nihil aliud quàm flebat, pro tantum flebat, apud Fab. Sed apud Sueton. frequentius, nihil aliud, quàm vectabatur, Idem: Nihil amplius quàm monuit. Cui contrarium eſt, non tantum oſculatus eſt.

Cap. cxxx.

Laudandi, ac Vituperandi.

Non omnes probabunt iſtud conſilium, culpabunt plurimi. Animũ inſimulabunt nonnulli. Nemo mihi vitio verterit. Terent. Nunc quam rem vitio dent, quæſo animadvertite, Dare crimini, dixit M. Lull. in Brut, iſtud vituperio dabunt omnes, tu tibi laudi ducis, Gloriæ tibi tribuis, honori tibi putas fore: at omnes dedecori dabunt, probro dabunt, criminabuntur, damnabunt, reprehendent, improbabunt, ſugillabunt, taxabunt, notabunt, atro calculo notabunt: Salluſt. Quoniam adeo Syllam non pœnitet, ut & facta in gloria numeret. Album addere calculum. Subſcribere ſententiæ. Suffragari, refragari, laudibus ferre. Ad cœlum ferre. Horat. In cœlum ferre. Cicer. Laudibns vexit apud Plin. in epiſtolis. Scis vitio nigrum præfigere Theta. Avaritiæ ſingulos increpans. Sueton: Tibi malum imputabitur. Tibi feretur acceptum. Tu fueris in crimine. Tam eſt in vitio qui deſerit amicum in periculo, quàm qui prodit. Sic M. Tull. In te reſidet facti ſuſpicio, In te redundabit. In te cudetur hæc faba, proverb. Male audies apud omnes, qui hactenus audiſti bene. Catull. Quiſquis de meliori nota. Vir peſſimæ notæ. M. Tull; Homo nullo numero. Nihil illo contemptius.

Item:

[p]artem: Vir primæ notæ. Vir extremæ notæ. Homo [q]uintæ claſſis, homo ultimæ ſortis. Homo bonæ frugis, ſive bonæ frugi: aut abſolutè, Homo frugi.

CAP. CXXXI.

Summa.

AD ſummam dixit Horatius. In ſumma. Ut ſummatim dicam. Denique, demum. Poſtremo. Breviter, Ut ſemel dicam, Ut ſemel finiam, Dicam in genere. Rem omnem verbo complectar. Quid quæris? pro, denique Ciceronianum eſt. Quid multa? Quid multis moror? Dicam univerſim? In univerſum habeo quod reſpondeam. Dicam verbo. Ad ultimum, pro, denique dixit Quint. Curt. & eodem ſenſu Sueton. dixit ultimo: ad extremum, Cicer.

CAP. CXXXII.

Perdendæ operæ.

LUſit operam. Luditur opera. Opera & impenſa periit. Fruſtra ego hanc operam ſumo. Nihil agis. Laterem lavas. Actum ago. Actam rem agis. In ſylvam fers ligna. Reliquaque proverbia, quibus inanis opera ſignificatur

CAP. CXXXIII.

Fructus.

MAgnum ex ea re fructum retulit. Coepit emolumentum. Lucrum reportavit. Senſit commodum. Commoditatem demeſſuit. Collegit utilitatem. Frugem accepit. Lucrum fecit. Compendium paravit. Ea res illi frugifera fuit, fuit emolumento, fuit commodo, fuit uſui. Ex ea legatione meſſem optimam meſſuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. CXXXIV.

Impudentiæ.

NIhil pudet. Depuduit. Depuditum eſt. Dedidicit pudorem. Oblitus eſt pudoris. Dedidicit pudeſcere. Neſcit pudeſcere. Exuit pudorem: Perfricuit faciem. Perfricuit frontem. Nihil habet oris. Nihil frontis. Quo ore? Qua fronte?

CAP. CXXXV.

Affectandi.

AFfectata verba. Affectatus ornatus. Aſcitus ornatus. Aſcititus decor. Fabius. Et gratiam rei nimia cooperatione conſumpſimus. Cooperationem, pro, affectatione dixit Captat laudem. Venatur gloriam. Aucupatur famam. Accerſit ſibi malum.

CAP. CXXXVI.

Ignorandi, aut contra.

SCio. Non ignoro. Non me fugit. Non me latet. Non me præterit Non ſum neſcius. Non me clam eſt. Quis neſcit? Nemini dubium. Intelligo, video, ſentio. Compertum habeo. Exploratum habeo. Perſpectum habeo. Cognitum habeo. Non eſt obſcurum mihi. Non me fallit. Salluſt. Nec ea res me falſum habuit. Indoctus diſci. Rudis horum malorum. Imperitus fallendi. Ignarus joci. Salluſt.

CAP. CXXXVII.

Turpe eſt, & ſimilia.

TUrpe eſt. Cum turpitudine conjunctum eſt. Laudabile eſt. Cum laude conjunctum eſt. Cum vitio conjunctum eſt. Vitio confine eſt.

Non

Non vacat vitio. Non caret vitio. Non abeſt à vitio. Periculoſum. Cum periculo conjunctum. In probro eſt.

CAP. CXXXVIII.

Quin, &, ut non.

RUere illa non poſſunt, ut hæc non eodem labefacta motu concidant. Cicero pro Pomp. Quin hæc eodem labefacta motu, concidant. Non potes ſtudere opibus, ut animi tranquillitatem non perdas. Non potes quin perdas. Non potes, niſi perdas.

CAP. CXXXIX.

Id quod, quod, Ita ut, ut.

ID quod, pro quod, & ita ut, pro ut, frequens eſt apud Cic. Ita ut facis. Ita quod facis. Quod quidem facis.

CAP. CXL.

Amplificandi.

CEdendum erat hoſpiti, præſertim ſeni, maxime ſeni. Pulſavit hoſpitem, eumque ſenem, idque ſenem, atque hunc ſenem, atque adeo ſenem.

CAP. CXLI.

Reciproca conſtructio quorundam.

ERit humanitatis veſtræ, magnum civium numerum calamitate prohibere. Cic. Prohibe infandos à navibus ignes. Virg. Defendit capellas ab æſtu. Defendit æſtum capellis. Spargere humum foliis. Spargere folia humi. Sternere pallio lectum. Inſtruere lecto pallium. Inſcripſit poculum literis. Inſcripſit poculo literas.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Cap. CXLII.

Non contentus.

NOn contentus victoria. Non contentus, viciſſe. Non ſat habebat viciſſe. Non ſat erat viciſſe. Parum erat viciſſe, ni in victos etiam ſæviret. Non ſufficiebat viciſſe. Pœnitebat rapinæ, niſi parentem quoque ſpoliaſſet.

Cap. CXLIII.

Satisfaciendi.

INterdum non ſatisfacit Ciceroni Demoſthenes. Non implet aures Ciceronis Demoſthenes. Non reſpondet optatis meis. Non ſatisfacit hominum de ſe exſpectationi. Tullius in Demoſthene nonnunquam deſiderat aliquid. Non is es, quem exſpectaram. Non talis es, qualem vellem: Nonnihil in te requiro adhuc, Non facit ad hujus cupiditatem.

Cap. CXLIV.

Impunitatis, aut contra.

OMnes plura habere cupimus, & tamen id nobis impune eſt. Haud impune feres. Haud impune feceris. Non fuit illi fraudi magiſtratum prohibuiſſe vi. Sine fraude eſto. Se fraude dicebant priſci. Non ſic auferes. Livi. Tulit, ne cui fraudi ſeceſſio eſſet, id eſt, ut omnibus eſſet impunitas. Mirabar hoc ſi ſic abiret. Militem impunitate donavit. Nullum facinus impunitum eſſe oportet. Quo impunius dicax eſſet, dixit M. Tull. pro Q. Quintio. Nullas pœnas dedit ejus facti. Pœnas pendit. Tum pendere pœnas Cecropidæ juſſi Irrogare mulctam, dixit Cic. exemplum in illos editum. Perſolvit, exſolvit, luit, dependit. Nullum de eo ſumtum ſupplicium. Ei facto nulla irrogata pœna. De tanto flagitio

gitio non eſt animadverſum. In omnes graviter animadverſum Exacta pœna. Opinor capite plectendum. Noxæ deditus eſt. Animadverſa flagitia, pro punitus, dixit Suet. Nec in deditos gravius conſultum. Quint. Curt. In te cudetur hæc faba. Unus dependes pro omnibus. Tergo lues.

CAP. CXLV.

Suadendi, aut Conſulendi.

IDne eſtis auctores mihi? Te auctore, ſuſcepi negotium. Tuo impulſu feci. Te impulſore fecit. Tuo ſuaſu. Tuo inductu. Cic. Te ſuaſore. Te conſultore. Tuo conſilio. Abs te perſuaſus id feci. Tuo inſtinctu. Amorem in conſilium adhibuiſſe videris. Tuo perſuaſu. Cic. Te flagitatore ſuſcepi negotium. Tuo verberatu, eodem ſenſu dixit. Quint. Curt.

CAP. CXLVI.

Prudens.

PRudens fecit. Sciens fecit. De induſtria fecit. Studioſe fecit. Data opera. Dedita opera fecit. Deſtinato fecit, dixit Seneca. Studio fecit. Conſulto fecit. Conſilio fecit. Contra. Imprudens, neſciens fecit: per errorem, errore factum eſt. Per imprudentiam. Peccavi inconſulte. Ex induſtria, pro, de induſtria, aliquoties dixit Quintil. Compoſito factum, ex compoſito, ex deſtinato: pro conſulto, apud Suet. eſt in Calig.

CAP. CXLVII.

Cauſſæ.

PLurimis de cauſis mihi tuæ literæ jucundæ fuerunt. Duas ob res hominem odi. Multis modis tua mihi jucunda fuit epiſtola. Duobus nomi-

hominibus es mihi chariſſimus. Duplici nomine Duplici de cauſa tuis ſcriptis delector. Bis mihi jucunda fuit epiſtola tua. Multifariam me tuæ literæ delectarunt.

CAP. CXLVIII.

Dierum notatio.

CAlendis Januariis. Ad calendas Januarii, id eſt, circiter eum diem, ſub idem tempus, pro circiter idem tempus, aliquoties dixit Sueton. Statis temporibus. Stata vice, pro certis vicibus, dixit Q. Curtius. Calendarum die. Nonis Januarii. Ad nonas. Die nonarum. Idibus Majis. Ad Idus Maji. Iduum Novembrium die. Pridie Calendas, aut Calendarum. Pridie nonas Majas. Pridie nonarum. Pridie idus. Pridie iduum Novembrium. Poſtridie Calendas Januarias: vel, quarto Nonas Januar. Poſtridie Nonas Januarii: vel, octavo idus Januarii. Poſtridie Idus Januarii: vel decimo nono Calendas Februarii. Præterea, decimo Calend. Februarias: vel, ad decimum Calendas Februarii. Ad eundem modum de reliquis menſibus, ac diebus dicendum.

CAP: CXLIX.

De numeralibus.

IN numeris illa varietas eſt generalis, de addita aut omiſſa conjunctione: Annos natus quatuor & viginti, annos viginti quatuor. Annos natus centum & viginti: centum viginti: viginti ſupra centum. Deinde quod duos numeros principali proximos, vel, compoſitè, vel, incompoſitè efferre licet. Duodeviginti, pro octodecim. Undeviginti, pro novemdecim. Duodetriginta, undetriginta, ac deinceps conſimiliter uſque ad centum. Supra centum, compoſitè per adjectivum, aut incompoſitè per adverbium efferimus. Ducentos, bis centum. Trecentos, ter centum: atque eodem modo uſque ad

ad mille. Mille multiplicavimus, vel ſubſtantivè vel adjectivè, cum adverbio. Mille nummum: Mille nummos. Bis mille nummos. Duo millia nummorum. Pergendumque conſimili ratione ad mille millia, aut millies mille. Nonnunquam eandem ſententiam efferimus & per Cardinalia, quæ vocantur, & per ordinis numeralia. Annos natus viginti: Annum egreſſus vigeſimum: Annum exceſſit vigeſimum: Annum agit primum & vigeſimum. Biennium eſt, quod patriam non reviſerim: Tertius hic annus agitur, quod patriam non reviſi, ſive cum non reviſi. Dic quotus eſſe velis, id eſt, quot convivas velis. Hic non ordo, ſed ſimpliciter numerus ſignificatur. Diſtributivis pro ſimplicibus in carmine licet uti. Ubi vero apponitur quippiam quod diſtributionem explicet, liberum eſt uti vel diſtributivis, vel cardinalibus, Quotannis duo talenta capit. Vel, Quotannis bina talenta capit. In ſingula capita mille nummum diſtribuit, vel millenos nummos. In diem vivunt, qui vivunt abſque ſolicitudine futuri. M. T: Qui in horam viverent, hoc eſt ex tempore. In dies idem valet quod in ſingulos dies. Livius: Seneſcit indies, & mutatur in horas. Horatius in diem dixit, pro quotidie. Ille potens ſui lætuſque deget, cui licet in diem dixiſſe, vixi. Hic annotandum, quod in conjunctione numeri majoris & minoris, pro uno, aut primo, licet, ponere alterum. Cic. Literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero & vigeſimo die reddidit, id eſt, vigeſimo primo. Idem pro Milone: Centeſima lux eſt hæc ab interitu P. Clodii, & opinor, altera, id eſt, centeſimus primus dies. Item Livius: Anno trigeſimo altero, quàm condita Roma erat, id eſt, trigeſimo primo. Quin & citra talem conjunctionem, alterum frequenter, pro ſecundo ponitur. Cicero: Unum, alterum, tertium, annum Saxa quieſcebat. Similiter, unus & alter, pro unus, & iterum unus. Unus vel alter, pro unus, vel duo: Rurſus in adverbiis ſemel atque iterum, pro bis. Quoties adverbio, additur genitivus Seſtertium, ſubaudiuntur, centies mille, ut: Decies ſeſtertium, id eſt, decies centum millia ſeſtertiorum.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. CL.

Adverbia temporis.

TEmpus vixdum præteritum, per Modo Adverbium ſignificamus. Paulo longius, per dudum ac jamdudum. Hoc etiam longius, per Nuper & pridem. Longiſſimmu, per olim, & quondam. Futuri temporis hi ſunt ordines: Mox aderit: Jam veniet, protinus, continuo, illico, extemplo, è veſtigio, tempus ſignificant & hæc continenter inſequens, ſed fere reſpondent ad præteritum, ut: Literis tuis lectis, extemplo domum me contuli. Percepto hoc nuncio, eveſtigio me domum conjeci. Olim, reſpondet ad utrunque tempus, præteritum & Futurum. Olim floruerunt Græci. Forſan & hæc olim meminiſſe juvabit. Proximus, item ad utrunque tempus refertur. Proximo anno ſtrenue ſe geſſit. In proximum annum ſummas copias parat. Proximis his diebus. Proximo menſe. Proximo partu. Proximo bello. Noviſſimus, pro eo quod eſt nuperrimus, præteritum duntaxat reſpicit. Superiore anno. Superiore menſe. Superiore bello, Superioribus diebus, dicimus de re nuper, aut proxime acta. Item paucis his diebus. Quinque diebus, pro intra, ſive poſt quinque dies, dixit Horat. Itidem Salluſt. Paucis diebus in Africam proficiſcitur, Et, ante panculos dies. Paucis poſt diebus. Poſt paucos dies. Aliquanto ante. Aliquanto poſt. Paulo, multo, ante, & poſt. Dein, deinde, deinceps, exinde. Sub hæc, utriuſque temporis rationem obtinet, id eſt, paulo ante, aut paulo poſt. Tit. Liv. Secundum orationem prætoris murmur ortum, Idem: ſecundum hæc ſilentium fuit, id eſt, poſt hæc. Certi temporis ſignificationem hæc habent; Hodie, heri, nudius tertius, nudius quartus. Quinto, ſexto, ſeptimo, octavo abhinc die, hodie, cras, perendie, perendino die: quarto abhinc die, quinto, ſexto, &c. Porro verbum additum, temporis diſcrimen facit. Septimo abhinc die mecum cœnabat: Septimo abhinc die iſthic me

videbis

videbis M. Tull. Attico: Me ab hinc annis amplius 25 ſpopondiſſe dicit. Idem, Quo tempore ? Abhinc annis quindecim. Durior fit hæc loquendi forma per accuſandi caſum, præſertim cum non ſignificatur ſpacium temporis actionis continuæ. Quod genus eſt illud Terent. Abhinc triennium ex Andro commigravit huic viciniæ. Neque enim triennium conſumpſit in migrando, ſed triennium intercesserat inter relictam Andrum, & aditas Athenas. M. T. Quæſtor C. Papirio conſule, fuiſti abhinc annos quatuordecim. Horat. Scriptor abhinc annos qui centum decidit. Mollius illud Cic. in Verrem: Horum pater abhinc duos & viginti annos mortuus eſt: Nam mortuum eſſe perpetuum eſt. Hæc & aliter efferimus. Septimus hic dies eſt, quod mecum cœnavit. Annus eſt, quod nullas ad te literas accepi. Multum temporis eſt, quod nos non viſis: Diu eſt quod nos non viſis. Seculum mihi exiſſe videtur, ex quo nullas abs te literas accipio. Jamdudum ætatem, pro jam admodum diu, per hyperbolem dixit Terent. Quidam vice τȣ quod, ponunt quum. Plautus. Jam biennium eſt cum ille mecum eſſe cæpit, M. T. Multi anni ſunt, cum illa in ære meo eſt. Idem: Vigeſimus annus eſt, cum omnes ſcelerati me petunt. Reperiuntur apud Cicer. alioſque veteres & hæ loquendi formæ. Cato: Poſtridie, aut poſt diem tertium quam lecta erat. i. altero tertiove die poſt lectam. Idem: poſt annum tertium, quam ſeveris, incendito. M. T. Poſtero die quam illa erant acta. Cicero filius. Aliquando venerunt poſt diem quadrageſimum & ſextum quam à nobis diſceſſerant. Aſcon. Pedianus. Poſt annum quam pro Cornelio dixerat. Scævola in Pandectis: Poſt annos complures, quam fecit teſtamentum. Eadem eſt ratio de adverbio, ſive præpoſitione Ante. Aſcon. Pedian. Ante ſedecim annos, quam hæc dicta ſunt. Mollius eſt hoc ſermonis genus, eo quod poſt, & Ante, vim obtinent comparativi, quemadmodum ſecus, contra, aliter. Sine his autem durior eſt oratio: quam tamen crebrò reperias apud T. Livium, Lilybæum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

tertio die quam profectus inde erat, rediit. Item: Die vigeſimo quam creatus, dictatura ſe abdicavit. Id ætatis erat, ut turpe ſibi duceret diſcere. Non pudet te iſtud ætatis laſcivire. Hoc ætatis cum ſim, non admodum timeo mortem. Pleranque noctem ſtudet. Salluſt. Crebris ignibus factis plerunque noctis barbari ſuo more lætari, id eſt, magnam noctis partem.

CAP. CLI.

Annumerandi.

IN deos relatus. In numerum deorum relatus eſt. Horat. inter quos referendus erit. Aſſcribe me in numerum tuorum. Aſſcribe me tuis amicis. Aſſcribito me inter amicos tuos. Veteribus annumerandus. Inter ſummos annumerandus. Inter primos cenſendus, ponendus, collocandus. Recipe me in tuum gregem. Multos obſcuros legit in ſenatum. Cur hunc hominem adſciviſtis in veſtrum contubernium? Cooptatus in collegium augurum: Aſſcitus, Additus ordini ſenatorio. Accerſitus, ſeu aſſcitus in militum numerum. Suet. Ut civitate donatum, in decurias allegeret. Adde hunc amicorum tuorum catalogo.

CAP. CLII.

Initii, ac Finis.

IN ipſis vitæ primordiis. In ipſis vitæ rudimentis. In primis literarum elementis. In capite tuarum literarum. In prima ſtatim fronte. In ipſo vitæ limine. In ipſo quaſi veſtibulo vitæ Ab ipſa ſtatim linea. Ab ipſo carcere. In exortu. In exordio vitæ. Ab ineunte ætate. Lubricum tempus ineuntis adoleſcentiæ. Ineunte vere, mox cum hirundinibus advolabo. Exacta ætate nupturit, provecta ætate, vergente ætate, affecta ætate, effœta, decrepita ætate, ingraveſcente ætate, inclinata & præcipitata, ſive præcipiti ætate. Piget hoc ætatis depugnare. Tac. Ad ſerum uſque diem, Liv. Præcipiti jam die.

Tac.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Tac. Flexo in veſperam die. Livius: Primis tenebris movit. Idem prima veſpera, primo diluculo, primo crepuſculo. Item Tacitus: Æſtate jam adulta. Liv. Adulto Autumno: Idem: Adulta nocte. Idem: In exitu jam annus erat. Cicer. Quinto anno exeunte. Decurſo vitæ ſpacio. Cygneam vocem, pro ſuprema dixit M. Tull. de Orat. lib. 3. In principio. In initio operis. In calce tuarum literarum. In extremis tuis literis. In poſtrema parte tuarum literarum. Nunc ad metam feſtinat oratio. In extremo vitæ actu. In portu impingere. In porta canterio. Ne in Apiis quidem. In ipſo operis ingreſſu. In ipſo ſtatim operis frontiſpicio. In ipſis vitæ foribus. Vitæ janua. Fauces inferorum. In philoſophiam nondum intulit pedem, nondum fecit veſtigium. ita M. Tull. ordiri telam, pertexere. Fundamenta jacere. Auſpicari. Iniit conſulatum. Ineunte vere. Liv. Hoc ultimum utrinque initum finitumque eſt prælium. M. Tull. Vellem à principio te audiſſe. Idem: Utinam à primo tibi eſſet viſum. Hoc ab initio fuit. Utinam initio affuiſſes. Naſo:

Principio quod amare velis, reperire labora.

Horat. Ad extremum ridendus. M. Tull. Conſuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit. Habes operis primam manum. Oratorem tibi delineavi. Adumbratum accipies oratorem, non expreſſum: Inchoatum, non abſolutum. Sic. informatum dixit, quod inchoatum eſt, & cujus rude quoddam ſimulacrum cœptum eſt: ductum à ſtatuariis & pictoribus. Exitus acta probat. Ordimur hic ferratam fabulam, quæ ſit futura cataſtrophe neſcio. Coronidem addere. Colophonem imponere. Supremam manum addere.

CAP. CLIII.

Major opinione.

MAjora fide. Majora, quam ut vera credi queant. Minor opinione, doctrina. Minor doctrina, quàm pro hominum opinione. Citius

ſpe aderat. Celerius exſpectatione redibat. Citius ac ſperabatur. Ante exſpectatum redibat. Par famæ doctrina. Non minor doctrina, quam fama celebratur. Supra fidem omnia. id eſt, majora, fide majora veris renunciabant; minora, inferiora veris prædicabant. Infra verum erant, quæ nunciabat. Minor conſulari dignitate cognitio. Minus eſt, quam ut à conſule cognoſcatur. Major conſulis dignitas, quam ut hanc cauſam cognoſcat. Tua virtus major eſt omni præconio. Vicit omnem laudem tua virtus.

CAP. CLIV.

Contingendi.

HOccine tantum malum mihi derepente objectum eſſe? Ingens huic venit, ſive, obvenit hæreditas. Obtigit uxor, qualem volebam.

Non cuivis homini contingit adire Corinthum.

Nactus es uxorem te dignam. Feliciſſimum ingenium ſortitus es. Similes habent labra lactucas. Habet quod amet. Is nunc reperit. Merito nobis accidit, ut mali videamur, dum nimium ſtudemus, nos videri bonos. Non omnibus datum, ut impune, quæ lubeat, dicant. Non quibus libet licet quæ libeat facere. Mihi uſu venit, ſive uſus venit, ut cum intractabili monſtro conflictarer.

CAP. CLV.

Refugiendi.

REfugit conſuetudinem fœminarum. Alienus eſt à ſtudiis. Abhorret à literis. Abhorret oſtentum, pro exhorret, dixit Sueton. Execratur, deteſtatur, abominatur literas. Ad ſtudiorum mentionem nauſeat. Horret mortem. Exhorret mare. Averſatur omnes. Avertitur miſeros: Ad poëtices mentionem nauſeat, vomiturit. Deprecatur publica munia. Gravatur ſplendidos menſæ apparatus, id eſt, moleſte fert. Sic Sueton. Et Horat. Equitem gravatus Bellerophontem.

CAP. CLVI.

Officiorum vocabula.

ERat illi à pedibus. Aberat, qui mihi eſt à manibus. Nam tum aberat amanuenſis. Qui regi ſunt à corpore, à ſecretis, à ſacris ſcriniis. Rationales, qui ſunt à rationibus à libellis, ab actis, ſive actuarii. Latrones, anteambulones, à cyathis, à poculis, pocillator. Nomenclator, à conſiliis, & conſiliarius, apud Suetonium.

CAP. CLVII.

Studii.

TOtus eſt in literis. Vacat congerendis opibus: Dat operam rei nummariæ. Attendit huic negotio. Attendit juri, pro, ſtuduit. Suet. Intentus eſt, vel intendit lucris. Inhiat gloriæ. Appulit animum ad ſcribendum. Adjecit animum ad virginem. Accommoda te rebus præſentibus. Applica animum tuum ad uxoris ingenium. Dedidit ſe Mammonæ. Dedicavi me Chriſto. Dica te totum optimis literis. Dedit ſe ad leges. Cic. Servos ad remum dedit, Sueton. Idem: ad terram dedit, pro dejecit. Inſervit honori. Incumbite honeſtis diſciplinis: Incumbite in honeſtas diſciplinas. Devotus harenæ, pro addictus, dixit Suet. Idem. Devotus vobis, pro addictus ac deditus. Adjunxit animum ad ea, quæ ratio temporum poſtulabat. Ut animum ad aliquod ſtudium adjungant.

CAP. CLVIII.

Solitudinis.

COrrumpunt bonos mores colloquia mala. Inficiunt, vitiant primam ætatem ſtultæ nutrices. Aurum plumbo adulterant. Gemmæ adulterinæ. Depravant bonam cauſſam mali Rhetores. Deterunt laudem ducis indocti poëtæ. Malus vicinus ſcabiem ſuam affricat vicino. Vas inſincerum

áfficit infuſum liquorem. Obtruſit mihi ſubæratos nummos pro aureis. Vereor ne quid veneni tuis afflet, ne quid peſtis inſtillet in tenerum animum, ne quod ſincerum eſt, trahat in vitium, ne tibi morbum inhalet ſuum. Ne ſuum virus inſibilet: Ne quid inſpiret mali. Puerilem animum impiis opinionibus imbuit. Malitiam una cum lacte nutricis imbibit, ſuxit, hauſit. Frequentes offenſæ reddunt ſuppuratam inimicitiam. Gloriam tuã dedecore contaminaſti, inquinaſti, conſpurcaſti, fœdaſti, obſcuraſti, deturpaſti, obfuſcaſti, denigraſti. Inuſſit tibi notam ignominiæ. Venenare, Poëticum eſt, potionare, apud Suetonium.

Cap. CLIX.

Solitudinis.

SEcum vivit. Secum loquitur. Solus eſt: Solitarius eſt. Incomitatus incedit. Solus ambulat. In locis ſolis ambulare tutum non eſt. Agit in ſolitudine. Ne muſca quidem adeſt. Secretum agere, pro ſolum eſſe, dixit Suet. Foris ſe venditant, cum apud ſe ſunt, nihil illis ſordidius. Vix aſſe emeris, ſi totum hominem per ſe æſtimes.

Cap. CLX.

Senſus.

ORatio tua ſapit tyrannidem. Reſpicit ſtultitiam: Olet hircum: Redolet vinum. Vox tua ſonat aſinum. Ruſticus obolet allium. Vineta crepat mera. Scripta tua ſpirant Italum. Tinnit aurum. Ad hanc formam pertinent. Fragras unguentum. Torvum tueri. Titanicum obtueri, quæ figura mollior eſt apud Græcos, μανικὸν βλέπειν. i, e. *inſanum tueri.*

Cap. CLXI.

Præſtandi re.

FAc promiſſa appareant. Exhibe quod toties polliceris. Talem & ſe, & exercitum approbavit, ut nulli

nulli præmia majora perciperent, apud Sueton. utrunque. Si fortuna obſtabit, quo minus præſtem quod recepi, certe hunc animum tibi probabo. Promittis ampliſſima, das nihil. Si munificus videri vis, repræſenta beneficium. Ita Seneca, & Suet.

CAP. CLXII.

Pœnitendi.

NOndum hujus animi me pœnitet. Me quantum hic operis fiat, pœnitet: pro, non ſatisfacit. Capit me priſtinæ benignitatis pœnitudo: Pœnitentia ductus: pœnitentia tactus: Agere pœnitentiam, pro pœnitere, eſt apud Plinium juniorem. Rurſus ejus pœnitentiæ pœnitentiam ago, id eſt, pœnitet, quod pœnituerit. Refertur autem & ad rem, & ad perſonam. Nec te pœniteat iſtius patris, Initi matrimonii me pœnitet.

CAP. CLXIII.

Diſsidii.

MAle ſarta gratia nec quicquam coit, & reſcinditur. Interrupta familiaritas. Mala lingua dirimit multorum amicitias, orta eſt inter illos ſimultas. Refrixit benevolentia: Amor verſus in odium. Diſcordant. Interceſſit offenſæ, neſcio quid. Offenſam, pro diſcordia aliquoties uſurpat Salluſt: Diſſuenda eſt amicitia, non abrumpenda. Diſsiliit gratia fratrum. Parum inter eos convenit. Miror non bene convenire vobis. Utrique cum altero convenit. Concordant. Concordes ſumus. Oratio tua cum factis non conſentit. Summo omnium conſenſu. Magna inter molles concordia. Nulla inter nos diſcordia. Diſsident inter ſeſe. Obortum eſt inter illos ſubitum diſsidium. Digreſſa eſt à marito, Sueton. Divertit ab illo. Divortium fecit cum illo. Repudiavit uxorem. Dimiſit matrimonio, id eſt, repudiavit: Dimiſit matrimonium, pro reſcidit. Renunciavit illi amicitiam, pro eo quod eſt, denunciavit illi inimicitiam. Diſsidet cum uxore, id eſt, diſsi-

dium habuit. Miſſam fecit uxorem, pro repudiavit, dixit Sueton. Serere diſſidia. Eſt illi offenſior, pro ſubiratus. Suetonius. Eſt mihi cum illis ἄσπονδος πόλεμος, i. e. *inconfœderabile bellum.*

CAP. CLXIV.

Reconciliandi.

SArcire, reſarcire gratiam: Reducere, reponere, reſtituere in gratiam. Redigam vos in gratiam. Reconcinnare priſtinam amicitiam. Recollige mihi illius animum. Fac ut mecum redeat in gratiam. Inſtaura priſtinam inter nos benevolentiam. Cic. In gratiam jam cum voluptate redeamus. Idem: Pompejus à me valde contendit de reditu in gratiam, ſed adhuc nihil profecit. Salluſt. Sicuti Regi libuerat, pax convenit.

CAP. CLXV.

Sapit, aut Contra.

POl homo tu non es ſobrius. Inſanit, delirat, deſipit. Veſanire dixit Catul. Non eſt integræ mentis. Non eſt compos mentis: non conſtat animo. Laborat errore mentis. Motæ, vel commotæ mentis eſt. Mente lapſi, dixit Sueton. Defectus animo, mente excidit: Valet animo. Laborat ab animo. Sophocles reus actus eſt dementiæ. Deſtituit illum vis animi.

CAP. CLXVI.

Excipiendi, vel Excludendi.

NUllus iſtuc auderet, niſi tu ſolus. Nemo præter unum te. Nemo præterquam tu ſolus. Nullus aderat extra unam aniculam. Fortunatus ſum cæteris in rebus abſque una hac. M. Tull. Extra ducem paucoſque præterea. Extra prædam, id eſt, præter prædam. Hæc forma eſt aliquoties apud Cic. ex imitatione Græcorum. Extra jocum, extra cauſam, non omnino conſimiles ſunt formæ. Omnium facundiſſimus,

diſſimus, excepto Cicerone. Omnibus, niſi uno Cicerone, facundior. Omnium doctiſſimus, ſi unum aut alterum excipias. Nemini cedit, uno te excepto. Interdum abſque nomine, Horatius: Excepto quod non ſimul eſſes, cætera lætus. Jureconſulti interdum recipere uſurpant, pro excipere. Recipit ſarta tecta. Uni tibi permitto, præterea nemini. Tibi quidvis apud me licet. Alioqui non ferrem, alias non ferrem, aliter non ferrem, quod poſtremum eſt apud M. Tull. in Offic. Super, pro, præter, frequenter eſt apud Sueton. quanquam hoc non tam excludentis eſt, quàm ſemoventis à cæteris. Super veteres amicos ac familiares, id eſt, ultra. Politianus: Secundum te primas tenet, id eſt, te excepto.

CAP. CLXVII.

Vt vis, aut contra.

UXorem nactus ſum ex animi mei ſententia: Uxor mihi contigit qualem volebam. Hic venatus male reſpondit votis noſtris. Non ſucceſſit pro votis navigatio. Nihil accidit non præter animi ſententiam. Omnia ſecus, quam volebam. Omnia contra, quam volebam. Fortuna non reſpondet optatis meis. Fac ut lubet. Fac pro tuo arbitrio. Vive tuo arbitratu. Nihil faciam niſi de conſilii ſententia. Faciam ut voles. Faciam pro tua voluntate omnia.

CAP. CLXVIII.

Comperta.

HOmo ſpectatæ probitatis. Vir probatiſſimæ fidei. Animum in me tuum habeo multis jam argumentis exploratiſſimum. Compertum, perſpectum, exploratum habeo, quanti me facias. Delectus eſt, ut induſtriæ vir expertæ, pro ſpectatæ, dixit Sueton. Periclitatos mores, pro ſpectatos dixit M. Tull. Comperta mihi eſt hominis perfidia. Deprehenſa eſt aſtutia. Re compertum eſt: Pro certo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

pro comperto dicis: Certum non habeo. Cum certum ſciero, ſcribam ad te.

CAP. CLXIX.

Copia.

ABundat opibus, Exuberat, redundat, exundat, ſuperfluit, & ſuperfluens apud Senecam eſt. Eſt apud illos ingens aquarum & graminis copia. Copias, pro divitiis, dixit M. Tull. & Sueton. Multum, plurimum, ſatis vini. Abunde potentiæ, gloriæque, dixit Sueton. Nimium licentiæ. Nimis inſidiarum, pro plus ſatis, dixit Cic. Affatim vini, pro multum vini. Livi. Ne cui major quàm quinquaginta jugerum agri modus eſſet. Horat.

Hoc erat in votis, modus agri non ita magnus.

M. Tull. Frumenti in ſumma caritate maximum numerum miſeram. Idem in Philip. Maximus vini numerus fuit, permagnum optimi pondus argenti. Hircius, magno invento numero hordei, olei, vini, fici; pauco tritici. Immenſa pecuniarum vis reperta eſt. Salluſt. Quibus mala abunde omnia erant. Rurſus. Abunde libertatem rati, quia tergis abſtinetur. Idem: Inopem & coopertum miſeriis effecit. Idem: Hæc talia facinora impune ſuſcepiſſe parum habuere, id eſt, non ſatis erat. Item: Satis habebatis animam retinere.

CAP. CLXX.

Indicta Cauſa.

INdicta cauſa conjecit ſervos in vincula, Cicer. Quoſdam inauditos condemnavit, Sueton. Inauditum capite puniebat, citra cauſæ cognitionem damnatus eſt, quod Jureconſulti vocant ἐρημοδίκιον, i. e. *quum altera parte abſente & nullo repugnante fertur ſententia.*

CAP. CLXXI.

Proſperitatis, aut contra.

PRoſpera valetudine. Incolumi valetudine. Incolumi fama. Secundiore fama fuit, id eſt, minus laboravit infamia. Secundo vento, ſecundo æſtu, ſecundo amne ſive flumine. Secundo rumore, dixit Tacit. Idem, adverſo rumore, dixit, pro ſiniſtro. Idem dixit, ſecundis numinibus, pro, faventibus diis Idem, ſecunda tempeſtate, ac fama. Idem, ſecundante vento. Hic & Livius, ſecunda prælia dixerunt, pro feliciter geſtis. Et Junone ſecunda, Virg. Dextro Hercule. Secundam exiſtimationem colligit. Sueton. pro eo, quod eſt, bonam opinionem. Si quem numina æva ſinunt. Hic tibi, ſi alias unquam, mens læva fuit. Reflante fortuna nihil ages. Cic Rebus afflictis. Rebus triſtibus exigendus eſt animus. M. T. Cecidit belle. Ita cecidit ut volebam. Hoc cecidit opportune. Valde optanti utrique noſtrum cecidit. Hoc adhuc percommode cadit. Male cecidit, Hac non ſucceſſit, Terent.

CAP. CLXXII.

Antiquitatis.

AB orbe condito non extitit homo ſceleratior. Duo poſt homines natos deterrima capita, Dolabella, & Antonius. Conſules poſt hominum memoriam teterrimi, atque turpiſſimi. Poſt homines natos. Noſtra ætate factum dicimus, quod nobis vivis accidit. Noſtra memoria, quod à majoribus viſum, ab illis audire potuimus. Patrum memoria utroque eſt antiquius, videlicet quod ſub atavis, ac tritavis geſtum eſt. Ex omni memoria M. Tull. dixit, pro Pub. Sextio. Idem, pro Luc: Cornelio Balbo dixit, Superiore memoria, pro, ſuperioribus ſeculis. Poſt orbem conditum. Poſt urbem conditam, dixit M. Tull.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. CLXXIII.

Totum.

A Capite uſque ad calcem: A ſummo capillo uſque ad imum pedis. Debes in ſolidum, Reddes ad aſſem, dixit Plin. junior. Quod iis ad denarium ſolveretur, dicit Cic. pro Pub. Quintio. Bona fide reddidit depoſitum, vel, cum pulſviculo. Cum tota ærugine, dixit Juvenal. Quantus, quantus eſt, nihil niſi ſomnium eſt. Hyemem inter ſe quam longa eſt, id eſt, totam hyemem, dixit Virgilius.

CAP. CLXXIV.

Perſpicuitatis.

Dilucide expedivi, quibus oportuit. Vel cœco perſpicuum eſt. Explanatius dicam: Dicam craſſiore Minerva. Enodatius explicare, M. Tull. de fin. Ibidem, Enucleate, pro explanare dicta. Dic expreſſe, velis an non velis. Candidus ſermo pro dilucido. Græci λευκὸν λόγον appellant apertum, & perſpicuum, & λευκότερον λέγειν pro apertius dicere. Sole meridiano clarius. Significavit verius, quam expreſſit. Lex hoc expreſſe vetuit. Declara mentem tuam. Planum facere, pro declarare, frequenter eſt apud Ciceronem, Oculis ſubjicere. Ob oculos ponere. Solidum eſt, pro perſpicuum eſt, dixit M. Tull. in Verrem, actione prima. At enim illud ſolidum eſt, ut me Siculi maxime velint, alterum illud credo. Obſcurum eſt, & luce clarius. Tuba clarius, apud Græcos,

CAP. CLXXV.

Nobilitatis, & contra.

Vir apprime nobilis. Minime obſcuris natalibus. Homo minime novus. Homo cum primis illuſtris. Vir clariſſimus. Vir antiquæ nobilitatis. Vir honeſto apud ſuos loco natus. Summo loco natus. Domi ſplendidus. Majorum imaginibus clarus. Ex illuſtri ſtirpe progenitus. Avitis ſtemmatibus clarus.

clarus. Homo domi nobilis, pro eo qui è claris prognatus eſt, frequenter eſt apud Ciceronem, & apud Salluſt. Homo domi ſuæ cum primis locuples atque honeſtus. Hominem veteris proſapiæ ac multarum imaginum, dixit Salluſt. Cic. Philargus in ampliſſima civitate ampliſſimo loco natus. Livi. Adoleſcentes nec tenui loco orti. Plin. Fœmina ſplendide nata. Obſcurus. Livi. Homo loco obſcuro, tenuique ortus fortuna. Humili loco, infimo loco natus. Homo novus. Salluſt. M. Tull. repertitium appellat, quod obſcuris eſſet majoribus. Vir equeſtri loco. Vir ſenatorii generis. Vicanum, pro ignobili dixit Cic. Horat. ignotos homines dixit, pro ignobilibus.

CAP. CLXXVI.

Violentiæ.

VIx à manibus temperatum eſt. Res ad vim, & arma ſpectabant. A verbis ventum eſt ad verbera. Rixa in pugnam verſa eſt. Vi geritur res. Ferro, non rationibus decertabatur. In manibus jus erat. Ad ſaga properatum eſt, frequens eſt apud Cic. Sagum enim veſtis eſt militaris, quemadmodum toga pacis. Collo obtorto reduxit hominem,

CAP. CLXXVII.

Rumoris.

VUlgo fertur. Diu fuit populi fabula. Rumore vulgatum eſt. Conſtans rumor eſt. Fama paſſim jactatum eſt. In ore eſt omni populo. Erat in ſermone res, dixit Cicer. pro eo quod eſt. Rumor erat. Vox erat una totius provinciæ. In ore & ſermone omnium. M. Tullius. Male audire dicuntur, de quibus malus eſt rumor. Contra, bene, de quibus bonus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. CLXXVIII.

Exempli.

MAjorum ſuorum veſtigiis ingreditur. Vetus inſtitutum revocavit. A priſca Reip. conſuetudine non receſſit. Cæſar. Agere ad præſcriptum. Vetus exemplum eſt, ſive veteris exempli res eſt, fallere amicum. More hominum fecit: ſibi quam amico maluit conſulere. Novo more, pro nullo majorum exemplo, frequens eſt apud Cic. Exemplum ſubjicimus his ferme modis per Ut, & Velut: Simile gaudet ſimili, ut ſus ſue: velut puer, puero. Quod genus, pro eo quod Græci dicunt οἷον; verbi cauſa, verbi gratia, Exempli cauſa, apud M. Tull.

CAP. CLXXIX.

Internecionis.

FUnditus periit. Radicitus extinctus eſt. Cupiditas radicitus extrahenda eſt. A ſtirpe ſubverſa eſt Reſp. A ſtirpe interiit, dixit Salluſt. Priſtinæ diſciplinæ ne veſtigium quidem ullum ſupereſt. Græci πανωλεθρίαν vocant. Exſtirpari & funditus tolli, dixit M. T. de Fato.

CAP. CLXXX.

Atrocitatis.

ATrox injuria. Indignum facinus. Infandum, apud poëtas. Nefarium ſcelus. Gravis contumelia. Non ferenda ſuperbia. Intolerandam ferociam, dixit M. Tull. contra Rull. Factum non una cruce dignum. Facinus culeo dignum. Noxa capitalis: Crimen inexpiabile. Piaculare facinus:

CAP. CLXXXI.

Rigoris.

AD vivum exigere. Summo jure mecum agitur. Rigide, ſevere, præciſe, quod Græci dicunt ἀποτόμως, mecum agitis. Inique, duris conditionibus, aut legibus mecum agitur, etiamſi mecum agas

agas obſignatis tabulis. Pergitis ne vos tanquam ex ſyngrapha agere cum populo? dixit M. Tull. pro L. Muræna. Ibidem dixit, auſtere & Stoice agere. Itidem, dici poteſt Scythice agere, qui agit incivilius.

CAP. CLXXXII.

Aſſcribendi, & Imputandi.

ASſignamus, aſſcribimus, attribuimus, frequenter in malam partem, nonnunquam in bonam. M. Tull. ad Attic. Si perturbatior eſt, tibi aſſignato. Idem in Bruto: Hæc ſi minus apta videntur huic ſermoni, Brute, Attico aſſigna. Liv. Flens petiit, ne unius amentiam civitati aſſignaret. M. Tull. in Bruto. Peto à te, ut id non modo negligentiæ meæ, ſed ne occupationi quidem tribuas. Idem. Omnes id Verri tunc attribuebant. Item, Ut aliis cauſſam calamitatis attribueret. Si quid mali acciderit, tuæ ſocordiæ imputato. Quod vivo, tuæ clementiæ acceptum fero; ſive acceptum refero: hoc eſt, debere me fateor. Scævola in Pandectis: Creditores ſuæ negligentiæ expenſum ferre debent. Hactenus in malam partem. Si quid feliciter evenit, non fortunæ, ſed Deo aſſcribendum eſt, aſſignandum eſt, tribuendum eſt, attribuendum eſt, acceptum ferre oportet, imputandum eſt. Hæc in bonam partem. His finitima ſunt, vendico, aſſero, arrogo: Totius negotii laudem ſibi vendicat, ſibi arrogat, ſibi aſſerit, ſibi uſurpat. Illa priora ſunt ſumpta à codicillis rationum, in quibus notatur quid quis debeat, aut cui quid perſolvendum ſit. Hæc poſteriora ab actione juris, qua quis ſibi jus perſonæ aut rei defendit legibus. Item illa: Totum me tibi debeo: Quod ſpiro, & valeo, tui muneris eſt. Si quid habeo, id totum tuæ munificentiæ eſt. Si quid in me boni eſt, abs te venit, abs te profectum eſt, abs te fluxit.

CAP. CLXXXIII.

Addictionis.

GUlæ deditus, voluptati addictus, hoc ab auctione conflatum eſt. Ventris mancipium: ſervit lucro,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

cro. Horat. Inſervit honori. In hoc totus incumbi Aſſidet literis: Affixus eſt poëticæ. M. T. Et ad ge nus id quod quiſque veſtrum in dicendo probare adhæreſcerent, hoc eſt, affigerent ſeſe. Devotus, i bonam partem, dixit: Juvenalis.

Quod ni tibi deditus eſſem,
Devotuſque cliens, uxor tua virgo maneret.

Terent. Animum ad ſcribendum appulit. Idem: U animum ad aliquod ſtudium adjungant. Idem: Ad jecit animum ad virginem. Dedit ſe ad leges, dixi M. T. Me totum, meaque omnia tibi dico, dedico conſecroque.

CAP. CLXXXIV.

Facultatis.

TErent. Tibi in manu eſt ne fiat: Salluſt. Verum id fruſtra, an ob rem faciam, in manu veſtr eſt, Quirites. Id in te ſitum eſt: Iſthuc non me eſt facultatis. Virg. Non opis eſt noſtræ. Nos pro no ſtris opibus extruimus mœnia. Non eſt in poteſtat mea. In poteſtate, & in poteſtatem habere, dixi Salluſt. Si in mea poteſtate eſſet. Filius nondun emancipatus, in patris eſt poteſtate. Penes te jus e vitæ, ac necis. Non eſt meatum virium. Meis auſpi ciis, meis copiis, meo Marte confectum eſt hoc ne gotium. Salluſt. nove dixit: Quibus in otio, ve molliter, vel magnifice vivere copia erat. Idem di xit, in manibus. Cicer. pro mea parte adjuvi, pr mea parte virili, pro viribus, pro mea virili. Salluſt pro parte virili, abſque pronomine: In hunc nume rum conferri poſſunt & illa: Impetravit commea tum: facta eſt illi dicendi poteſtas. Salluſt. Poſt ubi fide publica dicere juſſus. Idem, Si fides publica data eſſet. Idem, Eumque interpoſita publica fide Romam perduceret. Magnatibus quicquid libet, licet. Utinam per fortunas liceret, pro tuis in me beneficiis gratiam reponere. Utinam tam adeſſet facultas, quam adeſt prompta voluntas tibi gratificandi.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. CDXXXV.

Iurandi.

PEr caput hoc juro. Sancte dejerat. At ſunt qui nihil vereantur conceptis verbis pejerare. In verba jurabas mea. Horat. Non ego perfidum dixi ſacramentum; id eſt, non juravi mala fide. Sacramenta militaria. Non verear vel Jovem lapidem jurare. Sic me Deus bene amet. Sic mihi propitius ſit Chriſtus, ut ego te ſalvum cupio. M. Tull. Sollicitat, ita vivam, me tua, mi Tiro, valetudo. Idem: ne ſim ſalvus, ſi aliter ſcribo, ac ſentio. Idem: ne vivam, ſi ſcio. Idem: Moriar, ſi quiſquam me tenet, præter te. Idem: Male mihi ſit, ſi unquam quicquam tam enitar. Horatius: Diſpeream, ni optimum erat. Abjuratus rapinas, dixit Virgil. Salluſt. Fidem prodiderat, creditum abjuraverat. Terent. Jusjurandum dabitur. Apud Jureconſultos defert jusjurandum, qui parti adverſæ cedit jurandi facultatem: Refert, qui oblatam transfert in offerentem. Huic citius credam injurato, quam tibi jurato.

CAP. CLXXXVI.

Dictandi.

PRætor dictat iusjurandum. Facile ero facundus, ſi tu dicenda dictaveris. Plaut. præi verbis quod vis, hoc eſt, præconcipe verba, quibus me velis uti. Livi. Agedum pontifex, præi verba, quibus me pro legionibus devoveam. Idem. Id votum in hæc verba præeunte P. Licinio pontifice maximo, conſul nuncupavit. Idem, pro præire, dixit, præfari. Sunt qui M. Fabio pontifice maximo præfante carmen, devoviſſe ſe eos pro patria, Quiritibuſque Romanis tradant. M. Tull. ut vobis voce præirent, id eſt, vobis præſcriberent, quid eſſetis pronunciaturi. Præſcribere modum, præſcribere finem. Cæſar. Non ad alienum præſcriptum, ſed ad ſuum arbitrium imperare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

CAP. CLXXXVII.

Tempeſtive, &c.

OPportune advenis. Fac adſis in tempore: F adſis tempori. Vigilet oportet, qui tempo vult ſua conficere negotia. In ipſo articulo ſ pervenit. M. Tull. Satis erat diei, ut Puteolos ex currere poſſem, & ad tempus redire. Idem: Ader autem ad tempus. Matura reditum. Fac curentur i mature. Plaut. Per tempus hic venit miles: Ider Non potuiſti per tempus magis advenire. Fac ade hominem in tempore. Tempeſtivis conviviis del ctantur & Philoſophi. Horatius: Tempeſtiva vir Tempeſtivius iſta dixeris à cœna. Nihil ſuave, quo eſt intempeſtivum. Intempeſta nox dicitur, medi quod non ſit opportuna, ad aliquid agendum. Con modum ſupervenit Chremes. Incommode me rev cavit ſenex. Suo quidque tempore agendum eſt. H rat. Pleraque differat, & in præſens tempus omitta id eſt, in ſuum, & congruum tempus. Siquide hæc dictio Præſens, ad omne tempus pertinet. La datus eſt ab Auguſto Cato, quod præſentem Reipub ſtatum noluerit immutari, hoc eſt, eum ſtatum, q erat vivo Catone.

CAP. CLXXXVIII.

Ante Tempus.

VIrg. Sed cadat ante diem. Præmatura morte ex tinctus eſt. Ante tempus ſapit. Perſi. Et rerum prudentia velox. Ante pilos venit. Præpro pere duxit uxorem. Nondum matura nuptiis, elo cata eſt. Livi. Abi hinc cum tuo præpropero amo re. Illud præcox ingeniorum genus non temer pervenit ad frugem. Præcocia ſive præcoqua mal pluris emuntur. Accelerata conſilia, raro ſunt feli cia. Feſtinata conſilia, raro proſpere cadunt. Præci pitata conſilia vix unquam felicem exitum ſortiun tur. Ovid. Et adhuc tua meſſis in herba eſt.

CAP. CLXXXIX.

Poſt tempus.

SEro ſapiunt Phryges. Sera eſt nunc conſultatio. Sero eſt, mortuo adhibere medicinam. Nulla ætas ad diſcendum ſera eſt. Sera eſt in fundo parſimonia. Advenit, & poſt tempus. Seram roſam, pro ſerotina, dixit Horat. Serotini fructus ſunt, qui poſt tempus ſolitum proveniant. Poſt feſtum, ut ajunt, advenitis.

CAP. CXC.

Celeritatis.

MOx te reviſam. Brevi te reviſam: Propediem te reviſam. Primo quoque tempore conveniam hominem. Puncto temporis fortuna verſa eſt. Momento temporis corruunt omnia. Virg.

Extemplo Æneæ ſolvuntur frigore membra.

Salluſt. De improviſo. Virgil. Ante exſpectatum. Dicto citius tumida æquora placat. Simul cum dicto manus affert homini. Actutum ſe domum contulerunt. Hæc locutus, è veſtigio ſe domum recepit. Protinus, illico, continuo, ſtatim. In ipſo ſtatim vitæ limine extinctus eſt. Confeſtim ſe in pedes conjecit. Simul atque hæc dixerat, repente abiit. Simul ut accepit nummos, aufugit. Martial. Vix dum dictum erat, illa dedit, quam maturiſſime, ſive maturrime; pro quamprimum, quam ocyſſime dixit Salluſt. Tacitus: Inciſis venis mortem approperat, id eſt, accelerat. Nec mora, manum injicit homini. Omnium opinione celerius rediiſti: Omnium exſpectationem celeritate viciſti. Huc fac quamprimum recurras. Volaſſe dices. Ubi me his negotiis extricaro, nihil cunctatus ad vos advolabo.

Ad hanc formam redigi poſſunt Anticipandi verba, quorum aliquot alibi recenſuimus. Prævenire, antevertere, prævertere, ſive præverti. Terent. Hæc dies illi anteceſſit. Occupare. Horat. Cum affectaretur nunquid vis, occupo. Idem: Fortiter occupa

cupa

cupa portum: Antevenire, Salluſt. Sed ea omni xu antecapere, id eſt, præveniebat famem,& ſiti Idem: Ac priuſquam legiones ſcriberentur, mu antecapere quæ in bello uſui forent. Idem: Con optimum factu ratus, noctem quæ inſtabat, antecap re. Maturandi verbum, frequenter habet celerita ſignificationem. Virg. Maturare fugam. Salluſt. N maturaſſet pro curia ſignum ſociis dare. Terent. Mature, Maturitas, & Maturus non itidem uſurpa tur.

Cap. cxci.

Spacium loci exiguum:

PLaut. Si ex iſto loco digitum tranſverſum, au ungem latum exceſſeris. Pedem ubi ponat, no habet. Palmum non habet. Pollicem latum agr non habet. Cave digitum latum ab hoc diſceſſeri loco. Pedem latum nunquam à tuis præſcriptis di grediar. Culmum latum nunquam recedat ab Epi curo. Pilum latum non recedit à priſtinis moribus.

Cap. cxcii.

Spatium magnum Loci, aut Temporis.

PLaut. Longe uſque à campis ultimis. Cicer. Uſque à mari ſupero Romam proficiſci. Terent. Ex Æthiopia eſt uſque hæc. Uſque à pedibus ad ſummum capillum. Plaut. Uſque ex unguiculis. Quod augures omnes uſque à Romulo decreverunt. Salluſt. Omnia, qua viſus erat, conſtrata telis, armis, cadaveribus: qua viſus erat dixit, pro eo quod erat, quam procul undique patebat proſpectus. Virg. Uſque à proavis vetus ordinis ætas.

Cap. cxciii:

Metuendi.

MEtuo ne quod vis non liceat per patrem. Timeo, ne mihi ſuccenſeat. Nullus metus eſt, ne tibi quiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

uiſquam det verba. Nihil periculi eſt, ne regno
xcutiaris. Ter. Metuo ut ſubſtet hoſpes, id eſt, ne
os ſubſtet. Idem: Firmæ vereor ut hæ ſint nuptiæ.
Horat. O puer ut ſis vitalis metuo. M. Tull. Omnes
abores te excipere video, timeo ut ſuſtineas. Idem:
ccepi à te literas, quibus vereri videris, ut epiſto-
as illas acceperim: Sollicitus ſum, ut tantum labo-
um poſſis ſuſtinere.

CAP. CXCIV.

Aptitudinis, & contra.

ELoquentiæ caput eſt, apte dicere. Neque enim diſerte dicitur, quod inepte dicitur. Nil ad eam rem dici potuit accommodatius. Delige uxorem uis accommodam moribus. Splendide dixit ma- is, quam appoſite. Nihil afferri poterat appoſitius. legans jocus, ſed parum in loco dictus. Tua inſti- utio non quadrat ad hujus ingenium. Mulieri mu- er magis convenit, magis congruit. Hic militiæ atus eſt. Hic ad hujus mores factus, ſcalptuſque ſt. Magnifica loqueris, ſed nihil ad Bacchum, ut junt, ſed ἀπροσδιόνυσα, ſed οὐδὲν πρὸς ἔπος. *i. e. ni- l ad Bacchum pertinentia, nihil ad verſum.* Iſta ſarcina on ſedet humeris tuis. Hæc inter ſe non cohærent. thuc ingenioſe interſeruiſti verius, quam concin- e. Non ſibi conſtat tua oratio. Non conſonat vita octrinæ. Non concordant facta cum dictis. Multa ixit extra cauſam, nihil ad rem pertinentia. Quid ani cum balneo? Iſtuc præclare quidem dictum, ſed lieno loco. Alieno tempore ſementem facis, Te- ent. Alieniore ætate poſt faceret tamen. Ne bovi litellas. Feli crocoton addidiſti. In lente unguen- um. Non facit ad luctum cithara.

CAP. CXCV.

Moriendi.

MOrtem obiit. Vita defunctus eſt. Vixit. In vivis eſſe deſiit. Exceſſit è vivis. Exceſſit, abſolute, ut deceſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

deceſſit. Satius eſt millies mortem oppetere, qua
turpitudinem admittere. Cic. Mihi ipſi fuit mors
quo animo oppetenda. Obiit ſupremum vitæ diei
Diem obiit. Cic. Obiit. Vitam morte commutav
Conceſſit in fata,conceſſit vita,frequens apud Taci
Mortalitatem explevit, apud eundem. Item: Supr
mum diem explevit. Animam reddidit. Spiritu
finiebat. Spirare deſiit. Liv. & Cicer. Efflavit an
mam. Cic. Cujus in complexu libenter extremu
vitæ ſpiritum ediderim. Exſpiravit. Cic. Antequa
ex hac vita migro, emigro, demigro: Idem, exi
de vita. Terent. E medio exceſſit. Emori malim.
vita diſceſſit inedia. Tacit. Mortem occubuit. Et oc
cubuit, abſolutè Suet. dixit. Voluntariam occubu
necem. Virg. Seu certæ occumbere morti. Viv
exemptus eſt. Inter vivos agere deſiit. Agere an
mam dicitur, qui jam moritur. Deo naturæque con
ceſſit. Salluſt. Ubi anima naturæ ceſſit, demptis ob
trectatoribus, ipſa ſe virtus magis magiſque extolli
Idem: Pater, uti neceſſe erat naturæ conceſſit. Vit
peregit fabulam. Letho datus eſt, Luce orbatus eſt
Vita orbatus eſt: Lumine caſſus, Poëticum. Mortuus
abſolute dicitur. Demortuus, qui morte ſua locum
aut munus reliquit vacuum: in quod qui ſubſtituitur
in demortui locum ſuccedere dicitur. Exceſſus, pro
morte apud idoneos auctores invenitur. Item exi-
tus, frequens apud Tacit. Exitu demum Neronis,
poſitis odiis in medium conſulere. Idem: Laudatis
antiquorum mortibus pares exitus. Quanquam
exire è vita fere dicuntur, qui ſpontaneam ob-
eunt mortem: & exitus eorum, qui ſponte dece-
dunt è vita. Quod peculiare eſt etiam oppetere
mortem. Finem, pro exceſſu, dixit Tacitus. Com-
perto fine Auguſti.

CAP. CXCVI.

Mortis ſpontaneæ.

Cicer. è vita tanquam è theatro exeamus; Impa-
tiens malorum, mortem ſibi conſcivit, necem ſibi
con-

conſcivit. Inedia vitam finiit. Veneno ſumpto, mortem acceſſivit. Inciſis venis, mortem approperat. Ita Tacitus. Deſperatis rebus, decrevit ſibi afferre manus. Idem. Vim ſuæ vitæ attulit. Idem frequenter dicit, mortem ſumere, pro mortem ſibi conſciſcere. Haud creditus ſufficere ad conſtantiam ſumendæ mortis. Morte ſpontanea vitam abrupit. Intercluſo ſpiritu mortem invenit. Suſpendio quæſita mors.

CAP. CXCVII.

Mortis adactæ.

OCcidit, interfecit, peremit, necavit, extinxit, jure cæſus eſt, neci dedit. Virg. Dede neci. Vitam & Cantharides eripere poſſunt. Terent. Animam ſeni extinguerem. Vita privavit. Vita, ſeu luce orbavit. Nero Senecæ denunciavit ultimam neceſſitatem. Ad necem adegit.

CAP. CXCVIII.

Propoſiti.

JUvenal. Si te propoſiti nondum pudet: Erat animus, erat in animo. Propoſueram, ſtatueram, decreveram, conſtitueram urbem relinquere. Si ſtat ſententia, literis te addicere. Non eſt ſententia, fruſtra niti. Non fuit conſilium, ſocordia, atque deſidia bonum otium conterere. Non ſum hujus animi, ut inanem operam velim ſumere. Non eſt conſilii. Non eſt ratio. Viſum erat ad vos remigrare. Habebam in animo. Sic apud animum meum ſtatuo, Salluſt.

CAP. CXCIX.

Periculi imminentis.

NOn ſentis quid tibi malorum impendeat, quanta immineat calamitas, quanta inſtet tempeſtas. Nō

ca

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ea procul abeſt. Jam urget ac premit. In foribus ad eſt ultio. Salluſt. Dux hoſtium cum exercitu ſupr. caput eſt. Sic aliquoties & T. Livi. Nihil malorũ nor intentabatur. Virg. Præſentemque intentant omni: mortem. Hæc prœmia nobis dira minitantur. In propinquo eſt diſcrimen. Non ſentis quæ te circum. ſtent pericula, quæ malorum procella te circumvallet. Quis te maneat exitus. Quam tenui diſcrimine abſis ab exitio. Vicinius malum eſt, quam credis Propior es periculo, quam ſuſpicaris. Salluſt. Quouſque cunctando Remp. intutam patiemini? Intutam, dixit, pro periculo obnoxiam. Idem, eo Reſpub. in extremo ſita eſt. Rurſus: Ubi intelligit omnes fortunas ſuas in extremo ſitas. Et, gnari vita in dubium veniet, in dubiis rebus conſilium adhibendum eſt. Naſo,

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo.

Horat. Et incedis per ignes ſuppoſitos cineri doloſo. Periculoſæ plenum opus aleæ.

Cap. CC.

Facile, Difficile.

Dictu quam factu facilius. Nihil facilius, facile eſt, perfacile eſt, proclive eſt, in proclivi eſt. Nihil eſt negotii. Nullo negotio rem conficies. Salluſt. Denique omnes Romani uſque ad noſtram memoriam ſic habuere, alia omnia virtuti ſuæ prona eſſe. Idem: Et profecto Diis juvantibus omnia matura ſunt. Id cuivis promptum eſt. Hoc mihi in promptu non eſt. Salluſt. Si hoc itinere uti decreveritis, cetera in promptu erunt. In procinctu habere. Ad manum eſſe. Difficile eſt. Perdifficile eſt. Rem arduam moliris.

Cap. CCI.

Prætextus.

Virg. Hoc prætexit nomine culpam. Hoc colore tegit culpam. Obtentu pietatis, rem impiam molieba-

liebatur. Specioſo titulo molitur facinus omnium turpiſſimum. Plauſibili titulo. Religionis fuco ſeſe venditant. Amici ſpecie geſſit inimicum. Salluſt. Quicunque Rempub. agitavere honeſtis nominibus. Idem. Sed hæ res mire ſunt vitiis obtentui, id eſt, his prætexuntur vitia. Magni nominis umbra ſe tuentur.

CAP. CCII.

Temeritatis.

NIhil habet penſi. Inconſultis conſiliis agit omnia. Pro ſua libidine rem gerit. Audacia illi pro ſapientia, in conſilio eſt. Æqui atqui iniqui nulla ratio eſt. Quid deceat, quid non, ſuſque deque habet: Salluſt. Quæ etiam mediocres viros ſpe prædæ tranſverſus agit. Idem: Quos privata amicitia Jugurthæ parum cognita tranſverſos agit. Impetu fertur magis, quam judicio ducitur. Nihil habet penſi, quid, in quem, dicat.

CAP. CCIII.

Exequiarum.

EXquias inire. Curare funus. Parentare. Parentalia peregimus. Salluſt. Poſtquam illi more regio juſta magnifice fecerunt.

CAP. CCIV.

Conſuetudinis, aut contra.

INſuevit fallere: Aſſuevit mentiri. Conſueta relinquere durum eſt. Optimis aſſueſcendum. Armis, belloque deſueti. Ad iſta jampridem occalluit animus. Longo uſu callum duxi. Terent. Quid tu Athenas inſolens? Inſolens injuriarum, dixit Salluſt. Idem: Interdum timidos inſolentia itineris levare manu. Nihil novi facis. Iſthuc inſolens facis. Iſthuc tuo more facis. Iſthuc tibi ſolenne eſt. Moris eſt. In uſu eſt. In uſu eſſe deſiit. Tac. Ne vetuſtiſſima Italiæ diſciplina per deſidiam exoleſceret. Idem: Græci amictus jam exoleverant. Liv. Re

aut nova, aut vetuſtate exemplorum memoriæ jam exoletæ. Iſta jam in deſuetudinem abiere.

CAP. CCV.

Tarditatis.

TArdat, quod Græci χρονίζει. Tardus corpore ſed ingenio tardior. Lentus abes. Feſtina lente. Age pedetentim, paulatim, ſenſim infunde. Cunctari, bellum ducere. Salluſt. Quem ubi cunctari accedit, & dubium belli, atque pacis rationes trahere. Idem Ptolemæus pretio ad dies bellum prolatans. Tacit. Diem ex die prolatabant. Liv. Cum is diem de die differret. Cæſar. Diem ex die ducere. Cic. Procraſtinare. Comperendinare.

CAP. CCVI.

Non ultra.

INtra convitia rixa conſtitit. Citra ſanguinem pugnatum eſt. Perbenignus eſt, ſed non ultra promiſſa. Idem efficit dictio, Tenus, cui veteres liberius, quam nos addiderunt nomen nunc auferendi nunc gignendi caſu. Crurum tenus, dixit Virg. Tacit. Non patruum ſaltem porta tenus obvium. Idem: modo pectore, modo óre tenus extantes. Idem: Vſurpatas nomine tenus urbium expugnatas dictitant. Idem: Janua, ac limine tenus domum claudit. Idem in vita Agricolæ. Unum addiderim nuſquam latius dominari mare, multum fluminum huc atque illuc ferre, nec littore accreſcere, aut reſorberi. Sentit mare tranſire littora. Livi. In quos jecit magis hoc conſul verbo tenus, quam ut re inſimularet. Idem dixit vulneribus tenus: Aurium tenus, dixit Fabius. Quintus Curt. Pauci hoſtium tenus exacti penetravere uſque ad portum. Apuleius, Pallio tenus Philoſophos imitatur.

FINIS PRIMI LIBRI.

De
RERUM COPIA COMMENTARIUS SECUNDUS.

Et mox de prima locupletandi ratione.

POſtea quam de Verborum Copia, quæ veniebant in mentem , qua potuimus brevitate, diximus, reliquum eſt, ut ſimili compendio de Rerum Copia perſtringamus. Atque ut hanc operis partem exordiamur ab iis , quæ ſuperiori generi ſunt quam maximè finitima: prima locupletandæ ſententiæ ratio videtur, ſi quod ſummatim, ac generatim dici poterat, id latius explicetur , atque in parteis diducatur. Quod quidem perinde eſt , ac ſi quis primum mercem per tranſennam, aut periſtromata convoluta oſtendat, deinde eadem evolvat aperiatque , ac tota oculis exponat. Hujus rationis id erit exemplum.

REM UNIVERSAM LUXU perdidit.

Eam ſententiam in ſumma comprehenſam quaſiq; convolutam , hunc admodum licebit evolvere: Si plurimas poſſeſſionum formas enumeremus , ſique varias perdendæ rei vias explicaverimus. Quidquid vel matris , vel patris nomine hæreditate obvenerat : quicquid aliorum affinium morte advenerat: quicquid ex uxoris dote , quæ quidem neutiquam erat vulgaris , acceſſerat : quicquid ex legatis accreverat (accreverat autem permultum) quicquid ex Principis acceperat liberalitate: quicquid peculii

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

caſtrenſis conflaverat; pecuniam omnem, vaſa, veſtes, fundos, agros, una cum ipſis & villis, & pecoribus. Breviter, rem omnem ſeu mobilem, ſeu ſoli. Denique familiam etiam ipſam, fœdiſſimis ſcortorum amoribus, quotidianis commeſſationibus, ſumptuoſis obſonationibus, nocturnis perpotationibus, popinis, cupediis, unguentis, alea, luſibus, paucis diebus ita abſumpſit, abligurivit, abſorbuit, ut ne teruncium quidem ſibi reliquum fecerit. Hic duo illa verba, Rem univerſam, & luxu perdidit: ſuis partibus explicantur. Adjiciemus & alterum.

CYCLOPÆDIAM ABSOLVIT.

In genere dictum eſt. Id ita poteris explicare, ſi ſingulas diſciplinas, omnem doctrinæ ſpeciem, ſingulatim recenſeas. Nullum omnino doctrinæ genus eſt: in quo non ſit exquiſite verſatus: Nulla diſciplina, quam ille non ad unguem perdidicerit, & ita perdidicerit, ut in una qualibet ſola laboraſſe videatur. Adeo mire Poëtarum omnium omnes fabulas tenet. Adeo Rhetorum floſculis abundat. Adeo Grammaticorum laborioſos canones excuſsit. Dialecticorum argutias callet. Phyſices arcana perveſtigavit. Ultra mundanæ ſapientiæ ardua ſuperavit. Theologorum abdita penetravit. Mathematicas apodixes perceptas habet. Sic aſtrorū motus, ſic numerorum rationes, ſic terrarum dimenſiones, urbium, montium, fluminū, fontium ſitus, nomina, intervalla: ſic vocum concentus atque diſcrimina callet: Adeo quicquid eſt hiſtoriarum tum veterum, tum recentium meminit. Quicquid bonorum auctorum, quicquid vel antiquitatis, vel novitatis, id omne tenet. Adde his parem Græcanicæ ac Latinæ literaturæ linguæque peritiam, denique quicquid unquam eruditionis ab egregiis auctoribus repertum ac traditum fuit, id univerſum unus hic abſolute perceptum cognitumque habet, ac meminit.

I T E M.

Omnibus naturæ fortunæque dotibus præditus.

Hoc ſi cui libeat explicare, commemorabit ſingula corporis commoda: deinde ſingulas ingenii, atque animi dotes: poſtremo genus, opes, patriam, ſucceſſus, & quicquid à fortuna ſolet obvenire. Rurſum, Tertium exemplum erit Hippias omniſcius. Hoc ſi quis velit dilatare, referat licebit omnia illa, quæ in ejus viri deſcriptione recenſet Apuleius in Floridis, non ſine varia verborum copia.

Extat hujus rationis exemplum aptiſſimum, apud Lucianum in Harmonide. Etenim cum potuiſſet ſummatim dicere, τὴν αὐλητικὴν ὅλην ἐκμεμάθηκα, *i. e. univerſam artem tibiis ludendi perdidici*; maluit explicatis partibus copiam oſtentare ad hunc modum.

Ἐδιδάξω μὲ ἤδη ἁρμόσασθαι τὸν αὐλὸν ἐς τὸ ἀκριβὲς, καὶ ἐμπνεῖν ἐς τὸν γλωσσίδα λεπτόνην καὶ ἐμμελὲς, καὶ ὑποβάλλειν τοὺς δακτύλους εὐαφῶς ὑπὸ πυκνῇ τῇ ἄρσει καὶ θέσει, καὶ βαίνειν ἐν ῥυθμῷ, καὶ σύμφωνα εἶναι τὰ μέλη πρὸς τὸν χορὸν, καὶ τῆς ἁρμονίας ἑκάστης διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς φρυγίου, τὸ ἔνθεον, τῆς Λυδίου, τὸ βακχικὸν, τῆς Δωρίου τὸ σεμνὸν, τῆς Ἰωνικῆς, τὸ γλαφυρὸν, ταῦτα μὲν οὖν πάντα ἐκμεμάθηκα παρὰ σοῦ. Quæ tametſi vix poſſunt reddi Latine, tamen ob Græcanici ſermonis ignaros vertam ut potero. Docuiſti me jam exacte adaptare tibiam, atque in ejus lingulam inſpirare tenue quiddam ac modulatum, tum commodo, facilique contactu ſubmittere digitos in crebra ſublatione ac demiſſione vocis, adhæc ad numerum ingredi, & ut modi congruant ad chorum, præterea quod cuique harmoniæ generi proprium eſt obſervare Phrygiæ, divinum impetum, Lydiæ, Bacchicum furorem, Doricæ gravitatem, ac modeſtiam, Jonicæ jucunditatem. Quod ſi in proximo exemplo placuiſſet in ſingulis diſciplinis facere, quod hic Lucianus fecit in una Muſicæ parte, vides quanta ſermonis copia fuerit futura.

In his non abs re crediderim illud admonere, ſimul & in initio proponi ſummam rerum, & eandem alia ſermonis ſpecie repeti, & ita redeundum ad genus, quaſi ſingulis enumerandis jam ſis defatigatus, etiamſi nihil erit præteritum. Præterea cavendum, ne partium ordinem confundamus tumultuaria verborum congerie, ſurſum ac deorſum miſcentes omnia, ne moleſtam vocum turbam nulla conditam gratia conglomeremus: ſed vel ordine ſcito, vel apta diſtributione, vel eleganti deſcriptione legentis, aut audientis tædium excludamus. Ad hanc formam pertinet & illud, quoties totum, quod non formis, ſed partibus conſtat, in eas diducitur, ut: Hic totum monſtrum eſt, hoc pacto dilatabitur: Si prius hominem in corpus atque animum partiaris, deinde ſingulas corporis partes, ſingulas item animi partes attingas: Et animo & corpore monſtrum eſt: quacunque vel animi vel corporis parte contempleris, monſtrum reperies: Caput tremulum, oculos caninos, os draconis, vultum furiæ, ventrem abdomine diſtentum, manus ad rapinam incurvas, pedes intortos; totam denique corporis figuram inſpice, quid aliud quam monſtrum præ ſe ferunt? linguam & vocem illam beluinam obſerva, portentum dices, ingenium excute, prodigium invenies, mores expende, vitam ſcrutare, omnia monſtroſa comperies, & ne ſingula perſequar, quantus quantus eſt, nihil niſi monſtrum eſt. Hic ſi quis velit in ſingulis velut depingendis immorari, ſatis apparet, quantum ubertatis ſit acceſſurum orationi. Item aliud exemplum.

TOTUS COMMADUIT.

A ſummo capillo ad imum uſque calcaneum pluvia commaduit: Caput, humeri, pectus, venter, tibiæ, totum denique corpus pluvia diſtillabat. Minutius quidem illud, haud tamen indignum quod admoneatur, ad hanc formam referri poſſe, quoties de ſpecie loquentes, genus adjungimus, id quod fere fit amplificandi gratia. Quum omnis eruditio

plurimum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

plurimum affert & ornamenti, & adjumenti mortalibus, tum præcipue philoſophia. Item omni quidem ætati fœda eſt libido, verum ſenectuti multo fœdiſsima. Item: Cum omnibus in rebus plurimum habet momenti prudentia, tum præcipue in bellis. Simplex enim erat prudentiam in bellis plurimum habere momenti. Hujus generis eſt illud Cicer. in Orat. pro domo ſua, apud pontifices: cum multa divinitus, Pontifices, à majoribus noſtris inventa atque inſtituta ſunt, tum nihil præclarius, quam quod vos eoſdem & religionibus deorum immortalium, & ſummæ Reipub. præeſſe voluerunt. Quanquam quid attinebat unum hoc referre, cum hujus formæ exempla nuſquam non ſint obvia.

SECUNDA VARIANDI ratio.

Huic admodum affinis eſt ſecunda variandi ratio: quoties non contenti ſemel exitum rei proponere, ex quo reliqua quæ præceſſerunt, per ſe queant intelligi, ſingulatim ea quoque commemoramus, per quæ ad eum exitum perventum eſt. Hujus præceptionis hoc erit exemplum: Cicero Catilinæ conatus oppreſsit. Id ita locupletabis, Catilinæ nefarios conatus per juvenes perditiſſimos, totius Romanæ civitatis exitium atque internecionem molientes. M. T. Cic. conſul, ſua ſagacitate ſtatim odoratus eſt: ſingulari vigilantia perveſtigavit: ſumma prudentia deprehendit: miro in Rempublicam ſtudio prodidit: incredibili eloquentia convicit: graviſſima autoritate repreſſit: armis extinxit: magna felicitate ſuſtulit.

Item aliud: Ex ea virgine filium ſuſtulit: hac ratione dilates licebit: Eam virginem quod eſſet ſingulari forma, miſere deperibat. Deinde amoris impatiens, ſimplicem puellæ animum promiſſis ſollicitavit: muneribus corrupit: blanditiis deliniit, officiis in mutuum amorem pellexit: improbitate vicit: denique conſuetudinem cum ea habuit, ac devirginavit: aliquanto poſt tempore uterus virginis cœpit

tumeſcere, fœtu videlicet concepto: Demum exactis novem menſibus parturiit, ac puerum peperit.

Item, aliud exemplum: Urbem cepit: Ita poterit ampliari: Principio feciales rem repetitum miſſi, qui pacis etiam conditiones offerrent: Quas cum oppidani non acciperent, copias undique comparat: machinarum maximam vim comportat, admovet exercitum una cum machinis ad urbis mœnia. Illi contra è muris acriter hoſtem repellunt: tandem hic ſuperior in congreſſu, conſcenſis mœnibus urbem invadit, ac rerum potitur.

TERTIA RATIO.

Ab hac rurſum non ita vehementer abhorret tertia locupletandi ſermonis ratio, quoties rem non nudam exponimus, ſed altius etiam cauſſas repetimus, à quibus initiis ſit profecta: veluti ſi cui non ſatis ſit dixiſſe, bellum interceſſiſſe Gallis cum Neapolitanis, verum etiam addat, quæ fuerint ſimultatis cauſſæ, quis inſtigator, quæ ſuſcipiendi belli occaſio, quæ vincendi ſpes, quæ utriſque fiducia. Hoc præceptum ut eſt dilucidius, quam ut egeat præceptione, ita difficile ſit exemplum niſi plurimis verbis proponere. Quare ſuperſedebimus, & lectorem ad Salluſtium ac Livium relegabimus.

QUARTA RATIO.

Nec admodum diſcrepat ab his quarta locupletandi ratio. Quoties non ſimpliciter proponimus negotium, ſed enumeramus etiam illa, quæ negotium comitantur, vel conſequuntur? Quod genus ſit: Bellum tibi acceptum feremus. Hoc pacto poteris dilatare rem. Exhauſtum in barbaros milites ærarium, fractam laboribus juventutem, proculcatas ſegetes, abacta pecora, incenſos paſſim vicos, ac villas, deſertos agros, everſa mœnia, compilatas domos, direpta fana, tot orbos ſenes, tot Orphanos liberos, tot viduas matronas, tot virgines indigne conſtupratas, tot adoleſcentium licentia depravatos mores, tan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

tum funerum, tantum luctus, tantum lachrymarum: præterea extinctas artes, oppreſſas leges, oblitera, tam religionem, confuſa divina, humanaque omnia corruptam civitatis diſciplinam; Univerſum, inquam, hoc malorum agmen, quod ex bello naſcitur, tibi uni feremus acceptum, ſiquidem belli fueris autor.

QUINTA RATIO.

Quinta locupletandi ratio videtur potiſsimum ad ἐνέργειαν, quam evidentiam vertunt, pertinere. Ea utemur, quoties vel amplificandi, vel ornandi, vel delectandi gratia, rem non ſimpliciter exponemus, ſed ceu coloribus expreſſam, in tabula ſpectandam proponemus, ut nos depinxiſſe, non narraſſe, lector ſpectaſſe, non legiſſe videatur: Id ita præſtare poterimus, ſi prius ipſi totam rei naturam omneſque circumſtantias, ac veluti faciem, animo luſtremus. Deinde ita verbis, ac figuris idoneis effingamus, ut quam maxime fiat evidens perſpicuaque lectori: Hac virtute præcellunt cum omnes Poëtæ, tum præcipue Homerus, quemadmodum ſuis indicabimus locis. Conſtat autem præcipue deſcriptione rerum, temporum, locorum, perſonarum.

Deſcriptio Rei.

Rei deſcriptione locupletabimus orationem, cum id quod fit, aut factum eſt, non ſummatim, aut tenuiter exponemus: ſed omnibus fucatum coloribus, ob oculos ponemus, ut auditorem ſive lectorem jam extra ſe poſitum, velut in theatrum, avocet. Hanc ab effingenda rerum imagine Græci ὑποτύπωσιν vocant. Etiamſi hoc vocabulum commune eſt, quoties aliquid oculis ſubjicitur. Veluti ſi quis expugnatam civitatem dicat, cuncta nimirum in ſumma complectitur, quæcunque talis fortuna recipit; utar enim Quintiliani verbis: At ſi aperias hæc, quæ verbo uno incluſa erant, apparebunt effuſæ per domos ac templa flammæ, & ruentium tectorum fragor, & ex diverſis clamoribus unus quidam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ſonus, aliorum fuga incerta, alii in extremo complexu ſuorum cohærentes, & infantium feminarumque ploratus, male uſque in illum diem ſervati fato ſenes: tum illa profanorum ſacrorumque direptio, efferentium prædas, repetentiumque diſcurſus, & ante ſuum quiſquis prædonem catenati, & conata retinere infantem ſuum mater: & ſicubi manus lucrum eſt, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia complectatur everſio, minus eſt tamen totum dicere, quam omnia, Hactenus Fabius. Idem hujus evidentiæ citat exemplum hoc ex Cælio in Antonium. Namque ipſum offendunt temulento ſopore profligatum totis præcordiis ſtertentem, ructuoſos ſpiritus geminare, præclaraſque contubernales ab omnibus ſpondis tranſverſas incubare, & reliquas circumjacere paſſim, quæ tamen exanimatæ terrore, hoſtium adventu percepto excitare Antonium conabantur. Nomen inclamabant fruſtra, cervicibus tollebant, blandius alia ad aurem invocabant, vehementius etiam nonnulla feriebant. Quarum cum omnium vocem tactumque noſcitaret, proximæ cujuſque collum amplexu petebat nec dormire excitatus, nec vigilare ebrius poterat, ſed ſemi ſomno ſopore inter manus centurionum, concubinarumque jactabatur. Nihil, inquit Fabius, his nec credibilius fingi, nec vehementius exprobrari, nec manifeſtius oſtendi poteſt. Refert idem deſcriptionem convivii luxurioſi. Videbar, inquit, videre alios intrantes, alios vero exeuntes, quoſdam ex vino vacillantes, quoſdam heſterna potatione oſcitantes. Humus erat immunda, lutulenta vino, coronis languidulis & ſpinis cooperta piſcium. Sed hujuſmodi exemplorum nuſquam non magna copia, præſertim apud Poëtas, ut dictum eſt, & apud hiſtoricos poëtis proximos. Præcipue vero narrationes nunciorum in tragœdiis, quoniam vice ſpectaculi ſubjiciuntur, dum ea referunt, quæ repræſentari in theatro aut non poſſunt, aut non convenit, hac virtute inſigniter abundant. Veluti cum in Euripidis Hecuba Talthybius narrat Hecubæ, quomodo ſit occiſa Polyxena: & in Iphigenia Aulidenſi nuncius

cius

cius exponit quomodo ſit interfecta Iphigenia. Et in Troade Senecæ , nuncius refert Andromachæ, quomodo periiſſet Aſtyanax ipſius filius. Hoc ad exemplum indicaſſe ſatis eſt, cum omnes tragadiæ ſcateant hujuſmodi narrationibus. Nec refert ad hoc inſtitutum, veræ ſint an falſæ, quemadmodum in Electra Sophoclis ſenex fictè narrat Clytemneſtræ, quomodo in certamine periiſſet Oreſtes. M. quoque Tull. mirus eſt in hoc genere artifex. Verum illud arbitror admonendum, hoc genus deſcriptionis præcipue quidem conſtare circumſtantiarum explicatione, earum præſertim, quæ rem oculis maximè ſubjiciunt, ac moratam reddunt narrationem. Non mediocriter tamen adjuvari collationibus, ſimilibus, diſſimilibus, imaginibus, metaphoris, allegoriis, & ſi quæ præterea ſunt figuræ, quæ rem illuſtrant Quin epitheta quoque in hunc uſum plurimum valent. Veluti cum dicimus aërios ſcopulos, turrigeras urbes, Cœruleum , aut vitreum mare , curvum aratorem, ſuperciliosum Philoſophum, patulas fagos, atram ſpecum, & apud Homerum δυσηχὴς πόλεμος, & κορυθαίολος ἕκτωρ, βροτολοιγὸς ἄρης καὶ τειχεσιπλήκτης, *i. e. male ſonans bellum, Hector variegatam habens galeam, homicida Mars, & murorum everſor,* quo genere nuſquam non ſcatet Poëta. Neque ſolum in deſcriptione complectimur, quæ præceſſerint, quæ adjuncta rei fuerint, quæ conſecuta: verum etiam ea quæ facta non ſint, vel fieri potuiſſe, ſi hoc aut illud eveniſſet, vel fieri poſſe demonſtramus: veluti ſi quis dicat: Vide in quod diſcrimen adduxiſti Rempubl. qui temere congreſſus ſis cum hoſte. Etenim ſi forte fortuna ſuperaſſent hoſtes, hæc atque hæc erant eventura. Aut ſi quis monarchiam diſſuadeat, deſcriptione ob oculos ponat omnem tyrannidis Tragœdiam: Jamque auditores admoneat, ut putent ſeſe hæc omnia videre , quæ mox paſſuri ſunt , ſi Democratiam mutarint in regnum. Porro ſi res agitur ſeria, tum eatenus adhibendæ ſunt ὑποτυπώσεις, *i. e. delineationes*, quatenus ad cauſſam conducunt. Verum cum tota res ad voluptatem ſpectat , quemadmodum in poëmatis

ferme ſit, ἀποδείξεσι, *i. e. demonſtrationibus*, & quæ exercendi oſtentandive ingenii cauſſa tractantur, licebit effictionibus hujuſmodi liberius laſcivire. Ad hanc formam pertinent deſcriptiones Homericæ, quoties armat Deos ſuos, aut heroas, quoties convivium, quoties prælium, quoties fugam, quoties conſilium deſcribit. Quid enim iſte non exponit oculis, tum aptis circumſtantiis, quæ tametſi nonnunquam minutæ videntur, tamen neſcio quo pacto mirum in modum rem oculis ſubjiciunt, tum Epithetis, tum adhibitis ſimilibus. Præterea deſcriptiones turbinum, tempeſtatum, aut naufragiorum. Quales ſunt apud Hom. locis compluribus: apud Virg. lib. Æneid. 1. apud. Ovid. Metamorph. undecimo: pugnæ barbaricæ apud Juvenal. item peſtilentiæ, qualis eſt apud Maron. Georg. lib. 3. apud Naſo. 7. apud Senec. in Oedipo. item apud Thucydidem. Præterea famis: cujuſmodi eſt inſignis in quadam Quintiliani declamatione. Item prodigiorum, Solis eclypſium, nivis, imbrium, fluminum, tonitruum, terræ quaſſationum, incendiorum, inundationum: quod genus apud Ovid. diluvii Deucalionei deſcriptio. Item ſeditionum, exercituum, præliorum, ſtragis. excidii, direptionum, monomachiæ, pugnæ navalis; qualis eſt apud Lucan. libro tertio epuli, conviviorum, nuptiarum, funerum, triumphorum, ludorum, pomparum. Cujus generis eſt apud Plutarch. in vita M. Antonii Cleopatræ navis. Sacrorum, Ceremoniarum, Incantationum, ac Maleficiorum, qualis eſt apud Lucan. in 6. Item apud Horat. in Stat. ſub perſona Priapi narrantis, quæ viderit: Venationum, cujuſmodi extat Adriani cardinalis: tametſi docti negant hoc carmen illius eſſe. Item Animantium, quod genus eſt torpedinis, & hiſtricis deſcriptio, apud Claudian. Apud eundem, & item apud Lactant. Phœnicis. Pſittaci apnd Ovid. in amoribus, & apud Stat. ſerpentium apud Lucan. in 9. Multorum piſcium apud Oppian. apud Plin. cum innumerabilium animantium formæ, naturæ, mores, pugnæ, concordiæ, tum præcipue culicis deſcriptio. Apud Mar. equi ac bovis expreſsio, apum

mira

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

[m]ira repræſentatio. Statuarum item, qualis eſt in [e]piſtolis Plinianis ſigni ſenilis, tabularum, & imaginum, qualis eſt apud Lucian. Hercules Gallicus: [a]pud Philoſt. varia picturarum argumenta: cujuſmodi ſunt & argumenta textorum: & ſculpturarum, [a]ut ſimilium operum, quorum apud Poëtas & hiſtoricos exempla ſunt innumera. Ut apud Ovid. lib. 6: Metam. textura Arachnes: qualis eſt clypeus Achillis ab Homero expreſſus: Æneæ à Marone. Adhæc [n]avis, veſtis πανοπλίας. *i. e. perfecta armatura*, machinæ, currus, Coloſsi, Pyramidis, aut ſi quid eſt aliud rerum conſimilium, quarum deſcriptio delectet. Equidem ad hoc genus referendum arbitror, [q]uoties formæ gentis, vitæque ritus explicantur: veluti ſi quis Scytharum, Anthropophagorum, Indorum, Troglodytarum, aut ſimilium gentium imaginem oculis exponat. Aut ſi vitæ militaris, Philoſophicæ, aulicæ, ruſticanæ, privatæ, regiæ, ſimulacrum quoddam effingas. Verum ut iſta probe exprimas, non modo confert ars, & ingenium, verum etiam oculis ſpectaſſe, quæ velis effingere, plurimum refert. Sunt & fabuloſæ rerum deſcriptiones, quæ tamen ad veras alludunt: velut ætatis aureæ, argenteæ, ferreæ. Qualis eſt & apud Cebetem humanæ vitæ pictura; apud Lucianum aulæ, calumniæ, eruditionis, aliæque complures: apud Homerum Oſſæ, Ates, & Litarum: apud Ovid. famis, livoris: apud eundem, & item apud Maronem, Famæ. Quod ſi quis malit hæc ad perſonæ deſcriptionem pertinere, de qua mox dicam, equidem non magnopere repugno.

Perſonæ deſcriptio.

His igitur eſt proxima perſonarum deſcriptio, quam Proſopopœiam appellant, tametſi nonnihil ab hac diſsidet Proſopographia, vel hoc nomine, quod latius pateat. Nam famis quoque, invidiæ, ſomni, de quibus modo diximus, proſopographias non abſurde dixeris. Proponitur enim ceu perſona quædam: Cujuſmodi ſunt & illæ, virtutis, ac voluptatis, quas Pro-

Prodicus Sophiſta apud Herculem inter ſeſe decertantes facit, ut auctor eſt Xenophon. Item mortis ac vitæ, quas Ennius in Satyra contendentes inducit, teſte Fabio. Item calumniæ, apud Lucian. apud eundem eruditionis, & ſtatuariæ. Occaſionis, apud Auſon. Fortunæ, apud Horat. in Odis, & Q. C. Cupidinis apud Moſchum. Penias, & Pluti apud Ariſtoph. Juſtitiæ apud Chryſipp. referente Gellio. Philoſophiæ, apud Boëtium Seve. Lamiæ, apud Politian: Item Muſarum, Gratiarum, Furiarum, Bellonæ, Sphingis, Scyllæ, Cahrybdis, ac ſimilium apud poëtas.

Sunt quædam propiores vero, ſed tamen ad oſtentationem accommodatiores. Cujuſmodi eſt Hippiæ deſcriptio apud Lucianum, & ejuſdem apud Apuleium in Floridis: ſed Oratori magis conveniunt illæ notationes. Sic enim appellant, quoties amantis luxurioſi, avari, voracis, temulenti, ſomniculoſi, garruli, glorioſi, oſtentatoris, invidi, ſycophantæ, paraſiti, lenoniſve perſonam depingimur. Hujus generis extat exemplum in quarto Rhetorices ad Herennium: ubi ſuis notis depingitus pſeudoplutus, divitiarum oſtentator, cum eſſet pauper. Cæterum è comœdiis quantumlibet exemplorum ſumere licebit. Nihil enim aliud agit comœdia. Extant ad hoc facientes notæ, Theophraſti titulo: mihi Grammatici cujuſpiam videntur magis, quam Philoſophi. Depingitur autem ab omnibus circumſtantiis, præcipue vero ab his: A natione ſeu patria, ſi Pœni, Græci, Galli, Scythæ, Hyberni, Hiſpani, Scoti, Britanni formam, cultum, vocem, linguam, geſtum, inceſſum, ritus, ingenium, ac mores expreſſeris. Fingendus autem Pœnus fœdifragus, vafer, inſolens, cultu ambitioſiore, atque item de cæteris. Sunt & ſingularum civitatum peculiares notæ: ut mollis Athenienſis, & ad dicendum, quam faciendum inſtructior: Sever. Romani, Parci Florentini. A ſexu depingitur vir ſeverior, mulier loquacior, inconſtantior, ſuperſtitioſior. Ab ætate, tales effingimus, quales Horatius oſtendit in arte poëtica. A fortuna, faſtuoſior inducitur dives; humilior ac

ac timidior pauper. A ſtudiis fitglorioſus,& facinorum ſuorum immodicus jactator miles, perjurus leno, triſtior ruſticus, adulantior aulicus, mitior urbanus, Medicus ad quæſtum propenſior. Poëta nominis avidior, fontibus, nemoribus ac ſeceſſibus gaudens, opum & honorum civilium contemptor, Sophiſta loquacior, quam ſapientior. Neque negligendi communes affectus, quo fit animo pater in liberos, maritus in uxorem, civis in patriam, princeps in plebem, plebes in patritios, cæterique quos diligentiſſime tradiditin Rhetoricis ſuis Ariſtoteles. Sunt autem peculiares etiam in ſingulis horum differentiæ. Neque enim ſatis eſt tenere, quid ſeni, quid juveni, quid ſervo, quid patri familias, quid lenoni conveniat. Alioqui ſinguli horum ſemper ſui ſimiles inducerentur. At Comici præcipue varietatem in ejuſdem quoque generis perſonis affectaſſe videntur. Quid enim diſſimilius quum Demea, ac Mitio apud Terent. quorum hic cum etiam graviſſime filium objurgat, blandus eſt ille, cum maxime blanditur, amarulentus. Et tamen uterque ſenex, atque adeo fratres. Quid diverſius quam Chremes ſemperplacidus ac civilis, & Simo vehemens ac ſuſpicioſus. Item, quam Pamphilus cordatus,& Charinus inops animi conſiliique? Quid tam diſſimile quam Phædria cum morbo pugnans, & Chærea nihil habens penſi? Multum item intereſt inter Davum pertinaciſſimum ſperandi auctorem,& Byrriam nihil præter deſperationem afferentem? Plurimum inter paraſitum Gnathonem,& Phormionem: & ab utroque longe diſſident paraſiti Plautini: quemadmodum & hujus meretrices à Terentianis plurimum diſcrepant. Terentius meretrices propemodum bonas fingit veluti Philotim, & Bacchidem in Hecyra. Plautus ſenes amantes & feſtivos. & uxoribus veteratorie imponentes; quanquam alias Euclionem prodigioſe tenacem ac ſuſpicioſum facit.

Quod ſi perſonam tractamus ab alio occupatam ab iis qui priores finxerint, aut deſcripſerint decorum petendum eſt: veluti ſi tractes Achillem, acrem,

inexorabilem, ſimplicem, infenſum regibus, infenſum mendacibus, pedibus volocem inducas oportet. Nam hujuſmodi primus finxit Homerus. Rurſum Ulyſſem vafrum, mendacem, diſsimulantem, omnia tolerantem. Agamemnonem animo mitiore, sed imperii cupidum, timentem populum, voluptatis avidiorem, quam belli. Hectorem animo ſublimi, mortis & auguriorum negligentem, patriæ omnia poſthabentem. Ajacem factis magis, quam oratione ſtrenuum, contumeliæ ac repulſæ impatientem. In ſumma, ut cujuſque perſonam finxit Homerus, ita Tragici Poëtæ inducant oportet. Item, ſi quis Ariſtidem, Themiſtoclem, Phocionem, Alcibiadem, Piſiſtratum, Julium Cæſarem, Fabium, aut Camillum, aut Timonem, Socratem, Platonem, Epicurum cupiat effingere, ex hiſtoriis decorum petendum eſt. Quod exercitationis genus placuiſſe videtur iis qui Menelai, Phœnicis, Achillis, Phalaridis, Bruti, Senecæ, ac Pauli epiſtolas, & orationes finxerunt. Idem ſpectandum erit ſcribenti dialogos, quibus perſonis quem tribuat ſermonem. Cæterum Decorũ quod eſt in fictis perſonis (veluti ſi Philoſophiam producas vultu conſtanti, & auctoritatis pleno: Muſas ſimplices ac blandiores; Gratias junctas, ac zonis ſolutis: Juſtitiam rectis atque immotis luminibus, cæteraque hujus generis) id à rerum natura, ad quas alluditur, oportebit ſumere. Eſt quoque decorum in Apologis, quod nemo recte tuebitur, niſi naturas animantium cognitas, atque animadverſas habeat: ut ſciat docilem, ac religioſum elephantum; Delphinum Crocodilo inimicum, hominis amantem: Aquilam in ſublimi nidum ponere: Scarabeum ſtercora, in quibus gignit, ac gignitur, ex more protrudere, nec videri temporibus, quibus incubant Aquilæ: Caſsttam in ſegetibus ova ponere; Erinacium gaudere diſcurſu, inimicum ſerpentibus. Atque hæc quidem, hiſque, reconditiora facile petuntur ex Ariſtotele, Plinio, Æliano. Tractatur & hoc genus etiam ab oratoribus. Porro duriores ſunt apologi, qui rebus inanimis, ut arboribus aut ſaxis, ſermonem attribuunt.

Sed

Sed Oratorum magis peculiares ſunt illæ proſopographiæ, quoties ſuis ceu coloribns certa hominis perſona depingitur, idque eatenus, quatenus ad rem propoſitam attinet, quemadmodum apud Salluſt. Catilina, apud Liv. Annibal, apud Plin. Trajanus. Rarius enim incidunt, ſed tamen incidunt illæ formarum effictiones. Quod genus ſit, ſi quis mulierem formoſam omnibus ferme numeris exprimat, aut contra, deformem anum. Quemadmodum Therſiten effinxit Homerus; & Græcorum multos proceres è mœnibus, Helena Priamo, ſuſcitanti indicat, & hunc imitatus Maro in 6. complures Romanos deſcribit. Ad hanc formam præcipue pertinet ſchema διαλογισμὸς, id eſt, ſermocinatio, quoties unicuique ſermonem accomodamus ætati, generi, patriæ, vitæ inſtituto, animo, moribuſque congruentem. Nam hujuſmodi ſermones in hiſtoria licet affingere: unde tot Thucydidis, Salluſtii, Livii orationes effinguntur, & epiſtolæ, & apophthegmata. Demum & cogitationes veluti hominis ſecum loquentis; quanquam hoc Poëtis familiarius. Illæ proprie προσωποποιΐας, nomen merentur, quoties perſonam hominis procul abſentis aut jam olim defuncti loquentē facimus ſervato decoro: quod genus ſit. Quid ſi nunc reviviſcant priſci illi hujus urbis optimates, viderintque temporum horum mores, nonne in has vocis erumperent? Deinde ſubjicienda oratio. Quid ſi nunc adeſſet proavus ille tuus; nonne merito his te verbis objurgaret? Quid ſi redeat in hanc lucem Camillus, nonne jure his verbis nobiſcum agat? Et jam mihi videor audire illum ſic mecum loquentem. Et fingite Platonem ipſum ad hunc modum vobiſcum expoſtulantem. Verecundiores ſunt hujuſmodi proſopœiæ, cum ea loquentes fingimus, quæ veriſimile ſit eos eſſe dicturos, ſi adeſſent. Duriores autem, (ſed tamen etiam in ſeriis orationibus, non tantum in exercitationibus adhibendæ) ſi quando rerum gravitas poſtulabit, quoties naturam. aut Rempubl. aut Provinciam, aut patriam loquentem facimus. Ut in Catil. fecit Cicer. Quæ tecum Catilina, & quodammodo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

tacita loquitur. Rurſum: Etenim ſi patria, quæ mil
vita multo eſt charior, ſi cuncta Italia, ſi omn i Re
publ. ſic loquatur; M. Tulli quid agis? Et Socrate
apud Plat. in Crit. leges ſecum diſputantes induci
Hujus generis eſt, quoties diis ipſis, aut locis, au
aliis mutis rebus, orationem accommodamus. At e
quæ proprie Proſopographiæ vocantur, metaphori
ſimilibus, & collationibus, fiunt illuſtriores. Cuju
generis apud Poëtas magna vis eſt.

Loci Deſcriptio.

Locupletatur oratio locorum quoque deſcriptio
nibus, quas Græci τοπογραφίας appellant. Ab hi
frequenter narrationum ſumitur exordium; non
Poëtis modo, verumetiam ab hiſtoricis: & apud o
ratores nonnunquam incidunt. Hujus generis eſt
quoties tota loci facies, veluti ſpectanda depingi
tur: ut urbis, montis, regionis, fluminis, portus, villæ
hortorum, amphitheatri, fontis, ſpecus, templi, lu
ci. Quæ ſi veræ ſint, Topographias appellari volunt
ſin fictæ, τοποθεσίας. Prioris formæ ſunt, Carthagi
nis, & portus apud Maronem deſcriptio: apud Plin
in epiſtolis, Laurentis villæ, Apud Stat. Surrentium
Pollii, & Tiburtinum Manlii. Poſterioris, ſede
Somni apud Ovid. Domus famæ, & regia Solis, apud
eundem; Inferorum, & Caci domus apud Virgil
Tenari apud Stat. domus apud Lucian. Regia Pſy-
ches apud Apul. Ad prius genus referendum arbi
tror, Veſuvii montis incendium, à Plinio minore de-
ſcriptum: Ætnæ ardentis, apud Claudian. Tum ſi
quis Nilum, aut antrum Sibyllæ, arcus, atque id ge-
nus alia deſcripſerit. Quæ quo ſunt magis nova, hoc
plus adferunt voluptatis, & diutius licebit immora-
ri, modo omnino non ſint aliena.

Temporis deſcriptio.

Porro temporis deſcriptionem χρονογραφίαν ap-
pellant. Unde non raro narrationis ſumitur initium.
Nonnunquam delectandi duntaxat gratia adhibe-
tur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

tur. Veluti quoties poëtæ diem, noctem, auroram, aut crepuſculum exprimunt. Quanquam ne hæ quidem omnino otioſe debent adhiberi: quod genus eſt illa Virgiliana:

Nox erat, & placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras, ſylvæque & ſæva quierant
Æquora, cum medio volvuntur ſydera lapſu:
Cum tacet omnis ager pecudes pictæque volucres:
Quæque lacus late liquidos, quæque aſpera dumis
Rura tenent, ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti,
Lenibant curas, & corda oblita laborum.

Pertinet enim hæc deſcriptio nocturnæ quietis, ad amplificandum Didonis dolorem, qui ne tum quidem conquieſcebat, cum omnia cætera quietem agerent. Nam mox ſequitur:

At non infelix animum Phœniſſa, nec unquam
Solvitur in ſomnos.

Veris, hyemis, autumni, æſtatis, vindemiæ, juſtitii, Saturnalium deſcriptiones, ad hoc genus pertinent, quæ ſæpenumero valent, & ad probationem. Mixtæ ſunt illæ, quoties temporum qualitatem exponimus, puta pacis, belli, ſeditionum, factionum: Monarchiæ, democratiæ: Simul cum oſtendimus, quæ virtutes, aut quæ vitia tum maxime valuerint. Hæc quidem ſigillatim tractare conveniet nonnunquam exercendi ingenii gratia. Verum abſoluta deſcriptio ex his omnibus conſtat. Nam Horatius in ea quam modo citavi Satyra primum locum exquiliarum deſcribit: deinde tempus, præterea Priapi, ac maleficarum perſonas. Poſtremo, & ſacrificium, & fugam crepitu terrarum mire exprimit.

EGRESSIO, SEXTA
locupletandi Ratio.

Superioribus affinis ſexta locupletandi ratio, quam Græci παρέκβασιν, Latini partim egreſſionem, alii digreſſionem, nonnulli, excurſum appellant. Ea eſt, definitore Quintil. alicujus rei, ſed ad utilitatem cauſſæ pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio. Adhibetur autem vel laudandi gratia: qualis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

qualis eſt apud M. Tull. pro L. Cornel. popular illa virtutum Cn. Pompeii commemoratio, in qua ille divinus orator (nam Fabii verbis utar) velu nomine ipſo ducis, curſus dicendi teneretur, abr pto quem inchoaverat ſermone, divertit ; aut vit perandi, aut ornandi, aut delectandi, aut præpara di. Sumuntur autem ex iiſdem ferme locis, qu modo retulimus. Ab expoſitione rerum geſtarum: deſcriptione locorum, regionum, perſonarum: Iten à tractatione fabularum, apologorum: Præterea, locis communibus, quoties amplificandæ rei grat in gloriam, in luxuriam, libidinem, avaritiam, tu pem amorem, tyrannidem, iram, ac reliqua viti dicimus, atque in his, cauſſa velut aliquantiſper miſſa, diutius immoramur. Aut contra, quoties fr galitatem, liberalitatem, continentiam, ſtudia lite rarum, pietatem, taciturnitatem, laudibus efferimu Hi tantum momenti habent ad copioſe dicendum ut clari aliquot auctores, eos ex profeſſo tractave rint: χρείας appellant. Sunt & illi loci communes his non diſsimiles, quoties liberalitatis commod ponimus ante oculos, contra ſervitutis incommoda mutabilitatem fortunæ, mortis æquam omnibus neceſsitatem, quantum valeat pecunia in rebus mortalium, vitæ humanæ brevitatem, atque id genus alia innumera deſcribimus.

Porro longius immorari licebit excurſionibus, ve in initio dictionis: qualis illa Herculis Gallici apuc Lucianum, & Lamiarum, apud Politianum deſcriptio: Vel in fine, quo jam feſſus recreetur auditor Quemadmodum in Georg. fere facit Virg. In medio, ſi quando digredi licebit, celerius eo redeundum, unde digreſſus ſis, niſi pars cauſſæ jam abſoluta digreſsionis anſam præbebit: veluti poſt narratam cauſſam, quo ad ſecuturam argumentationem auditor reddatur alacrior: Aut poſt probationem, ſive omnino poſt locos inamœniores, quo tædium ſubtilitatis diſcutiatur: Aut niſi res ipſa locos hujuſmodi ſuapte ſponte offerat, qui invitent ad diutius immorandum.

SEPTI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

SEPTIMA RATIO.

Septima locupletandi ratio ſumitur ab Epithetis. Diomedes Epitheton facit ſpeciem Antonomaſiæ, finitque hunc in modum: Epitheton, eſt præpoſita diſtinctio proprio nomini, aut ornandi, aut deſtruendi, aut indicandi cauſſa. Ornandi, ut diva Camilla: Deſtruendi ut, ſcelerumque inventor Ulyſſes. Indicandi, ut Lariſſæus Achilles. Sumuntur Epitheta ab animo: ut, Plato Philoſophorum ſapientiſſimus. A corpore: Therſites Græcorum omnium deformoſiſſimus: A bonis externis: neque id ſimpliciter, nimirum ab omnibus partibus bonorum, quæ proficiſcuntur à fortuna. A genere, ut Mœcenas generoſiſſimus. Ab opibus: Crœſus regum opulentiſſimus. A forma: Nireus formoſiſſimus. A viribus: Milo athleta fortiſſimus. A patria: Ulyſſes Ithacenſis: Ab actu: monſtrorum domitor Hercules: Ab eventu: bis capti Phryges. In ſumma, ab omnibus fortunæ commodis, aut incommodis. Neque refert an hæc Epitheta ſint adjectiva nomina, nec ne, modo quocunque pacto proprietas quædam attribuatur, non perſonis tantum, verum etiam rebus: ut præceps juventa; præceps & amens conſultor amor; eſca malorum voluptas; moroſa, ac difficilis ſenecta; vitiorum expultrix Philoſophia; humanæ vitæ ſpeculum comœdia; vitæ magiſtra hiſtoria. In Poëmatis licebit naturalibus Epithetis uti, ut: candida nix, liquidi fontes, frigida nox, volubilis amnis, aureus ſol. In oratione proſa non oportebit adhiberi, niſi emphaſin quandam habeant, & ad rem propoſitam pertineant; ut, Non impetrabis cauſam tam iniquam ab Ariſtide juſtiſſimo: & coram Catone ſeveriſſimo morum cenſore audes agere Floralia? Id potiſſimum fiet in citationibus exemplorum, aut ſententiarum. Ariſtarchus eruditiſſimus, & idem diligentiſſimus. Cicero, eloquentiæ princeps: Plato, certiſſimus auctor.

OCTA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

OCTAVA RATIO.

Octava dilatandi ratio ſumitur à circumſtanti, quas Græci περιστάσεις vocant. Eæ partim ſunt r. rum, ut cauſſa, locus, occaſio, inſtrumentum, te pus, modus, atque id genus aliæ. Partim perſor. rum, ut natio, patria, ſexus, ætas, educatio, diſcip. na, habitus corporis, fortuna, conditio, animi n. tura, ſtudium, anteacta, commotio, conſilium, n. men. Conducit autem ad multa circumſtantiaru aptus ac tempeſtivus uſus: Primum ad amplifica. dum atque extenuandum, de quo mox paucis c cturi ſumus. Deinde ad evidentiam, de qua pau ante diximus: Præterea ad confirmationem, & pr babilitatem. Facit enim ut tota oratio denſis ac cr bris argumentis undique differta ſit, & communit Quæ tameſi non explices, quaſique in aciem ed cas, tamen pugnant per ſeſe, cauſſamque non m diocriter adjuvant: ut quemadmodum, licet ali agentem, tamen agnoſcere liceat palæſtricæ a muſicæ peritum: Ita ubivis ex hujuſmodi circun ſtantiis commode ſuo loco admixtis Rhetorem i telligere poſsis, quod quoniam per omnem orati nem fuſum eſt, exemplo brevi oſtendi non p teſt.

NONA DILATANDI RATIO.

Nona dilatandi ratio conſtat amplificatione. Eju complures formæ referuntur à Fabio. Nos eas bre viter attingemus, quæ ad præſens pertineant inſtitu tum. Prima amplificandi ratio conſtat incremento quoties gradibus aliquot pervenitur non modo a ſummum, ſed interim quodammodo ſupra ſum mum. Hujus exemplum eſt apud M. Tull. in quint in Verrem actione: Facinus eſt vincere civem Ro manum, ſcelus verberare, parricidium necare quid dicam in crucem tollere? verbo ſatis digno ta nefaria res appellari nullo modo poteſt. Ad hoc ge nus pertinet & illud, cum congeſtis ordine quodan circum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ircumſtantiis, in contextu, & curſu ſemper aliquid riore majus inſequitur. Hujus exemplum eſt in ſeunda Cic. Philip. de vomitu Antonii: O rem non iſu modo fœdam, ſed etiam auditu. Si inter cœnam n tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidiſſet, uis non turpe diceret? In cœtu vero populi Romai negotium publicum gerens, Magiſter equitum, ui ructare turpe eſſet, is fruſtis eſculentis vinum edolentibus, gremium ſuum, & totum tribunal nplevit. Hîc ſingulæ voces incrementum habent. tenim per ſe deforme fuerat, vel non in cœtu voiere, in cœtu etiam non populi, etiam non Romai, vel ſi nullum negotium gereret, vel ſi non pulicum, vel ſi non magiſter equitum. Hæc ſi quis diidat, ac circa ſingulos gradus immoretur, augebit uidem orationis copiam: tamen minus efficaciter mplificabit. Huic contraria eſt comparatio. Nam t incremento ad ſuperiora tenditur: ita comparao à minoribus incrementum petit. Fit autem omparatio vel fictione, vel exempli collatione. Fiione quam hypotheſin vocant, ut in prima parte xempli, quod modo retulimus ex Cic. Fingit enim oc inter cœnam accidiſſe privato. Ejuſdem eſt ilid in Catil. Servi me hercule mei, ſi me iſto pacto ietuerent, ut te metuunt omnes tui cives, domum ieam relinquendum putarem. Collatione exempli, uoties propoſito velut ſimili exemplo efficimus, ut l quod exaggeramus aut proximum illi, aut par aut iajus etiam videatur: velut Cic. pro Cluent. cum xpoſuiſſet Mileſiam quandam à ſecundis hæredius pro abortu pecuniam accepiſſe: Quanto eſt, inuit, Oppianicus in eadem injuria majore ſupplicio ignus? Si quidem illa cum ſuo corpori vim attuſſet, ſeipſam cruciavit. Hic autem idem illud efficit er alieni corporis cruciatum. In hoc genere non olum tota totis, ſed etiam partes partibus comparanir, ſicut in hoc loco pro Milone. An vero vir amliſsimus Scipio, Tyberium Gracchum mediocrir labefactantem Rempublicam, privatus interfeit? Catilinam orbem terrarum cæde atque incendio aſtare cupientem, nos conſules perferemus? Hic

&

& Catilina Graccho, & ſtatus Reipubl. orbi terrum, & mediocris labefactatio cædi, & incendi & vaſtationi, & privatus conſulibus comparatu Quæ ſi quis dilatare velit, plenos per ſingula loc habeat. Amplificamus & ratiocinatione: cum aliu creſcit, & aliud augetur, hoc modo: Tu iſtis fauc bus, iſtis lateribus, iſta gladiatoria totius corpo ris firmitate, tantum vini in Hyppiæ nuptiis exha ſeras, ut tibi neceſſe eſſet in populi Romani co ſpectu vomere poſtridie. Colligitur enim qua tum vini biberit Antonius, quod illa totius corpo ris gladiatoria firmitas non quieverit ferre, & co coquere. Ad hanc formam referendum eſt, quo ties res atrociſſimas quaſque in ſummam ipſi ext limus invidiam, elevamus conſulto, quo gravio videantur, quæ ſecutura ſunt. Quod genus eſt illu Ciceronis. Levia ſunt hæc in hoc reo: metum virg rum Navarchus nobiliſſimæ civitatis pretio red mit: Humanum eſt. Atrociſſimum quiddam expect tur neceſſe eſt, cui hæc quæ ſunt atrocia, compara ta, humana atque uſitata videantur. Amplificamu & congerie verborum, ac ſententiarum idem ſign ficantium, quæ ratio finitima eſt figuræ συναθροισμα *i. e. coacervationi*, de qua prius dictum: eſt. Utitu hac M. Tull. in actione pro Ligario: Quid enim tuus ille Tubero, diſtrictus, in acie Pharſalica gla dius agebat? cujus latus ille mucro petebat? qui ſen ſus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? ma nus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas? Hi velut acervo crevit oratio. Idem fit interim omnibu altius, atque altius inſurgentibus, ut in hoc exem plo. Aderat janitor carceris, carnifex prætoris, mor terrorque ſociorum, & civium Romanorum licto Sextius. Amplificamus etiam quaſi correctione qua dam, ut Cicero in Verrem: Non enim furem, ſe raptorem, non adulterum, ſed expugnatorem pu dicitiæ, non ſacrilegum, ſed hoſtem ſacrorum reli gionumque, non ſicarium, ſed crudeliſſimum car nificem civium ſociorumque, in veſtrum judicium adduximus.

Totidem autem ſunt minuendi modi, quot ſun ampli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

amplificandi. Pertinent ad orationis copiam & illi vulgares amplificandi modi cum vel adverbiis, vel nominibus, vel aliis partibus appoſitis amplificamus, vel in laudem, vel in vituperium. Majorem in modum me Cicero delectat: Dici non poteſt quam tibi faveat ſocer: Verbis conſequi nequeam quam me delectet Cicero. Verum de his augendi rationibus priore libro diximus.

Notus & uſitatus eſt, & ille modus amplificandi, cum ſpeciem augemus generi collatam: ut cum omnes diſciplinæ liberales plurimum homini concilient vel ornamenti, vel commodi, tum inprimis eloquentia: quanquam hanc quoque rationem ſuperius attigimus.

DECIMA DILATANDI RATIO.

Decima dilatandi ratio inde ſumitur, ut quam maximum propoſitionum numerum reperiamus. Eſt autem propoſitio Rhetorica, cui probandæ adhibentur argumenta. Porro quemadmodum invenienda ſit propoſitio. Fabius negat arte comprehendi poſſe: cæterum ingenio, atque uſu conſtat ea facultas. Atque inde fit, ut cum plures eadem didicerint, generibus argumentorum ſimilibus utantur, alius tamen alio plura quibus utatur, inveniat. Sumuntur autem propoſitiones partim ex his, quæ ſunt cauſſæ vulgaris, partim ex his, quæ ſunt propriæ cauſſæ. Exemplum ſit hoc, quod placuit Quintiliano: cum Thebas evertiſſet Alexander, invenit tabulas quibus cētum talenta mutuo Theſſalis dediſſe Thebanos continebatur. Eas tabulas, quod eſſet uſus commilitio Theſſalorum, donavit his ultro. Poſtea reſtitutio à Caſſandro, repoſcunt Thebani Theſſalos: Res apud Amphyctonas agitur: centum talenta & crediſſe eos conſtat, & non recepiſſe: Lis omnis ex eo quod eas Alexander Theſſalis donaſſe dicitur, pendet. Conſtat & illud, non eſſe iis ab Alexandro datam pecuniam Thebanorum: In hoc igitur argumento hujuſmodi propoſitiones ac partes, ceu columnæ reperiendæ ſunt. Prima pars erit;

Alexandrum nihil egiſſe donando. Secunda: non potuiſſe donare. Tertia, non donaſſe. Ac primæ quidem partis prima erit propoſitio pro Thebanis, jure repeti licere quod vi ſit ablatnm. Pro Theſſalis hæc erit, tabulas non ſimpliciter vi qualibet, ſed bello ſublatas eſſe. Jus autem belli plurimum valere in rebus humanis: hoc regna, hoc populos, hoc fines gentium atque urbium contineri. Huic rurſus aliam propoſitionem opponunt Thebani: Non omnia in victoris poteſtatem venire jure belli, ſed in his, quæ in judicium deduci poſſunt, nihil valere jus belli, nec armis erepta, niſi armis poſſe retineri. Itaque ubi illa valeant, non eſſe judicem: ubi judex ſit, nihil illa valere. Atque ea quidem è cauſſæ circumſtantiis ſumitur, quibus oſtendi poteſt, quid hæc cauſſa diſtet à cæteris. Ad hujus autem propoſitionis confirmationem ſumitur à locis exemplum ſimile. Ideo captivos, ſi in patriam ſuam redierint; liberos eſſe, quia bello parta nonniſi eadem vi poſsideantur. Tertia pro Thebanis propoſitio ducetur & ipſa ex cauſæ propriis. In eo judicio potiſsimum eſſe ſpectandam æquitatem, in quo Amphyctiones judicent. Aliam enim apud centumviros, aliam apud judicem privatum, in eiſdem quæſtionibus eſſe rationem. Atque hæc quoque eo valent, ut appareat hanc cauſſam diſtare à cæteris, in quibus jus belli valere debeat. Porro ſecundæ partis pro Thebanis probatio fuerit: Non potuit donari à victore jus, propterea quod id demum victoris ſit, quod teneat: jus cum ſit incorporale, apprehendi manu non poſſe. Rurſum ad hujus probationem, adhibetur argumentum à diſsimili, aliam eſſe conditionem hæredis, aliam victoris: Ad illum jus, ad hunc rem tranſire. Jam ex cauſæ propriis altera ſumetur propoſitio, ſuperiori veluti ſubſerviens: nempe hæc: ut donemus jus alias ad victorem tranſire, certe jus publici crediti ad victorem tranſire nullo modo potuit. Propterea quod ſi quid populus credidit, id omnibus debeatur. Et quamdiu unus ſuperfuerit, is ſit totius ſummæ creditor. At Thebanos non omnes in Alexandri manu fuiſſe. Atque hæc quidem non eget

egetprobationibus. Tertiæ partis vulgaris, hoc eſt cuivis cauſſæ congruens propoſitio erit hujuſmodi: Non donavit Alexander, cum tabulas donaret: neque enim in tabulis eſſe jus. Eaque propoſitio multis argumentis defendi poteſt. A ſimili: neque enim quiſquis hæreditatis habet tabulas, idem hæreditatis habet jus. Et ſi forte creditor tabulas amiſerit, non continuo liberatur debitor. Altera propoſitio conjecturalis eſt: Alexandrum non hoc modo donaſſe Theſſalis tabulas, ut honoraret, ſed ut deciperet: Eaque variis conjecturis erit probanda. Tertia jam non proprie ad hunc gradum attinet, ſed eſt veluti novæ controverſiæ initium. Sumitur autem è propriis materiæ: eſtque hujuſmodi: ut omnia donemus Theſſalis, jus belli valere in judiciis, & apud hos judices, & in publico cætu, atque idem de cæteris: tamen ſi quid amiſere Thebani ab Alexandro victi, id à Caſſandro reſtituti receperint oportet, maxime cum id velit Caſſander. Item ſi quis ſuadeat M. Tull. ne conditionem ab Antonio oblatam accipiat, nempe ut vivat exuſtis Philippicis, his ferme propoſitionibus poterit uti: Non eſſe cuiquam egregio viro tanti emendam vitam, ut immortalem famam amittat. Huic generali ſubſerviet particularis è circumſtantiis ſumpta: Præſertim Ciceroni, qui tot laboribus clariſſimum, ſemperque victurum nomen ſibi pepererit? ac mortem eſſe contemnendam tot præclaris voluminibus editis facundiſsime demonſtrarit: maxime cum jam ſeni non multum ævi ſupereſſe videatur. Rurſum altera principalis ſumetur à circumſtantiis. Nihil infelicius eſſe, quam Ciceronem virum optimum, debere vitam Antonio, omnium peſsimo. Tertia conjecturalis erit, callide hoc agere Antonium, ut exuſtis prius Philippicis, in quibus intelligat, & ſuam infamiam ſempiternam & Ciceronis immortalem gloriam eſſe ſitam: Deinde erepta vita, totum quoque extinguat Ciceronem. Item ſi cui matrimonium diſſuadeas, his licebit uti. Prima fuerit, ſi pietatem ſpectes, matrimonium eſt impedimento properantibus ad Chriſtum: Secunda, ſi vitæ jucunditatem,

tatem, innumeras curas ſecum adducit infelix conjugium, atque hic protinus aperit ſe latiſsimus campus de comparatione commodorum cœlibatus, & incommodorum matrimonii. Tertia, ſi libertatem, quam multi, & vitæ anteponant, hanc imprimis adimit conjugii vinculum. Deinde ad particulares venies, quæ poſſunt eſſe innumerabiles, ut: Non hæc ducenda eſt, non hoc tempore: Aut, tibi non eſt ducenda uxor, pauperi, ſeni, ſtudioſo, valetudinario. Creſcit autem numerus propoſitionum etiam hoc pacto, quoties à fictione incipimus, quemadmodum pro Mil. Cicero: Fingite à Milone per inſidias occiſum Clodium, tamen qui civem tam peſtilentem pro ſalute Reipubl. periculo capitis ſui ſuſtulerit è medio, ſummis etiam honoribus dignus videatur: deinde ad ſeriam accedit: ſed non occidit. Creſcit item, quoties præparandi cauſa duriorem aliquam propoſitionem extra rem propoſitam præmittimus, quo mollior videatur ea quam conamur evincere. Veluti ſi quis in conſultatione perſuadere cupiens, ut Romanus pontifex Venetos bello adoriatur, juxta proverbium, quo dicitur, iniquum eſſe petendum, ut æquum feras, ſic rem prius labefactet. Sunt auctores nequaquam contemnendi, qui putant imperium, ac profanam ditionem nequaquam convenire, neque dignitati ſummi Pontificis neque tranquillitati Eccleſiæ, neque Chriſtianæ pietati, cui uni rebus omnibus neglectis, ille debet conſulere. Atque hæc propoſitio, velut obiter ex abundanti plurimis argumentis probari poterit. Deinde ad alteram deſcendet: ad hunc modum. Hæc quidem atque hujuſmodi multa, alius fortaſſe diceret: verum donemus convenire, tamen longe alienum eſt à clementia Chriſti vicem gerentis, qui dixit: Diſcite à me, quod mitis ſum, & humilis corde: hujuſmodi principatum armis, tumultu, cæde, ſanguine vel petere, vel repetere. Poſt ad tertiam veniet, ut maxime fas ſit, tamen parum eſt tutum, propterea quod anceps eventus belli: unde periculum ſit, ne, dum temporariis, ac fluxis rebus, Eccleſiæ ſtatum reſtituere conatur, penitus ſubvertat; Atque id quo-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

que compluribus exemplis, ac ſimilibus confirmari poteſt. Deinde digredietur ad tertiam quo pacto: ut deceat, ut liceat, ut vincas: tamen tanta malorum colluvies etiam bellum juſtiſsimum conſequitur, ut non tanti vel profano principi, modo Chriſtiano, debeat eſſe terras, aut urbes aliquot ferro repetere, nedum ei, qui ſanctiſsimi titulum præ ſe fert. Poſſet adjici & hæc propoſitio è circumſtantiis perſonæ: ut alium pontificem deceat, Julium tamen non decet: ſi is ſit Julius, cujus mite ingenium, & ſingularis vitæ ſanctimonia, à bello videatur abhorrere. Quæ poſteaquam argumentis probarit, tum ad id de quo proprie conſultatur, deſcendet hac ratione: Ut nihil horum nos deterreat, quæ commemoravimus: tamen in præſentia bellum cum Venetis ſuſcipere, parum eſſe conſultum videtur: Et hæc à circumſtantiis ſumitur. Atque hanc propoſitionem rurſum dividet. Primum; quod ſine ſummo rei Chriſtianæ diſcrimine bellum id moveri non poſsit. Deinde quod ſedes Romana, apud quam piè factis ſemper ſumma fuerunt præmia, parum meminiſſe videtur officiorum, quæ ſæpenumero ea gens ſummo cum vitæ diſcrimine in Chriſtianam contulerit religionem. Poſtremo quod ne cauſa quidem idonea eſt, cur etiam adverſus nihil promeritos, arma movere oporteat: Niſi quis has non propoſitiones, ſed rationes eſſe malit, Tametſi nihil vetat, quo minus eadem ſententia propoſitio ſit, & ratio. Item, ſi quis perſuadere ſtudeat regi cuipiam, ne bellum ſuſcipiat cum Chriſtianiſsimo Gallorum rege, his propoſitionibus munire viam ad cauſſam poterit. Primum bello conflictari, non eſſe hominis ad benevolentiam nati, ſed brutorum animantium, quibus natura, arma quædam addidiſſe videtur. Hæc eſt generalis; huic ſubſerviet altera propoſitio: Imo nec omnium animantium, ſed ferarum duntaxat: Rurſum huic tertia ſubſerviet: Atque adeo ne feræ quidem hoc pacto inter ſe dimicant, quo mortales. Neque enim tigridi cum tigride bellum eſt. Neque leoni cum leone: At homo non in aliud animal æque ſævit, atque in hominem, Tum

feræ non certant, niſi aut tuendi fœtus cauſa, aut fame in rabiem actæ: Hominem inanis ambitio, ac tituli neſcio qui leves & affectati, ad tam ſanguinolenta bella concitant. Hnic jam ſuccedet quarta è circumſtantiis, quaſi novus gradus: Ut hominum ſit bellare, certe barbarorum eſt, ac feris non admodum diſsimilium, non eorum qui legibus vivunt. Adde quintam, ut horum etiam ſit, haud quaquam tamen Chriſtianorum. Quandoquidem Chriſtiana religio nihil aliud eſt, quàm pax. Licebit adjicere ſextam: ut deceat, non expedire tamen bellum ſuſcipere, quod omnibus penſitatis, multo plus malorum eſt, quæ belli cauſſa ſuſcipiuntur, quam bonorum, quæ victor etiam conſequatur. Id jam contentione erit explicandum. Septima quoque reperietur: ut expediat non tamen eſſe tutum; & ancipitem eſſe belli exitum. Neque enim ſemper vincere, quorum melior eſt cauſa, aut qui ſuperant apparatu; Ipſas etiam copias in ſuum ducem nonnunquam arma vertere. Atque hæ quidem propoſitiones magna ex parte generales ſunt: Tum ad particulares venire licebit, quæ ſumentur à propioribus circumſtantiis: Ut omnia mittamus, tibi non eſt belligerandum, præſertim cum tali. Atque hæc in multas dividi poteſt, vel quia puer es, & belli imperitus, vel quia novus rex. Atque item de cæteris. Nam exempla rationum duntaxat oſtendo. Rurſum, non cum hoc rege belligerandum, tam potente, tam de patre tuo bene merito, tot vinculis tibi adſtricto, tam in te ipſum etiam officioſo. Aut non hoc titulo, non hoc tempore, non his præſidiis. Ad eundem modum, ſi quis ſuaſurus alicui, ne literis Græcis det operam, primum hanc tentabit propoſitionem: Aut non magnopere ad Chriſtianam felicitatem ullas literas pertinere, aut etiam officere. Eam ubi probabilem effecerit argumentis, tum ad rem veniet hoc pacto: ut demus eſſe cauſam, cur literis cæteris operam demus, certè à Græcis abſtinendum, vel quod tantum habeant negotii, ut his diſcendis vita mortalium alioqui fugax ac brevis & imbecilla, non ſufficiat: vel, ſi ætas maxime ſufficiat, non tantum afferunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

afferunt fructus, tibi operæ pretium ſit eas etiam mediocribus laboribus parare. Poſtremo Græciæ ſubverſæ, & oppreſſæ fortunam comitari fato quodam eos quoque qui literis hujuſmodi ſeſe dediderint. Aut ſi aliis diſcendæ ſunt, illi certe non eſſe diſcendas. Quæ jam è circumſtantiis ſumitur, cujuſmodi plures ſumi poſſunt. In hujuſmodi propoſitionibus illud obſervandum arbitror, ut quoad fieri poteſt, ita diſponantur ut à priore, ad proximam quanque, quaſi gradibus commode liceat deſcendere. Qua quidem in re mirus eſt Lucianus, ut in Tyrannicida quem nos Latinum fecimus. Si tantum conatus eſſem facinus tam egregium, cum tanto capitis diſcrimine, jam præmio dignus eram. Deinde hinc digreſſus. Atqui non tentavi ſolum, verum etiam filium repulſis cuſtodibus occidi: num præmium feram? Hinc rurſum diſcedens: At patrem quoq; ſuſtuli, data mortis occaſione. Item, in Abdicato, quem ipſum quoque Latinum fecimus. Non licet abdicare, quem ſemel abdicatum, denuo in familiam receperis: Tum ſi maxime liceat, ob iſtam tamen cauſam non licet: Poſtremo, ſi cauſa maxime ſit idonea, tamen ea eſt magnitudo ſuperioris beneficii, ut ejus reſpectu negligenda ſint delicta patri. Quod ſi turba propoſitionum nos offendet, tribus aut quatuor univerſam cauſſam complectemur, ac deinde in tractando unamquamque, ſi videbitur, in alias propoſitiones digeremus. Summas illas nonnunquam in diviſione propoſuimus. Diviſionem appello quaſi limen argumentationis, qua proponimus in ſumma, quid, quo ordine ſimus dicturi: nonnunquam in ipſa cauſſæ tractatione, ab illa ad aliam, veluti gradibus quibuſdam deſcendimus. Aut ſi natura parum inter ſe cohærebunt, ipſi commodis tranſitionibus in hoc repertis, apte connectemus. Nam affectanti copiam inprimis illud erit ſpectandum, ut eas reperiat propoſitiones, quæ quicquid ad cauſſam pertineat, abſolute complectantur: Deinde ut recte dividantur: poſtremo, ut ordine quam maxime ad cauſſam idoneo diſponantur. Siquidem eo pacto fiet, ut neque copia rerum confuſa ſit ora-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

tio, dum ſemper habet auditor certum aliquid, & in quod tendat animum, & quod meminiſſe poſsit, & quod exſpectet. Tum is qui dicit, nuſquam hæreat, dum in promptu eſt, quo ſeſe recipiat in viam. Sed propoſitionum inventionem negat, ut dixi, Fabius arte tradi poſſe, cum ea tamen tum prior ſit, tum difficilior. Verum adjuvabit principio quod ubique valet plurimum, natura, & ingenium. Deinde juris prudentia, præſertim in genere judiciali, Philoſophiæ moralis, hiſtoriæ, & plurimorum auctorum cognitio, in genere ſuaſorio, ac demonſtrativo. Poſtremo rerum plurimarum uſus, exercitatio, & imitatio. Nam ex ſimilibus facile ſimilia, aut etiam diverſa colliguntur. Quanquam ex ipſa rei natura vulgares propoſitiones reperiri poterunt, propriæ ex circumſtantiis rei diligenter expenſis: denique felix ingenium adjuvabunt Rhetorum præcepta, de cauſſarum capitibus, quæ Fabius ſtatus vocat, Græci στάσεις. Porro genus ſuaſorium proprios habet locos unde propoſitiones petere liceat, rectum, laudabile, utile, tutum, facile, neceſſarium, jucundum. Demonſtrativum item ſuos habet, nempe bonorum ordines, & quæ his comprehenduntur.

VNDECIMA RATIO.

Undecima locupletandi ratio ſumitur ex accumulatione copioſa probationum, & argumentorum, quas Græci πίστεις appellant. Nam ad ejuſdem propoſitionis confirmationem variæ rationes adhibentur, & rationes aliis argumentis confirmantur. Probationes autem partim ſunt ἔντεχνοι, id eſt, artificiales, partim ἄτεχνοι, id eſt, ab arte ſemotæ. Poſterioris generis argumenta ducuntur potiſſimum à præjudiciis, à rumoribus, à tormentis, à tabulis, à jurejurando, à teſtibus. Prioris generis ſumuntur primum ab his ſignis, quæ finitima ſunt ἀτέχνοις. Horum alia ſunt neceſſaria, quæ τεκμήρια vocantur: alia non neceſſaria quæ σημεῖα dicuntur. Deinde ab argumentis; (nam hæc à ſignis diſtinguit Fabius) quorum aliud eſt credibile, aliud veluti pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

propenſius, aliud non repugnans. Hæc plerunque ducuntur à circumſtantiis, quæ quidem duplices ſunt, perſonæ ac rei. Perſonæ ferme ſunt hujuſmodi: Genus, natio, patria, ſexus, ætas, educatio, habitus corporis, fortuna, conditio, animi natura, ſtudia, affectatio, antefacta, antedicta, commotio, conſilium; nomen. Rei ſunt hæc: cauſſa, locus, tempus, occaſio, antecedentia rem, adjuncta conſequentia, facultas, inſtrumentum, modus.

Loci Communes.

Sunt item loci generibus, atque etiam partibus cauſſarum omnibus communes. Nam ſuperiores, etiamſi tractantur interim & alibi, tamen ad judiciales controverſias, & in his quidem, conjecturales ſunt accommodatiores. Ducuntur autem generaliter argumenta à finitione ſeu fine, deſcriptione, etymologia, quæ finitionis ceu ſpecies quædam eſt. Ab his, quæ ad naturam definitionis pertinent, genere, ſpecie, proprio, differentibus, partitione, cujus variæ ſunt formæ: ab exordio, ſumma, incremento: ab inductione ſimilium, diſſimilium, à contrariis, repugnantibus, conſequentibus: à relativis: à cauſſis: ab eventis: à comparatione, quæ trifariam ſumitur: à majore: à minore: à pari: à jugatis & ſi qui ſunt alii. Nam neque de ordine, neque de numero, neque de vocabulis, ſatis convenit inter ſcriptores. Scripſerunt autem de his copioſiſſime Ariſtoteles, ac Boëtius; ſatis accurate M. T. ſed ſubobſcure, & breviſſime Quintil. Oportebit autem eum, qui ſemet exercet ad eloquentiam, ſingulos excutere locos, ac veluti oſtiatim pulſare, ſi quid poſſit elici: uſus efficit, ut deinceps ſponte occurrant. Item ab ea, quæ rurſum pluribus locis eſt communis, fictione: à cauſſæ propriis.

Plurimum autem valet ad probationem, atque adeo ad copiam, exemplorum vis, quæ Græci παραδείγματα vocant, & adhibentur aut ut ſimilia, aut diſſimilia, aut contraria. Rurſum, aut ut majora, aut

ut minora, aut ut paria. Diſſimilitudo & inæqualitas conſtat genere, modo, tempore, loco, cæteriſque ferme circumſtantiis, quas ſupra recenſuimus. Hoc autem genus complectitur & fabulam, & apologum, proverbium, judicia, parabolam, ſeu collationem, imaginem, & analogiam: præterea ſi qua ſunt ſimilia. Atque horum quidem pleraque ſolent adhiberi non ſolum ad fidem faciendam, verum etiam ad ornandam rem & illuſtrandam, ad augendam, ad locupletandam. Ergo ſi quis ex locis dictis magnam vim ſupellectilis colligere volet, quantumlibet copioſam orationem poterit efficere: neque tamen erit inanis verborum congeries, & varietas excludet ſatietatem. Sed quemadmodum ſint vel invenienda, vel adhibenda, id non eſt hujus inſtituti perſequi. Verum ſi quis deſiderabit, ex Ariſt. Hermog. Quintil. petat licebit, qui diligentiſſime hiſce de rebus conſcripſere. Nos ea, quæ pertinent ad copiam, perſequemur, ſed paucis, ne librum, non commentarium ſcribere videamur. Ergo ad parandam copiam, exempla primas tenent: ſive deliberes, ſive exhorteris, ſive conſoleris, ſive laudes, ſive vituperes; Et, ut ſummatim dicam, ſive fidem facere ſtudeas, ſive movere, ſive delectare. Horum igitur ut vim quam maximam, maximeque variam comparare, & in promptu habere conveniet, ita varie tractare oportebit: Varietas exemplorum ab ipſo genere nonnunquam perpenditur. Sunt enim & antefacta, & antedicta: & publicæ gentium conſuetudines in exemplis ſumuntur; & à diſcriminibus auctorum, puta ab hiſtoricis, à Poëtis: & ex his à Comicis, Tragicis, Epigrammaticis, Heroicis, Bucolicis. A Philoſophicis, quorum variæ ſunt ſectæ: A Theologis, à ſacris voluminibus. A diverſitate nationum: quod genus ſunt, alia Romanorum exempla, & inſtituta, alia Græcorum: & inter Græcos, alia Lacedæmoniorum, alia Cretenſium, alia Athenienſium. Item alia Afrorum, Hebræorum, Hiſpanorum, Gallorum, Anglorum, Germanorum. Rurſum à temporis varietate. Nam alia ſunt priſca, alia mediæ antiquitatis, alia recentia, nonnulla etiam domeſtica. Præterea à qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

à qualitate rerum: Nam quædam ſunt militaria, quædam civilia: & quædam clementer facta, quædam fortiter, quædam ſapienter: atque item de cæteris: nam id quidem eſt infinitum. Poſtremo è conditione perſonarum: Alia ſunt principum, judicum, parentum, ſervorum, pauperum, divitum, mulierum, virginum, puerorum. Hæc igitur ad unumquemque locum plurima, variaque ſunt adhibenda, non ſolum ex omni Græcorum, ac Latinorum ſcriptorum genere collecta, verumetiam ex barbaris annalibus: demum à vulgi rumoribus. Movent autem potiſſimum animos antiqua, illuſtria, noſtratia, domeſtica, id eſt, ſuam quæque gentem, ſuum quæque genus. Aut longe minora, ut mulieris, pueri, ſervi, barbari.

Quomodo tractanda ſint exempla:

Porro non variantur modo, verum etiam augentur, & creſcunt in tractatione. Cujus rationes aliquot indicabimus. Primum augentur commendatione. Ea plerunque ſumitur vel à rei, vel ab auctoris laude, vel gentis, unde ducitur exemplum: Veluti ſi quis Lacedæmonicum factum, aut dictum adhibeat, præfari poterit: Eam gentem ſapientia, & rei militaris ac civilis diſciplina, cæteris longe antecelluiſſe, & exemplis pulcherrimis ſemper abundaſſe. Si quis è Plutarcho citabit exemplum, præfari licebit eum auctorem unum omnium eſſe graviſſimum, quippe qui ſummam philoſophiæ ſcientiam, cum hiſtoricorum eloquentia conjunxerit, ut in eo non ſolum hiſtoriæ fidem, verumetiam auctoritatem, & judicium ſanctiſſimi, doctiſſimique philoſophi ſpectare oporteat. Item, ſi quis M. Attilii Reguli ad hoſtem redeuntis exemplum velit adducere, poterit ad hunc præloqui modum: Inter tam multa Romanæ virtutis inſignia decora, nullum unquam facinus pulcrius extitit, aut etiam laudatius, quam M. Attilii. Hujuſmodi commendatiunculas, licebit affingere, vel longiores, vel breviores, utcunque locus poſtulabit. Affingendæ ſunt autem, quæ maxime

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ſint ad id, quod agitur, appoſitæ: veluti ſi in exemplo deſiderabitur fides, auctor à gravitate, fideque commendetur. Si pium videri voles quod affers, ſumatur à pietate commendatio: atque item de cæteris.

Secundus modus locupletandi exempla.

Locupletantur item exempla, ſi fuſius aut latius explicentur cum exaggerationibus, atque amplificationibus. Nam qui brevitati ſtudebit, huic ſatis erit exemplum, ceu notum, verbo ſignificaſſe. Id quod facit M. Tul. pro Mil. Neque enim poſſit ille Hala Servilius, aut P. Naſica aut L Opimius, aut me conſule, ſenatus non nefarius haberi, ſi ſceleratos interfici nefas eſſet. At qui copiam affectabit, is id quod geſtum ſit, locupletius narrabit: Ita, ut fecit in eadem oratione Cic. Pudicitiam cum eriperet militi tribunus militaris, in exercitu Caii Marii, propinquus ejus Imperatoris, ab eo interfectus eſt, cui vim afferebat: Et addidit Epiphonema: facere enim probus adoleſcens periculoſe, quam turpiter perpeti maluit. Atque hunc ille ſummus vir ſcelere ſolutum periculo liberavit. Quanquam in his quæ ad oſtentationem parata ſunt, licebit diutius exemplis locupletandis immorari, præcipue ſi res ſit hujuſmodi, ut aliqua voluptatis illecebra retineat auditorem. Quod genus fuerit, ſi quis perſuadere ſtudeat, ad prudentiam comparandam multum conducere peregrinationes, multarum rerum inſpectionem, in Solonis laude aliquandiu commoratus, & quam civitatem reliquerit, & quam ob cauſſam, & quæ maria tranſmiſerit, & quas barbaras nationes, quo capitis periculo adierit, & quibuſcum ſit congreſſus, & quid mirandum conſpexerit, & quantum temporis abfuerit, & quanto illuſtrior ſimul, ac ſapientior in patriam redierit, fuſius poterit enarrare. Cujuſmodi ferme ſunt exempla de Pythagoræ, atque Apollonii peregrinatione, apud D. Hieronymum in præfatione, quam univerſæ ſcripturæ divinæ præponunt. Sed hujuſmodi rationis commodiſſimum exemplum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

emplum eſt apud M. T. ſtatim in principio ſecundi de inventione libri de Zeuſide, qui Helenam pictu- rus, virgines aliquot eximiæ formæ popoſcit, ut ex ſingulis, quod eſſet optimum, eligens abſolutum formæ ſimulacrum ederet.

De exemplo Fabuloſo.

Atque eadem dilatandi, contrahendique ratio locum habet in fabuloſis quoque exemplis. Nam & fuſius, & contractius exponi poterunt, ſi res ac decorum patietur. Verum in his quæ omnino fide carent, niſi jocabimur, præfari conveniet, à viris priſcis ac ſapientiſſimis iſta non ſine cauſſa fuiſſe conficta, neque temere tot jam ſæculis magno mortalium conſenſu celebrata: deinde quid ſibi voluerint, interpretabimur: veluti ſi quis perſuadere velit non eſſe ſectandum id, à quo natura quis abhorreat, dicet; hoc veteres illos, ac ſapientes ſcriptores, & perſpexiſſe prudenter, & aptiſsimo figmento ſignificaſſe prodita Gigantum fabula, quorum temerarii conatus, infeliciter ceſſerint. Aut ſi quis proponat, hominem avarum tam non habere quod habet, quam id, quod non habet; præfatus, adhibebit Tantali fabulam. Si proponat viri ſapientis eſſe munus, ut animi motus ratione judicioque coërceat, allegabit, quod eſt apud Hom. lib. 1. Iliad. de Achille, jam manum admovente capulo, & Pallade à tergo revocante. Item, ſi quis proponat veram virtutis laudem non parari, niſi quis ſit multis jactatus caſibus, variiſque exercitatus periculis cum hujuſmodi, quam diximus, præfatione, Ulyſſem adducet Homericum. Quanquam autem non ubique perinde obvia eſt Allegoriæ ratio, tamen illud extra controverſiam eſt apud antiquitatis peritos in omnibus veterum Poëtarum figmentis ſubeſſe allegoriam: vel hiſtoricam, velut in pugna Herculis cum Acheloo bicorni; vel Theologicam, ut in Proteo ſe vertente in omnes formas, aut Pallade è Jovis cerebro nata: vel phyſicam, ut in fabula Phaëthontis: vel moralem, velut in his, quos Circe poculo, & virga ſua verterat in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

bruta animalia: nonnunquam unum atque alterum allegoriæ genus permixtum. In quibuſdam haud magni negotii eſt allegoriæ ſenſum deprehendere. Quis enim non intelligit (nam de his quæ ad mores attinent, magis libet exempla ponere) Icari in mare delapſi figmentum admonere, ne quis altius efferatur, quam pro ſorte ſua? Sic nimirum fabula Phaëthontis monet, ne quis munus adminiſtrandum ſuſcipiat majus, quam pro viribus. Sic Salmoneus in tartara datus præceps, docet non eſſe æmulandum, quod longe ſupra fortunam noſtram habeatur. Sic Marſias excoriatus, docet non eſſe certandum cum potentioribus. Quid autem aliud ſibi vult Danaes auro deceptæ fabula? niſi quod & Flaccus interpretatur: nihil tam eſſe munitum, quod non expugnetur pecunia, nihil tam incorruptum, quod non muneribus vitietur. Quid Herculis labores, niſi ſudoribus, ac juvandis aliis famam immortalem parari? Quid Midæ votum, niſi avaros, & inſatiabiles, ſuis ipſorum opibus præfocari? Quid judicium, niſi dotibus ingenii cum pecuniæ ſtudio nequaquam convenire? Quid Bacchus à fulmine flagrans, in Nympharum aquas injectus, niſi vini ardorem, ſobrio elemento reſtinguendum eſſe? quod Græco etiam Epigrammate teſtatum eſt. Quid innuit Circes fabula, veneficiis homines vertentis in feras? niſi eos qui nequaquam ratione ducuntur, id quod hominis eſt proprium, ſed totos ſeſe dediderunt turpibus affectibus, jam præter hominis vocabulum, nihil hominis habere, ſed ad pecudum degeneraſſe naturam, puta, libidine in urſos, ſomnolentia ignaviaque in ſues, ferocia in leones, atque item de conſimilibus. Quid Ulyſſes, qui ſolus poculo epoto, virgaque monſtrifica percuſſus non eſt mutatus, niſi firmum illum & conſtantem ſapientis habitum, qui nec frangi terroribus, nec ullis affectuum illectamentis ab honeſto poteſt abduci? Quid lotus ſemel guſtata: jam non ſinens abire ſocios, niſi dulce, blandumque turpium voluptatum venenum, à quo non admodum difficile ſit abſtinere? relinquere poſteaquam guſtaris, difficilimum? Quid Sirenum cantus,

niſi

niſi aſſentationem, ut rem omnium blandiſſimam, ita & peſtilentiſſimam? Quid Scylla & Charybdis anguſto inter ſeſe diſcrimine diſtantes, niſi virtutis viam anguſtam eſſe: hinc atque hinc finitimis inſtantibus vitiis, puta inter luxum & ſordes, frugalitatem: Inter quæ ſic moderanda eſt vitæ ratio, ut quoniam medium in omnibus exacte tenere difficilimum eſt, eo potius vergas, ubi minus ſit periculi, quemadmodum fecit Ulyſſes. Quid moly radice nigra, ſed flore lecto herba, mortalibus inventu difficillima, niſi ſapientiam, ad quam primus aditus arduus eſt, ac ſudoris plenus, fructus ſuaviſſimi? Quid item ramus ille aureus apud Maronem, niſi ſapientiam in abdito ſepoſitam, paucisque deprehenſam? ſed ne longiores ſimus, hujus generis interpretationum quantumlibet vim ſuppeditabit Euſtathius enarrator Homeri. Nos quoque quondam adoleſcentes hiſce de rebus nonnihil attigimus in libris quos inſcripſimus *ἀντιβαρβάρους*. Porro in hoc genere molliora ſunt ea, quæ à Poëtis in hoc ipſum ficta conſtat, velut quæ ad imitationem humanæ vitæ diis effingunt: quod genus, cum Martem à Vulcano vinculis irretitum facit Homerus. Cum Jupiter *ἀγκυλομήτης verſutus*, emiſſo ſomnio ſpem injicit capiendæ Trojæ, cum longe aliud ageret. Nam hæc Regum ars eſt, quoſdam rumores data opera in vulgus ſpargere, cum multo aliud apud ſe deſtinarint. Atque his etiam molliora, quæ ſic à Poëtis celebrata ſunt, ut ad hiſtoriam, non ad fabulas poſſint referri. Qualis eſt Oreſtes parricida cumq; hoc Phyladis amicitia. Sunt enim qui rem geſtam affirment: qualis Alceſtis mariti mortem, ſua redimens, cujus etiam meminit Val. Maxim. Item Codri ac Menœcei mors. Quint. Curtii, Deciorumque factis annumeratur. Et inter amicorum paria Theſeus, & Pirithous; Caſtor & Pollux referuntur. Qualis item Arion à Delphino revectus in patriam: Nam divus Auguſtinus hiſtoriam autumat. Certe apud Virg. ac præcipue Lucanum, non dubium quin pleraque ad hiſtoriam pertineant. Quanquam & Herodoti pleraque fide carent. Et Xenophon Cyropædiam magis

gis ad exemplũ inſtituendæ vitæ,quam ad fidem hiſtoriæ ſcripſit. Quæ ſi pro veris accipiantur, fide valent, ſin pro fictis, cum ſint à ſapientiſsimis, ac probatiſsimis auctoribus prodita,hoc ipſo valent quod ab iis conficta ſint, quorum auctoritas præcepti rigorem obtinet. Contra, ſunt apud Poëtas exempla certæ atque hiſtoricæ fidei de Scipione, de Hannibale, de Auguſto, de Pompejo, de Julio. Sunt rurſus alia, quæ nullus inficias eat, eſſe conficta. Sed quoniam conſtat, in hunc ipſum uſum eſſe conficta, & à magnis conficta auctoribus, nimirum exempli pondus habent. Quo de genere ſunt Invidia Dea, Fama, Ate, Lite, de quibus ſupra mentio facta eſt. Præterea perſonæ, quæ in dramaticis, aut mixtis Poëmatis inducuntur præſertim comœdiis, cum quibus dialogi multum habent affinitatis. Etenim ſi quis ſuadeat cavendum eſſe parentibus, ne ſi quid peccent, teſtibus liberis peccent, nonne exempli vim habebit Clitipho in ſene ſeipſum excruciante, loquens ad hunc modum: Perii, is mihi ubi adbibit plus paulo, ſua quæ narrat facinora! Nunc ait, periculum ex aliis facito, tibi quod ex uſu fiet: aſtutus: næ ille haud ſcit, quam mihi nunc ſurdo narret fabulam. Aut ſi quis ſuadeat, juxta ſapientis reſponſum; æqualem eſſe ducendam uxorem, alioqui non uxorem duci, ſed heram, ſi pauper divitem adjunxeris, nonne exempli inſtar erit Chremes in Phormione, Nauſiſtratam perinde, ut dominam timens. Item, ſi quis ſuadeat, neque firmam ſatis, neque tutam pauperi, cum opulentis eſſe amicitiam, nonne pro exemplo valebit Euclio in Aulularia Plautina, loquens ad hunc modum: Pauper Megadori divitis deprecans affinitatem? venit hoc mibi in mentem, &c. Nam locus notiſsimus eſt. Rurſum ubi diſſeras improbe facere parentes, qui ſæviunt in libros delinquentes, cum ipſi ſenes peccent graviora: nonne recte citabitur modo dicta Nauſiſtrata, loquens hoc pacto: Adeo indignum tibi videtur; filius, homo adoleſcens, ſi habet unam amicam, tu uxores duas? nihil pudet quo ore illum objurgabis? reſponde mihi. Sed ne ego ineptus unum aut alterum exemplum pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

profero, cum tota comœdia nihil aliud ſit, quam humanæ vitæ ſimulacrum. Poteram item è tragœdiis, eclogis, dialogis, ſimiles formas proferre. Sed in commentario abunde ſatis arbitror viam ingenioſis indicaſſe. Equidem exiſtimo exempla non ſolum de his, quæ diximus, verumetiam à mutis animantibus atque etiam inanimis recte ſumi. Quanquam videntur ad ὁμοίωσιν. *i. e. ſimilitudinem*, magis pertinere, veluti ſi quis propoſita deſcriptaque formicarum induſtria, ad rem labore parandam adhortetur. Aut ſi quis expoſita apum politia, homines ad legum, ac diſciplinæ civilis obſervationem exſimulet. Aut ſi quis ab impietate in parentes revocet, proferat ciconiæ pullos, qui parentes ætate confectos, viciſsim alere, ac geſtare dicuntur. Aut ſi adhortans ad pietatem erga liberos, adducat aſinam per medios ignes ſuccurrentem pullis ſuis. Aut ſi quis deteſtetur ingratitudinem, adducto exemplo leonis, cujus ex Appione meminit Gellius, & Draconis, qui nutricium à latronibus obſeſſum eripuit, auctore Plinio. Aut ſi reprehendens hominem ab amicitia alienum, qui nec amet ullum, nec à quoquam ametur: Delphini proferas exemplum, puerum adamantis: aut aquilæ, virginis amore flagrantis, aut Magnetis, ferrum ad ſe trahentis: Sed hiſce de rebus plura fortaſsis, ubi de parabola diſputabimus: nunc ad inſtitutum.

Tertius modus locupletandi exempla.

Dilatantur exempla utriuſque generis, hoc eſt, tam fabuloſa quam hiſtorica, præter jam dictos modos, etiam parabola, quam eandem ὁμοίωσιν vocant, Cicer. collationem vertit: tum comparatione, ſive contentione. Parabola eſt, cum accommoda ſimilitudo, quod adductum eſt exemplum, oſtendit aut ſimile eſſe, aut diſsimile, aut contrarium. Simile, ut non aliter, quam Camillus rem Romanam à Gallis oppreſſam, & in extremam perniciem adductam, ſua virtute depulſis barbaris reſtituit: Ita Laurentius Latinas literas inſcitia fere barbarorum depra-

depravatas, obrutas, extinctas in priſtinum nitorem velut ab inferis revocavit. Diſſimile, ut non par gratia debetur Laurentio & Camillo, propterea quod hic pietate adductus, capitis ſui periculo patriam à barbaris liberavit: ille famæ cupiditate commotus, vel potius, quam plurimos taxandi libidine, linguam Latinam non oppreſſam reſtituit, ſed ad certas quaſi leges redegit, quæ felicius ex eloquentium auctorum lectione diſcebatur: Contrarium: Marcellus ornamenta Syracuſanis reſtituit: Verres eadem ſociis abſtulit. Pugnant enim reſtituere, cum auferendo, hoſtes cum ſociis: Item, Brutus occidit liberos, proditionem molientes: Manlius virtutem filii morte mulctavit. Et apud Virg.

At non ille, ſatum quo te mentiris Achilles,
Talis in hoſte fuit.

Porro comparatio demonſtrat id quod adductum ſit, aut par eſſe, aut minus, aut majus. Minus ut ſi propter matrimonia violata urbes everſæ ſunt, quid fieri adultero par eſt? Item majores noſtri ſæpe pro mercatoribus, ac naviculatoribus injurioſius tractatis, bella geſſerunt: vos tot civium Romanorum millibus, uno nuncio, atque uno tempore necatis, quo tandem animo eſſe debetis? Legati quod erant appellati ſuperbius, Corinthum, patres veſtri totius Græciæ lumen, extinctum eſſe voluerunt: vos eum Regem inultum eſſe patiemini, qui legatum populi Romani conſularem, vinculis ac verberibus atque omni ſupplicio excruciatum necavit? Par, ut apud eundem Cicer. Etenim mihi ipſi accidit, ut cum duobus patriciis, altero improbiſſimo, altero modeſtiſſimo, atque optimo viro peterem: ſuperavi tamen dignitate Catilinam, gratia Galbam. Majus, ut pro Milone. Negant intueri lucem eſſe fas ei, qui à ſe hominem occiſum eſſe fateatur. In qua urbe tandem hoc homines ſtultiſſimi diſputant? nempe ea, quæ primum judicium vidit de capite M. Horatii fortiſſimi viri, qui nondum libera civitate, tamen populi Romani comitiis liberatus eſt, cum ſua ma-

nu ſororem interfectam eſſe, fateretur. Ergo in eo quod proprie vocatur exemplum (Eſt autem rei geſtæ, aut perinde ut geſtæ, utilis ad perſuadendum commemoratio) aut breviſſime ſignificatur: (quod genus eſt illud Divi Hieronymi: Memento Daretis, & Entelli:) aut latius per collationem accommodatur, per ſimile, diſſimile, contrarium, par, majus, & minus. Atque ea collatio ſumitur ab omnibus rerum, ac perſonarum circumſtantiis. Adjuvatur autem & orationis artificio, cum verbis, ac figuris ad id accommodis, alia conſulto elevantur, alia attolluntur. Porro qui copioſiſſime volet exemplum tractare, is ſingulas ſimilitudinis, aut diſſimilitudinis partes explicabit, atque inter ſeſe comparabit, quemadmodum facit M. Tull. in exemplo, quod ſuperius retulimus, de legato occiſo. Subjicit enim partium collationem. Illi libertatem civium Romanorum imminutam non tulerunt: vos vitam ereptam negligitis? Jus legationis verbo violatum illi perſecuti ſunt; vos latum omni ſupplicio interfectum relinquetis? Videte, ne, ut illis pulcherrimum fuit, tantam nobis imperii gloriam relinquere, ſic vobis turpiſſimum ſit, id quod accepiſtis, tueri, aut, conſervare non poſſe? Quod tamen quantumlibet copioſe licebit facere, ſi quis plures circumſtantias inter ſe componat: veluti ſi quis hortetur aliquem, ut filii mortem moderate ferat, & ex ethnicorum exemplis mulierem aliquam objiciat, quæ plurium liberorum mortem fortiter tulerit, poſt enarratam rem ita comparabit: Quod mulier imbecilla potuit; tu vir barbarus non feres? Illa cum ſexu vicit & affectum matris: tu ab altero ſuperaberis? Illa complurium liberorum jacturam animo infracto pertulit; tu unum extinctum inconſolabiliter defles? Adde quod illius filii ſimul omnes naufragio perierunt, morte videlicet ingloria, tuus in bello fortiter pugnans occubuit. Illa non habebat cui filios honeſte imputaret, tu filium impendiſti patriæ: Illi vere totique perierunt, tuus immortali gloria ſemper victurus eſt: Illa naturæ gratias agebat, quod aliquando tot liberorum mater fuiſſet: tu tantum

memi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

meminiſti te optimum perdidiſſe filium: Illa non ha
bebat ſarciendæ orbitatis ſpem, quippe major quam
ut uterum jam ferre poſſet; tibi & uxor fœcunda, &
ætas etiamnum integra, valenſque: Ergo quod bar
bara muliercula præſtitit, tu vir Romanus non præ
ſtabis? quod contemnere poterit literarum imperit
hoc te tot præditum literis, tantum Philoſophiæ
profeſſorem frangit? Denique quam animi forti
tudinem præſtitit pagana; hanc homo Chriſtianu
non exhibebit? Illa credens poſt rogum nihil ſu
pereſſe, tamen luctum indecorum exiſtimavit; tu
doctus eos demum vere vivere, qui cum laude ex-
ceſſerint ex hac vita, ſine fine clamas tibi periiſſe
filium: Et quod illa æquo animo reddidit naturæ,
tu Deo repetenti non reddis? Illa fortiter parui
neceſsitati, tu Deo repugnas? Ex hac forma ſatis
opinor apparet, quibus modis oporteat exempla
conferre; quamquam in veris cauſsis, quoniam
major eſt circumſtantiarum copia, facilius eſt in-
veniri varias coutentiones. Illud obiter admonen-
dum, in hujuſmodi contentionibus ſententias, &
Epiphonemata non inconcinne poſſe admiſceri: vel-
uti in hoc eodem exemplo poſt primam collatio-
nem: Quod mulier imbecilla potuit, tu vir barba-
tus non poteris? ſubjici poterant ſententiæ: Natura
diſcrevit ſexum, tu non diſcernis animum? A mu-
liere nemo fortitudinis laudem exſpectat? Vir niſi
forti ſit animo nec viri nomine cenſetur: Vir, utrum-
que ſignificat, & ſexum robuſtiorem, & animum
infractum: turpiter barbam geſtat, qui pectoris ro-
bore ſuperatur à femina. Item, poſt illam contentio-
nem. Illa non habebat cui filium imputaret ho-
neſte: tu filium impendiſti patriæ. Poterant affingi
ſententiæ ferme hujuſmodi: Magnum doloris ſola-
tium eſt, habere cui honeſte poſsis imputare fortu-
nam: Ut nulli juſtius, ita nec glorioſius impenditur
filius, quam patriæ: Rurſum poſt illam: illi vere to-
tique perierant, tuus immortali gloria ſemper victu-
rus eſt. Adjici poterant hujuſmodi: Longe felicius,
honeſta fama, quam hoc communi ſpiritu, vivitur.
Corporis vita, & calamitoſa eſt, & omnino, ut nihil
acci-

accidat, brevis; denique cum pecudibus communis. Illa clara ſempiternaque homines in Divorum conſortium referens. Ad eundem modum ſingulis collationum partibus ſententiæ ſubjici poterant: Sed hæc obiter indicaſſe ſat fuerit: nam de ſententiis ſuo loco dicemus.

De Parabola.

Jam vero ſi quis ſuperſtitioſus parabolam ab exemplo ſeparet, ut exemplum ſit certæ rei geſtæ: Parabola, ſimilitudo ſumpta ab his quæ fiunt, aut quæ natura, caſuve rebus adjuncta ſint: ut, Attilius ad hoſtes reverſus exemplum ſit ſervandæ religionis ac fidei: At navis pro ventorum ratione velum tollens, aut contrahens, in hoc aut illud latus transferens, parabola ſit, quæ doceat ſapientem tempori cedere oportere, ac rebus præſentibus ſeſe accommodare: tamen eadem eſt dilatandæ parabolæ ratio, quam in exemplo demonſtravimus. Nam aliquando verbo notatur; Ut, non intelligis tibi vertenda vela; Aut, deſine lavare laterem. Ut jam vel allegoria fit, vel Metaphora. Aliquando latius explicatur, & apertius accommodatur. Quod facit Cic. pro Muræna: Quod ſi è portu ſolventibus qui jam in portum ex alto invehuntur, prædicere ſummo ſtudio ſolent tempeſtatum rationem, & prædonum, & locorum: quod natura fert, ut his faveamus qui eadem pericula, quibus perfuncti ſumus, ingrediantur: quo me tandem animo eſſe oportet, prope jam ex magna jactatione terram videntem, in hunc, cui video maximas tempeſtates eſſe ſubeundas? Rurſum in eadem oratione, ut ajunt, in Græcis artificibus eos aulœdos eſſe, qui citharœdi fieri non potuerint: ſic nonnullos videmus, qui oratores evadere non potuerunt, eos ad juris ſtudium devenire. Superiorem Ciceronis parabolam ſic imitatus D. Hieronymus in epiſtola quadam ad Heliodorum. Et ego non integris rate vel mercibus, nec quaſi ignarus fluctuum, & indoctus nauta præmoneo, ſed quaſi nuper naufragio ejectus in littus timida naigaturis voce

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

voce denuncio: in illo æſtu, charybdis luxuriæ, ſalu
tem vorat, ibi ore virgineo ad pudicitiæ perpetran
da naufragia. Scyllæum renidens libido blanditur
Hic barbrum littus. hic Diabolus pirata cum ſocii
portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite eſſ
ſecuri: licet in modum ſtagni fuſum æquor arrideat
licet vix ſumma jacentis elementi ſpiritu terg
criſpentur, magnos hic campus montes habet: intu
eſt periculum; intus eſt hoſtis. Expedite rudentes
vela ſuſpendite: crux antennæ figatur in frontibus
tranquillitas illa tempeſtas eſt. Hic ſi quis ſingul
pericula quæ à vitiis, aut improbis, aut aliunde boni
moribus imminent, velit conferre cum ſingulis qua
nautis vitæ diſcrimen adducere ſolent: deinde pe
comparationem majus aut minus, item diſſimile au
contrarium oſtendere: poſtremo, ſententiis & epi
phonematis, ut inciderint exornare: nimirum copio
ſiſſime dilatabit orationem, veluti in hoc exemplo
Ut, quo precioſior eſt res, hoc & diligentius ſole
adſervari, & impendi circumſpectius: Ita temporis
quo nihil eſt precioſius, ſumma habenda eſt ratio, n
quid effluat ſine fructu. Etenim ſi curatores dari ſo-
lent his; qui gemmas, & aurum temerè profundunt
quæ tandem erit inſania, tempus pulcherrimum im-
mortalis Dei munus, aut otio, aut inhoneſtis ſtudii
turpiter conſumere? Quid enim perdis, cum tem-
pus perdis, niſi vitam? At vita quid eſſe poteſt cha-
rius? Et cum una gemmula periit, jacturam vocas:
cum totus periit dies, hoc eſt, bona portio, jacturam
non vocas? Præſertim cum illa perdita, aliunde poſ-
ſint recuperari: temporis irreparabilis ſit jactura.
Præterea illa cum tibi pereunt, aliis plerumque lu-
cro ſunt: At temporis diſpendium in nullius tran-
ſit compendium: Nullum eſt damnum, ex quo non
aliquis emolumentum aliquid ſentiat: præter dam-
num temporis. Adde his, quod illarum opum jactu-
ra ſæpe ſaluti fuit. Nam divitiæ plerumque vitiorum
materiam miniſtrant: ita ut præſtet temere profu-
diſſe, quam attente aſſervaſſe. Quantò cujuſque rei
uſus honeſtior, tanto turpior profuſio. At nihil pul-
chrius, nihil præclarius, quam bonas horas bene col-

locare,

locare. Illa ut quam maxime ſerves, ſæpenumero tamen vel caſus eripit, vel homo tollit, ut jactura te calamitoſum duntaxat, non etiam turpem reddat. At temporis amiſſio, quoniam non niſi noſtro vitio contingit, non miſeros ſolum, verum & infames reddit. Peſſimum infamiæ genus, quoties culpa in nullum conferri poteſt præterquam in eum, qui patitur malum. Illis fundos, aut ædes mercari poteras, bonam mentem non poteras. Hoc præter alia animi ornamenta parare poteris immortalitatem. Nulla eſt tam brevis vitæ portio, in qua non magnus aliquis ad felicitatem gradus fieri poterat. Poſtremo de illis male inſumptis, patri fortaſsis rationem redditurus eras; de horis male tranſactis, Deo. Sed ſatis eſt indicaſſe, in quantam amplitudinem dilatari poſsit collatio, ſi quis ad eum modum ſingulas circumſtantias velit componere, atque ornare. De diſſimili eadem eſt tractandi ratio, cujus hoc ſit exemplum: Neque enim ut navis utilior nova, quam vetus, ſic & amicitia. Nec ut laudanda, quæ pecuniam pluribus largitur, ita, & quæ formam. Neque enim ut in curſu melior eſt, qui lampadem accipit, quam is qui tradit: ita in bello melior eſt Imperator, qui exercitum accepit, quam qui tradit. Porro quemadmodum ab omni genere rerum collationes duci poſsint, ſuperiore commentario demonſtratum eſt.

De Imagine.

Εἰκὼν, quam Latini vocant imaginem, collationi videtur affinis; quam ſi explices, fit collatio: velut ſi dicas; ut aſinus fuſte non depellitur à pabulo, niſi ſatur, ita bellator non quieſcit à cæde, donec expleverit animum ſuum, Collatio eſt. Sin dixeris aliquem more draconis, aut leonis in hoſtes inſiliſſe, εἰκὼν eſt. Aut, Achillem ignis, aut ſolis inſtar armis relucentem veniſſe in prælium, imago eſt potius, quam ſimilitudo. In utroque ut creberrimus, ita felicisſimus eſt Homerus: tametſi εἰκὼν magis ad evidentiam, aut gravitatem, aut jucunditatem orationis facit, quam ad probationem. Cæterum quan-

quanquam exemplorum, & ſimilium uſus ad eaden iſta confert, tamen ad faciendam fidem non vulgariter adjuvant præſertim cum per inductionem, quam Græci vocant ἐπαγωγὴν, adhibentur. Quo in genere plurimus eſt Socrates Platonicus. Exemplum per inductionem adhibebitur hoc modo: Dic mihi, quem tandem fructum attulit Demonſteni inſignis eloquentia? nempe, præter alia incommoda, infeliciſſimum, & miſerandum exitium. Quid autem præmii Tib. & C. Gracchis attulit? nimirum cædem, & miſeram, nec ſatis honeſtam. Quid porro illi tantopere laudato Antonio? Certe & hic latronum ſicis crudeliſſime confoſſus eſt. Age Ciceroni eloquentiæ parenti, quam mercedem attulit nonne mortem, & acerbam, & miſerandam? nunc, & tot vigiliis ad ſummam eloquentiæ lauden enitere, quæ præſtantiſsimis quibuſque viris ſemper exitio fuit. Simile adhibetur per Inductionem hoc modo: De navigando num melius diſputabi nauta, quam medicus? annon medicus rectius de medendi ratione diſſeret, quam pictor? Nonne pictor de colorum, & umbrarum, ac linearum ratione melius dicet, quam ſutor? Num auriga de ratione moderandi currum melius, quam nauta? Et ſ plurima conferantur, faciunt, ut omnino probabile videatur, unumquemque melius de ea re dicturum eſſe, quam melius norit. Deinde ad rem accommodatur ſimilitudo. At quid orator, qui de omni re profitetur ſe optime dicturum? notum eſt exemplum de Aſpaſia & Æſchine.

De contentione demonſtrativa.

Eſt & generalis quædam contentio, præſertim in genere demonſtrativo, quoties laudandi, vituperandive gratia, perſonam cum perſona conferimus: veluti ſi quis Julium pontificem Romanum laudaturus, eum cum C. Jul. Cæſ. componat: atque illius benefacta, cum hujus comparet. Aut contra vituperaturus, malefacta cum malefactis conferat. Item ſi quis Maximilianum laudaturus, eum componat

ponat cum M. Antonino Imperatore: Eſt & rerum comparatio: quod genus eſt, ſi quis hiſtoriam laudans, ejus utilitates comparet cum eorum benefactis, qui re bellica Rempub. auxerunt: Aut Poëticam laudare cupiens, hujus commoda cum Philoſophiæ commodis committat, atque expendat. Eſt & unius ad multa comparatio: ut ſi quis hiſtoriæ laudes exaggerare cupiens, eam cum laudatiſſimis quibuſque diſciplinis comparet. Atque in his duplex ratio: aut enim alterius partis bona elevas, alterius amplificas: aut alterius partis ſic exaggeras laudes, ut præferas tamen, aut certe æques, quod laudandum ſuſceperis. In vituperando attollis vitia: ſed ſic, ut ſceleſtiorem tamen, aut æque ſceleſtum oſtendas, quem inſectaris. In his illud obſervandum, ut quæ adhibentur ad comparationem, ſint tum confeſſa, tum inſignia: ut, ſi bonum principem conferas cum Trajano, aut Antonino Philoſopho: Contra, malum cum Nerone, Caligula. Rurſus, ſi hominem maledicum conferas cum Zoilo, & Hyperbolo: aut hominem obtrectatorem, cum Dipſade, & Regulo: hominem voluptatibus effeminatum, cum Sardanapalo. Creſcet autem comparationis copia, ſi quemadmodum modo attigi, ad unius hominis, aut rei laudem, ſeu vituperationem, perſonæ complures, aut res adhibeantur: veluti ſi quis principem laudaturus, è multis excerpat, quod in quoque maxime excelluit, è Julio Cæſare felicitatem animique præſentiam; ex Alexandro magnanimitatem; ex Auguſto urbanitatem, ex Tito ſeniore civilitatem, ex Trajano ſanctimoniam, & clementiam, ex Antonino gloriæ contemptum, atque item de cæteris. Similiter & in vituperando. Præterea ſi iracundiam deteſtans, conferas eam cum enormi temulentia, cum phreneſi, cum morbo comitiali, aut dæmoniaco. Aut ſi linguæ virulentiam damnans, componas eam cum halitu hominis peſtilentia laborantis, cum afflatu ſerpentum, quibus eſt venenum præſentiſſimum, cum exhalatione quorundam lacuum, aut ſpecuum ſubitam mortem afferente.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

De Iudiciis.

Ad Exemplorum genus, ut diximus referuntur & judicia, quæ Græci κρίσεις appellant. Et ſunt ſententiæ ſcriptorum illuſtrium, gentium, virorum ſapientum, aut clarorum civium. Ex antiquis, ac celebratis Poëtis magna vis judiciorum colligitur. Item ex hiſtoriographis, ex Philoſophis, ex arcanis literis. Nam his rurſum eadem varietas, quæ in exemplis oſtenſa eſt. Sunt & apud Græcos, qui in his undecunque colligendis, laborarunt, quorum de numero Stobæus quidam. Idem valent ſapientum Apophthegmata: cujuſmodi ſunt illa celebrium virorum dicta, & quæ referuntur à Plutarcho. Et hoc varium genus eſt. Etenim ſi ſpectemus rem, ſunt militaria, ſunt Philoſophica. Si perſonas, ſunt Regum, ſunt ſapientum, ſunt popularium. Si qualitatem, ſunt graviter dicta, ſunt facete dicta, ſunt acute dicta. Huc pertinent & Proverbia, vel ab auctoribus ſumpta, vel vulgo jactata. Nam publica gentium inſtituta non video, quid ab exemplis differant. Certe oracula, & reſponſa numinum, judiciis ſubjiciuntur, veluti ſi Socratem probes ſapientem, quod ita Apollinis oraculo ſit judicatum.

De Sententiis.

Eſt ſententiarum genus, non illud quidem petitū ab auctoribus, ſed à nobis ad præſentis rei commoditatem confictum. Eas licebit omnibus orationis partibus admiſcere. Atque adeo unus locus complures ſæpenumero ſententias parit. Incidunt enim & in enarrando, & movendis affectibus, non ſolum in probationibus, quinetiam ſæpenumero tranſitiones per ſententias fiunt. Quæ ſi in loco adhibeantur haud mediocrem orationi copiam adjungent? neque id ſine gravitate, aut gratia. Sunt autem ſententiarum variæ formæ: ſiquidem aliæ ſunt καθολικαὶ, ut, Invidentia ipſa ſui ſupplicium eſt. Aliæ non placent, niſi ad rem relatæ, ut nihil tam populare, quam boni-

bonitas eſt. Aliæ quæ ad perſonam referantur, ut princeps, qui vult omnia ſcire, neceſſe habet multa cognoſcere. Rurſum alia ſimplex, ut: Omnia vincit amor. Alia rationem habet ſubjectam aut admixtam, ut, In omni certamine, qui opulentior eſt, etiamſi accipit injuriam, tamen quia plus poteſt, facere videtur. Quædam duplices ſunt ex partibus contrariis, nulla tamen addita ratione: ut, Obſequium amicos, veritas odium parit. Quædam ex diverſis: ut, Mors miſera non eſt, aditus ad mortem miſer eſt. Huic generi ſi ad utramque partem ratio ſubjiciatur quadripartita fuerit ſententia, ad hunc modum. Qui adoleſcentium peccatis ignoſci oportere putant, falluntur. Hæc prima ſententiæ pars: Ei ſubnectitur ratio, propterea quod ætas eſt impedimento bonis ſtudiis. Deinde tertia pars erit: At hi ſapienter cogitant, qui adoleſcentes maxime caſtigant. Et rurſum additur ratio: ut, Quibus virtutibus omnem vitam tueri poſſint, eas in ætate maturrima velint comparare. Id exemplum etiamſi eſt in Rhet. ad Herennium ſcripta: tamen mihi ſane non admodum arridet. At non eſt arduum aliud hujuſmodi fingere. Juventutem decet induſtria: adjicitur ratio: Nam turpe ſit eas dotes quas natura ad bonas artes comparandas, illis annis attribuit, in ocio, fœdiſque voluptatibus conſumere. At ſenectutem opulentia decet. Huic quoque ſubjicitur ratio, quo videlicet ætas naturæ præſidiis deſtitutior, exterarum rerum adminiculis utcunque fulciatur: Item aliud; ſenectus inops, calamitoſa, indocta, turpis. Nam & miſerum eſt tum egere, cum imbecillitas naturæ, pecuniæ ſubſidia præcipue requirit. Et turpe, tum res optimas neſcire, cum nec diſcere decorum eſt, & docere pulcherrimum. Rurſum eſt ſententia recta, ut: tam deeſt avaro quod habet, quam quod non habet. Eſt figurata: ut ſervare potui, perdere an poſſim, rogas? ſimplex erat, facilius eſt perdere, quam ſervare. Eſt communis rerum, ut nocere facile eſt, prodeſſe difficilius. Eſt ad perſonas accommodata, ut jam minus appareat ſententia: ut eſt illud M. Cic. Nihil habet, Cæſar, nec for-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

tuna tua majus, quam ut poſſis, nec natura melius quam ut velis ſervare. Eſt illud etiam tacitum, & quaſi diſſimulatum ſententiæ genus apud Maronem Et cæco carpitur igni. Explicuit enim Ovid. Tectu magis æſtuat ignis. Item in narrando, Pars majo vicit meliorem: explicabis, ſi dixeris, fere fit, u pars major vincat meliorem. Jam aliud ſententia genus quod ἐπιφώνημα Græci, Fabius acclamationen appellat. Ea eſt rei narratæ, vel probatæ ſumma ac clamatio. Narratæ, ut apud Virg.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Probatæ, apud Marc. Tull. pro Lig. Quorum igitu impunitas Cæſar tuæ clementiæ laus eſt, eorum te ipſorum ad crudelitatem acuet oratio? Neque tamen quodvis Epiphonema, continuo ſententia eſt, etiamſ plerumque eſt, verum quicquid in clauſula argute additum ferit aurem, ἐπιφώνημα dici poteſt. Quoc genus proprium eſt Epigrammatis : ut, in Epigrammate de ove, lupi catulum uberibus alente Natura haud unquam vertitur officiis. Unde apuc Martialem ſæpenumero carmen Epiphonemate clauditur: Ut

Aut vigila, aut dormi, Naſidiene, tibi.
Item:
Vis dicam quis ſis? magnus es ardelio.

Utitur & Val. Max. frequenter hoc genere : Item Seneca ſuas Epiſtolas fere claudit Epiphonemate. Neque defuerunt quibus Ephiphonematum uſu adeo impenſe placuit, ut omni loco, omni ſenſu clauſulam acclamatoriam ſubjiciendam exiſtimarint. Sed ut ſententiarum omnium, ita & acclamationum debet eſſe modus, ut ibi demum adhibeas, ubi locus poſtulat, aut certe patitur. Eſt Noëma ſententiæ genus, quod non dicitur, ſed intelligitur: Quod genus eſt illud dictum in quendam agentem cum ſorore talionis, quod ſibi dormienti pollicem reſciderat, cum illa fratrem ſæpius à ludo gladiatorio re-

demiſ-

demiſſet: Eras dignus, ut haberes integram manum: nam intelligitur, ut rurſum in ludo depugnares. Simile eſt illud Hortenſii, ni fallor, qui negabat ſe unquam cum matre, aut ſorore rediiſſe in gratiam. Intelligitur enim nunquam illi cum matre, aut ſorore incidiſſe diſsidium. Sunt nova ſententiarum genera, ex inopinato, & alio relatis, & ex alio tranſlatis, ex geminatione, ex contrariis: quorum exempla ſi quis deſideret, ex Quintiliano petat licebit.

De Expolitione.

Cum hoc ſententiarum genere; quod ſuperius oſtendimus, ex quatuor couſtare partibus, cognationem habere videtur Expolitio. Sic enim vocant, quoties eodem in loco diutius commoramur, & eandem ſententiam aliis, atque aliis modis variamus, ſimul & locupletamus: Commutatione verborum, cum eadem res aliis, atque aliis verbis, aliiſque figuris, ſæpius effertur: Commutatione pronunciationis, cum alio, atque alio vultu, geſtu, voce: Commutatione tractationis, cum quod jam ſub perſona noſtra diximus, idem alium, ſed paulo aliter dicentem facimus: vel, cum quod ſedatius eſt diſputatum, id acrius atque inflammatius efferimus. Verum copioſiſsima expolitio ſeptem conſtat partibus. Propoſitione, ratione, duplici ſententia: cui ratio item duplex ſubjici poteſt, contrario, ſimili, exemplo, concluſione. Exemplum erit hujuſmodi: Sapiens nullum pro Republ. vitabit periculum. Ideo, quod ſæpe fit, ut, cum pro Republ. perire noluerit, neceſſario cum Rep. pereat. Et quoniam ſunt omnia commoda à patria accepta, nullum incommodum pro patria grave putandum eſt. Hæc eſt prima pars, qua tota res ſimpliciter expoſita eſt, & rationibus confirmata, cui ſubditur duplex ſententia juncta totidem, aut pluribus rationibus. Ergo qui fugiunt id periculum quod pro Rep. ſubeundum eſt, ſtulte faciunt. Hæc eſt ſententia, cui ſubnectitur ratio. Nam neque effugere id poſſunt, & ingrati in civitatem reperiuntur. Deinde additur ſententiæ

pars è contrario. At qui patriæ pericula ſuo periculo propellunt, hi ſapientes putandi ſunt. Mox adjicientur rationes, cum & eum, quem debent, honorem Reipubl. reddunt, & pro multis perire malunt, quam cum multis. Jam adjungitur huic contrarium: Etenim vehementer eſt iniquum, vitam à naturâ acceptam per patriam cum ſervaveris, naturæ cum rogat, reddere: patriæ cum roget, non dare. Et cum poſſis cum ſumma virtute, & honore pro patria interire, malle per dedecus, & ignaviam vivere, pro amicis & parentibus, ac cæteris neceſſariis adire periculum cum velis, pro Republ. in qua & hoc, & illud ſanctiſſimum patriæ nomen continetur, nolle in diſcrimen venire; Deinde adhibetur ſimile. Itaque uti contemnendus eſt qui in navigando, ſe quam navim mavult incolumen: Ita vituperandus qui in Reip. diſcrimine, ſuæ ſaluti plus, quam communi conſulit. Additur collatio ſimilitudinis, à majori. Nave fracta multi incolumes fuerunt. Ex naufragio patriæ ſalvus nemo poteſt enatare. Sub hæc exemplum adnectitur. Quod mihi videtur Decius intellexiſſe, qui ſe devoviſſe dicitur, & pro legionibus ſe in hoſtes immiſiſſe medius. Huic annectuntur ſententiæ, unde vitam amiſit, non perdidit. Re enim viliſſima maximam redemit: Vitam dedit, accepit patriam: amiſit animam, potitus eſt gloria, quæ cum ſumma laude prodita vetuſtate, quotidie magis eniteſcit. Demum apponitur concluſio tanquam epilogus: Quod pro Repub. debere accedere ad periculum, & ratione demonſtratum eſt, & exemplo comprobatum, hi ſapientes ſunt exiſtimandi, qui nullum pro ſalute patriæ periculum vitant. Ergo conveniet hujuſmodi thematis exerceri pueros, qui ad copiam parandam inſtituuntur. Quanquam ne hoc quidem exemplum ex Herenniana Rhetorica mihi magnopere probatur, niſi quod utcunque rationem indicat. Poteſt autem copioſius etiam tractari, ſi plures ſententias & rationes, ſi plura ſimilia, ſi exempla plura congeras.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

De Apologis.

Ad fabuloſorum genus proxime accedunt Apologi, niſi quod & delectant vehementius, & efficacius perſuadent. Delectant, morum faceta quadam imitatione: faciunt fidem, quia verum veluti ponunt ante oculos. Capiuntur his præcipue ruſtici & imperiti, & ſi quis alius eſt, qui mores aurei ſæculi ſapit. Celebrantur Apologi maxime Æſopi nomine, qui unus è ſapientum numero ob hoc ipſum eſt habitus: etiamſi, Quintilianus ab Heſiodo ſcriptos fuiſſe, certe majoris cujuſpiam ingenii opus, exiſtimat: quo minus mirandum ſi Menenius Agrippa plebem Romanam à periculoſiſſima ſeditione revocarit, confiсto in id Apologo de corporis humani membris adverſus ventrem conſpirantibus, ut refert T. Liv. Et Themiſtocles Athenienſibus perſuaſit, ne novarent magiſtratus, fabula de vulpe muſcis obſita. Quin liberum eſt cuique pro re confingere genus hujuſmodi. Verum ut apte confingas, cum ingenio valeas oportet, tum animantium naturas (ſunt autem infinitæ varietatis) penitus animadverſas, habeas, neceſſe eſt. Porro quod ad uſum attinet, ſignificantur verbo, quemadmodum exempla, maxime ſi notus ſit Apologus: Veluti ſi dicas; Si tua ſcripta lacerant ac damnant imperiti, noli laborare; certe doctiſſimo cuique maxime probantur. Quid enim mirum, ſi gemmam aſpernatur Gallus Æſopicus? Aut ſi quis dicat: nullus hoſtis quantumlibet impotens, humiliſque negligendus, aut contemnendus eſt: Poſteaquam nec ſcrabæum impune, contempſit aquila Æſopica. Aut hoc pacto: Tuis ipſius benefactis nitere, non majorum ſplendore: ne tibi uſu veniat, quod Æſopi corniculæ. Dilatantur autem præfatione commendationis. Commendamus tum auctorem ipſum, tum Apologorum genus. Ita ut fecit Aul. Gell. lib. 2. cap. 29. in explicanda Caſſitæ fabula: Æſopus ille è Phrygia fabulator, &c. Nam locus inpromptu eſt. Deinde ſi deſcribendis animantium, aut rerum formis ac naturis, quos indu-

cis, longius immoraberis. Quandoquidem hoc jam ipſum, & cum voluptate accipitur, & ad eruditionem liberalem pertinet: veluti ſi ſcarabæi formam, deinde quemadmodum è ſtercoribus naſcatur, & quo pacto poſterioribus pedibus erectis, ſtercora protrudat, atque id genus alia, deſcribas. Ad eundem modum, aquilam regnum in avium genus obtinere, amigeram eſſe Jovis, non offendi fulmine, non connivere ad ardentiſſimos Solis radios, perniciosiſſimo volatu ultra nubes ferri: Denique quæcunque vel ad ſcarabæorum humilitatem exaggerandam, vel aquilæ generoſitatem attolendam pertineant, quod quidem argumentum nos per luſum tractavimus in proverbiis. Atque hac in re non prætermittendum, ſiquid animanti cuipiam fabulis Poëtarum eſt attributum. Quod genus è Lycaone natos lupos, ex adoleſcente perdicem, cygnum Apollini ſacrum eſſe, & ſub fatalem horam ſuaviſſime canere, corvum ejuſdem fuiſſe nuncium, & ob ceſſationem ex albo nigrum factum, Aut, ſi quid proditum eſt hiſtoris inſigniter ab his factum, veluti de aquila, quæ virginem adamavit, apud Plinium. De Bucephalo Alexandri magni equo, atque item de cæteris; Nam rationem duntaxat oſtendimus. Deinde cum ad ipſum apologum erit ventum, fuſius ac latius narrare licebit. Id fiet citra tædium, ſi faceta quadam imitatione, quod eſt in hominum vita, ad fabulæ mores accommodabimus. Præterea ſi ad eadem rationem ſermones, ſententias dictaque effingemus. Exemplum aptiſſimum eſt apud Horat. in Satyris.

Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur,
Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicum
Aſper, & attentus quæſivit: ut tamen arctum
Solveret hoſpitiis animum, &c.

Nam in promptu locus eſt. Eſt item exemplum dilatati apologi apud Apulejum de corvo, & vulpe. Rurſum apud Aul. Gall. de caſſita avicula. Cæterum quod ἐπιμύθιον vocant, id eſt, apologi interpretationem, non admodum refert initio ponas, an in fine,

Quon-

Quanquam & hinc incipere licebit, & in hanc deſinere, modo ſermonis accedat varietas.

De Somniis.

Affinguntur à nonnullis ſomnia quoque, quæ fortaſſis adhibenda non ſunt, niſi in oſtentatione: quod genus Luciani ſomnium. Aut quoties ea pro veris viſis, hortandi, deterrendive gratia narramus. Tale eſt Prodici figmentum de Hercule ambigente, utrum vitæ viam ingrederetur, virtutis arduam, an voluptatis proclivem. Simile de Momo, qui hoc reprehendit in homine, quod demiurgos illi finxiſſet cor ſinnoſum, nec addidiſſet feneſtram: In bove, quod in ſummis cornibus non addidiſſet oculos, ut videret, quod feriret. Hujuſmodi videtur illud D. Hieronymi, de ſeſe flagris cæſo, quod Ciceronianus eſſet: Et nos item pueri in hoc genere luſimus.

De fictis Narrationibus.

Jam fictæ narrationes rerum geſtarum, ſi perſuadendi gratia pro veris adhibeantur, quam maxime fieri poteſt, ad veri ſimilitudinem componantur, oportet. Sunt autem ex arte Rhetorica notæ partes, quibus probabilitas conſtat: cujuſmodi eſt fabula de Memmio, apud Circer. & fortaſſe de Vultejo, apud Horat. Genus hoc video nonnullis nimium placuiſſe, qui vulgi credulitate freti, ſtultiſsima quædam miraculorum oſtenta, pro certiſsimis invexerunt Chriſtianorum literis. Porro quæ riſus cauſſa finguntur, quo longius abſunt à vero, hoc magis demulcent animos, modo ne ſint anicularum ſimilia deliramentis, & eruditis alluſionibus doctas etiam aures capere poſsint: Quo de genere ſunt Luciani veræ narrationes, & ad hujus exemplum effictus aſinus Apulei. Præterea Icaromenippus, & reliqua Luciani pleraq; Item argumenta ferme omnia veteris comœdiæ, quæ non imagine veri, ſed alluſionibus, & allegoriis delectãt. Nam illud fictionis genus, quod ad ſimulacrum rerũ adumbratur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

haud dubium eſt, quin ad parabolam pertineat. Exemplum hujus eſt apud Plat. de ſpecu, in quo vincti quidam umbris, perinde ut ipſis rebus, delectantur.

De Allegoriis Theologicis.

At quoties ad pietatem adhortamur, aut dehortamur, plurimum adjumenti conferent exempla veteris, ac novi Teſtamenti, id eſt, Euangeliorum. Quæ per allegoriam varie tractantur, & eodem modo ad mores hominum, modo ad corpus Eccleſiæ, Chriſto capiti connexum, & cohærens: modo ad cæleſtem illam communionem, rurſum ad priſca naſcentis fidei tempora, & ad hæc noſtra poſſunt accommodari. Sed hiſce de rebus copioſius, & exactius diſſeremus in libello, quem inſtituimus de Theologicis allegoriis. Atque hæc ferme omnia ad exemplorum genus referuntur, in quibus ſumus paulo diutius immorati, quod ex hoc potiſſimum mundo, copiæ ſupellex depromatur. Sed priuſquam ab his digredimur, viſum eſt etiam nonnulla paucis admonere.

Ratio Colligendi Exempla.

Jam primum quemadmodum unum quodlibet horum varie poſſit accommodari per ſimilitudinem, per contrarium, per comparationem, per hyperbolen, per Epitheton, per imaginem, per Metaphoram, per allegoriam, ſuperiori commentario demonſtratum eſt. Nunc qua ratione fieri poſſit, ut ampliſſimam horum vim in promptu, ac velut in numerato poſſimus habere, indicabimus. Conſilium quidem non perinde magnificum, ut frugiferum: quod utinam juvenes olim ipſi fuiſſemus ſecuti, (nam tum quoque veniebat in mentem) video quantum momenti literulis noſtris fuerit acceſſurum: Attamen candidi eſt ingenii, non invidere bonæ ſpei juvenibus, quod tibi vel negarit fortuna, vel non pararit diligentia. Ergo qui deſtinavit per omne genus auctorum lectione graſſari (nam id omnino ſemel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

mel in vita faciendum ei, qui velit inter eruditos haberi) prius ſibi quam plurimos comparabit locos. Eos ſumet partim à generibus ac partibus vitiorum virtutumque, partim ab his, quæ ſunt in rebus mortalium præcipua, quæque frequentiſſime ſolent in ſuadendo incidere, eaque conveniet juxta rationem affinitatis, & pugnantiæ digerere. Nam & quæ inter ſe cognatæ ſunt, ultro admonent, quid conſequatur: & contrariorum eadem eſt memoria. Puta, ſit exempli cauſſa primus locus Pietas, & impietas: Huic ſubjicientur ſpecies inter ſe cognatæ: Prima, eſt pietas in Deum: Secunda, in patriam: Tertia, in parentes, aut liberos, aut etiam in eos quos oportet parentum loco colere, veluti præceptores, & quorum beneficio ſervati ſumus. Ex adverſo eſt impietas. Jam his cognata ſuperſtitio, adjicienda igitur. Atque hic aperit ſeſe campus latiſſimus de prodigioſis Deorum cultibus, ac variis diverſarum gentium ceremoniis. Item, inepta parentum in liberos indulgentia, quæ falſa eſt pietas. Sit proximus, ſi videtur, titulus, Fides, hanc in ſpecies ſeces licebit: eſt fiducia erga Deum: eſt fides humana, eſt fides in amicos, fides ſervorum in dominos, fides in hoſtes, totidem de perſidia Item, ſit titulus Beneficentia, Huic cum ſuas ſpecies ſubjeceris, reſtat gratitudo: non illa quidem huic ſubjecta, neque rurſum contraria, ſed adhærens, æque ea veluti conſequens. Hæc per omnes locos tractari poſſunt. Primum, quid ſit pietas, quomodo differat è cæteris virtutibus, quid habeat peculiare, quibus officiis præſtetur, aut violetur, quibus rebus alatur, aut corrumpatur, quid fructus homini pariat: Hic ſeſe aperit campus exemplorum, ac judiciorum. Sed virtutum, ac vitiorum ordinem ſibi quiſque ſuo fingat arbitrio, vel è Cicerone, ſive malit à Valer, Max. aut ex Ariſtotele, aut ex D. Thoma petat. Denique ſi malit, elementorum ordinem ſequatur. Neque enim id magni refert. Quanquam nolim illum omnes hujus generis particulas, tam minutim conciſas, in ordines referre; verum eas duntaxat, quæ videantur frequenter in dicendo, uſu venire Id autem vel ex lo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

cis cauſſarum licebit cognoſcere, nempe demonſtratoriis, ſuaſoriis, & judicialibus. Quod genus ferme ſunt tituli apud Val. Max. & nonnulli apud Plin. Cæterum quæ extra vitiorum, ac virtutum genera ſumuntur, partim pertinent ad exempla, partim ad locos communes. Prioris generis ferme ſunt hujuſmodi: Inſignis longævitas, vivida ſenectus, ſenilis juventa, inſignis felicitas, inſignis memoria, ſubita rerum commutatio, ſubita mors, mors ſpontanea, mors prodigioſa, partus prodigioſi, inſignis eloquentia, inſignis opulentia. Ex humili genere clari, vafricies ingenii, inſigne corporis robur, inſignis forma, egregium ingenium in deformi corpore, atque id genus innumera alia. Quorum ſingulis oportebit ſubjicere, quæ cum his pugnant, quæque cum his habent affinitatem: ut, inſigni eloquentiæ opponitur inſignis infantia. Finitima ſunt, vocalitas, felicitas in geſticulando, hiſtrionica, & ſi quæ ſunt hujuſmodi. Poſterioris autem generis ſunt iſtiuſmodi: Plurimum intereſt quibus ſtudiis puer aſſueſcas: magni refert, quibuſcum vivas: ſuum cuique pulchrum, facilis offenſa, reconciliatio difficilis: tutiſsimum eſt nulli credere, ama tanquam oſurus, oderis tanquam amaturus. Bis dat, qui cito dat: fortunam ſui cuique mores parant: & lentæ Regum iræ: & periculoſa Principum amicitia: & dulce inexpertis bellum: & infida ſocietas Regni: & optimum ſenectæ viaticum, eruditio. Sed quid ego hæc recenſere pergo cum ſint ſexcenta millia? Ergo ex his ea ſunt deligenda, quæ videbuntur ad dicendum maxime commoda. Ad hunc gregem pertinent & illa comparativa: Cœlibatus ne felicior, an conjugium? vita privata, an ſecus? potior monarchia, an democratia? vita ſtudioſorum, an idiotarum? Tum autem ex ſuperioribus, ſi quæ ſunt quæ virtuti, aut vitio videbuntur eſſe confinia, ea licebit ſuo titulo ſubjicere: ut illa: bis dat qui cito dat: &, nihil carius conſtat, quam quod precibus emitur: & beneficium dando accepit, qui digno dedit: &, nihil tam perit, quam quod confertur in ingratum: &, beneficii gratiam perdidit, quiſquis ex-

pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

probravit. Hæc atque hujuſmodi ad liberalitatis titulum referri poſſunt. Verum ne indigeſta rerum turba pariat confuſionem, profuerit titulos, qui latius patent, in aliquot ſecare partes. Liberalitatis titulum, ut exempli cauſſa loquamur, ita licebit partiri ſi ſubjeceris: Beneficium prompte, citoque datum: Beneficium aptum: Beneficium digno, aut indigno collatum: Beneficium exprobratum, Beneficium mutuum: & ſi qua judicabuntur magis idonea. Nam nos indicandi gratia duntaxat hæc ponimus Ergo poſteaquam tibi titulos compara件ris, quot erunt ſatis, eoſque in ordinem, quem voles digeſſeris, deinde ſingulis ſuas partes ſubjeceris: rurſum partibus addideris locos communes, ſive ſententias, jam quicquid uſquam obvium erit, in ullis auctoribus, præcipue ſi ſit inſignius, mox ſuo loco annotabis ſive erit fabula, ſive apologus, ſive exemplum, ſive caſus novus, ſive ſententia, ſive lepide, aut alioqui mire dictum, ſive parœmia, ſive Metaphora, aut parabola. Atque ad eum modum pariter fiet, ut & altius inſideant animo, quæ legeris & aſſueſcas uti lectionis opibus. Sunt enim qui plurima teneant, velut in mundo repoſita, cum in dicendo, ſcribendoque mire ſint inopes, ac nudi. Poſtremo utcunque poſtulat occaſio, ad manum erit dicendi ſupellex, certis veluti nidis conſtitutis, unde, quæ voles, petas. Porro nulla diſciplina tam ſemota eſt à Rhetorica, unde non facias locos tuos locupletiores. Nam à Mathematicis, quæ remotiſſimæ videantur ſumuntur ſimilitudines. Quandoquidem cum ſphæra undique ſui ſimili cumque tetragono quocunq; cadat, pariter quatuor angulis nixo confertur ſapiens, ſuis opibus felix, nec aliunde pendens, & quæcunque inciderit fortunæ procella, ſua virtute firmus, & immobilis: ut ne dicam interim, quod Theologi myſteriorum enarrationem frequenter à Mathematicis petunt, propter arcanam quandam rerum ac numerorum analogiam. Nam à Phyſicis non ſolum parabolæ, verum etiam exēmpla quædam petuntur. Parabola fuerit, ſi dicas: Quemadmodum fulmen ſummos montes frequentiſsime ferit: ita
ſumma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ſumma poteſtas graviſſimis caſibus eſt obnoxia. Item, quemadmodum fulmen æs liquefacit, intacta cera, ita Principum animus: in rebelles & obſiſtentes ſævire debet, in cæteros uti clementia. Exemplo fuerint elephanti, pudore in abdito coëuntes, ſi quis etiam in conjugatis modeſtiam, ac voluptatis diſſimulationem deſideret. Et Delphini fœtus adultos diutius comitantes, nec ſinentes parvulos ſuos ingredi, niſi grandior aliquis ceu pædagogus aſſit, & cuſtos: ſi quis admoneat quanta cura ſervari, atque inſtitui debeat à parentibus prima illa, & lubrica puerorum ætas. Itaque ſtudioſus ille velut apicula diligens, per omnes auctorum hortos volitabit, floſculis omnibus adſultabit, undique ſucci nonnihil colligens, quod in ſuum deferat alvearium. Et quoniam tanta eſt in his rerum fœcunditas, ut omnia decerpi non poſſint: certe præcipua deliget, & ad operis ſui ſtructuram accommodabit. Sunt autem quæ eadem non ſolum ad diverſos, verum ad contrarios uſus quadrare poſsint, eoque diverſis annotanda locis: quod genus ſi de inſanabili cupiditate hominis avari agas, recte accommodabis Charybdis fabulam. Rurſum, ſi de inexplebili ventris ingluvie, aut libidine mulieris inexhauſta, nimirum conveniet eadem. Item Apologus Æſopi de hirco, ac vulpe ſimul in puteum deſcendentibus, quadrabit vel in proſpicientiam, qua fit, ut non aggrediare negotium, niſi prius apud te perpenderis, qua ratione queas explicare, vel in fictum amicorum genus, qui cum videantur amici commodis conſulere, maxime tamen agunt ſuum negotium. Præterea ex morte Socratis non ſolum ducitur exemplum, mortem non eſſe formidandam viro bono, cum ille tam alacri vultu cicutam biberit: verum etiam virtutem invidiæ obnoxiam, neque ſatis tutam eſſe in turba malorum. Rurſum inutile: vel potius pernicioſum eſſe Philoſophiæ ſtudium, niſi te ad mores communes deflexeris. Jamque hoc ipſum factum trahi poteſt & in laudem Socratis & in vituperium. Laudandus enim qui nulla ſua culpa, ſed ſola invidia damnatus, tam fortiter mortem neglexit: vituperandus, qui

inu-

inutili Philoſophiæ ſtudio : neglectuque morum communium, amicis acerbiſsimum luctum, uxori, liberiſque calamitatem, ſibi exitium conciliarit; cum alii ſoleant utiles eſſe patriæ, ſuis præſidio ſimul, & ornamento, eoque vere ſapientes eſſe, relictis aliquando tetricis illis ſapientiæ decretis, vulgi ſtudiis & opinionibus accommodare ſeſe, temporique quod ajunt, ſervire. Jam ſi partes exempli circumſpicias, quot locos licebit eiicere? Accuſatus per invidiam ab Anyto, & Melito perditiſsimis civibus. Locus communis eſt: Veritas odium parit. Item alter: Inſignis virtus conciliat invidiam. Rurſum alius; apud judices plerumque plus valet nobilitatis ratio, quam reſpectus honeſti. Rurſum alius, nihil impudentius opulentia, ſi cum improbis moribus copuletur. Quid enim abſurdius, quam omni facinore dedecoroſos Socratem in jus vocare? Rurſum alius locus : Non quidlibet cuivis decorum eſt. Eoque Socrates non abjecit ſeſe ad judicum pedes: neque enim conveniebat, ut qui per omnem vitam docuerit, mortem non eſſe formidandam, niſi turpis eſſet, eum nunc veluti ob mortis metum abjecte ſupplicem eſſe. Quæ eadem cauſſa commovit, ut neque judicium declinaret, neque in media cauſſa exilium eligeret, neque poſtremo, cum liceret, è carcere vellet effugere, ne ipſe à ſe ipſo diſcrepare videretur. Atque hæc quidem una pars eſt. Deinde cum moriturus tam otioſe, tamque placide diſputat, cum non alio vultu cicutam bibit, quam quo vinum ſolet, cum mox moriturus jocatur in Phœdonem, admonens ut gallum perſolvat Æſculapio: Locus eſt, Mortem etiam optabilem eſſe iis, qui ſibi vitæ integre actæ conſcii ſunt: Rurſum alter locus: cujuſmodi fuerit hominis vita, id in morte potiſſimum apparere. Rurſum, conſtantis ſuique perpetuo ſimilis exemplum eſt. Etenim cujuſmodi fuerat in omni vita Socratis vultus, oratioque, talis erat, & morituro. Tertia pars eſt: dum in carcere agit Socrates, interim nuſquam Alcibiades, nuſquam Agathon, nuſquam Phædrus: ſed Crito, Phædon, Simias: Atque hic locus eſt; In periculis demum apparere

qui

qui ſint veri amici: Nam vulgares illi ſibi tum conſulunt, cum in officiis communibus adſunt. Quarta pars eſt, cum amicis de animæ immortalitate multa diſputat, uxorem ac liberos, cum pauca mandaſſet, dimittit. Locus eſt: Philoſophum leviter tangi oportere vulgaribus affectibus, id quod mire congruit cum doctrina Chriſti. Quinta pars eſt: Statim à morte Socratis verſus eſt in accuſatores populi furor; Socrati deſiderato aurea poſita ſtatua. Locus erit: Vulgus temere odiſſe, & amare. Rurſum alius: Virtutem præſentem odimus, ſublatam ex oculis, quærimus invidi. Rurſum alius: Fucatam gloriam una cum vita perire, virtutis ſplendorem à morte maxime inclareſcere. Hinc arbitror liquere, in quos uſus idem exemplum poſſit accommodari. Similiter & in parabola fiet: velut in navigatione quod ſimilia duci poterunt? Ut optimum gubernatorem tempeſtas, ita optimum Imperatorem adverſæ res declarant. Item, ut nemo clavum committit amiciſſimo, ſed navigandi peritiſſimo: ita nemo Reipubl. gubernacula mandabit ei, cui ſtudeat maxime, ſed quem maxime judicarit idoneum: Rurſum, quemadmodum ventis nimium ſecundis nautæ vela contrahunt: cum parum proſperi ſunt tum latius pandunt ſinus. Ita cum res vehementer ſuccedunt, temperandus eſt animus, ne inſoleſcat, contra cum inimica eſt fortuna, tum fortitudine, ac ſpe ſecuturæ felicitatis, dilatandus: ac fulciendus. Item, quoties rectum curſum per tempeſtatem tenere non licet, tum aliquis obliquis flexibus, eo nihilo ſecius, quo pervenire velimus, contendere oportebit. Item, quoties artem vincit tempeſtatis impotentia: tum ancoram jaciunt nautæ, velis collectis: Ita veſanienti multitudini nonnunquam cedendum eſt donec oratione tractabilis eſſe incipiat. Item, quemadmodum nauta non ſemper eodem modo tenet velum, verum nunc tollit in altum, nunc contrahit, nunc in hoc latus, nunc in illud transfert, utcunque ventorum ratio poſtulat: Ita ſapiens non in omni loco, omnique tempore, & negotio ſimili vitæ tenore debet uti, ſed vultum, orationem,

mo-

mores, præſentibus rebus accommodare. Item, ſicut in magnis tempeſtatibus peritiſſimi nautæ, vel ab imperito nonnunquam admoneri ſeſe patiuntur, quod aliis alia ſoleant in his caſibus in mentem venire: Ita bonus rex in magnis Reipubl. periculis, nullius conſilium audire gravabitur. Item, ut minimo periculo navigatur eo gubernatore, qui maximis ſit jactatus periculis: Ita tutiſſimus eſt civitatis ſtatus eo Principe, qui graviſſimis caſibus ſit exercitatus. Item, ut, qui clavum regit, non ſatis arbitratur ſe ſuo fungi officio, niſi circumactis oculis, quid cuique faciendum ſit, admonuerit: ita Principem non agit, niſi qui magiſtratuum etiam inferiorum officia moderatur, ac præſtat. Item, quemadmodum inſaniat nauta, ſi propter odium aliquorum, quos navi vehit, navim perire ſinat, qua perdita, nec ipſe poſſit eſſe incolumis: ita ſanæ mentis non ſit, qui ob factiones, patriæ incolumitatem non tueatur, quæ niſi ſit incolumis, nec ipſe incolumis eſſe poſſit. Item, ut non niſi ſæviſſimis tempeſtatibus ſacram ancoram nautæ jacere ſolent: ita non eſt niſi in graviſſimis periculis, ac rebus prope deſperatis, ad extrema remedia veniendum. Sed næ ego ineptus, qui iſta perſequar, cum jam videas aliquot ſimilitudinum millia hinc ſumi poſſe. Nonnunquam eadem quoque collationis pars ad diverſa trahitur: quod genus ſit: ſi lunæ crebras mutationes, vel ad fortunæ vices accommodes vel ad humanæ vitæ inſtabilitatem, vel ad ſtultorum inconſtantiam. Quin eadem quoque ſententia varios in uſus deflectitur, ut Facundus comes in via pro vehiculo eſt. Jucundior eſt vita, ſi non ſolus agas, ſed cum lepidis, ac feſtivis amicis conſuetudinem habeas. Rurſum, ſemper bonus aliquis liber circumferendus, cujus lectione tædium diſcutias. Item, ſi te lætus animus comitetur, & bene ſibi conſcius, nulla pars vitæ ſentiet tædium. Hic optimus eſt viæ comes ſi læta narrat. Sin turpium factorum memoriam tibi refricet, tædio enecat. Eadem eſt proverbiorum & Apophthegmatum ratio, quorum uſum oſtendimus in principio collectaneorum prover-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

proverbialium. Proinde quædam erunt eadem diverſis aſſcribenda locis, aut annotanda certè. Nam ſat erit aliquando tribus ſignificaſſe verbis, aſſcriptis auctorum locis unde peti poſſunt; præſertim ſi paucis exponi non queant. Sed jam, quo res exemplo magis fiat perſpicua, ſit titulus inconſtantia, aut morum inæqualitas: experiamurq; quot res ad hunc conferri poſsint: Primum è Poëtarum fabulis, petam Mercurium, varias formas ſumere ſolitum, ut eſt vafer Deus nunc apud ſuperos, nunc apud inferos, nunc apud mortales agentem, variis etiam fungentem officiis: nunc Ganymedis agentem partes porrigendo Jovi pocula: nunc nuncia perferentem; nunc animas deducentem ad Charontem; nunc negotiatoribus, ac patronis operam dantem, nunc cithara utentem, nunc virga galero etiam bicolore: Poſtremo, variis gaudentem cognominibus. Ea ſunt apud Ariſtophanem in Pluto. dicitur enim στροφαῖος, ἐμπολαῖος, δόλιος, ἡγεμόνιος, ἐναγώνιος, *i. e. verſutus, negotiator, doloſus, via dux, certaminum præfectus*, apud Hom. & Heſiod: διάκτορος, ἀργειφόντης, *i. qui animas deducit, Argicida*. Dicitur & Cyllenius & ἐριούνιος *i. valde utilis*. Petam Vertumnum Deum cui inde etiam nomen, quod ſubinde vertat formam: Petam Proteum,

Omnia vertentem ſeſe in miracula rerum:

Petam Empuſam ex Ariſtophanis ranis, id eſt, dæmonis genus, identidem alia, atque alia ſpecie ſeſe offerentis: Item Morphea, quoſcunque velit vultus induere ſolitum: Item Circen, veneficiis ac magica virga homines in varias ferarum formas vertentem. Nam improbi ſecum non conſtant, ſed diverſis agitantur affectibus. Petam καίρον, *i. occaſionem*, volubilem Deum nunquam ſui ſimilem: & huic ſimilem, ſi videbitur, Rhamnuſiam: Petam Jovem, nunc aquilam, nunc cygnum, nunc taurum, nunc aureum imbrem factum. Præterea Chimæram capite leonis, ventre virgineo, cauda draconis: Ac varium illud portentum, quod fingit Horatius in ipſa

ſtatim

ſtatim fronte artis Poëticæ: Adducam & Janum bifrontem, & triformem Gerionem, & Bacchum, cuî Poëtæ tribuunt εὐήθειαν, hoc eſt morum lenitatem ac facilitatem; ac talem in Ranis fingit Ariſtophanes. Etſi qua ſunt alia apud illos, quæ prodigioſæ varietatis imaginem habent: Adducam & Ulyſſem, quamlibet pro tempore perſonam gerentem: Unde & πολύτροπον, *i. moribus verſatilem* ſtatim in operis initio vocat Homerus: Deinde à Phyſicis petam lunæ ſimilitudinem, nunquam eodem vultu nobis redeuntis, nunc ſemiplenæ, nunc plenæ, nunc emorientis, nunc renaſcentis, nunc pallentis, nunc rubentis, nunc albicantis, nunc antecedentis Solem, nunc à tergo ſequentis: Petam ſimilitudinem cœli, verni, aut autumnalis, nunc nubili nunc ſereni, nunc tranquilli, nunc ventis commoti. Petam collationem maris aſsidue vicibus æſtuariis decurrentis, ac recurrentis præcipue Euripi mira celeritate ſepties die, ac nocte reciprocantis? Addam Polypum: cujus mutabilitas etiam proverbio locum fecit: Addam Chamæleonem colorem ſubinde mutantem: Item pantheram, ac pardum verſicoloribus maculis variegatum: ut ſi quod eſt aliud animal hujuſmodi: Item Anguillam lubricam: Adjungam pueritiæ in horas mutatum ingenium: Adjiciam mulieris peculiarem inconſtantiam; vulgus levi momento mobile: Præterea argenti vivi miram mobilitatem: Arundinem ad omnem auram facile mobilem: Foliorum arentium, plumæ ramentæque levitatem: Ceræ flexibilem, ac mollem naturam, Somniorum inconſtantiam: Rotæ volubilitatem: Adducam laminam, quæ ſummis turrium, ac templorum faſtigiis ſolet imponi, quo ventum circumactu ſuo indicet Adducam bilibrem, facili momento huc atque illuc vergentem: Adducam opus vermiculatum, verſicoloribus teſſellis miram varietatem oſtentans. Quædam etiam ingenio finguntur: veluti ſi quis compararet inconſtantis hominis animum, nunc hoc nunc illud cogitantis, ſpeculo rotundo in foro frequentiſsimo ſuſpenſo, quod huc & illuc diſcurſante turba, figuris innumeris varietur: Aut vitro, quod,

quem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

quemcunque colorem ſubjeceris, cum imitari videtur: Aut penſili chalybi, quod hinc atque hinc admotis magnetibus, quorum alter alliciat ad ſeſe, alter depellat, levi momento nunc huc, nunc illuc rapiatur, nec unquam conquieſcat. Aut ſphæræ in plano volubili. Jam ex hiſtoriis mutuo ſumam Græcorum genuinam levitatem, quam deſcribit Juvenalis. Lubricam Allobrogum fidem: Pœnos ſimili morum inconſtantia: Scythas indies mutatis paſcuis nullam terram incolentes ſedem: Virgam Moyſis ſubinde in aliam atque aliam verſam ſpeciem: Ariſtippum quamvis agentem perſonam, ut quem omnis, ut inquit Flaccus, decuit color, nunc Cynico utentem pallio, nunc regia purpura: Item ἡμίλευκον, i. *ſemi album*, illum, de quo meminit Lucianus: Catilinam vario ingenio, ex Salluſtio: Hannibalem ex T. Livio, ex Valer. Max. quibus alius fuit vitæ tenor in adoleſcentia, atque in ſenectute. Rurſum ex tertia Horatii Satyra Tigell.

Nil æquale homini fuit illi,
Sæpe velut qui currebat fugiens hoſtem,
Perſæpe velut qui Junonis ſacra ferret, &c.

E comœdiis exemplum ſumetur muliebris inconſtantiæ. Soſtrata in Adelphis: Ah mi homo ſanus ne es? an hoc proferendum tibi videtur eſſe uſpiam? Ac paulo poſt: Au minime gentium, non faciam, proferam. Amantium inconſtantiam exprimet Phædria, è rure repente rediens Puerilem inconſtantiam Antipho ex Phormione. Sed hoc perſequi longum eſt. E Tragœdiis mutuabor Phædram variatis ſecum ſententiis, nunc volentem, nunc nolentem. Medeam item, ante filiorum cædem diverſis agitatam affectibus. Ab Ovidio Biblidem, Narciſſum. A Marone Didonem, jam Ænea parante diſceſſum. Atque hoc genus innumerabiles perſonas paſſim exhibent Poëtæ. Ex Apologis allegabo ruſticum illum, qui Satyro admirante, eodem ex ore modo calidum, modo frigidum efflabat: & ſi qui ſunt alii. Nam in præſentia rationem duntaxat oſtendimus. E pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

proverbiis mutuabor *τὴν πανάγαιαν ἄρτεμιν*, *i. omnibus errantem terris Dianam*. Item, ἀνέμου πεδίον, *i. venti campus* & *εὐμεταβολώτερος κοθόρνου*, *i. verſatilior cothurno*, & *ὕδρας ποικιλώτερος*, *hydra magis varius*, & *λιβυκὸν θηρίον*, *Lybica fera*, aliaque conſimilia. Nam ipſi in proverbiis locos adjunximus, unde iſta peti poſſint: Et, ſaxum quod ſubinde volvitur, non obducitur muſco: Et, arbor, quæ ſubinde tranſplantatur, non grandeſcit. Rurſum, ex Apophthegmatis addam illud dictum in Ciceronem: Duabus ſedere ſellis: Et in eundem à Salluſtio ſcriptum: Aliud ſtans, aliud ſedens loquitur. Ex Homero *ἀλλοπρόσαλλον*, *mutabilem, qui ſe omnibus accommodat*. Sic enim vocat Martem incertarum partium; quique nunc cum his ſentit, nunc cum illis. Ex Ovidio, ni fallor,

Et tantum conſtans in levitate ſua eſt.

Ex Horatio, Levior cortice, Et, mutat quadrata rotundis. Et:

Romæ Tybur amo, ventoſus Tybure Romam.

Ex Plauto, Tipula levior. Ex Terentii Phormione: Volo, nolo: Nolo, volo, quod dictum eſt, non dictum eſt, &c. Ex Euripide: *πλάγια γὰρ φρονεῖς, τὰ μὲν νῦν, τὰ δὲ πάλαι, τὰ δ' αὐτίκα*. *nam oblique ſapis; nunc hoc, olim illa, ſtatim alia.* Jam apparet opinor, quanta hujus quoque generis ſupellex ex tot ſcriptoribus colligi poſſit. Eadem eſt ſententiarum ratio, quas non tantum ab auctoribus ſumere, verum etiam pro te novas parere licet. Quibus omnibus ſi totidem apponis contraria, deinde ſubjunxeris utrinque finitima, nimirum quam immenſus orationis penus futurus ſit, vides. At cum tam varius ſit uſus, id quod diligentius oſtendemus in opere, de ratione conſcribendarum epiſtolarum: nihil erit quod non aliquo pacto poſsis ad locupletandam orationem accommodare. Quandoquidem contraria quoque adhibentur, vel per ironiam, vel per diſsimi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

diſsimile, vel per comparationem. Per ironiam, ut ſi quis hominem nunquam ſui ſimilem, Socratem appellet, qui in omni vita ſemper eodem viſus eſt vultu. Per diſsimile, ut ſi dicas; C. Jul. Cæſ. nullius unquam facti pœnituit. Hic nihil unquam decrevit, quod non mox reſciderit. Per comparationem, ſi dicas: Quam Cato ille, quem Cicero præfractum vocat, à ſententia non potuit abduci, tam hic non poteſt in eadem retineri ſententia. Porro finitima quæ ſunt, facili deflexu ad vicina trahuntur. Quod genus Perſianum illud: tecum habita. Nam etſi proprie quadrat in eum, qui majora molitur, quam pro ſorte ſua: tamen quia non eſſe ſua ſorte contentum, cum inconſtantia cognationem habet, huc torqueri poterit, præſertim cum Seneca ſcribat: Plurimum argumentum compoſitæ mentis exiſtimo, poſſe conſiſtere, & ſecum morari: Quin eadem ſimul, & in laudem torqueri poſſunt: ut ſi omnium horarum hominem, verſatilique ac dextro ingenio laudes, ex inconſtantiæ penario ſumes, Polypum ad ſpeciem ſubjecti ſoli mutantem colorem. Sumes Euripum, ac negabis mare hoc eſſe tam verſatile, quam hujus ſit ingenium: ſumes flammam ſtare neſciam: ſumes cœlum ſubinde alia facie: ſumes arundinem utcunque flaverint auræ flectentem ſeſe, dices ſapientis eſſe pro re nata, pro tempore, pro loco, mutare ſententiam, ac vitæ rationem: Stupida ſaxa, ac brutam tellurem unam non moveri: Cæterum ex animantibus, ut quodque præſtantiſſimum eſt, ita maxime mobile eſſe. In univerſa natura, quo quicquam præclarius eſt, hoc à quiete longius abeſſe: Infima eſt quæ non movetur terra: At mobilis aqua: mobilior aër: ignis hoc quoque mobilior, cœlum, quam maxime mobile: Proinde mentem hominis, auram atque ignem ab antiquis vocari. Contra, ſtultos, tardos, ſtupidos, lapides, plumbum, in quas res maxime cadit conſtantiæ vocabulum. Per hujuſmodi locos pleraque è conſtantiæ ſupellectile ad vituperandum traxeris, & ex inconſtantiæ, ad laudem detorſeris. Verum de his, ut modo dictum, alias tempeſtivius. Nunc, reliquas

quas dilatandi ſermonis rationes perſequamur.

De partium Rhetoricarum multiplicatione.

Creſcit oratio numero partium orationis. Ut enim qui breviſſimus eſſe ſtudet, quam poteſt pauciſſimis utitur partibus: Ita qui dilatate cupiet, etiam legitimis illis & arte præſcriptis partibus, aliquid acceſſionis curabit adjungere. Nam cum in ſumma tria ſint Oratione officia: docere, delectare, flectere, cui placet brevitas, is uno contentus tantum docebit, quod fit narrando, & argumentando, cui copia, ſimul omnibus utetur, idque in omnibus orationis partibus, non ſolum in peroratione, aut exordio. Rurſum qui ſtudet brevitari, poterit narratione, aut hac quoque prætermiſſa, ſi cauſſæ ratio patietur, eſſe contentus ſola probatione. Atque hæc etiam, ut omitti tota non poteſt; ita poteſt coarctari, cohiberique. Contra qui copiam affectabit, non modo ſex illis utetur, Exordio, narratione, diviſione, confirmatione, confutatione, peroratione, ſed & ſuo loco latius explicabit exordiorum locos, & in tota oratione, quoties cauſſa præbebit opportunitatem, exordiola quædam admiſcebit, quibus favorem, attentionem, docilitatem retineat, atque renovet, aut tædium diſcutiat: aut, quæ dicturus ſit, præmolliat. Incidunt autem hujuſmodi perſæpe. Docilitatem potiſſimum renovamus commodis tranſitionibus, quarum formulas aliquot ſuperiore commentario propoſuimus. Quod genus fuerit: Audiſtis largitione, corruptela, ſanguine, ſtupro, ac fœdiſſimis artibus paratum honorem: Nunc oſtendam illud, quod turpiter eſt adeptus, turpius adminiſtraſſe. Attentio renovatur hiſce ferme modis: magna ſunt hæc, ſed levia præ his, quæ nunc dicturus ſum, & nunc ad ipſum rei caput accedo. Proinde, quæſo, ut hæc animis, quam maxime attentis audiatis. Et, ſed his longius fortaſſe ſum immoratus, cætera paucis, ac dilucide expediam; ſi mihi, ſicut antehac feciſtis aures, atque animos præbere velitis: Et alius paulo repetam, ſed ita verba ſum facturus, ut ne-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

que ſine fructu, neque ſine voluptate, ſitis audituri. Atque id genus aliis modis; Nam bis mille pro rei natura fingi poſſunt. Tædium diſcutitur, aut excluditur, hoc pacto. Rogo diligenter auſcultetis. Prima fortaſſe fronte minutum videtur quod tracto, verum ſi pauliſper attendatis intelligetis nimirum ſub hac ſpecie maxima Reipubl. pericula occultari. Et, quæſo, patiamini pauliſper, mox aperiam quorſum hæc ſpectent: Et, nunc rem antehac inauditam audietis. Et, rem accipietis omnium maxime ridiculum. Porro favor iiſdem rationibus renovatur, quibus paratur. Inſuper & argumentamur aliquoties in exordio; ſi quid erit amoliendum, quod alioqui ſit obfuturum reliqua diſſerenti: verum id non niſi conſilio ex rei circumſtantiis ſumpto.

Narratio vehementer locupletatur ſchemate, quod quidam appellant *Sermocinationem*: qua uni, aut pluribus perſonis effingimus ſermonem congruentem: veluti Hom. Iliad X. facit Priamum ſenem, Hectorem dehortantem à prælio; poſthunc, Hecubam. Item, Iliad. ζ. Andromachen uxorem deterrentem à prælio, atque his reſpondentem Hectorem: mire ſervato cujuſque perſonæ decoro. Neque quicquam eſt admirabilius hiſtoriarum ſcriptoribus. Nam hiſtoricis hoc omnium ſuffragiis permiſſum eſt, orationem perſonis affingere, de Ethnicis loquor: an idem liceat Chriſtianis, in dubio eſt, niſi quod ſimile factum videtur in hiſtoria ſeptem Macchabæorum, ac præter alios, qui Martyrum vitas conſcripſerunt. Idem ſibi permiſiſſe videtur D. Ambroſius in vita beatæ Agnetis. Narratio, præterquam quod aliquando fuſius explicatur, & omnibus argumentis, atque affectibus expletur, etiam creſcit ἐπιδιήγησις: Ea eſt, ut oſtendit Fabius, repetita narratio: quoties res paucis, ac ſimiliter expoſita, denuo fuſius, & ornatius eadem enarratur. Id quod fit vel invidiæ, vel miſerationis cauſſa. Præterea creſcit item egreſſione ſubjecta. Quod ita demum permittit Fabius, ſi excurſus ille ſic adhæreat, ut ſit quaſi narrationis fi-

nis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

nis: veluti ſi atrox fuerit circa finem narratio, proſequamur eam veluti ſpiritu protinus erumpente indignatione. Atque id quidem in cauſſis ſeriis, ac periculoſis: Cæterum in re ad oſtentationem parata, nihil vetat quo minus expoſita re, in locum aliquem quam maxime plauſibilem, & amœnum exſpatieris; quo ſimul & narrationis tædium abſtergas, & voluptate ſermonis ad futuram probationem reddas alacriores. Hi loci cujuſmodi ſint, ſuperius eſt demonſtratum.

Propoſitio dilatabitur primum ſi pro ſimplici, duplici, aut multiplici utemur, etiamſi una ſit ſatis, propterea quod alios alia movent: ut, ſi feciſſet, præmio magis, quam ſupplicio dignus erat. Aut res hæc nec eſt honeſta, nec expedit nec ſine ſummo periculo fieri poteſt: quod ſi maxime ſit honeſta, maxime expediat, maxime ſit tuta, tamen fieri non poteſt, ut conſequamur: Deinde ſi non nudam omnino, ſed argumentis obiter interjectis & affectibus accenſam proferemus: qualis eſt illa Cicer. pro Mil. Hæc ſicut expoſui ita geſta ſunt, judices: inſidiator ſuperatus, vi victa vis, vel potius oppreſſa virtute audacia eſt. Deinde miſcet affectus: Nihil dico quid Reſpublica conſecuta ſit, nihil quid vos, nihil quid omnes boni, nihil ſane id proſit Miloni, qui hoc fato natus eſt, ut ne ſe quidem ſervare potuerit, quin una Rempublicam voſque ſervaret. Deinde argumenta congerit: Si id jure non poſſet, nihil habeo quod defendam. Sin hoc & ratio doctis, & neceſſitas barbaris & mos gentibus feris natura ipſa præſcripſit, ut ſemper omnem vim, quacunque ope poſſint, à corpore, à capite, à vita ſua propulſarent: non poteſtis hoc facinus improbum judicare: quin ſimul judicetis, omnibus qui in latrones inciderint, aut illorum telis, aut veſtris ſententiis eſſe pereundum. Mox redit ad affectus: quod ſi ita putaſſet, certe optabilius Miloni fuit jugulum dare P. Clodio, non ſemel ab illo, neque tum primum petitum quam jugulari à vobis, quia ſe illi jugulandum non tradidiſſet. Atque item in ſequentibus controver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

ſiam conſtituens; Nam locus eſt notus, repetit ſummam argumentorum: quibus uſus fuerat in exordio. Id tametſi magis licuit Ciceroni, propterea, quod in exordio quæſtiones aliquot tractaverat; tamen idem & alibi continget verbis commode interjectis, maxime in enumeratione aut expoſitione, quæ eſt altera diviſionis pars, de qua ſupra nonnihil attigimus, cum de propoſitionibus ageremus: quod genus fuerit. ſi diſſuaſurus Ciceroni, ne vitam ab Antonio accipiat, exuſtis Philippicis: ſic proponas: Primum illud vide, mi Cicero, num te dignum ſit, ut immortalem ingenii tui famam, tot paratam ſudoribus, quaque tuos omnes illuſtraſti, ob tantulum ævi, quod tam grādi longum ſupereſſe non poteſt, exuſto pulcherrimo omnium monumento, repente aboleas. Deinde num forti viro, qui ſemper omnia poſthabuerit libertati, ferendum ſit, ut vitam, rerum omnium optimam, & in qua ſunt omnia, debeat ei portento, cui quovis etiam nomine obnoxius eſſe, nemo liber velit. Poſtremo videat ne parum prudentis ſit, in re tanta fidem habere hoſti perfidiſsimo, qui nec amicis unquam fidem ſervarit: neq; perſpicere, quod vel cæco appareat, nihil aliud agere verſutiſsimum carnificem Antonium, niſi ut totum extinguat Ciceronem. Nam ſimpliciter proponi poterat hoc modo: Primum non eſt tanti vita: Deinde miſerum, debere vitam inimico: Poſtremo, decipere cupit Antonius, non ſervare. Quod ſi qua propoſitio durior videbitur, eam oportebit, velut exordiolo præmollire: ut, propoſueris laudare Platonis dogma de uxoribus communibus, ut hoc exempli cauſſa ſumatur, dices, te non fugere, quod rem omnium ſententia abſurdiſsimam polliceri videris: verum illud orabis, ut tantiſper judicium ſuum differant, donec argumentorum ſummam audierint; nihil diffidere te, quin penitus expoſita re, ſint in diverſam ſententiam pedibus ituri: tantum illud cogitem, hoc quicquid eſt: non eſſe temere dictum à tanto Philoſopho, quiquē cæteris in rebus ob excellentiam ingenii divini cognomen promeruit: verum quod in formis hominum, idem in rerum

rum judicio uſu venire; quaſdam ſi procul, & oſcitanter adſpicias, nihil venuſtius: fuco videlicet oculis imponente: Sin propius, ac fixius contempleris, jam quod paulo ante mire blandiebatur oculis, majorem in modum incipit diſplicere. Silenis, niſi explices quid magis ridiculum? Sin explices, quid auguſtius? Adeo veritas latet in abdito, nec oportet in dijudicandis rebus populum auctorem ſequi, cui ſemper peſsima, pro optimis, probari conſueverint. Ergo ſepoſita pauliſper recepta illa, & animis penitus infixa opinione, rem ipſam judicio perpendant, nec prius in hanc, aut hanc partem flectant animum, quam totum argumentorum orbem acceperint. Quædam enim fore, quæ per ſe ſtulta videri poſsint. Verum ſi quis inter ſe conjuncta perceperit, is demum veri concentum, & harmoniam ſenſurus eſt. Hujuſmodi præfatiuncula pro cauſſæ natura commode afficta, nonnunquam expedit auditoris animum ad ſecuturam argumentionem præparare.

Jam vero probationes, præter eas locupletandi rationes, quas ſuperius oſtendimus, creſcunt labefactione, ſeu præparatione & aſſeveratione. Labefactamus autem ſeu præparamus duobus modis: Propoſitionibus: nunc autem voco propoſitiones, non quæ ſummam cauſſa complectantur, ſed veluti ſingularium partium collectiones, ſeu concluſiones, quas oratoribus mos eſt initio argumentorum proponere, & eaſdem in fine vehementius per affectus, aut per Epilogum repetere. De hoc genere dictum eſt ſuperioribus titulis. Præterea cum ita proponimus, ut ipſa orationis figura fidem abrogemus, aut conciliemus. Cujuſmodi eſt illud Cic. pro Mil. Sed antequam ad eam orationem veniam, quæ eſt propria noſtræ quæſtionis, videntur ea eſſe refutanda, quæ in ſenatu ſæpe ab inimicis, & improbis ſæpe jactata ſunt, & in concione etiam paulo ante ab accuſatoribus, &c. Cum inimicos & improbos nominat, jam hoc ipſo non parum fidei abrogavit adverſariorum propoſitioni. Deinde propoſitionem ipſam per ironiam elevat: negant intueri lucem eſſe

fas ei, qui à ſe hominem occiſum fateatur. Nam atrocitas illa verborum. Negant intueri lucem fas eſſe, pro eo quod erat, puniendus eſt, cum irriſione pronuncianda eſt. Adjunguntur hujuſmodi præparationes ſingulis etiam collectionum partibus: quandoquidem eodem in loco M. Tull. exemplis refutaturus, quod erat propoſitum ita præparavit: In qua tandem urbe homines ſtultiſſimi hoc diſputant? Deinde adjungit exemplum M. Horatii, cum ſororem occidiſſet, abſoluti. His non abſimiles ſunt aſſervationes: quæ cum argumenta non ſint, tamen ſæpenumero pondus habent argumenti, ſi probationibus admiſceantur: ut quis tam cæcus, qui hoc non videat? quis tam impudens, ut neget? Et illud: Stultius eſt, quam ut refelli debeat: Quis e. non intelligit? &c. Et, perfrica faciem, & aude negare. Hæc cum ita ſint, quæ tandem impudentia eſt, &c. Locupletantur & ſingulæ collectiones epilogis particularibus, quæ ſummam rationem paucis comprehenſam, auditori denuo ſub oculos revocant, ut majore cum fide concluſio ſuccedat; qua quidem in re frequens eſt M. Tull. propterea quod latius explicet argumentationis aciem. Hujus generis exemplum erit illud ex oratione pro Pompejo: Quare videte, num dubitandum vobis ſit omni ſtudio in id bellum incumbere, in quo gloria nominis veſtri, ſalus ſociorum, vectigalia maxima, fortunæ plurimorum civium, cum Republ. defenduntur. Denique creſcunt & excurſionibus per amplificationem, ut ſingulis probationibus ſuos affectus adjiciamus, ad quod proprie deſtinata eſt concluſio: quam ſi copioſam eſſe volemus, geminam efficiemus, ut ſimul & per Epilogum præcipua argumenta recenſeantur, & affectuum omne genus per omnes locos tractetur. Eos ex Ariſtotele & Quin. petere licebit: Quin & Poëtæ in hoc genere miri ſunt. Vehementiores quos Græci πάθη vocant, ſuppeditant Ilias Homeri, ac Tragœdiæ: moderatiores illos, qui delectant potius, quam perturbant ſubminiſtrant Odyſſea Homeri & Comœdiæ. Quanquam in Iliade Græcorumque tragœdiis ſæpe miſcentur ἤθη. Sic enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

enim Græci vocant affectus Comicos: Latinorum Tragœdia parcius hoc genere utitur. Inter affectus autem ponenda delectatio; quanquam hæc non in peroratione tantum , verum in tota oratione, cum res feret, debet admiſceri. Porro quid cuique jucundum ſit, Ariſtoteles in affectuum locis diligenter proſequitur: & de facetiis Marc. Tull. Et Quintil. de riſu ſcripſere, traditis jocandi rationibus. Delectatio quæ petitur à Comicis affectibus: præcipue locum habet in narratione, vel quia rem veluti ſubjiciunt oculis, vel quia ab omnibus agnoſcuntur. Quis enim non cum voluptate legat, quomodo apud Hom. Andromache Hectori armato occurrit, ad portam civitatis, qua proditurus erat in prælium, non ſola (neque enim id decet pudicas matronas) ſed comitabantur pediſſequæ, puerum in ulnis geſtans Aſtyanacten, Hectoris filium, patri unice charum, & quod addit Homerus pulchro ſideri aſſimilem, quo per hunc uxor expugnaret affectus mariti. Hectot tacite arriſit conſpecto puero: Andromache propius adſtans, dextram porrexit, ac nominatim compellavit. Deinde poſt affictam utrique congruentem orationem, cum Hector infantem appeteret oſculaturus: Ille territus armorum ſplendore, ac criſta è galeæ faſtigio minitante, clamans reflexit ſe in ſinum nutricis. Hic riſit uterque, pater & mater. At Hector ſublatam è capite galeam humi depoſuit, atque ita puerum amplexus, oſculatus eſt. Mox ei fauſta precatus, tradidit matri; illa eum excepit in ſinum bene olentem δακρυόεν γελάσασα, id eſt, lachrimabile ridens. Ea res Hectori movet miſericordiam, atque uxorem manu ſuſtentans, conſolatur, nomine eam appellans, mox reponit galeam: illa marito obtemperans, domum ſe recipit, ibi muliebri fletu complentur omnia , quod crederent eum ex eo prælio non rediturum Itaque ſpirantem adhuc, pro mortuo deflent. Interim non mediocrem addunt gratiam intermixta epitheta, κορυθαίολος ἕκτωρ, *i. variegata galea Hector*, &, οὗ παιδὸς ὀρέξατο φαίδιμος ἕκτωρ, *i. ſuum puerum deſiderabat clarus Hector*,

& ἐυζώνοιο τιθήνης, *i. e. benecinctæ nutricis* & λόφον ἱπποχαίτην, *i. e. criſtam ex ſetis equinis*, & πατήρ τε φίλος καὶ πότνια μήτηρ, *i. e. carus pater & veneranda mater*, & κόρυθα παμφανόωσαν καὶ φίλον υἱὸν, *i. e. galeam ſplendentem & carum filium*, & ἀλόχοιο φίλης, *i. e. conjugis dilectæ*, & quod indicavimus. κηώδεϊ κόλπῳ, *i. e. ſinus redolenti*, & κόρυθα ἵππουριν, *i. e. conum ex cauda equina*. Hæc virtus præcipue in cauſſa eſt, cur nemo legens Homerum ſaturetur, ſed perpetua voluptate ducatur. Hi ſunt affectus, de quibus ſcripſit Horat:

Morataque recte
Fabula nullius Veneris ſine pondere & arte,
Valdius oblectat populum meliuſque moratur.
Quam verſus inopes rerum nugæque canoræ.

Sunt hujuſmodi narrationes aliquot inſignes apud M. Tull. veluti in Philippica 2. de Antonio: vehebatur in eſſedo tribunus plebis, lictores laureati antecedebant: inter quos aperta lectica Mima portabatur, &c. nam indicaſſe locum ſatis eſt: Sunt in eadem oratione & aliæ, quomodo capite involuto ad amicum literas amatorias pertulerit: quomodo conſul in lupercalibus cucurrerit. Delectant & illa cum non actio tantum: ſed agentium geſtus quoque deſcribitur: quale eſt illud in Piſonem: Ita enim ſunt perſcripta ſcite & literate, ut ſcriba, ad ærarium qui eas retulit, perſcriptis rationibus ſecum ipſe, caput ſiniſtra perfricans, commurmuratus ſit. Ratio quidem hercle apparet, argentum ὤχετο: Rurſus illud. Reſpondes, altero ad frontem ſublato, altero ad mentum depreſſo ſupercilio, crudelitatem tibi non placere. Quanquam hæc interim & ad fidem orationis faciunt, quum ea quæ velut extra narrationis neceſsitatem adjicitur, ſimplicitatis habent ſpeciem. Fabius miratus narrationem M. Tull. pro Mil. Milo cum in ſenatu fuiſſet eo die, quo à ſenatu dimiſſus eſt, domum venit, calceos, & veſtimenta mutavit: pauliſper, dum ſe uxor, ut fit, comparat, commoratus eſt.

Sunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Sunt item figuræ, quæ ad orationis jucunditatem pertinent, quas non magni negotii eſt ex artis præceptis petere, & à nobis, niſi multis verbis referri non poterant. Delectant & alluſiones, ſed agnoſcentem duntaxat. Itaque in loco ſunt adhibendæ.

Epilogus.

Ergo cui placebit Laconica illa breviloquentia: primum Atticorum exemplo, præfationibus, & affectibus abſtineat, rem ſimpliciter ac ſummatim exponat: argumentis non omnibus utatur; ſed præcipuis duntaxat: eaque non explicatim, ſed confertim adhibeat, ut in ſingulis probe verbis ſit argumentatio, ſi quis explicare velit: ſit docuiſſe contentus, ab amplificationibus, ab aſſeverationibus, à ſimilibus, exemplis, ſententiis, Epiphonematis, fabulis, Apologis, alluſionibus, facetiis temperet, niſi quid horum ita erit neceſſarium, ut citra flagitium omitti non queat: Item, ab omnibus figuris, quæ vel amplam, vel illuſtrem, vel acrem, vel ornatam, vel jucundam reddunt orationem, abſtineat. Rem eandem ne aliis atque aliis formis tractet, & ita ſingula verbis ſignificantibus explicet, ut multo plus intelligatur, quam audiatur, & aliud ex alio colligi poſſit. Contra, qui copiam ſequitur, ſingula dilatare ſtudebit, his ferme, quas dixi, rationibus.

Quid utrobique vitandum.

Ac caveat uterque, ne quod fere fit, affectatione in finitima vitia delabatur. Brevitatis amator videat ne tantum hoc agat, ut pauca dicat: ſed ut optima quam poteſt pauciſsimis; & cui placet Homericum illud: *παῦρα μὲν*, *i. pauca quidem.* eidem placeat & hoc, quod protinus ſequitur. *ἀλλὰ μάλα λιγέως*, *i. valde argute.* Et cui probatur *οὐ πολύμυθος*, *i. non multiloquus.* non prætermittat & hoc, quod ſtatim ſubjicitur, *οὐδ' ἀφαμαρτοεπὴς* *i. non errans verbis.* Nam nihil æque convenit breviloquentiæ, quam verborum proprietas & elegantia: cui ſi acceſſerit ſimpli-

citas,

citas, facile vitabitur obſcuritas, vitium quod plerumque brevitatis ſtudium comitari conſuevit. At hic rurſum videndum, ne frigeſcat oratio, dum nullis affectibus inflammatur. Proinde res ita ponetur ante oculos, ut per ſe nonnullos aculeos tacite infigat animis: Tum omni Attico lepore condienda erit. Illud imprimis cavendum, ne brevitatis ſtudio neceſſaria dictu prætermittantur. Contra, qui copiam petet, delectum item adhibeat oportet, & verborum, & rerum, & figurarum: ne rationes ſint futiles, exempla parum idonea, ſententiæ frigidæ, excurſus æquo longiores, parumque tempeſtivi, ne figuræ durius affectatæ. Quapropter ordinis, ac diſpoſitionis ſummam oportet habere rationem, ne rerum indigeſta turba, totus ſermo perturbatus ſit, & confuſus. Et ubique tædium varietate, jucunditate, riſuque levandum. Varietas potiſſimum petitur à figuris, & ab eiſdem, jucunditas. Riſus ab his præceptis, quæ tradidit Cicero. Sunt autem peculiares partium varietates non negligendæ: Proinde expediet plurimorum exordiorum formulas in promptu habere. Sunt & narrationis complures modi: ſunt argumentationum diverſæ formæ: neque ſimplex affectuum natura, ſed hæc à Rhetorum præceptis petantur, oportet. Admonendum hoc quoque, ne quovis in loco parem copiam affectemus. Sunt enim quædam ſterilia. Verum relictis his quæ natura copiam non admittunt, partes maxime fœcundas atque tractabiles deligamus, niſi forte periclitandi, aut oſtentandi ingenii cauſſa libeat aliquando ex muſca, quod ajunt, elephantum facere: quemadmodum Favorinus, febrim: Sineſius, calvicium: nos ſtultitiam encomio, & ancoram Aldinam laudavimus in proverbiis. Sed in exercendo detur venia, ſi luxuriet adoleſcens. Cæterum ubi non luditur, ſed res ſeria cum periculo agitur, ibi Rhetor non ſtultus adhibito conſilio, copiæ modum ex utilitate cauſſæ metietur.

Ter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Peroratio,

Adjeceram exemplum thematis in arctum contracti & ejuſdem fuſius explicati, quod hic non addo, ne, ſarcina major videatur acceſſio Liber extat ad illuſtriſſimum principem juniorem Guilhelmum ducem Clivenſem, titulo: De pueris ſtatim, ac liberaliter inſtituendis.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

E P I T A P H I A,

Ac tumuli, quibus

D. E R A S M I

mors defletur.

Tumuli XVII. per Virum Coppum, Selatiſtadii bonas literas profitentem.

I.

HEi mihi quod precibus fatales flectere divas
Nemo poteſt, & quod mors ſua quemque manet.
Si vita poſſent Grajæ Latiæque Camœnæ,
Tempora Neſtoreos ducere ad uſque dies.
Unus qui Pylii ſuperaret ſæcula penſi,
Hic Deſiderius dignus Eraſmus erat,
Seu mores, vitamque viri linguamque diſertam.
Seu ſpectes docti pondera judicii.
Abſtulit hunc terris plena jam ſtamine Parca,
Viveret ut poſthac liber ab invidia.

II.

Non cineres orno, quamvis ſim ſplendidus arte:
Sed me plus multo condecorant cineres.
Ævi, me tandem conſumet longa vetuſtas:
Illos non poterit reddere tempus edax.
Hoc vir commeruit, ſtudio, cui poſtera ſecla
Vix ſunt, eloquio progenitura parem:
Tum Deſiderii ceſſabit nomen Eraſmi,
Cum Rhenus nullas ſiccus habebit aquas.

III.

Hoc Deſiderio marmor decoratur Eraſmo,
Hinc noto celſi ſidera ad uſque poli.
Ruptura nunquam fatalia ſtamina Parcæ
Illi, ni ſuperis ſic placuiſſet erant.
Eloquio ſimilem non huic Germania vidit:
Nec forſan poſthac eſt habitura parem.

IV. *Falle-*

IV.

Falleris, extinctum vita qui credis Eraſmum:
Jam rurſus mœſtis vivit ab exequiis.
Nec mirum, ſummo ſi Phœnici ſtudiorum
Ipſe poteſt vitæ reddere dona cinis.

V.

Sic vita Deſiderius deceſsit Eraſmus,
Oppetere eſt vita ſi meliore frui.

VI.

En Deſiderii mœſtum poſt funus Eraſmi
Molliter hoc recubant oſſa quieta ſolo.
Fama tamen, nomenque viri durabit ubique,
Græcia donec erit, donec erit Latium.

VII.

Hoc Deſiderii ſaxo tumulatur Eraſmi
Corpus; ſed volitat fama per ora virûm:
Qua Scythicus Boreas, qua nubifer intonat auſter
Et quà tellurem cernit uterque polus.

VIII.

Hic Deſiderii cineres conduntur Eraſmi,
Qui junxit Latiis Attica mella favis.
Martia Roma ſuo quantum debet Ciceroni,
Huic tantum debet Teutona terra viro.

IX.

Hoc Deſiderii tumulo conduntur Eraſmi
Oſſa, viri nomen replet utrumque polum.
Hic meruit tanta Germanis laude referri,
Orator quanta Tullius Auſoniis.

X.

Hoc marmor condit defuncti corpus Eraſmi,
Qui clarus ſummo floruit eloquio.
Huic quæſitus honos ſtudiis, & fama manebit,
Gramina dum tellus, dum geret aſtra polus.

XI.

Clauditur hoc tumulo defuncti corpus Eraſmi,
Quem ſinet haud unquam poſthuma fama mori.
Ingenio quæſitus honos ſine fine manebit.
Dum fuerint Graji, dum fuerint Latii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

XII.

O fati leges, ô ferrea jura ſororum?
Quam nulli fas eſt perpetuare dies,
Urna quieſcentis cineres hac condis Eraſmi,
Fama locum nuſquam, quo capiatur, habet.

XIII.

Poſt cineres Phœnix vivit, poſt funus Eraſmus
Floret, & à triſti major in orbe rogo eſt.
Hunc celebrant Graius, Latius, Germanus, Iberus,
Et Gallus: vita eſt, hac ratione mori.

XIV.

In dubio eſt, vivat ne, an ſit defunctus Eraſmus:
Clauditur hoc ejus pars minor in tumulo.
Pars melior cælum luſtrat, terraſque pererrat,
Pars melior vivit, pars minor interiit.

XV.

Lachrymarum te rogo jam ſiſte rivulos
Viator, & dulcem quietem floribus
Orna, tumulum Sabæo thure confovens:
Vixi ſatis: fati peregi tempora.
Non otio, ſed duris me laboribus
Unus, quo plurimis prodeſſem, ſubdidi.
Sic docta primum bella geſſi Palladis,
Ut me ducem mirata ſit Germania,
Suum me ſæpius Ciceronem dictitans.
Tandem ſacris ſum literis immortuus
Hac fata lege ſubire, annon eſt vivere?
Rude donari niſi forſitan mori putas.

XVI.

Poſt cineres vivo doctis ego nomine Graiis,
Hiſpanis, Gallis, notus & Auſoniis,
Eloquio per me pugnax Germania culta eſt
Meque à barbarie vindice tuta manet.

XVII.

Vita me functum qui credis forte viator
Erras, perpetuo nomine vivo, vale.

SIMON GRINÆUS.

Si ſacris fas eſt urnis inſcribere verum,
Abſtinet & ſolis manibus invidia
Vix mihi vix dederis ſua quem ſunt non mala ſecla
Mirata, & vivum quem coluere magis.

EUSTA-

EUSTACHIUS Quercetanus.

Ut Muſas, pulſa ſub tartara doctus Eraſmus
Barbarie, ingratis reddidit Auſoniis.
Ne ſe confectum Muſarum nominè ſævis
Morſibus adſpiceret dilaniari, abiit.

GUILHELMUS BIGOTIUS Lavalonſis.

Aſpiciens meritis haud reſpondere favorem,
Sunt ubi pro meritis præmia, Eraſmus abit:
Si petis, hic locus eſt, ubi degere tutus ab hujus
Temporis ingrati garrulitate queat.

JOANNES BRESSANUS Bergamenſis.

Hoc tegitur tumulo doctiſſimus undique Eraſmus,
Qui triplicem linguam calluit egregie:
Scilicet Hebræam, Graiam, pariterque Latinam,
Ut genuinam illi quamlibet eſſe putes.
Hic tantum ſtudiis ſtudioſus contulit orbi
Quantum fert Clarii fax radioſa Dei.
Quid tegitur dixi, quem qualibet ora tuetur,
Quique oculis hominum notus ubique patet.
At tegitur corpus: ſed nomen, gloria, honorque
Clara micant, nullo deficientque die.

N. EX BRABANTIA.

Hic Deſiderius requieſcit Eraſmus, amarum
Qui deſiderium liquit in orbe ſui.
Mens habitat cælo, nomen vix clauditur orbe,
Scripta viri & mundum conterit una dies.

NICOLAUS Borbonius.

Lis oritur: meus eſt Germania dicit, Eraſmus.
Gallia reclamans aſſerit eſſe ſuum.
Hanc interveniens litem mala Parca dirèmit,
*Neutrius hic veſtrum, ſed meus, (*inquit*) erit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

JOANNES MORRELLUS Ebrudunenſis.

Ingenio quiſquam ſi vivit, vivis Eraſme,
Scripta manent ulla non peritura die.
Nam tua vel primæ relegent qui ſola juventæ,
Dicere cogentur, magnus Eraſmus erat.
Gloria ſit quamvis multorum tacta ſagittis,
Non tamen à quoquam gloria læſa tua.
Promptius hanc fuerit linguis lacerare malignis,
Æquo virtutes quam ſuperare pede.
Jam tua convellant dictis, laudentve, quid inde?
Stant merita & virtus, gratia, lauſque tamen.

ALIUD EJUSDEM.

Corpus humo, ſuperis animam, dat nomen in ævum
Lex, pietas, virtus, Roterodame, tua.

WLPVS CISSEUS. Franekerenſis.

Noſti qui requieſcat hic ad aram
Summam marmore tectus, ô viator?
Dicam, Roterodamus eſt Eraſmus.
Illum mors rapuit ſevera nuper
Muſarum è gremio, hei dolore & alto
Muſis vulnere cordis hinc relicto!
Harum nam pater & patronus ille
Vindex, tutor erat, decus, columnaz
Summo barbarie labore pulſa,
Muſas reſtituit ſuo nitori,
Sed quæ præmia tandem habet laborum?
Hæc dulcem requiem ſupernus illi
Dat cum pace pater, ſuos & inter
Electos numerat: vale viator.

JOANNES HUSERUS.

Hic magnus parvo ſub ſaxo dormit Eraſmus,
Orbem qui ſtudiis ſuſcitat uſque bonis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

INSCRIPTIO IPSIUS MONUMENTI in primaria æde ſacra inclytæ urbis Baſilienſis.

CHRISTO SERVATORI S.

DEſ. Eraſmo Roterodamo, viro omnibus modis maximo, cujus incomparabilem in omni diſciplinarum genere, eruditionem pars conjunctam prudentia, poſteri & admirabuntur, & prædicabunt, Bonifacius Amerbachius, Hieronymus Probenius, Nicolaus Epiſcopius, hæredes, & nuncupati ſupremæ ſuæ voluntatis vindices patrono optimo, non memoriæ, quam immortalem ſibi editis lucubrationibus comparavit, iis tantiſper dum orbis terrarum ſtabit ſuperfuturo, ac eruditis, ubique gentium collocaturo, ſed corporis mortalis, quo reconditum ſit ergo, hoc ſaxum poſuere. Mortuus eſt 4. Idib. Iul. jam ſeptuagenarius, Anno à Chriſto nato. 1536.

GIBERTUS COGNATUS.

Magnus Roterodamus ille noſter:
Hæc quæ ſæcula neminem tulerunt
Majorem, neque priſca clariorem
Norunt tempora, nec cui futura
Parum poſteritas habebit, ecce,
Hoc ſub marmore mortuus quieſcit.

NICOLAUS EPISCOPIUS.

Delitiæ Chriſti fugitat ſuper æthera Eraſmus
Terricolum infenſus fraudibus ac ſceleri.
Cedere pollutis decus hoc mortalibus ultra
Noluit omnipotens, eſſe ſuum voluit.
Divorum inque choro divum verſarier uſque
Deſerto terris nomine perpetuo.

IDEM.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

IDEM.

Artes omnigenas tentat cum Phœbus in unum
Cogere, & exemplar perficere eloquii,
Muſarumque ſuum quæque addit munus acervo,
Quo parte ex omni ſit decor, atque nitor,
Dotibus in nobis tot cultus prodit Eraſmus
Sæcula cui ſimilem nulla tulere virum.
At gemmam eximiam vileſcere rector Olympi
Non paſſus terris, fulgida in aſtra tulit.

HIERONYMUS Frobenius.

Marmoreo jacet in tumulo modo mutus Eraſmus,
Orbis enim linguam ſuſtulit inde ſibi

EPITAPHIORUM FINIS.

DE EODEM.

COpia commendat ſermonem docta probatum:
Quæ decus ingenii, culta labore, refert:
Doctrina inſignis virtuteque clarus Eraſmus,
Idem non minima dexteritate docet.
Hic vir, hic eſt celebris Romanæ gloria linguæ
Quam ſtudio immenſo protulit, arte dedit.
Percipiet fructus, jucundaque gaudia ſumet,
Perleget illius qui bona ſcripta viri.
Gloria vera manet doctis, ſunt cætera vana?
Nam virtus nullo tempore clara perit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

INDEX

Capitum & Titulorum.

LIBER I.

PEriculoſam eſſe copiæ affectationem. *Pag.* 7
A quibus inventa copia. 8
Auctores ut luſerint oſtentatione copiæ. 9
Quibus vitio data copia immodica. 10
Ejuſdẽ artificis eſſe breviter copioſéque dicere. *ib.*
De ſtulte affectantibus vel brevitatem, vel copiam: 11
Duplicem eſſe copiam. 12
Quas ad res conferat hæc exercitatio. 12
Quibus exercendi rationibus hæc facultas paretur: 13
Prima præceptio de copia. 14
Prima variandi ratio per ſynonymiam. 17
Vocabula ſordida. 19
Inuſitata. *ibi*
Poëtica. 20
Priſca. 21
Obſoleta. *ibid.*
Dura. 22
Peregrina. *ibid.*
Obſcœna. 23
Novata. 24
Ætatum propria vocabula. 26
Ratio variandi per Enallagen: 28
Variatur numerus. 29
Perſona. 30
Genus. 31
Caſus. 32
Species. *ibid.*
Figura. *ib.*
Tempus. 33
Modus. *ib.*
Declinatio. *ibid.*

Con-

Conjugatio. ibid.
Variandi ratio per Antonomaſiam. 34
Variandi ratio per Periphraſin. 35
Etymologia. ibid.
Notatione. ibid.
Finitione facta variatio. ibid.
Variandi ratio per Metaphoram. 36
Deflexio. ibid.
Ab irrationali ad rationale. ibid.
Ab animali ad non animal, aut contra. 37
Ab animali ad animal. ibid.
Ab animato ad inanimatum, aut contra. ibid.
Metaph. reciproca. 38
Variandi ratio per Allegoriam. 39
Variandi ratio per catachreſin. ibid.
Variatio per onomatopœiam. 40
Variatio per metalepſin. 41
Variatio per metonymiam. 42
Variandi ratio per ſynecdochen. 43
Variandi ratio per æquipollentiam. 44
Variandi ratio per comparativa. 45
Variatio per Relativorum commutationem. ib.
Variandi ratio per amplificationem. 46
Variatio per hyperb. ibid.
Variandi ratio per μείωσιν. ib.
Variatio per compoſitionem. 47
Variatio per ſyntaxin. 48
Variatio per mutationem figuræ variis modis. ib.
Experientiæ miræ in variando. 49
Variantur, Tuæ literæ me magnopere delectarunt. 50
Semper dum vivam tui meminero. 56
Quibus modis tribuimus plura ex æquo. 64
Quæ commodius copulent contraria. 66
Quibus modis æqualiter removemus. ibid.
Quibus modis tribuimus inæqualiter. 67
Quibus modis inæqualiter removemus. ibid.
Quo pacto tribuamus ordine. 68
Per comparativum effertur ſententia. ibid.
Formulæ augendi poſitivi. 69
De Variando poſitivo. 70

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Rationes minuendi poſitivum. ibid.
Quibus rationibus augetur comparativus. 71
Quibus modis imminuitur comparativus. 72
Quibus rationibus augemus ſuperlativum. ibid.
Periphraſis comparativi. 73
Quibus modis ſuperlativum variamus. 74
Variorum exemplorum variatio. 76
Communis omnium graduum variatio. 80
De propoſitione generali. 83
De propoſitione non generali. 84
Elegantia ſignorum. 85
Uterque neuter. 86
Semper, ſæpe. 87
De varietate negationis. ibid.
De tribus negationibus. ibid.
Synonyma negandi. 88
Connectendi formulæ. 89
Tranſitionum formulæ. 90
A re & perſona. ibid. 91
Ex more. ibid.
Subornandi. ibid.
Renovandi. 92
Finales formulæ. ibid.
Cauſſales formulæ. 93
Dignus & indignus. 94
Decet. 95
Neceſſitatis vocab. 96
Libertatis. ibid.
Statuendi. ibid.
Aſſentiendi. 97
Diſſentiendi. ibid.
Precandi nomina, & verba. 98
Primi ſupini variatio. 99
Dividendi formæ. ibid.
Diſtribuendi formæ. ib.
Prohibendi aut impiedendi ſigna. 100
Dubitandi. ibid.
Sine & citra. 101
Oſtentandi. ibid.
Corrigendi ſanandique. ib.
Blandiendi, ſive hortandi. 102

Tua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Tua cauſſa. ibid.
Verum nec ne. ib.
Concedendi. 103
Parum abeſſe. ibid.
Incertitudinis. 104
Correctionis, & occupationis formulæ. ibid.
Auctores citandi formulæ. 105
Variatio imp. modi. ibid.
Variatio futuri. 106
De periphraſi generali verborum. ibid.
De modo potentiali. 107
Æſtimandi verba. ibid.
Emendi formulæ, & ſimilia. 108
Diſcriminis formulæ. 109
Affirmandi formulæ. ibid.
Accuſandi formulæ. 110
Formulæ utilitatis. 111
Præſagii formulæ. 112
Officiendi, & juvandi. 113
Functionis formulæ. 114
Quibus modis tribuimus aliquid. 115
Titulorum variatio. ibid.
Gratulandi verba. 116
Gratias agendi. ibid.
Referendi beneficium. 117
Originis verba. ibid.
Penſandi verba. 118
Aptitudinis formulæ. 119
Ablegandi verba. ibid.
Proficiſcendi verba. 120
Conatus. ibid.
Expl. & implicandi verba. 121
Verba finis ſeu propoſiti. ibid.
Qua eſt impudentia. 122
Quam ut, quam qui. ibid.
Bene eſt. 123
Mea ſententia. ibid.
Plus & pluſquam. ibid.
Ad ſummum, ut minimum. 124
Morem gerendi. ibid.
Rogandi. 125

Ignoſcendi. *ibid.*
Abrogandi. *ibid.*
Ornandi verba. 126
Inter cœnam. *ibid:*
Poſt cœnam. *ibid.*
Similitudinis verba. *ibid.*
Mutui. 127
Fallendi. *ibid:*
Eſt amicus. 128
Sperandi verba. *ibid.*
Ad verbum. 129
Ironiæ verba. *ibid.*
Extrahere diem. *ibid.*
Paratum ac facile. *ibid.*
Depellendi. *ibid.*
Agnoſcendi. 130
Ab adoleſcentia. *ibid.*
Accurate. *ibid.*
Perficiendi. 131
Committendi: *ibid.*
Amandi. *ibid.*
Cupiendi. 132
Male precandi verba. *ibid.*
Pollicendi: *ibid.*
Principatus. 133
Ludorum vocabula. 134
Agere delectum. *ibid:*
Adimendi honorem. *ibid.*
Perſuadendi. 135
Inferendi ſeu ratiocinandi. *ibid.*
Nil niſi. 136
Laudandi ac vituperandi. *ibid.*
Summæ. 137
Perdendæ operæ. *ibid.*
Fructus. *ibid.*
Impudentiæ. 138
Affectandi verba. *ibid.*
Ignorandi, aut contra. *ibid.*
Turpe eſt, & ſimilia. *ibid.*
Quin &, Ut non. 139
Id quod, quod: ita ut, ut: *ibidem*

Am-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

Amplificandi verba. *ibid.*
Reciproca conſtructio quorundam: *ibid.*
Non contentus. 140
Satisfaciedi verba. *ib.*
Impunitatis aut contra. *ibid.*
Suadendi aut conſulendi; 141
Prudens. *Ibid.*
Cauſſa: *ibid.*
Dierum notation: 142
De numeralibus. *ibid.*
Adverbia temporis. 144
Annumerandi. 146
Initium, ac finis. *ibid.*
Major opinione: 147
Contingendi verba. 148
Refugiendi. *ibid.*
Officiorum vocabula. 149
Studii. *ibid.*
Vitiandi: *ibid.*
Solitudinis: 150
Senſus. *ibid.*
Præſtandi re: *ibid.*
Pœnitendi. 151
Diffidii. *ibid.*
Reconciliandi. 152
Sapit, aut contra. *ibid.*
Excipiendi, ſive excludendi. *ibsd.*
Ut vis aut contra. 153
Comperta. *ibid.*
Copia: 154
Indicta cauſſa. *ibid.*
Proſperitatis aut contra. 155
Antiquitatis. *ibid.*
Totum. 156
Perſpicuitatis. *ibid.*
Nobilitatis, & contra. *ibid.*
Violentiæ. 157
Rumoris. *ibid.*
Exempli. 158
Internecionis. *ibid.*
Atrox. *ibid.*

Ri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24

igoris. *ibid.*
ſcribendi, & imputandi. 159
ddictionis. *ibidem*
acultatis. 160
nrandi. 161
ictandi. *ibid.*
empeſtive, &c. 162
nte tempus. *ibid.*
oſt tempus. 163
eleritatis. *ibid.*
pacium loci exiguum. 164
pacium magnum loci, aut temporis. *ibid.*
letuendi. *ibid.*
ptitudinis, aut contra: 165
loriendi. *ibid.*
lortis ſpontaneæ. 166
lortis adactæ. 167
ropoſiti. *ibid.*
ericuli imminentis. *ibid.*
acile, difficile. 168
rætextus. *ibid.*
emeritatis. 169
xequiarum. *ibid.*
onſuetudinis, aut contra. *ibid.*
arditatis. 170
lon ultra. *ibid.*

Capita ſeu tituli ſecundi libri.

PRima locupletandi ratio. 171
Rem univerſam luxu perdidit. *ibid.*
Cyclopædiam abſolvit. 172
mnibus naturæ fortunæque dotibus præditus. 173
otus commaduit. 174
ecunda ratio. 175
a ex virgine filium ſuſtulit. *ibid.*
rbem cepit. 176
ertia ratio. *ibid.*
uarta ratio. *ibid.*
uinta ratio. 177

De-

Deſcriptio rei. ibid.
Deſcriptio perſonæ. 181
Deſcriptio loci. 186
Deſcriptio temporis. ibid.
Egreſſio, ſexta locupletandi ratio. 187
Septima ratio. 189
Octava locupletandi ratio. 190
Nona ratio dilatandi. ibid.
Decima ratio. [illegible]
Undecima ratio. 2[illegible]
Loci communes. 2[illegible]
Quomodo tractanda ſint exempla: 2[illegible]
Secundus modus locupletandi. 2[illegible]
De exemplo fabuloſo. 205
Tertius modus locupletandi. 209
De parabola. 213
De imagine. 215
De contentione demonſtrativa. 216
De judiciis 218
De ſententiis. ibid.
De expolitione: 221
De apologis. 223
De ſomniis. 225
De fictis narrationibus. ibid.
De allegoriis Theolog. 226
Ratio colligendi exempla. ibid.
De partium Rhetoricarum multiplicatio[illegible]
Epilogus operis. 247
Quid tam brevitatis, quam copiæ ſtudioſo, vitandum. ibid.
Peroratio. 249

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
379 M 24